

OBRADIVAČ:

MINISTARSTVO ODRŽIVOG RAZVOJA I TURIZMA

PROSTORNO URBANISTIČKI PLAN OPTŠINE PLAV

KONCEPT PLANA

Podgorica, oktobar 2019.

PROSTORNO URBANISTIČKI PLAN OPŠTINA PLAV

Faza: KONCEPT PLANA

RADNI TIM:

Rukovodilac izrade plana

dr Veljko Radulović, dipl.inž.arh.

Prostorno planiranje i urbanizam

Dragana Radulović, mast.inž.arh.

Infrastrukturni sistemi _ saobraćajna infrastruktura

Zoran Dašić, dipl.inž.saob.

Infrastrukturni sistemi _ vodoprivreda, hidrotehničke infrastrukture; upravljanja otpadom

mr Zdenka Ivanović, dipl.inž.građ.

Infrastrukturni sistemi _ elektroenergetika

Milanko Džuver, dipl.inž.el.

Infrastrukturni sistemi _ telekomunikacije

Ratko Vujović, dipl.inž.el.

Plan predjela i zaštita životne sredine

Sneža Laban, dipl.inž.pejz.arh.

Prirodne i pejzažne karakteristike prostora

Danica Davidović, dipl.inž.pejz.arh.

Hidrogeologija

Darko Novaković, dipl.inž. geologija.

Poljoprivreda

mr Nebojša Veličković, dipl.inž. poljoprivreda.

Šumarstvo

dr Milić Čurović, dipl. inž. šum.

Demografska i ekonomsko tržišna projekcija

Zorica Babić, dipl. ekonomista (demografija i turizam)

mr Nebojša Veličković dipl.inž. polj.(poljoprivreda)

dr Milić Čurović, dipl. inž. šum. (šumarstvo)

Milanko Džuver, dipl.inž.el.(energetika)

Kulturno nasljeđe i smjernice za zaštitu

Slavica Jurišević, dipl.inž.arh, konzervator

Tehnička obrada, GIS

Miroslav Vuković, inž.rač.

Predstavnik opštine Plav

Dževat Šarkinović, savjetnik za zaštitu životne sredine u opštinskom Sekretarijatu

Rukovodilac izrade PUP-a,

Dr Veljko Radulović, dipl.inž.arh.

OPŠTA DOKUMETACIJA

731.

Na osnovu člana 218 Zakona o planiranju prostora i izgradnji objekata ("Službeni list CG", br. 64/17, 44/18 i 63/18), Vlada Crne Gore, na sjednici od 23. maja 2019. godine, donijela je

ODLUKA

O IZRADI PROSTORNO-URBANISTIČKOG PLANA OPŠTINE PLAV

("Službeni list Crne Gore", br. 033/19 od 14.06.2019)

Član 1

Pristupa se izradi Prostorno-urbanističkog plana opštine Plav (u daljem tekstu: PUP Plav).

Član 2

PUP Plav se radi se za cjelokupnu teritoriju lokalne samouprave u površini od cca 329 km².

Član 3

Za PUP Plav radiće se Strateška procjena uticaja na životnu sredinu u skladu sa Zakonom o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu ("Službeni list RCG", broj 80/05 i "Službeni list CG", br. 59/11 i 52/16).

Član 4

Finansijska sredstva potrebna za izradu PUP-a Plav, obezbijediće se iz Budžeta Crne Gore, sa pozicije organa državne uprave nadležnog za održivi razvoj i turizam u iznosu od 18.000 eura.

Član 5

Rok za izradu PUP-a Plav je šest mjeseci od dana zaključivanja ugovora sa rukovodiocem izrade.

Član 6

PUP Plav se izrađuje na osnovu Programskog zadatka, koji je sastavni dio ove odluke.

Član 7

Ova odluka stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

Broj: 07-2040

Podgorica, 23. maja 2019. godine

Vlada Crne Gore

Predsjednik,

Duško Marković, s.r.

PROGRAMSKI ZADATAK ZA IZRADU PROSTORNO-URBANISTIČKOG PLANA OPŠTINE PLAV

I. UVODNE NAPOMENE

Skupština Opštine Plav, na sjednici od 19. maja 2014. godine, donijela je Prostorno urbanistički plan Opštine Plav ("Službeni list CG - Opštinski propisi", broj 17/14) kojim je obuhvaćena teritorija novoformirane Opštine Gusinje. Iz tog razloga, potrebno je pristupiti izradi novog Prostorno urbanističkog plana Opštine Plav.

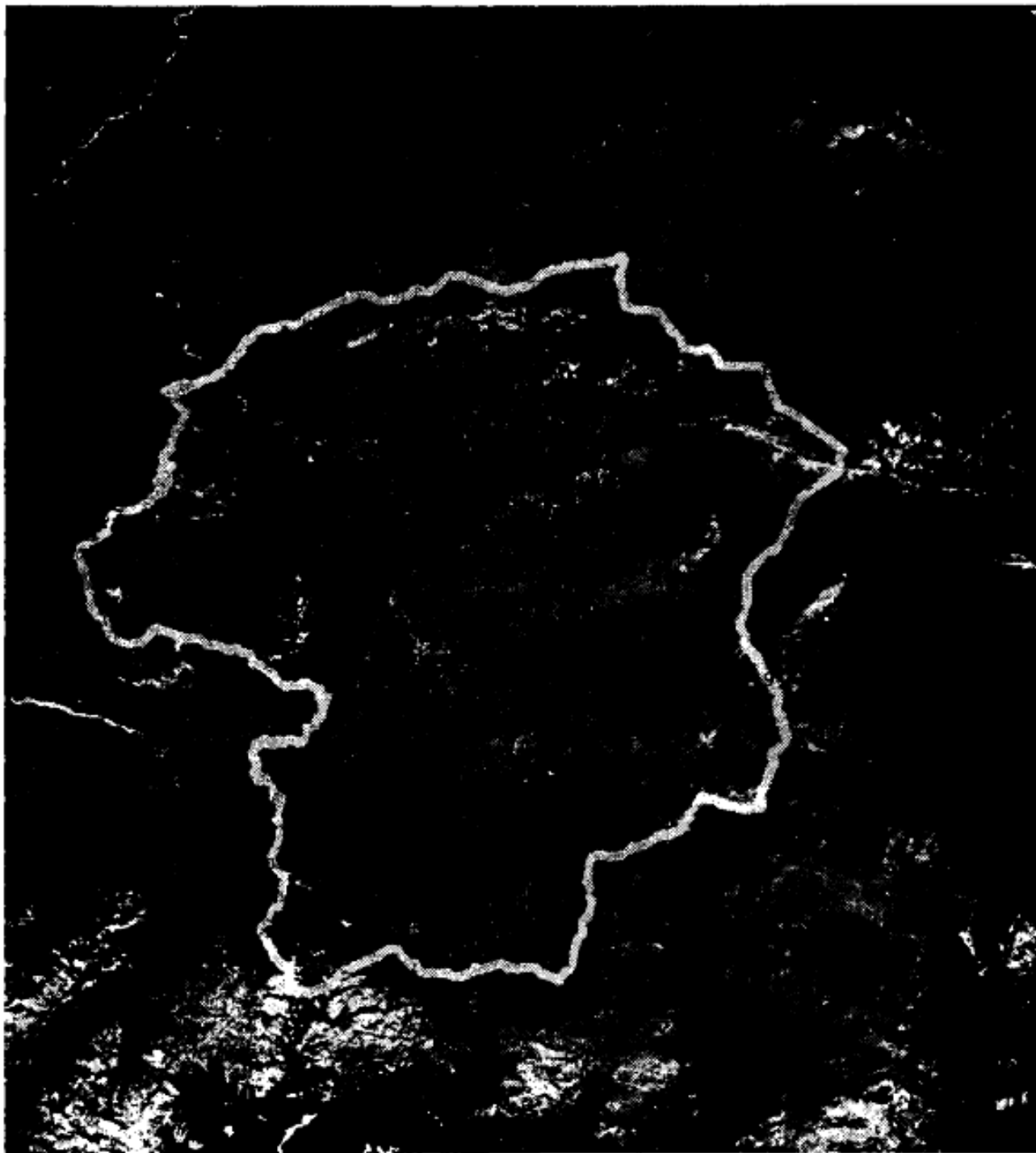
Cilj izrade Prostorno-urbanističkog plana opštine Plav (u daljem tekstu: PUP Plav) je da sadašnje stanje prostora Opštine, koje je odraz ranijeg koncepta planiranja i uređenja prostora zahtijeva iznalaženje realnih rješenja u prostoru za nove razvojne programe i potrebe lokalne zajednice.

Pravni osnov za izradu i donošenje PUP-a Plav sadržan je u članu 218 Zakona o planiranju prostora i izgradnji objekata ("Službeni list CG", br. 64/17, 44/18 i 63/18) kojim je propisano da se državni i lokalni planski dokumenti predviđeni Zakonom o uređenju prostora i izgradnji objekata ("Službeni list CG", br. 51/08, 34/11, 35/13 i 33/14) mogu, do donošenja plana generalne regulacije Crne Gore, izrađivati odnosno mijenjati po postupku propisanom ovim zakonom.

Programski zadatak za izradu PUP-a Plav izrađuje se u skladu sa članom 25 Zakona o planiranju prostora i izgradnji objekata, budući da je isti sastavni dio Odluke o izradi planskog dokumenta.

II. OBUHVAT I GRANICE PUP-A PLAV

PUP Plav se izrađuje i donosi za teritoriju lokalne samouprave. Teritorija Opštine Plav zahvata površinu od cca 329 km².

Slika br. 1: Obuhvat PUP-a

III. USLOVI I SMJERNICE PLANSKOG DOKUMENTA VIŠEG REDA I RAZVOJNIH STRATEGIJA

U postupku izrade PUP-a Plav potrebno je voditi se uslovima i smjernicama iz sljedećih dokumenata:

- Prostorni plan Crne Gore do 2020 ("Službeni list CG", br. 24/08 i 44/12);
- Prostorni plan posebne namjene Nacionalnog parka "Prokletije" ("Službeni list CG", br. 56/18);
- Druga važeća prostorno planska dokumentacija na državnom i lokalnom nivou;

- Nacionalne sektorske strategije i master planovi u oblastima saobraćaja, energetike, upravljanja otpadom, održivog razvoja, regionalne studije i dr.);
- Prilikom analize dokumentacione osnove potrebno je u obzir uzeti i bazne studije rađene za potrebe izrade novog Prostornog plana Crna Gore (21 bazna studija).

IV. PRINCIPI, VIZIJA I CILJEVI PLANIRANJA, KORIŠĆENJA, UREĐENJA I ZAŠTITE PROSTORA

Polazeći od vizije održivog razvoja lokalne zajednice (vizija unapređenja ekonomskog razvoja, vizija unapređenja infrastrukture, vizija unapređenja društvenih djelatnosti, vizija zaštite i unapređenja životne sredine) i identifikacije problema u oblastima prostora, ekonomije i društva, definišu se i opšti i posebni ciljevi održivog razvoja lokalne zajednice.

Opšti ciljevi izrade PUP-a Plav su:

- Ubrzati ekonomski rast i razvoj i smanjiti regionalnu nerazvijenost;
- Modernizovati postojeću i izgraditi novu infrastrukturu (putnu mrežu, vodovodni i kanalizacioni sistem, elektroenergetiku, TK infrastrukturu...);
- Smanjiti siromaštvo, obezbijediti jednakost u pristupu uslugama i resursima;
- Osigurati efikasnu kontrolu i smanjenje zagađenosti (posebno voda) i održivo upravljanje prirodnim resursima (posebno šumom, poljoprivrednim i planinskim zemljištem);
- Poboljšati sistem upravljanja prostorom;
- Unaprijediti učešće javnosti u procesu planiranja

Opšti ciljevi će se ostvariti:

- svestranom integracijom prostora lokalne zajednice u crnogorski prirodni, ekonomski i socijalni prostor i prostor pograničnih područja;
- horizontalnom integracijom prostora gravitacionih i razvojnih zona unutar teritorije lokalne zajednice;
- povećanjem vrijednosti i kvaliteta prostora lokalne zajednice;
- uključivanjem poslovnih i kulturnih aktivnosti lokalne zajednice u međuopštinske, nacionalne i regionalne razvojne sisteme (projekte);
- stvaranjem prostornih uslova za unutrašnju konsolidaciju i cjeloviti razvoj lokalne zajednice.

Posebni ciljevi izrade PUP-a Plav su:

- očuvanje životne sredine i okoline kao osnovnog, globalnog i strateškog resursa, koji lokalnoj zajednici daje prednost u odnosu na okruženje;
- međunarodnu saradnju u izradi programa i projekata na načelima održivog razvoja;
- transparentnu primjenu i tumačenje razvojnih interesa države na lokalnom nivou;
- ubrzan ekonomski razvoj lokalne privrede;
- demobilizaciju i revitalizaciju izgrađenih privrednih kapaciteta;
- afirmaciju i razvoj ruralnih područja.

Uvažavajući prostorna i finansijska ograničenja strateška opredjeljenja prostornog razvoja lokalne zajednice su:

- osposobljavanje i poboljšanje postojeće razvojne strukture u prostoru uz planiranje novih intervencija u funkciji ukupnog razvoja zajednice i države;
- zbog potrebe ubrzanog razvoja i kvalitativnog preobražaja prioritet dati onim programima koji će brže dati ekonomske efekte i uticati na pokretanje privrednih, a posebno proizvodnih preduzetničkih aktivnosti i zaustavljanje negativnih kretanja u prostoru. Zato prioritet dati programima koji se uklapaju u već formirane i potencijalne sisteme koji ne mijenjaju glavne pozitivne karakteristike formirane prostorne strukture;
- uspostavljanje kriterijuma za razvojne aspiracije i preduzetničke inicijative uz primjenu visokih kriterijuma zaštite prostora i životne sredine;
- omogućavanje javnog korišćenja posebnih vrijednost prostora i racionalno korišćenje prostora za izgradnju.

V. KONCEPTUALNI OKVIR PLANIRANJA, KORIŠĆENJA, UREĐENJA I ZAŠTITE PLANSKOG PODRUČJA SA STRUKTUROM OSNOVNIH NAMJENA POVRŠINA I KORIŠĆENJA ZEMLJIŠTA

U toku izrade PUP-a Plav neophodno je istražiti, analizirati i ocijeniti ukupno stanje i potencijale prirodnih, socio-ekonomskih i infrastrukturnih faktora, kao i utvrditi moguća ograničenja koja proizilaze iz potrebe preduzimanja različitih mjera zaštite.

Proces izrade PUP-a Plav zasniva se na sljedećim principima:

- kombinaciji ciljeva, opredjeljenja i prioriteta i instrumenata realizacije;
- transparentnosti procesa planiranja u svim fazama izrade, donošenja i implementacije.

Osnovne smjernice za izbor prioriteta i prioriternih aktivnosti treba da proisteknu iz usaglašavanja želja, potreba i mogućnosti. Prilikom izbora prioriteta potrebno je imati u vidu potrebe da se:

- sagledava razvoj i zaštita na dugi rok u opštem interesu, a ne samo kratkoročno sa pojedinačnih stanovišta i interesa;
- ostvari demografsko i ekonomsko oživljavanje ovog područja, a ne da se nastavi proces depopulacije i ekonomske stagnacije;
- obezbijedi participacija lokalnog stanovništva u razvoju, korišćenju i upravljanju resursima;
- ostvari umrežavanje ovog područja sa svim svojim vrijednostima sa okruženjem.

Imajući prethodno u vidu, prioriteta aktivnost se odnosi na infrastrukturno opremanje ovog područja.

PUP Plav treba da bude urađen na osnovama integralnog planiranja i principa održivog razvoja, integrisanog društveno-ekonomskog razvoja i zaštite životne sredine sa primarnim zadatkom postizanja optimalnog uređenja, korišćenja i zaštite.

Izrada PUP-a Plav se zasniva na sljedećim strateškim i metodološkim postavkama: princip integralnog pristupa prostoru (ekonomska, socijalna, ekološka), odnosno na principima održivog razvoja i obuhvata sve aspekte procesa planiranja: prikupljanje i obradu podataka; priređivanje odgovarajućih analiza; izrada varijantnih rješenja plana; vrednovanje; implementaciju i monitoring.

Obradivač radi kritičkog sagledavanja uticaja na prostor može da primijeni SWOT analizu, kako bi kroz unaprijed definisana pitanja dobio neophodne informacije za upravljanje razvojem, zaštitom, uređenjem i organizacijom prostora obuhvaćenog Planom. SWOT analiza predstavlja važan metod za identifikaciju komparativnih prednosti ovog područja, preko koje se dobijaju i inputi za razvoj.

Zahtjevi i potrebe za kvalitetnijim razvojem lokalne zajednice predstavljaju ključne principe prostornog razvoja, a posebno:

1. Teritorija lokalne samouprave mora biti organizovana na funkcionalan način, uz obezbjeđivanje optimalnog razmještaja neophodnih funkcija i sadržaja.
2. Nove intervencije treba da obogate postojeći prostor na svim nivoima - mjesto, centar, naselje.
3. Potrebno je obezbjediti povezanost i dostupnost naselja.
4. Potrebno je postići ravnotežu između prirodne i izgrađene sredine, naslijeđenog i novoizgrađenog, javnog i privatnog i iskoristiti pogodnosti svake lokacije (klimu, konfiguraciju terena, pejzaž, ekološke vrijednosti i sl.).
5. Planirane intervencije u prostoru treba da zadovolje različite zahtjeve korisnika i društvenih grupa.
6. Planirana rješenja i projekti moraju biti ekonomski održivi.

VI. METODOLOGIJA

Prilikom izrade PUP-a Plav pridržavati se metodologije definisane Pravilnikom o metodologiji izrade planskog dokumenta i bližem načinu organizacije prethodnog učešća javnosti ("Sl. list CG", broj 88/17) (u daljem tekstu: Pravilnik).

VII. SADRŽAJ PLANSKOG DOKUMENTA

Obim i nivo obrade PUP-a Plav treba dati tako da se u potpunosti primjene odredbe Zakona o planiranju prostora i izgradnji objekata.

Paralelno sa izradom PUP-a Plav predviđena je i izrada strateške procjene uticaja plana na životnu sredinu u skladu sa Zakonom o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu ("Službeni list RCG", broj 80/05 i "Službeni list CG", br. 59/11 i 52/16), čije elemente treba ugraditi u plan.

PUP Plav se izrađuju na kartama razmjere 1:25.000; 1:10.000; 1:5.000 i topografsko-katastarskim planovima razmjere 1:2.500.

PUP Plav po utvrđenim fazama i za definisane segmente, treba da bude urađen i prezentovan u analognom i

digitalnom formatu. Digitalni oblik - za tekstualni dio u standardu Microsoft Word i PDF formatu, a grafički u standardu Auto Cad i GIS fromatu.

PUP Plav se izrađuje na kartama, topografsko-katastarskim planovima i katastrima vodova u digitalnoj formi i georeferenciranim ortofoto podlogama, a prezentira na kartama i topografsko-katastarskim planovima u analognoj formi izrađenim na papirnoj podlozi i isti moraju biti identični po sadržaju.

Analogne i digitalne forme geodetsko-katastarskih planova moraju biti ovjerene od strane organa uprave nadležnog za poslove katastra.

VIII. OBAVEZE RUKOVODIOCA I STRUČNOG TIMA ZA IZRADU PLANA

Rukovodilac izrade PUP-a Plav, će nadležnom Ministarstvu, dostaviti na uvid, odnosno stručnu ocjenu u skladu sa Zakonom, sljedeće faze:

- Koncept plana;
- Nacrt plana;
- i Predlog plana.

Rukovodilac izrade će na osnovu sintezne ocjene postojećeg stanja, prostorno planske i studijske dokumentacije, ocjene iskazanih zahtjeva i potreba zainteresovane javnosti i organa za tehničke uslove, ocjene prirodnih uslova za razvoj, a naročito u dijelu mogućnosti korišćenja prostora i pogodnost terena za gradnju i analize mogućnosti za usmjeravanje daljeg prostornog razvoja u planskom periodu, kao i zahtjeva za utvrđivanje područja od posebnog značaja i/ili područja sa posebnim režimom zaštite, izraditi Koncept plana, saglasno Pravilniku.

Rukovodilac izrade će, saglasno Zakonu, dostaviti Nacrt plana Ministarstvu kako bi se u zakonskom postupku sprovela procedura utvrđivanja Nacrta plana.

Rukovodilac izrade je dužan da u Predlog plana, a nakon sprovedenog postupka i stručne ocjene i javne rasprave, ugradi sve prijedloge i mišljenja nadležnih organa.

Predlog plana će rukovodilac izrade dostaviti Ministarstvu, kako bi se u zakonskom postupku sprovela procedura donošenja ovog planskog dokumenta.

Po usvajanju plana, rukovodilac izrade će Ministarstvu predati konačnu verziju plana u adekvatnoj formi koja je definisana Pravilnikom o načinu potpisivanja, ovjeravanja, dostavljanja, arhiviranja i čuvanja planskog dokumenta ("Službeni list CG", br. 76/17 i 73/18).

PREDLOG

Na osnovu člana 22 st. 2 i 9 Zakona o planiranju prostora i izgradnji objekata ("Službeni list CG", br. 64/17, 44/18 i 63/18), Vlada Crne Gore, na sjednici od _____ 2019. godine, donijela je

ODLUKU

O ODREĐIVANJU RUKOVODIOCA IZRADE PROSTORNO - URBANISTIČKOG PLANA OPŠTINE PLAV I VISINI NAKNADE ZA RUKOVODIOCA I STRUČNI TIM ZA IZRADU PROSTORNO – URBANISTIČKOG PLANA

1. Ovom odlukom određuje se rukovodilac izrade Prostorno- urbanističkog plana opštine Plav (u daljem tekstu: PUP Plav) i visina naknade za rukovodioca i stručni tim za izradu Prostorno- urbanističkog plana.
2. Za rukovodioca izrade PUP Plav određuje se dr Veljko Radulović, dipl.ing.arh.
3. Rukovodiocu i stručnom timu iz tačke 1 ove odluke utvrđuje se naknada u ukupnom iznosu od 18.000 eura.
4. Iznos pojedinačnih naknada za rukovodioca izrade i članove stručnog tima, iz tačke 3 ove odluke, određuje se ugovorom koji Ministarstvo održivog razvoja i turizma zaključuje sa rukovodiocem izrade, odnosno članom stručnog tima.
5. Ova odluka stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore".

Broj: _____
Podgorica, _____ 2019. godine

VLADA CRNE GORE

**Predsjednik,
Duško Marković**

SADRŽAJ TEKSTA PLANA

I UVODNA RAZMATRANJA	3
1.1. PRAVNI I PLANSKI OSNOV	3
1.2. OBUHVAT PLANA, VREMENSKI HORIZONT I RAZMJERA IZRADE	3
1.3. PROGRAMSKI ZADATAK	3
1.4. PROCES IZRADE PLANA	4
1.5. GEOGRAFSKI POLOŽAJ OPŠTINE PLAV	5
1.6. TERITORIJALNA PODJELA OPŠTINE	6
II POLAZNE OSNOVE.....	7
2.1. REGIONALNA DIMENZIJA PROSTORNOG RAZVOJA – SMJERNICE IZ PROSTORNOG PLANA CRNE GORE	7
2.2. IZVODI I OCJENA POSTOJEĆE PLANSKE DOKUMENTACIJE	13
2.2.1. Izvod iz Prostorno plana posebne namjene Nacionalni park „Prokletije“ (PPPNP Prokletije, 2018 godina)	13
2.2.2. Izvod iz Detaljnog prostornog plana Autoput Bar-Boljare (DPP Autoput bar-Boljare, 2008 godina)	21
2.2.3. Izvod iz lokalnih planskih dokumenata	22
2.2.3. Ocjena postojeće planske dokumentacije	26
III OCJENA POSTOJEĆEG STANJA PROSTORNOG UREĐENJA.....	28
3.1. PRIRODNI RESURSI	28
3.2. STANOVNIŠTVO, MREŽA I FUNKCIJA NASELJA	34
3.3. DOSADAŠNJI DRUŠTVENO EKONOMSKI RAZVOJ	37
- 3.3.1. PRIVREDENE DJELATNOSTI – ocjena stanja i razvojne perspektive	37
Poljoprivreda	38
Šumarstvo i lovstvo	43
Energetika.....	52
Industrija.....	54
Turizam	55
- 3.3.2. DRUŠTVENE DJELATNOSTI – ocjena stanja	56
3.4. SAOBRAĆAJ I INFRASTRUKTURNI SISTEMI	58
- Saobraćajna infrastruktura	58
- Elektroenergetski sistem.....	64
- Vodosnabdijevanje i otpadne vode	65
- Telekomunikacioni sistem	69

3.5. ŽIVOTNA SREDINA.....	74
3.6. PRIRODNA I KULTURNA DOBRA.....	82
3.6.1. PRIRODNA DOBRA	82
3.6.2. KULTURNA BAŠTINA.....	90
3.7.SINTEZNI PRIKAZ STANJA UREĐENJA PROSTORA	101
IV KONCEPT PROSTORNOG RJEŠENJA.....	104
4.1. Scenarija razvoja	104
4.2. Ciljevi razvoja po pojedinim oblastima	106

SADRŽAJ GRAFIČKIH PRILOGA

I POSTOJEĆE STANJE

- 01 Topografskokatastarska podloga sa granicom zahvata
- 02 Administrativna karta opštine
- 03 Postojeće korišćenje prostora
- 04 Društvene djelatnosti, mreža naselja i gravitacione zone
- 05 Prirodna i kulturna dobra
- 06 Postojeća infrastruktura

II PLAN

- 07 Koncept prostornog rješenja

I UVODNA RAZMATRANJA

1.1. PRAVNI I PLANSKI OSNOV

Programski zadatak za izradu Prostorno urbanističkog plana opštine je polazna i stručna osnova za izradu Prostorno-urbanističkog plana Opštine Plav.

Prostorno urbanistički plan Opštine Plav (u daljem tekstu PUP Plav) se radi u skladu sa članom 218 Zakona o planiranju prostora i izgradnji objekata ("Službeni list CG", br. 64/17, 44/18 i 63/18), a na osnovu:

- Odluke o izradi PUP-a Plav
- Programskog zadatka za izradu PUP-a Plav
- Odluke o određivanju rukovodioca izrade PUP-a Plav
- Ugovora o izradi PUP-a Plav

Skupština Opštine Plav je na sjednici 19. maja 2014 donijela PUP Plav ("Službeni list CG", broj 17/14). Predmetni plan je rađen za period do 2020. godine, sa smjernicama za postplanski period do 2025. godine. Međutim odvajanjem novoformirane opštine Gusinje došlo je do smanjenja teritorije opštine Plav i iz tog razloga pristupilo se ponovnoj izradi PUPa Plav.

Planski osnov za izradu PUPa Plav je Prostorni plan Crne Gore do 2020 godine ("Službeni list CG", br. 24/08 i 44/12)

Prilikom izrade PUPa Plav u obzir je uzeta i druga relevantna dokumentacija:

- Prostorni plan posebne namjene Nacionalnog parka Prokletije ("Službeni list CG", broj 56/18)
- Prostorno urbanistički plan Opštine Plav ("Službeni list CG", broj 17/14)
- Ostala relevantna dokumentacija
 - (i) Nacionalni park Prokletije- Plan upravljanja 2016-2020
 - (ii) Izvještaj o stanju uređenja prostora 2018 godina
 - (iii) Studija revitalizacije i zaštite Plavskog jezera, Institut za vodoprivredu "Jaroslav Černi", Beograd 2018 godina

PUP Plav se radi za period do donošenja Plana generalne regulacije Crne Gore.

1.2. OBUHVAT PLANA, VREMENSKI HORIZONT I RAZMJERA IZRADE

Površina zahvata plana iznosi: 326 km² (32 600 ha).

Prostorno-urbanistički plan se radi za prostor cijele opštine, a generalno urbanističko rješenje za opštinski centar i za važnija opštinska naselja.

Plan se radi za vremenski horizont od 10 godina odnosno do 2030 godine, sa smjernicama za postplanski period (do 2035. godine).

Plan se izrađuje na kartama razmjere 1:25000 (za cio obuhvat plana) i topografsko-katastarskim planovima razmjere 1:5000 (za generalni urbanistički koncept za opštinski centar i važnija opštinska naselja).

1.3. PROGRAMSKI ZADATAK

Cilj izrade PUPa Plav je da za sadašnje stanje prostora Opštine, koje je odraz ranijeg koncepta planiranja i uređenja prostora, pronađe realna rješenja u prostoru za nove razvojne programe i potrebe lokalne zajednice.

PUP Plav treba da bude urađen na osnovama integralnog planiranja i principa održivog razvoja, integrisanog društveno-ekonomskog razvoja i zaštite životne sredine sa primarnim zadatkom postizanja optimalnog uređenja, korišćenja i zaštite.

Zahtjevi i potrebe za kvalitetnijim razvojem lokalne zajednice predstavljaju ključne principe prostornog razvoja, a posebno:

- Teritorija lokalne samouprave mora biti organizovana na funkcionalan način, uz obezbjeđivanje optimalnog razmjesta neophodnih funkcija i sadržaja.
- Nove intervencije treba da obogate postojeći prostor na svim nivoima - mjesto, centar, naselje.
- Potrebno je obezbjediti povezanost i dostupnost naselja.
- Potrebno je postići ravnotežu između prirodne i izgrađene sredine, naslijeđenog i novoizgrađenog, javnog i privatnog i iskoristiti pogodnosti svake lokacije (klimu, konfiguraciju terena, pejzaž, ekološke vrijednosti i sl.).
- Planirane intervencije u prostoru treba da zadovolje različite zahtjeve korisnika i društvenih grupa.
- Planirana rješenja i projekti moraju biti ekonomski održivi.

1.4. PROCES IZRADE PLANA

Prilikom izrade PUPa Plav pridržavati se metodologije definisane Pravilnikom o metodologiji izrade planskog dokumenta i bližem načinu organizacije predhodnog učešća javnosti ("Službeni list CG", broj 88/17)

Proces izrade PUP-a Plav zasniva se na sljedećim principima:

- kombinaciji ciljeva, opredjeljenja i prioriteta i instrumenata realizacije;
- transparentnosti procesa planiranja u svim fazama izrade, donošenja i implementacije.

Prvi korak u procesu izrade PUPa je izrada **koncepta plana**.

Na osnovu sintezne ocjene postojećeg stanja, ocjene prirodnih i stvorenih uslova za razvoj, a naročito u dijelu mogućnosti korišćenja prostora i pogodnosti terena za gradnju, ocjene prostorno planske i studijske dokumentacije i analize mogućnosti za usmjeravanje prostornog razvoja u planskom periodu, kao i zahtjeva za utvrđivanje područja od posebnog značaja i/ili područja sa posebnim režimom zaštite, pristupa se izradi koncepta planskog dokumenta.

Koncept planskog dokumenta obuhvata izradu više varijantnih rješenja (scenarija) budućeg razvoja.

Prilikom izrade koncepta plana, u okviru pripremnih poslova, od strane Naručioca plana dobijene su smjernice, podaci i uslovi od sljedećih institucija:

1. Crnogorski elektroprenosi sistem CEDIS – broj 30-00-35070 od 19.07.2019
2. Crnogorski elektroprenosi sistem CGES – broj 8825 od 10.07.2019
3. Agencija za civilno vazduhoplovstvo – broj 02/1-1509/2-19 od 12.07.2019
4. Agencija za zaštitu prirode i životne sredine – broj 02-UPI-980/3 od 29.07.2019
5. Direktor za razvoj konkurentnosti i investicije u turizmu, Ministarstvo održivog razvoja i turizma – broj 108-1303/17 od 03.07.2019
6. Direktor za upravljanje otpadom i komunalni razvoj, Ministarstvo održivog razvoja i turizma, broj 113-1303/29 od 30.08.2019
7. Ministarstvo zdravlja – broj 404-169-2019-3 od 06.08.2019.
8. Ministarstvo odbrane – broj 80702-5445/19-2 od 09.07.2019
9. Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja – broj 351-32/19-2 od 26.06.2019
10. Direktor za vanredne situacije, Ministarstvo unutrašnjih poslova – broj 01-490/19-28130/2 od 10.07.2019
11. Ministarstvo unutrašnjih poslova – broj 01-490/19-28130/2 od 17.07.2019
12. Nacionalni parkovi Crne Gore – broj 01-2027 od 23.07.2019
-prilog: Nacionalni park prokletije, Plan upravljanja 2016-2020
13. Uprava za saobraćaj – broj 03-7355/2 od 17.07.2019
14. Uprava za zaštitu kulturnih dobara – broj 03-226/2019-1 od 04.07.2019

Takođe od Ministarstva poljoprivrede za potrebe izrade plana dobijeno je:

- Studija revitalizacije i zaštite Plavskog jezera, Institut za vodoprivredu „Jaroslav Černi,, Beograd 2018.godine
- Idejni projekat regulacije rijeke Lim na lokaciji Murino - opština Plav (maj 2019)
- Idejni projekat regulacije rijeke Lim na lokaciji Novšići - opština Plav (maj 2019)
- Idejni projekat regulacije rijeke Lim na lokaciji Brezojevice - opština Plav (maj 2019)
- Izvještaj o hidrološkim istraživanjima (revizija) (mart 2019)

1.5. GEOGRAFSKI POLOŽAJ OPŠTINE PLAV

Planom je obuhvaćena cjelokupna teritorija Opštine Plav površine 329 km².

Opština Plav nalazi se u jugoistočnom dijelu Crne Gore, neposredno do granice prema Albaniji i Kosovu. Teritorija Opštine smještena je u izvorišnim tokovima Lima i Pečke Bistrice, između Prokletijskih planina, u kojima dinarske planine dostižu visinsku kulminaciju. Preko planinskih visova, sa južne i jugozapadne strane pruža se državna granica prema Albaniji, a sa istočne strane, granica prema Kosovu. Geografske koordinate su 42° 35' 29" N i 19° 56' 26" E. Teritorija Opštine se prostire u pravcu sjeveroistok – jugozapad. Zahvata središnji dio masiva Prokletija karakterističnog po razuđenosti reljefa, brojnim visovima, klisurama, strmim padinama i drugim prirodnim fenomenima.

Na osnovu Zakona o nacionalnim parkovima (Sl. list 56/09), Prokletije su proglašene petim Nacionalnim parkom u Crnoj Gori na površini od 16 638 ha.

Centralni dio Opštine čini sjeveroistočni dio plavsko - gusinjska kotline, koja je, Limskom dolinom, prirodno otvorena prema sjeveru. Čitav predio je blago nagnut prema sjeveru, kuda vode i svi riječni tokovi, kao i najvažniji put dolinom Lima.

slika 1 Položaj opštine Plav u Crnoj Gori

Opština se sa južne i jugoistočne strane graniči sa Albanijom, sa jugoistočne strane sa Kosovom. Sa sjeverne strane graniči se sa opštinom Berane, sa jugozapadne strane sa opštinom Gusinje a sa sjeverozapadne strane sa opštinom Andrijevica. Granica opštine Plav duga je 92,95 km.

Grad Plav se nalazi na prosječnij nadmorskoj visini od oko 945 mnm. Skoncentrisan je oko Plavskog jezera i rijeke Lim.

Plavsko - gusinjska kotlina predstavlja najdublji i najveći lednički oblik na Prokletijskim planinama. Dužina kotline iznosi oko 25km, a širina oko 5km i prostire se u smjeru sjever – jug.

Plavsko jezero, najveće ledničko jezero u Crnoj Gori, čija površina iznosi 1, 99km², nalazi se na 906 mnm, sa maksimalnom dubinom 9,15m. Maksimalna dužina jezera je preko 2000m, a širina oko 1500 m. Površina neposrednog sliva je preko 4 km².

Plavsko jezero je protočnog tipa. Osnovna obilježja vodnog bilansa daju mu pritoka Ljuča sa svojim slivom (pritoke Vruja i Grnčar) i otoka Lim, čije izvorište predstavlja upravo ovo jezero.

Doline rijeke Lim i njenih pritoka svojim oblicima i pravcima pružanja predstavljaju prirodnu predispoziciju za vezu sa susjednim oblastima i unutrašnje veze. Rijeka Lim je okosnica na koju se vezuju ostali sekundarni pravci.

Prostor Opštine pripada Crnomorskom slivu, odnosno slivu rijeke Lim.

Najznačajnije drumske saobraćajnice su magistralni pravac M-9, koji vodi od Kolašina preko Andrijevice do Murina, pa dalje prema Peći i regionalni put R-9, koji vodi od Murina do Gusinja. Plav je udaljen od glavnog administrativnog centra države i aerodroma - Podgorice 180km, od luke Bar 232km, a od Bijelog Polja gdje je željezničko čvorište, 73 km.

Opštinski centar Plav predstavlja glavni upravni, ekonomski, privredni i kulturni centar Opštine, kome direktno i indirektno gravitiraju sva naselja.

1.6. TERITORIJALNA PODJELA OPŠTINE

Stanovništvo opštine Plav razmješteno je u 14 naselja, to su:

Bogajići; Brezojevica; Velika; Vojno Selo; Gornja Rženica; Đurička Rijeka; Mašnica; Desni Meteh; Murino; Novšiće; Plav; Prnjavor; Skić; Hoti.

Po funkcionalnim kriterijumima izdvajaju se dva naselja Plav i Murino (dominantna je funkcija privrede, usluga i komunikacija).

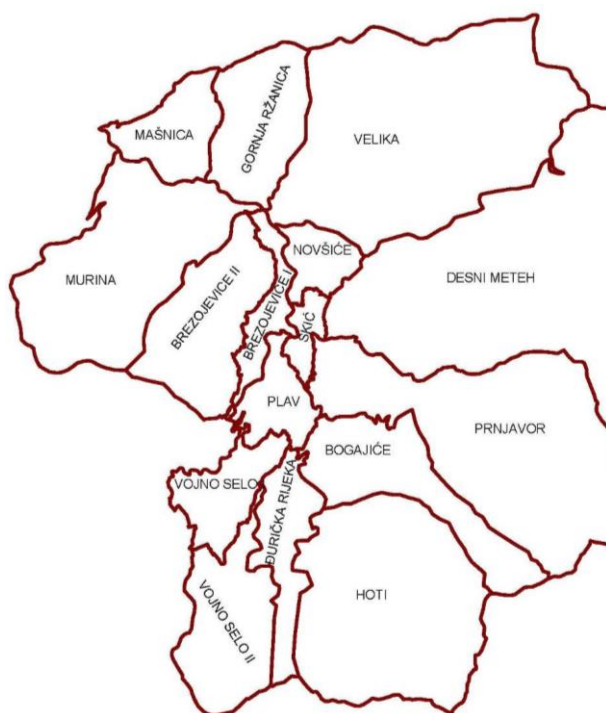
Plavu gravitiraju: Đurička Rijeka, Hoti, Bogajići, Prnjavor, Skić, Desni Meteh, Brezojevica.

Murinu gravitiraju: Novšiće, Velika, Mašnica i Gornja Rženica.

Opština Plav ima 16 katastarskih opština i administrativno je podijeljena na 5 mjesnih zajednica (MZ Plav, MZ Prnjavor, MZ Brezojevica, MZ Velika i MZ Murino).

- Mjesna zajednica Plav obuhvata naselja: Bogajići, Desni Meteh, Đurička Rijeka, Hoti, Plav(g), Skić, Vojno Selo.
- Mjesna zajednica Prnjavor obuhvata naselje Prnjavor.
- Mjesna zajednica Brezojevica obuhvata naselje Brezojevica.
- Mjesna zajednica Velika obuhvata naselja: Novšiće, Velika.
- Mjesna zajednica Murino obuhvata naselja: Gornja Rženica, Mašnica, Murino.

U mreži naselja javljaju se četiri nivoa. Centar Opštine, sekundarni centri, centri MZ i ostala naselja. Plav je primarni opštinski centar a Murino sekundarni centar. Naselja koja predstavljaju centre MZ su Brezojevica i Velika.

slika 2 Podjela opštine Plav na katastarske opštine

Opština Plav ima 16 katastarskih opština:

- KO Bogajiće
- KO Brezojevica I
- KO Brezojevica II
- KO Desni Meteh
- KO Gornja Rženica
- KO Hoti
- KO Đurička rijeka
- KO Mašnica
- KO Murina
- KO Novšiće
- KO Velika
- KO Vojno selo I
- KO Vojno selo II
- KO Skić
- KO Prnjavor
- KO Plav

II POLAZNE OSNOVE

2.1. REGIONALNA DIMENZIJA PROSTORNOG RAZVOJA – SMJERNICE IZ PROSTORNOG PLANA CRNE GORE

Prostorni plan Crne Gore, usvojen marta 2008 godine, kroz *ocjenu stanja prostornog razvoja i projekciju razvoja i koncepte organizacije, uređenja i korišćenja prostora CG* daje osnovne smjernice za razvoj područja opštine Plav.

Koncept organizacije uređenja i korišćenja prostora

Regionalna struktura Crne Gore diferencirana je prema geografskim karakteristikama, razmještaju prirodnih uslova za razvoj, postojećim vezama između privrede i strukture naselja, opštem nivou razvoja i perspektiva za buduću razvoj.

U pogledu regionalnih homogenosti prepoznatljiva su tri regiona u Crnoj Gori: Primorski region, Središnji region i Sjeverni region kojem pripada i opština Plav.

U Sjevernom regionu, poljoprivreda je, iako angažuje značajan broj stanovništva, nedovoljno razvijena, a ostali prirodni resursi još nijesu dovoljno aktivirani. Stanovništvo je koncentrisano u nekoliko urbanih centara u dolinama rijeka.

Karakterišu ga nizak stepen tehničke opremljenosti, nizak BDP, naslijeđeni industrijski kapaciteti kombinatskog tipa, nizak stepen zaštite životne sredine, posebno prirodnih recipijenata, na jednoj strani, a izuzetne prirodne i kulturne vrijednosti pejzaža i bogastvo vodama, na drugoj strani. Sadašnje prostorne strukture i uslovi u Sjevernom regionu zahtijevaju prostornu orijentaciju koja nudi razvojne inpute, koje će ublažiti emigracione procese.

Utvrđani su :

Razvojni koridori koji definišu područja duž kojih su koncentrisane osnovne razvojne aktivnosti.

Razvojne zone kao područja međusobno povezanih gradova i naselja u kojima su razvojne aktivnosti locirane na način da su međusobno komplementarne, tako da naselja koja su uključena jačaju svoju ulogu u ukupnom urbanom sistemu i sistemu veza između urbanih i ruralnih područja. Opština Plav pripada Polimskoj razvojnoj zoni.

Prekogranične razvojne zone kao područja šireg obima uz granice države i koje se mogu sastojati od gradova, naselja i opština koje imaju slične razvojne potencijale i/ili probleme, a nalaze se u susjednim državama.

Opština Plav pripada prekograničnoj razvojnoj zoni: Berane, Andrijevica, Rožaje, Plav - Peć, Kosovska Mitrovica i ima Prekogranični park Prokletije (Plav, Gusinje - Albanija);

Projekcija kretanja stanovništva Crne Gore

Osnovni cilj demografske politike Crne Gore, je ublažavanje negativnih demografskih kretanja u posljednjih 20 god., a naročito u pogledu regionalne raspodjele stanovništva. Projekcija kretanja stanovništva Crne Gore predviđa rast broja stanovnika do 687 366, a projekcija kretanja stanovništva Crne Gore po opštinama ukazuje da će se trend smanjenja broja stanovnika u većini opština Sjevernog regiona nastaviti ukoliko se ne preduzmu odgovarajuće razvojne mjere.

Prema usvojenoj verziji projektovanog broja stanovnika u opštini Plav predviđeno je povećanje broja stanovnika (15.609 stanovnika - 2021.godine, 13.805 stanovnika - 2003.godine), kao i povećanje gradskog stanovništva Opštine (prema metodologiji Popisa 2003.god.: 5.319 stanovnika - 2003. godine, projektovano 2021. godine – 11.230).

Koncept prostornog razvoja mreže naselja i javne infrastrukture

Razvoj urbanizacije se planira u skladu sa prostornim mogućnostima i ograničenjima, tako da se u što većoj mjeri spriječe prostorni konflikti, obezbijedi kvalitetnija i privlačnija prirodna i stvorena sredina i ostvare mogućnosti za privredni razvoj. Koncept prostornog razvoja mreže naselja i infrastrukture opredjeljuje se za dugoročnu politiku urbanizacije koja će biti zasnovana na podsticanju razvoja policentričnog sistema naselja sastavljenog od mreže centara različitih hijerarhijskih rangova i usklađenog razvoja širih gradskih područja.

Plav je centar opštinskog značaja – tip razvijenog urbanog naselja, koji obuhvata kompaktno područje grada i koje ima uslužne funkcije za opštinsko područje. Opštinski centar mora biti formiran kao fizička struktura sa sopstvenim identitetom, gravitacionim područjem i relativno samodovoljnim funkcionalnim

sistemom u oblasti obrazovanja, zdravstva, usluga i snabdijevanja. Gravitaciono područje opštinskog centra obuhvata veći broj centara nižeg ranga, kao i pojedinačnih naseljenih područja.

Pored opštinskog centra u Plavu je definisan Značajni lokalni centar Gusinje i Loklani centar Murino. Značajniji lokalni centar mora da omogućiti pružanje osnovnih obrazovnih, zdravstvenih i socijalnih usluga, kao i odgovarajuće sportske i kulturne aktivnosti uz razvoj tercijarnih i kvartalnih aktivnosti, a lokalni centri su manja naselja sa najosnovnijim snabdijevanjem stanovništva kojima se održava tradicionalni sistem naseljenosti seoskih područja. Integracija predloženih centara u policentričnom modelu razvoja Crne Gore ostvariće se definisanim osovinama, tj. razvojnim zonama (Polimskoj i Prekogranične razvojne zone).

Prostorni koncept razvoja industrije i rudarstva

U skladu sa raspoloživim resursima (prirodnim i ljudskim) uz očuvanje životne sredine, kulturnog i urbanog pejzaža, preporučuje se eksploatacija i razvoj industrijske i rudarske djelatnosti u opštini Plav – građevinski kamen.

Prostorni koncept razvoja poljoprivrede

Prirodni i drugi uslovi uticali su na to da se u crnogorskoj poljoprivredi dosta jasno izdiferencira proizvodna orijentacija po najvažnijim regionima. Tako će u Sjevernom regionu kome pripada i opština Plav, biti usmjerena na proizvodnju mlijeka, mesa, krompira, vune, uzgoj ribe i sakupljanje šumskih plodova, zdrave hrane i tzv. organsku poljoprivredu.

U Sjevernom regionu za potrebe intenzivne poljoprivredne proizvodnje treba sačuvati oko 47.000 ha najkvalitetnijeg zemljišta. Od toga, na prostoru doline rijeke Lima i Ljuboviđe, treba sačuvati oko 19.000 ha, u području Plavsko - gusinjske kotline i područje Ibarske doline oko 19.000 ha i na Pljevaljskoj površi i području Kosanice oko 9.000 ha.

Na području Polimlja treba sačuvati zemljište za ostalu poljoprivrednu proizvodnju (zdrava hrana i organska poljoprivreda).

Prostorni koncept razvoja šumarstva

Planirano je podizanje novih šuma sa prioritetom pošumljavanja obešumljenih zemljišta u većim kompleksima i sanacija previše iskorišćenih prirodnoekonomskih šuma sa razgrađenom strukturom. Šumarstvo u sjevernom području mora da se bazira na održivom šumarstvu; potencijalni konflikti između komercijalnog šumarstva i budućih nacionalnih (Prokletije) i regionalnih parkova koji se nalaze u zoni privrednih šuma moraju se razmatrati u detaljnoj definiciji granica i upravnih planova zaštićenih područja.

Sjeverno područje, sa svojim kvalitetnim šumama i optimalnim ekološkim uslovima za uzgoj šuma, ima prioritarnu proizvodnu namjenu na najvećoj površini šuma.

Na teritoriji opštine Plav, pored dominantnih, čistih i mješovitih zajednica bukve, smrče i jele, javljaju se i reliktna i endemične zajednice molike i munike.

Prostorni koncept razvoja turizma

U skladu sa prirodnim uslovima, stepenom razvoja, vrsti turističkih djelatnosti, oblast turizma ima prepoznatljivu regionalnu diferenciranost. Za Sjeverni region specifična uloga planinskog turizma jeste da prevashodno obezbijedi stvaranje moguće dopunske djelatnosti za stvaranje prihoda i zaposlenja, jačanje ruralnog razvoja, izbjegavanje daljeg raseljavanja i zaštitu, tzv. „kulturnog pejzaža“ i čvrsto povezivanje razvoja turizma u Središnjem i Sjevernom regionu sa ostalim sektorima ruralne ekonomije, posebno poljoprivredom, preradom hrane i zanatstvom.

Jedan od najvažnijih elemenata atraktivnog zimskog turizma, jeste predio i atmosfera destinacije.

Pri planiranju razvoja ski – turizma, treba uzeti u obzir i negativne efekte globalnog otopljavanja, koji će, po svoj prilici, predstavljati limitirajući faktor razvoja ove vrste turizma.

U razvoju planinskog turizma za Središnji i Sjeverni region, izdiferencirana su sljedeća turistička područja: Durmitora, Bjelasice i Komova, Moračkih planina, Prokletija, između dolina Tare i Čehotine i primorskih planina (Orjen i Lovćen).

U razvoju planinskog turizma za opštinu Plav izdiferencirano je turističko područje Prokletija.

Na području crnogorskih Prokletija promovisaće se razvoj sljedećih segmenata:

Skijaški turizam sa fokusom na Cmiljevicu – Turjak, Rožaje – Hajla – Štedin, Plav - Gusinje, Verušu - Mokro;

Obilazak autentičnih prirodnih vrijednosti, raznovrsnog biodiverziteta i ekoloških specifičnosti koje pružaju planinski predjeli, rijeke, jezera;

Pješaćenje i planinarenje;

Mountain biking;

„Active & Extreme“

Razvoj turističkog smještaja srednjeg i visokog standarda, pažljivo planiran, zbog ograničenog kapaciteta nosivosti u ovom području.

Prostorni koncept razvoja društvenih djelatnosti

Prostorni razvoj društvenih servisa mora biti orijentisan u skladu sa sljedećim kriterijumima:

- Projekcijom demografskih promjena do 2020. godine i očekivanim potrebama u skladu sa tim promjenama
- Instrumentima za stimulisanje regionalnog razvoja
- Obezbeđivanjem dostupnosti društvenih servisa svim područjima

Ovim konceptom predviđena je distribucija objekata društvenih djelatnosti u sljedećim centrima:

ustanove za predškolsko obrazovanje: centri opštinskog značaja (Plav) i značajni lokalni centar (Gusinje) ;

ustanove za osnovno obrazovanje: centri opštinskog značaja (Plav), značajni lokalni centri (Gusinje) i lokalni centri (Murino u slučaju pozitivne demografske strukture lokalnog stanovništva);

srednjoškolske ustanove: centri opštinskog značaja – Plav;

objekti kulture i fizičke kulture, socijalne i dječje zaštite: sva naselja u opštini;

objekti domova zdravlja, apoteke: centri opštinskog značaja – Plav, značajni lokalni centri – Gusinje moraju imati domove zdravlja (dispanzere).

Koncept razvoja putne mreže

Koncept razvoja putne mreže do 2020. godine predlaže određene izmjene u postojećoj i budućoj mreži putnih pravaca i definiše koridore autoputeva i magistrala za brzi motorni saobraćaj. Sistem saobraćaja treba da podrži ciljeve prostornog razvoja i poboljša lokalnu pristupačnost. Prostornim planom su osigurani uslovi za puteve koji su u mreži svrstani u kategorije autoputeva, brzih saobraćajnica, magistralnih i regionalnih puteva.

Predloženi su koridori autoputeva koji se moraju sačuvati od drugih zahtjeva i korišćenja koje su u suprotnosti ili ometaju predviđenu upotrebu. Za opštinu Plav je bitna dionica autoputa od veze sa autoputem Beograd - Bar do granice sa Srbijom (Kosovo i Metohija): Andrijevića - Murino - Čakor - Bjeluha.

Predloženi su i magistralni putni pravci koji će se izgraditi, rekonstruisati, proširiti ili poboljšati. Za opštinu Plav to je:

M-9 Kolašin – Mateševo – Andrijevića – Murino – Bjeluha (granica sa Srbijom), dionica od Mateševa do Bjeluhe dobija rang regionalnog puta poslije izgradnje dionice autoputa Beograd – Bar.

Regionalni put koji će se rekonstruisati, proširiti ili poboljšati je R – 9 Murino – Plav , a novi regionalni put je :R Gusinje - Plav - granica sa Albanijom i R Plav - Bogićevica (granica sa Srbijom).

Razvoj željezničke mreže u Crnoj Gori bitno će zavisiti i od planova i koncepta razvoja željezničkih mreža susjednih država. U planiranju željezničke mreže pored primarne mreže pruga Beograd – Bar, sekundarnu mrežu činiće eventualno novoizgrađene pruge: Bijelo Polje - Berane - Peć i Pljevlja - Bijelo Polje. Primarnu mrežu aerodroma Crne Gore čine aerodrom Podgorica i aerodrom Tivat dok sekundarnu mrežu aerodroma čine aerodrom Berane, Nikšić (Kapino polje), letilište Ulcinj i aerodrom Žabljak (trenutno postoje samo kao lokacije). Aerodrom Berane će se razvijati prvenstveno kao aerodrom za specijalne potrebe: rekreativno letenje, sportsko letenje i regionalni saobraćaj.

Koncept energetske infrastrukture

Elektroenergetski sistem bi trebalo razvijati, odnosno dopunjavati tako, da obezbjedi sigurno i dovoljno snabdijevanje električnom energijom u svim područjima i naseljima Crne Gore. Osnovna orijentacija razvoja elektroenergetike Crne Gore bazira se na racionalnom korišćenju sopstvenih energetske potencijala, vodeći računa da se postigne što veća ekonomičnost proizvodnje u elektroenergetskom sistemu.

Koncept razvoja hidrotehničke infrastrukture

Jedan od osnovnih ciljeva je snabdijevanje kvalitetnom vodom cjelokupnog gradskog stanovništva i oko 90% seoskog stanovništva putem javnih vodovoda. Do ovog cilja se dolazi smanjivanjem gubitaka i racionalizacijom potrošnje, korišćenjem lokalnih izvorišta površinskih i podzemnih voda. U oblasti zaštite voda, glavni zadatak jeste unaprijeđenje kvaliteta površinskih i podzemnih voda, kao i njihova integralna zaštita.

Otpadne vode naselja reba tretirati u zavisnosti od veličine naselja i vrste recipijenta. Potrebno je izgraditi postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda u slivovima izvorišta voda za piće, kao i u područjima zaštićenih prirodnih dobara (nacionalni parkovi i rezervati prirode), pri čemu sva urbana naselja sa preko 2.000 stanovnika treba da imaju uređaje za tretman otpadnih voda.

Koncept upravljanja otpadom

Sušтина koncepta je, da odgovarajućim sistemima obezbijedi potpunu pokrivenost čitave teritorije sa prioritetom smanjivanja količine otpada, ponovnom upotrebom („recikliranje“) otpada, kontrolom na izvoru potencijalno opasnog otpada i uklanjanja („gašenja“) neuređenih odlagališta. Za Crnu goru je planirana mreža međuopštinskih deponija za selektivno sakupljanje i tretman otpada. Planirano je da opština Plav sa opštinama Berane, Rožaje, Andrijevića deponuje otpad na jednu zajedničku deponiju. U Plavu je predviđena i deponija građevinskog otpada, štapa i materijala iz otkopa kao i deponovanje mulja iz fekalnih otpadnih voda.

Koncept zaštite prirodne i kulturne baštine

Koncept se zasniva na slijedećim postavkama:

potrebno je definisati granice kulturnih spomenika;

za sve kategorije zaštite prirodne baštine potrebno je uraditi Programe zaštite sa revizijom postojećih i predlogom proglašenja budućih područja zaštite, koji bi se ugradili u prostorno - plansku dokumentaciju nižeg reda;

postojeća mreža rezervata prirode treba da bude analizirana u skladu sa nalazima iz revizije zaštićenih područja prirode;

Spomenici prirode i predjeli posebnih prirodnih odlika su područja posebne zakonske procedure i niže prostorno - planske i urbanističke dokumentacije. Upravljanje ovim kategorijama zaštite vrši se na lokalnom nivou.

Područja vodoizvorišta moraju se zaštititi i osigurati od rizika zagađenja;

Područja pod posebnom zaštitom sa statusom nacionalnih ili regionalnih parkova čine osnovne tačke mreže ekosistema u Crnoj Gori.

Koncept uređenja degradirane i ugrožene životne sredine

Definiše područja u kojima je kvalitet životne sredine degradiran i ugrožen (hot - spotovi); u takvim područjima neophodno je preduzeti odgovarajuće aktivnosti kroz angažovane projekte koji će sanirati posljedice njihovog rada i unaprediti tehnologiju do nivoa da ne zagađuju životnu sredinu (primjena BAT tehnologija).

Koncept zaštite od prirodnih hazarda

Predviđa se integralno i efikasno sprovođenje odbrane od:

poplava, definisano na nivou sliva;

vodne erozije radi sprečavanja gubitaka zemljišta, zasipanja akumulacija, ugrožavanja saobraćajnica i drugih objekata, sprovodiće se organizovano i sistematskim tehničkim i biološkim mjerama;

- požara i eksplozija sa posebnim mjerama za smanjenje rizika.

Kontrola i smanjenje seizmičkog rizika sprovodiće se uvođenjem aseizmičkog upravljanja u standardno urbanističko planiranje, pri čemu opštine moraju da definišu procedure procjene i razmatranja seizmičkog rizika prilikom izrade lokalne planske dokumentacije i urbanog razvoja.

Smjernice i mjere za realizaciju prostornog plana

Smjernice za izradu prostornih planova opština proizilaze iz smjernica za region kome opština pripada i odgovarajućih djelova smjernica iz prepoznatih razvojnih zona sa teritorije predmetne opštine.

Za ostvarivanje razvojnih opredjeljenja koja su definisana u Prostornom planu, kao prioriteta izdvajaju se aktivnosti:

integralni razvoj Sjevernog regiona, koji uključuje saobraćajno uvezivanje, razvoj energetike i omogućavanje novih, inovativnih i dugoročno perspektivnih privrednih grana u skladu sa humanism resursima;

poboljšanje stanja životne sredine sa infrastrukturnim komunalnim opremanjem izgradnjom sistema prečišćavanja otpadnih voda, izgradnjom međuopštinskih sanitarnih deponija čvrstog otpada i smanjivanje zagađenja vazduha, od strane krupnih industrijskih sistema;

postizanje dogovora Crne Gore sa susjednim zemljama o saobraćajnim pravcima, zajedničkoj zaštiti životne sredine i izgradnji energetskog sistema;

sprovođenje odrednica Plana sa detaljnim opredjeljenjima u detaljnim prostorno -planskim dokumentima.

Za prostor opštine Plav od posebnog interesa su sljedeće smjernice i postavke koje se odnose na prostorni razvoj Sjevernog regiona Crne Gore:

Gradovi oko masiva Bjelasice, zajedno sa Plavom i Rožajama, treba da formiraju sistem komplementarnih centara. Bijelo Polje i Berane koji imaju međuopštinske funkcije centara sa opštim službama, bili bi snažni industrijski, poljoprivredni i glavni saobraćajni centri;

Intenziviranje poljoprivrede, posebno stočarstva, treba da bude glavni pravac razvoja ovog regiona. Već razvijeno stočarstvo u oblasti Pive treba promovisati, i nastaviti sa procesom razvoja u oblastima Jezerske površi, Sinjajevine i Bihora, gdje bi veće farme bile osnova za ovu aktivnost. U ostalim oblastima ovog regiona, sa manjim pašnjacima, treba podržati razvoj malih farmi;

Dolina rijeke Lim treba da bude zona intenzivnog razvoja poljoprivrede. Ravničarska, poljoprivredna zemlja u ovoj dolini treba da se iskoristi za usjeve i stočnu hranu, a terasaste padine treba iskoristiti za razvoj i oporavak plantaža sa kontinentalnim voćem;

Konsolidovanje šumskih kompleksa i pošumljavanje, koje ima za cilj stvaranje zaštitnih šuma, treba da budu glavni pravci razvoja u oblasti šumarstva;

Treba dobro održavati ekološki koridor koji obuhvata zonu nacionalnih parkova Durmitor, Biogradska gora, Prokletije i regionalne parkove Ljubišnja, Sinjajevina sa Šarancima, Komovi i Visitor sa Zeletinom;

Razvoj turizma tokom čitave godine u ovom regionu treba da bude usmjeren ka osnivanju centara koji su dovoljno snažni da privuku turiste i da im pruže odgovarajući nivo usluga. Razvoj turizma treba usmjeriti , promovisati i razvijati kroz odgovarajuće oblike djelatnosti, koristeći resurse prirodnih i kulturnih vrijednosti od nacionalne i međunarodne važnosti,

Uspostavljenim nivoom razvoja i konceptom organizacije i uređenja prostora Crne Gore do 2020. godine, prepoznate su razvojne zone koje zahtijevaju posebnu pažnju prilikom izrade opštinskih prostornih planova.

U okviru Sjevernog regiona formirana je Polimska zona, rijeka Lim je životna linija zone, koja je zbog svojih specifičnosti podeljena u četiri podzone: *Plav, Andrijevisa, Berane i Bijelo Polje*.

Podzona Plav obuhvata područje Plavskog jezera, uključujući i ravne terene duž izvorišnog toka Lima.

Resursi i potencijali: Atraktivan prirodni pejzaž, uključujući potencijalni nacionalni park Prokletije i Plavsko jezero, specifično graditeljsko nasljeđe i izgrađeni turistički kapaciteti; poljoprivredno zemljište, šumski kompleksi i pojave ležišta mineralnih sirovina; izgrađeni drvoprerađivački i drugi industrijski kapaciteti; raspoloživa radna snaga; resursi pitke vode; hidroenergetski potencijal Lima i njegovih pritoka za izgradnju mini-hidroelektrana; rasadnički potencijal i kvalitet vode za uzgoj salmonidnih vrsta riba.

Prioriteti razvoja: Bolja saobraćajna povezanost sa okruženjem, poljoprivreda orijentisana na ratarsku i stočarsku proizvodnju i proizvodnju voća; turizam usmjeren na dvosezonsko korišćenje kapaciteta i valorizacija Plavskog jezera; industrija prerade drveta, prehrambena industrija, flaširanje vode i korišćenje hidroenergetskog potencijala izgradnjom malih hidroelektrana.

Ograničenja: Zabrana lociranja svih industrija u slivu Plavskog jezera; ispuštanja netretiranih zagađujućih otpadnih voda u Plavsko jezero, Lim i njegove pritoke; ograničenje razvoja urbanih i industrijskih funkcija u područjima potencijalnih hidroakumulacija.

Konflikti: Evidentan je konflikt između urbanog širenja i pojedinačnih uzurpacija lokacija eksponiranih u prostoru i zahtjeva za očuvanje prirodnih ljepota i poljoprivrednog zemljišta. Isto tako, izražen je konflikt između prirodnog karaktera i ljepote sistema površinskih voda i mjera za poboljšanje korišćenja potencijala obradivog zemljišta - melioracioni zahvati plavnih površina južno od Plavskog jezera, kao i konflikt između privredne eksploatacije šuma i zahtjeva zaštite prirodne sredine i pejzaža.

Pragovi: Veoma ograničena pristupačnost podzoni u uspostavljenoj mreži saobraćajnica u Crnoj Gori, posebno dijela Plavske i Gusinjske kotline; neadekvatno riješeni i/ili nedostajući sistemi komunalne infrastrukture.

Zahtjevi okruženja: Zaštita pejzaža, vode, vazduha, zemljišta, Plavskog jezera od nanosa erodiranog materijala, kao i izabranih sklopova folklorne arhitekture;

Kontrola seizmičkog rizika, tehničkih akcidenata i elementarnih nepogoda: Primjena prostornoplanskih i projektantskih mjera, kako bi se ograničila povredljivost komponenti urbanog i privrednog sistema u smislu seizmičkog rizika.

Preduslovi: Poboljšanje pristupačnosti, izgradnjom novih i modernizacijom postojećih saobraćajnica, kao i razvoj funkcija društvene infrastrukture.

Prekogranične razvojne zone predstavljaju zone šireg obuhvata oko državne granice koju mogu sačinjavati gradovi, naselja ili opštine sa sličnim razvojnim potencijalima i/ili problemima u susjednim državama.

Prekogranična razvojna zona: Prekogranični park Prokletije (Plav, Gusinje –Albanija)

Sačinjava je područje dijela razvojne zone Polimlja i prekograničnog područja masiva Prokletija u Albaniji.

Prioriteti razvoja: privredna saradnja u području turizma i zaštite životne sredine (planirani nacionalni park Prokletije i ekološki koridori: zeleni pojas i jugoistočni Dinaridi).

Crnogorski dio Jugoistočnih Dinarskih planina uglavnom se nalazi u Sjevernom regionu i čini dio velikog biokoridora Jugoistočnih Dinarskih planina („Dinarski luk“), koji se proteže od Alpa do Prokletija i Sarp- Pindor masiva. U području Prokletija, ovaj biokoridor je takođe povezan sa velikim regionalnim biokoridorom zvanim „Zeleni pojas“. Ovaj koridor obilježava granicu između bivših socijalističkih zemalja i komunističkih zemalja; na teritoriji Crne Gore pokriva cijelu granicu sa Albanijom. Zbog specifičnog režima korišćenja ove zone u prošlosti, ona je postala sklonište i koridor važan za biodiverzitet.

Smjernice za izradu planova područja od posebnog značaja:

Područja posebnih vrijednosti prirode koja predstavljaju nacionalna dobra i zahtijevaju jedinstveno upravljanje u državi su: prirodni parkovi i predjeli (nacionalni parkovi, regionalni parkovi, parkovi prirode i posebni porirodni predjeli); rezervati prirode (opšti i posebni); spomenici prirode; memorijalni spomenici; staništa pojedinih biljnih i životinjskih vrsta.

U nacionalnim parkovima prioritet je: očuvanje prirode, razvijanje naučno-edukativnog i izletničkog turizma koji mora biti kontrolisan i organizovan; oplemenjivanje i uređivanje postojećih stacionarnih, servisnih, uslužnih i drugih kapaciteta prvenstveno u granicama postojeće zauzetosti prostora, usklađeno sa interesima zaštite prirode; uklanjanje ili promjena sadržaja koji su u konfliktu sa zaštitom prirode i okolinom, a nove locirati po pravilu izvan parkova, te tako podstaći razvoj naselja izvan granica parka.

Od ostalih vrijednih prostora naročito je važno očuvati prirodne karakteristike kontaktnih područja uz zaštićene cjeline i vrijednosti nezaštićenih djelova prostora. kao što su prirodne obale mora i vodotoka, prirodne šume, meandri, bare, rukavci, kultivisani pejzaž, budući da pripadaju ukupnoj prirodnoj i stvorenoj baštini, te državnim sistemima poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva sa posebnim uslovima i zahtjevima. Za sva područja posebnih prirodnih vrijednosti (i/ili kulturnih), a koja su zaštićena nacionalnim zakonodavstvom ili međunarodnim sporazumima, moraju se izraditi planovi upravljanja i formirati odgovarajuće upravljačke strukture.

Programi razvoja područja sa posebnim problemima i ograničenjima kao što su brdsko planinska, te rijetko naseljena područja, treba da naglase komponente prostornog uređenja sa gledišta optimalnih kapaciteta i razmještaja društvenih servisa, specifičnih i fleksibilnih prostornih oblika usluga i djelatnosti, te strateških prioriteta u stvaranju uslova za podsticanje razvoja koristeći iskustva ekonomije.

Revitalizacija ruralnih područja temelji se, prioritetno, na zaustavljanju procesa napuštanja sela. Sistematskim mjerama treba usporiti emigracije i stvarati pravno - državne povoljne uslove rada, a naročito podsticati opstanak i razvoj početno malim, ali sigurnim ulaganjima u životni standard sela, uključujući kulturne i rekreacijske potrebe stanovništva i urbane uslove življenja. Isto tako, treba promovisati osnovne vrijednosti ruralnog naslijeđa, duhovnih i materijalnih dobara i tradicije, te obogaćivati veze grada i sela.

Područja uz državnu granicu zavise od okolnosti i uređenosti odnosa Crne Gore sa susjednim zemljama. Glavna razvojna usmjerenja odnose se na uređenje graničnih prelaza, razvoj pograničnih gazdinstava i dinamiku razmjene dobara, računajući na malogranični promet, zajedničke državne programe, posjećivanja i zapošljavanja, kulturne i privredne manifestacije i drugo.

2.2. IZVODI I OCJENA POSTOJEĆE PLANSKE DOKUMENTACIJE

2.2.1. Izvod iz Prostorno plana posebne namjene Nacionalni park „Prokletije“ (PPPNP Prokletije, 2018 godina)

Prostorni plan posebne namjene Nacionalni park „Prokletije“ usvojen je i objavljen "Službenom listu crne Gore", broj 56/18, obrađivač plana je RZUP Podgorica.

Koncept organizacije, uređenja, izgradnje i korišćenja prostora

Prema odabranom scenariju razvoja „Štitimo i razvijamo“, na području Nacionalnog parka Prokletije predviđa se intenzivniji razvoj područja Nacionalnog parka uz poštovanje režima zaštite prostora, u skladu sa Zakonom o Nacionalnim parkovima i Zakonom o zaštiti prirode.

U cilju intenzivnijeg razvoja ovog vrijednog područja predviđa se:

- Obezbjedivanje adekvatne zaštite u skladu sa predviđenim zaštitnim zonama u Nacionalnom Parku.
- Povećanje kvaliteta i obima turističke ponude, podrška razvoju i očuvanju tradicionalnih vidova poljoprivrede po obodu planina i uz zone naselja.
- Podržava se razvoj u već izgrađenim kapacitetima i daje podrška razvoju u planiranim zonama, sa ciljem da se obezbijedi kvalitetan turistički razvoj u zoni Nacionalnog parka i pri tome obezbijede aspekti prirode i kulturnog naslijeđa.
- Planira se razvoj saobraćaja i podizanje infrastrukturne opremljenosti na adekvatan nivo, koji može ovo područje učiniti pristupačnim i time podržati i obezbijediti budući razvoj.
- Očekuje se da planirani razvoj zadrži stanovništvo na ovom prostoru i valorizuje ovo atraktivno područje u ekonomskom smislu.
- Obezbjeduje se razvoj turizma, edukacija, naučno-istraživačke aktivnosti, rekreacione, sportske, kulturne i zabavne aktivnosti.
- Predviđaju se dodatna, stimulativna ulaganja u razvoj poljoprivrede.
- Kod privrednog razvoja, pored turizma i poljoprivrede, očekuje se porast i u sektorima koji su direktno i indirektno vezani za zaštitu i unaprjeđenje životne sredine i u sektoru proizvodnje električne energije iz obnovljivih izvora (male hidroelektrane).
- Razvoj prema ovom scenariju mora biti koordiniran, uz pomoć javnog sektora koji bi obezbijedio infrastrukturno opremanje, savjetničke podrške i ciljane subvencije.

a) Društveni razvoj

- Očekuje se porast stope zaposlenosti naročito u turizmu, sektoru zaštite i unapređenja kvaliteta životne sredine, u kulturi, uslugama, trgovini;
- Pобољшаће se struktura zaposlenih sticanjem potrebnih znanja i vještina;
- Smanjenje migracija aktivnog i školovanog stanovništva prema Podgorici i inostranstvu, naročito iz ruralnog zaleđa;
- Smanjenje procesa pražnjenja ruralnih oblasti u kontaktnoj zoni Nacionalnog Parka,
- Koncept razvoja usklađen sa zaštitom dovodi da unapređivanja kvaliteta života stanovništva;
- Očekuje se intenzivno povezivanje kroz prekograničnu saradnju sa nacionalnim parkovima u Albaniji i Kosovu.

b) Ekonomski razvoj

- Razvoj projekata koji pružaju ekonomske i socijalne pogodnosti za domaće stanovništvo u trećoj zoni zaštite,
- Razvoj prerade poljoprivrednih proizvoda na tradicionalan način u trećoj zoni zaštite,
- Razvoj sektora koji su direktno i indirektno vezani za zaštitu i unaprjeđenje životne sredine,
- Raznovrsna ekonomska baza – turizam, poljoprivreda, proizvodnja hrane, usluge, zanatstvo, proizvodnja suvenira i „čiste“ proizvodne djelatnosti,
- Turistički smještajni kapaciteti podižu nivo usluge uz novu („greenfield“) izgradnju,
- Održive investicije (po veličini i strukturi) za izgradnju manjih privrednih i turističkih objekata će uglavnom biti u već izgrađenim područjima (postojećim građevinskim zonama), pogošćavanjem i strukturnim preobražajem (sanacijom, rekonstrukcijom, revitalizacijom), uz stroge mjere zaštite prirodnog i kulturnog pejzaža,
- Svaki razvoj i izgradnju, uz zaštitu i unaprjeđenje životne sredine, prati i izgradnja neophodne infrastrukture,
- Privremeno nenastanjeni i napušteni stanovi - katuni, kapaciteti za odmor i rekreaciju, stanovi koji se koriste u vrijeme sezonskih radova u poljoprivredi;
- Valorizacija kulturno-istorijskih vrijednosti u turističke svrhe;
- Razvoj održivog, specijalizovanog, neinvazivnog turizma manjih i srednjih razmjera za široki spektar sa ciljem prezentacije prirodnih i kulturnih vrijednosti: eko-turizam, kulturni, vjerski, seoski i agroturizam, naučni turizam, planinarenje, pješačenje, brdski biciklizam, posmatranje ptica, foto safari, speleologija, „putevi sira“, „putevi meda“, lov i ribolov, itd.;
- U kontaktnoj zoni Parka poboljšaće se kvalitet turističke ponude, smještajnih kapaciteta i nivoa usluga, kao osnov za dalji razvoj turizma.
- Zaštita postojećeg potencijala poljoprivrednog zemljišta, naročito u Vusanju čiji se dijelovi naselja nalaze u Nacionalnom parku.
- Donosi se i sprovodi razvojna strategija za poljoprivredu (naročito organsku).
- Povećanje primjene organske bio-tehnologije u poljoprivredi.
- Poboljšaće se produktivnost i opremljenost poljoprivredne proizvodnje.
- Afirmacija tradicionalnih lokalnih proizvoda.
- Podsticanje diverzifikacije farmi i poljoprivrednih objekata u trećoj zoni zaštite.
- Mogućnosti za finansiranje kroz MIDAS projekat i Investiciono razvojni fond (IRF).
- Investicije u korišćenje obnovljivih izvora energije: (proizvodnja električne energije korišćenjem mini hidroelektrana) u trećoj zoni zaštite;
- Povećanje broja zanatskih i drugih radnji, mikro, malih i srednjih preduzeća u kontaktnoj zoni.
- Realizacija razvojnih projekata će se finansirati iz lokalnih, državnih i dostupnih međunarodnih (EU) fondova, kao i od domaćih i stranih investitora i dijaspore.
- Investiranje u znanje i vještine kroz direktne investicije.
- Strane investicije, naročito u infrastrukturne projekte koji imaju karakter održivog razvoja, proizvodnje i korišćenja energije iz obnovljivih izvora, uštede energije i zaštite životne sredine.
- I dalje će biti relativno nepovoljni uslovi kreditiranja za veće investicije, naročito u infrastrukturu.
- Pozitivni ekonomski efekti i trendovi biće uočljivi tek na kraju planskog perioda ili u postplanskom periodu.
- Porašće vrijednost kapitalnog u odnosu na operativni budžet Nacionalnog parka.

c) Životna sredina

- Smanjenje površine zone prvog i drugog stepena zaštite u korist formiranja zone trećeg nivoa zaštite Nacionalnog parka.
- Stroga kontrola korišćenja prirodnih resursa (vode, poljoprivredno zemljište, mineralni resursi, šumski resursi i dr.), posebno u trećoj zoni zaštite.
- Iz lokalnih, državnih i međunarodnih budžetskih novčanih sredstava i drugih izvora finansiranja rješavaće se ekološki problemi i unapređivaće se kvalitet životne sredine
- Očuvanje poljoprivrednog zemljišta u drugoj i trećoj zoni zaštite.
- Održivo gazdovanje šumama.
- Povećano korišćenje obnovljivih izvora energije u trećoj zoni zaštite.
- Očuvanje i unaprjeđenje kvaliteta svih elemenata životne sredine (vazduh, zemljište, obradivo zemljište, buka, vode) uslijed kontrolisanog razvoja aktivnosti na području Parka.
- Očuvanje biodiverziteta.
- Predviđa se stroga zaštita u okviru Rezervata prirode "Hridsko jezero" i "Valušnica" i slivnih područja izvorišta "oka" kao izuzetnih resursa.

- Stroge mjere zaštite prirodnih i kulturnih vrijednosti (kulturna dobra, područja i objekti zaštićene prirode) uz definisanje njihovog nosećeg kapaciteta.
- Kontrolisane intervencije u predjelu.
- Jačanje međuopštinske saradnje i prekogranične saradnje u cilju zaštite i očuvanja prirodnih vrijednosti masiva Prokletije.

d) Infrastruktura

- Unaprjeđenje infrastrukturnih sistema, prije svega u funkciji zaštite životne sredine u trećoj zoni zaštite.
- Postepeno poboljšanje stanja postojeće komunalne infrastrukture (vodosnabdijevanje, putevi, odvođenje i tretman otpadnih voda, elektro snabdijevanje, dostupnost mobilne telefonije) u većem dijelu seoskih naselja u kontaktnoj zoni Parka.
- Kod planske izgradnje podstiče se primjena mjera energetske efikasnosti.
- Značajan razvoj mini hidroelektrana – održiva proizvodnja električne energije.
- Planirani regionalni put Andrijevica - Murino - Peć i Gusinje –Grnčar-Vrmoša –Tuzi- Podgorica će poboljšati saobraćajni pristup i regionalnu i međunarodnu povezanost Nacionalnog parka.
- Postepene investicije u poboljšanje postojeće i izgradnju nove putne infrastrukture zbog bolje pristupačnosti prirodnim atrakcijama i turističkim lokalitetima.
- Razvoj integrisanog sistema i ekološki prihvatljivog javnog prevoza za potrebe stanovnika i posjetilaca.
- Razvoj mreže pješačkih i biciklističkih staza kao sadržaja za rekreaciju, ali i za lokalni saobraćaj u trećoj zoni zaštite.

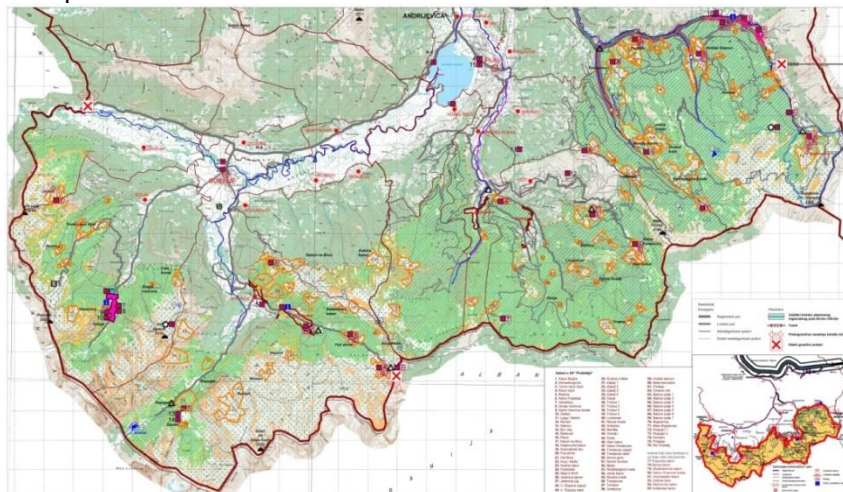
e) Administrativni kapaciteti

- Poboljšaće se sadašnja neadekvatna tehnička opremljenost javnog preduzeća Nacionalni parkovi - područna jedinica "Prokletije".
- Jačanje stručnog kadra u nadležnim institucijama osposobljenog za kontrolu i sprovođenje održivog razvoja.
- Sticanje novih znanja i vještina, kroz školski sistem i neformalno obrazovanje i prekvalifikacija radne snage.
- Određeni višak zaposlenih u javnom sektoru će se zaposliti u privatnom sektoru u privrednim granama za koje je predviđen razvoj.

PLANIRANA NAMJENA POVRŠINA (izvod iz PPPPN Prokletije)

U okviru NP "Prokletije" planirane su sljedeće namjene površina:

- Površine naselja
- Poljoprivredne površine
- Šumske površine
- Vodne površine
- Ostale prirodne površine

slika 3 Plan namjene površina, izvod iz PPPNP Prokletije

POVRŠINE NASELJA (izvod iz PPPPN Prokletije)

Površine naselja obuhvataju građevinsko zemljište (izgrađene i neizgrađene površine namijenjene za povremeno i stalno stanovanje) i negrađevinsko zemljište (površine koje nijesu opredijeljene za izgradnju).

Na području NP "Prokletije" identifikovana su tri tipa naselja:

1. Naselja za povremeno stanovanje (katuni),

Jedno od važnih opredjeljenja Plana je očuvanje i razvoj katuna u cilju poljoprivredne proizvodnje. Plan daje mogućnost organizovanja određenih turističkih kapaciteta, vodeći se prirodnim pretpostavkama i kriterijumima zaštite životne sredine, uz neophodnu i adekvatnu izgradnju infrastrukture. Objekti na katunima su tipični za ovo podneblje i prilagođeni boravku na planini.

Od planiranih 76 zona katuna u opštini Plav se nalazi:

16. Plana (Plav)	54. Jelića katun (Plav)
24. Podkobila (Plav)	55. Musića livade (Plav)
31. Zabelj 1 (Plav)	56. Treskavica (Plav)
32. Zabelj 2 (Plav)	59. Hridski stanovi (Plav)
33. Zabelj 3 (Plav)	60. Bakovića katun (Plav)
34. Zabelj 4 (Plav)	62. Omerov krš (Plav)
36. Trokus 1 (Plav)	63. Babino polje 1 (Plav)
37. Trokus 2 (Plav)	64. Babino polje 2 (Plav)
38. Trokus 3 (Plav)	65. Babino polje 3 (Plav)
39. Trokus 4 (Plav)	66. Babino polje 4 (Plav)
42. Košutica (Plav)	67. Babino polje 5 (Plav)
44. Horolac (Plav)	68. Babino polje 6 (Plav)
46. Stari katun (Plav)	69. Babino polje 7 (Plav)
47. Katun Feratovića (Plav)	70. Bogićevica (Plav)
51. Ramin horolac (Plav)	71. Mala Bogićevica (Plav)
53. Redžepagića livade (Plav)	

Iako je Zakonom o zaštiti prirode Crne Gore (sl. Br 054/16) u I zoni zaštite zabranjeno korišćenje prirodnih resursa, na prostoru Nacionalnog parka Prokletije u ovoj zoni treba dozvoliti ispašu, koja predstavlja jedan vid korišćenja prirodnih resursa. Stočarstvo na ovim prostorima ima dugu tradiciju i nema negativan uticaj na staništa koja su prepoznata kao značajna s aspekta zaštite (NATURA 2000 staništa), čak je značajno za očuvanje nekih tipova važnih staništa.

2. Naselja za stalno stanovanje,

Naselja za stalno stanovanje - djelovi stalnih naselja i zaseoka koji se nalaze u granicama Parka predstavljaju izgrađeni djelovi stalno nastanjenih naselja i zaseoka koji su se našli u granicama Plana. To je dio zaseoka Jasenica u dolini Jaseničke rijeke u opštini Plav.

Za ova naselja je karakteristično porodično stanovanje malih gustina u poljoprivredi. Ova naselja su nastala u plodnim dolinama rijeka i za njih je karakterističan disperzivan (razuđen) tip izgradnje porodičnih objekata za stanovanje. Uz objekat se nalazi okućnica, bašta i poljoprivredni objekti, kao i poljoprivredne površine, obradive površine i pašnjaci u višim djelovima naselja, koje pripadaju vlasniku ili porodici.

Objekti su od čvrstog materijala, sa dvije ili tri nadzemne etaže, novijeg datuma i dobrog kvaliteta. Uglavnom nisu prilagođeni tradicionalnim stilovima gradnje i adekvatnoj materijalizaciji.

Sva naselja za stalno stanovanje nalaze se u zoni trećeg stepena zaštite i njihov razvoj je moguć u skladu sa Zakonom o zaštiti prirode i Zakonom o nacionalnim parkovima i smjernicama ovog plana.

3. Turistički lokaliteti.

Na području Nacionalnog parka se nalaze postojeći i planirani turistički lokaliteti - naselja sa turističkim kapacitetima i povremenim stanovanjem. U opštini Plav je zona Babino polje, prema svojim karakteristikama i potencijalima za razvoj predstavlja planirano područje za razvoj turizma. Novi turistički kapaciteti u zoni Babino polje su planirani u okviru područja postojećih katuna, tj. III zone zaštite, tako da nije predviđeno širenje građevinskog područja na okolne šume.

U NP "Prokletije" je planirana sljedeća turistička izgradnja:

- Eko i etno katuni,

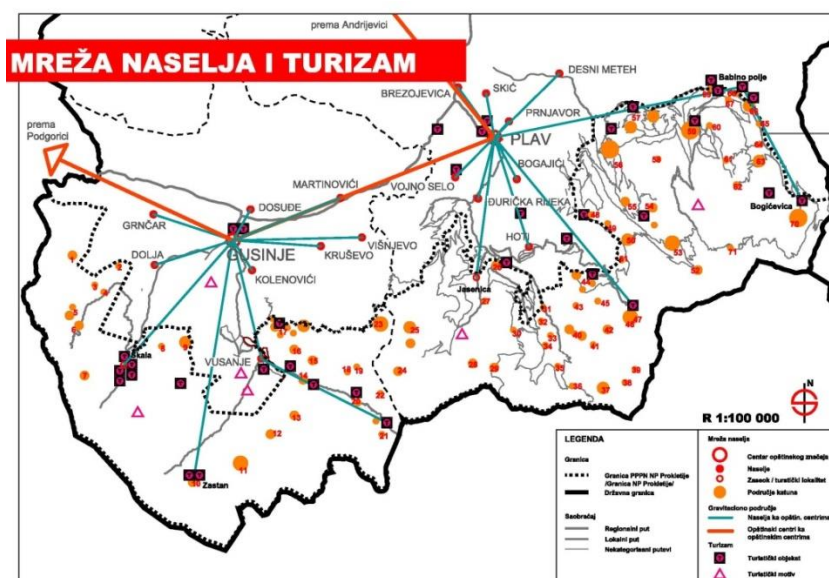
- "Eco lodge"
- Seoski turizam,
- Kampovi i kampovi u divljini,
- Valorizacija bivših karaula i njihova prenamjena (planinarski domove ili planinski hoteli).
- Manji planinski hoteli u III zoni zaštite gdje za to postoji inicijativa ili na mjestu bivših karaula.
- Skijalište u zoni Bogičevica na području III zone zaštite.
- Smještajne kapacitete za skijalište Bogičevica obezbijediti van Nacionalnog parka.

Novi kapaciteti koji zahtijevaju saobraćajnu i ostalu infrastrukturu su smješteni u u graničnoj zoni Plana, na **području Babinog polja**, gdje postoje odgovarajući postojeći resursi za takav razvoj.

Aktiviranje lokacija bivših loakcija karaula i njihova prenamjena u planinarske domove ili manje planinske hotele predstavlja vid "brown field" investicije.

U cilju promocije, očuvanja i bolje kontrole korišćenja razućenog prostora Parka, planiraju se **dva Centra za posjetioce na važnim pravcima intenzivnijih turističkih ruta**:

- Na području opštine Plav, planiran je Centar za posjetioce na području Babinog polja.

slika 4 Planirana mreža naselja i turističkih kapaciteta sa gravitacionim područjem, izvod iz PPPNP Prokletije

U grafičkom prilogu 12b. Plan namjene površina su dati postojeći i planirani Turistički lokaliteti.

Postojeći Turistički lokaliteti u opštini Plav su sljedeći:

1. Mali hotel "Kula Damjanova" ("Komnenovo Etno selo") -Plav
4. Motel "Đerdan" -Plav
6. Eko naselje "Aqua" -Plav
11. Planinarski dom -Plav
12. Privatni smještaj -Plav
15. Hotel "Plavsko jezero" -Plav
16. Eko planinarsko naselje "Hrid" -Plav

POLJOPRIVREDNE POVRŠINE(izvod iz PPPPN Prokletije)

Poljoprivredne površine su namijenjene prvenstveno poljoprivrednoj proizvodnji. Ovim Planom su predviđene sljedeće površine za poljoprivredu:

- Obradivo zemljište: oranice, bašte, voćnjaci, livade , pašnjaci;
- Površine i objekti za stočarstvo (katuni);

Oranice, bašte, voćnjaci, livade predstavljaju obradivo zemljište u granicama stalnih naselja i zaseoka (Vusanje, Zarusica). Pašnjaci i bašte su poljoprivredne površine koje se uglavnom nalaze u zonama katuna. U ovim zonama se nalaze i površine i objekti za stočarstvo. Na ovim površinama mogu se

planirati objekti koji su u funkciji gazdovanja poljoprivrednim zemljištem, u skladu sa smjernicama i uslovima plana.

Planom nije moguća prenamjena obradivog poljoprivrednog u građevinsko zemljište.

ŠUMSKE POVRŠINE(izvod iz PPPPN Prokletije)

Šumske površine obuhvataju sve površine obrasle šumskim drvećem, odnosno površine na kojim je, zbog njihovih prirodnih osobina i ekonomskih uslova, najracionalnije da se uzgaja šumsko drveće, kao i površine koje su u neposrednoj prostornoj i ekonomskoj vezi sa šumom i čijem korišćenju služe.

Šumske površine u ovom Planu su planirane kao zaštitne šume.

Na ovim površinama dopušteni su objekti koji su u funkciji gazdovanja šumama, tj. djelatnosti čijom se realizacijom obezbjeđuje održavanje i unapređivanje postojećeg šumskog fonda (uzgoj, zaštita, uređivanje i korišćenje šuma, izgradnja i održavanje šumskih saobraćajnica) i unapređivanje svih ostalih funkcija šuma. Moguće je graditi i planinarske i lovačke domove – kuće.

Ljudske aktivnosti ne smeju da imaju bilo kakvog uticaja na ekološki integritet šume. Imajući u vidu da se funkcionisanje šumskog ekosistema ogleda kroz njegovu biomasu, njegov biodiverzitet i kroz prisustvo ili odsustvo stresnih faktora, tamo gdje se planiraju bilo kakve aktivnosti, ni u jednom trenutku ne sme da se dovede u pitanje očuvanje izvorne strukture šuma i biološka raznovrsnost ekosistema. U isto vrijeme, antropogeno stresni faktori moraju se anticipirati primjenom principa „obazrivog pristupa” („precautionary aproach”, Cotter et al., 2000), kao najšire upotrebljavanog sredstva zaštite okoline od strane šumarskih istraživačkih organizacija u svijetu.

Prilikom adaptacije postojećih puteva moraju se uvažiti standardi za izgradnju u NP koji podrazumijevaju upotrebu materijala koji moraju zadovoljavati ekološke principe. Trasa puta ne smije narušavati prirodni pejzaž, a ugrađeni materijali moraju biti kompatibilni sa okolinom. Pravilnom primjenom tradicionalnih bioinženjerskih mjera, kao što je ozelenjavanje kosina, postavljanje pletera, gradona i sl., mogu se postići potpuno prirodni vizuelni efekti, a u isto vrijeme zadovoljiti najstrožiji statički i konstrukcioni kriterijumi.

VODNE POVRŠINE(izvod iz PPPPN Prokletije)

Vodne površine u ovom Planu obuhvataju površine:

- Površinskih voda (rijeke, potoci, prirodna jezera, bare i močvare, izvori, vrela, pištevine, estavele, boćatni izvori)
- Podzemnih voda,
- Mineralne, termo-mineralne i termalne vode,
- Površine vodnog dobra (koja obuhvata prirodna i vještačka vodna tijela i vodno zemljište),

Na vodnim površinama u režimu zaštite II stepena, mogu se planirati građevinski i drugi objekti ili skup objekata, sa pripadajućim uređajima, koji čine tehničku, odnosno tehnološku cjelinu, a služe za obavljanje vodne djelatnosti, u skladu sa posebnim zakonom, i to:

- Vodni objekti i sistemi;
- Infrastruktura (objekti namijenjenim za uređenje vodotoka i zaštitu od štetnog dejstva voda, objekti koji služe za monitoring voda, kao i prirodni i vještački vodotoci uključeni u vodni sistem);
- Objekti za tehnno-ekonomsko korišćenje (eksploataciju) vodno-energetskog potencijala vodotoka i drugih vodenih površina za proizvodnju električne energije (male HE).

OSTALE PRIRODNE POVRŠINE(izvod iz PPPPN Prokletije)

Ostale prirodne površine su šikare, površine stjenovitih planinskih padina, sipara-osulina, i druge slične neplodne površine. U okviru ovih površina se nalaze vrijedni primjeri biodiverziteta. One se nalaze u višim zonama Plana koje su valorizovane kao zone srednje i visoke ranjivosti, tako da se one ovim i planskim rješenjem zaštićene.

POVRŠINE I KORIDORI SAOBRAĆAJNE INFRASTRUKTURE (izvod iz PPPPN Prokletije)

Koridor saobraćajne infrastrukture

Površine saobraćajne infrastrukture ovim Planom su namijenjene za postojeće i planirane trase i koridore infrastrukture drumskog saobraćaja.

U kontaktnoj zoni plana u području Babinog polja je planiran koridor saobraćajne infrastrukture za pravac regionalnog puta Plav – Dečani (Kosovo).

Postojeće trase lokalnih, nekategorisanih i drugih puteva se zadržavaju, a planirane intervencije na njima se usklađuju sa režimom zaštite područja.

POVRŠINE ZA POSEBNE NAMJENE I SPECIJALNE REŽIME KORIŠĆENJA (izvod iz PPPPN Prokletije)

Koncesiona područja za izgradnju mHE - Ovim planskim dokumentom su definisana koncesiona područja namijenjena za izgradnju elektroenergetske infrastrukture za proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora. Koncesiono područje je sliv vodotoka na kojem je moguća izgradnja, korišćenje i održavanje malih hidroelektrana u skladu sa planskim rješenjima, Zakonom o koncesijama i Zakonom o energetici. Na ovim površinama mogu se planirati sljedeći objekti: objekti za proizvodnju električne energije (mHE), nadzemni i podzemni dalekovodi i nisko-naponska mreža;

Izgradnja infrastrukturnih sistema, građevina i uređaja vrši se u skladu sa ovim planskim dokumentom i na osnovu strateškog plana odgovarajućeg infrastrukturnog sistema, koji se međusobno usaglašavaju.

U cilju obezbjeđenja nesmetanog funkcionisanja infrastrukturnih sistema, objekata i uređaja, kao i njihove zaštite, duž infrastrukturnih trasa, odnosno oko infrastrukturnih objekata, utvrđuju se i uređuju zaštitni pojasevi, odnosno zaštitne zone, u skladu sa posebnim propisima.

U zoni Babinog polja se zone površine saobraćajnih i ostalih infrastrukturnih sistema djelimično poklapaju, tako da je neophodno u daljoj razradi uskladiti i međusobno uskladiti ove zaštitne zone.

Zaštitno područje vodoizvorišta - Na području NP "Prokletije" se nalaze dva područja sa slivovima prihranjivanja vodoizvorišta: u zoni Karanfila u opštini Gusinje i u zoni Babinog polja u opštini Plav.

Na ovim područjima se uspostavlja poseban režim korišćenja kao zaštitnog područja vodoizvorišta. Na ovim površinama mogu se planirati sljedeći objekti hidrotehničke infrastrukture: izvorišta, zone neposredne zaštite, zone sanitarne zaštite.

U cilju obezbjeđenja nesmetanog funkcionisanja infrastrukturnih sistema, objekata i uređaja, kao i njihove zaštite, duž infrastrukturnih trasa, odnosno oko infrastrukturnih objekata, utvrđuju se i uređuju zaštitni pojasevi, odnosno zaštitne zone, u skladu sa posebnim propisima.

U zoni Babinog polja područje vodoizvorišta se poklapa sa infrastukturnim koridorima saobraćajnih i ostalih infrastrukturnih sistema, tako da je neophodno u daljoj razradi i međusobno uskladiti ove zaštitne zone, posebno sa stanovišta zaštite životne sredine.

ZAŠTIĆENA PODRUČJA (izvod iz PPPPN Prokletije)

Poseban režim korišćenja predstavljaju zone zaštite u nacionalnom parku, za koje važe režimi predviđeni Zakonom o nacionalnim parkovima i Zakonom o zaštiti prirode.

Sve planirane građevinske aktivnosti su u trećoj zoni zaštite.

Planom su određeni:

- Zona zaštite I (strogi režim zaštite)
- Zona zaštite II (aktivni režim zaštite)
- Zona zaštite III (režim održivog korišćenja)
- Zaštitna zona nacionalnog parka (kontaktna zona)

Posebni rezervati prirode su:

1. Posebni rezervati prirode „Hridsko jezero“
2. Posebni rezervati prirode: „Valušnica“

Zona zaštite I (strogi režim zaštite)

Granica zone strogog režima zaštite obuhvata potez od Trojana preko Grbaje, Karanfila, Ropojane sve do Belića, Bor, Podkobilu, Malu Šćapicu i V. Šćapicu, Feratovića Horolac, Maja Horolac, Mali Bjelaj, Veliki bjelaj, Ujkov krš Maja Bogićevicu, Krš Bogićevicu, Omerov krš, Tepsijicu, dio Hridske gore i dio Velikog hrida.

Zona zaštite II (aktivni režim zaštite)

Granica zone aktivnog režima zaštite obuhvata Godiju, Jagnjičar, Konjski krš i katun Baljice (St. karaula) obuhvata katun Valušnica i katune: Ahmedmujovića, Tomin ravni ključ, Ravni ključ, Bistrica i

Popadija, lokalitete: Vrh karaula (1915 mnnv), dio Škale, Žarove, katun Gropa vezirova i Katun Vezirova brada, lokalitet Maja podgojs, jugoistočne padine Ropojane, katun Zastan, katun Bregu i Romanit, katune na Beliću, katune na Čaf Boru, katune na Koledarskom boru i Plani, okolinu vrha Čemena (2036 mnnv) na Boru, dio Kukića bora, Kukića katun, katune Maja e Borit i Podkobila, lokalitete Karaula (1664 mnnv), Gradec, Radunov laz, Bungaja (1293 mnnv), Tumba, Žarevi, katune V. Šćapica istok i V. Šćapica zapad, lokalitete Osoja, Trokus, Košutica i katune na njima, dio Ramniog horolaca, katune ispod Velikog hrida, katun Musića livade i Jelića katun, dio Treskavice, Grotljivicu, katune: Hridski stanovi, Baković katun Preslap, lokalitet Bivoljak i dio Bogičevice.

Zona zaštite III (režim održivog korišćenja)

Granica zone režima održivog korišćenja obuhvata lokalitet Škala, katune na Boru, lokalitet Čarišta i katun Zarunica, katune Jasenice sjever i Jasenica jug, srednji dio doline Jaseničke rijeke, donji dio doline Adem-begovog potoka i dio lokaliteta Bungaja, dio katuna Zabelj, katune: Horolac, Čekić, Ramin horolac, Sirova gora, Treskavac istok, Treskavac zapad, Treskavica, Temska, Babino Polje 1, Babino Polje 2, Babino Polje 3, Babino Polje 4, Babino Polje 5, Babino Polje 6, Babino Polje 7 i sjeveroistočni dio katuna Hridski, katun Bogičevica.

Zaštitna zona nacionalnog parka (kontaktna zona)

Zaštitna zona NP se nalazi izvan nacionalnog parka, ali predstavlja sa njim prirodnu cjelinu i ima veliki značaj u očuvanju vrijednosti zaštićenog prostora.

Zaštitna zona oko nacionalnog parka „Prokletije“ obuhvata, na istoku – prostor oko Jelenka uključujući Zavoj, masiv Starca i Mladice sa Javorištem do (Desnog) Meteha i Komaračke / Temnjačke rijeke, u centralnom dijelu prostor oko Plava od granica NP-a do Komaračke rijeke sa Skičom, kao i prostor oko Plavskog jezera do regionalnog puta Plav – Gusinje, obuhvatajući zonu Gusinja da bi na krajnjem zapadu ova zona obuhvatila južnu stranu Doline Grnčara.

Ova zona okružuje nacionalni park i nema karakter stroge zaštite. U njoj se mogu sprovesti sve aktivnosti koje su slične III zoni zaštite kako bi se obezbjedilo održivo korišćenje prostora i prirodnih resursa u široj zoni „Prokletija“.

Zone zaštite su date u grafičkim prilogima: Režimi zaštite i korišćenja i Prirodna i kulturna baština.

S obzirom da se u toku izrade plana dodatno mogu korigovati granice zona zaštite na osnovu eventualnih primjedbi i sugestija, detaljan opis granica će se dati u konačnoj verziji Plana.

Prema Zakona o zaštiti prirode („Sl. list CG“, br. 54/16). U propisanim zonama zaštite definišu se režimi:

U zoni zaštite I sa strogim režimom zaštite:

- zabranjeno je korišćenje prirodnih resursa i izgradnja objekata;
- vrše se naučna istraživanja i praćenje prirodnih procesa (monitoring) u ograničenom obimu;
- dozvoljene su posjete u obrazovne svrhe u ograničenom obimu;
- sprovode se zaštitne, sanacione i druge neophodne mjere u slučaju požara, elementarnih nepogoda i udesa, pojave biljnih i životinjskih bolesti i prenamnožavanja štetočina.

Zona zaštite II - aktivni režim zaštite, sprovodi se na zaštićenom području u kome su djelimično izmijenjene osobine prirodnih staništa ali ne do nivoa da ugrožavaju njihov ekološki značaj, uključujući vrijedne predjele i objekte geonasljeđa.

U zoni zaštite II sa aktivnim režimom zaštite mogu se:

- sprovesti intervencije u cilju restauracije, revitalizacije i ukupnog unaprjeđenja zaštićenog područja;
- vršiti kontrolisano korišćenje prirodnih resursa, bez posljedica po primarne vrijednosti njihovih prirodnih staništa, populacija, ekosistema, obilježja predjela i objekata geonasljeđa.

U zoni zaštite III sa režimom održivog korišćenja mogu se:

- Sprovesti intervencije u cilju restauracije, revitalizacije i ukupnog unaprjeđenja zaštićenog područja;
- Razvijati naselja i prateća infrastruktura u mjeri u kojoj se ne izaziva narušavanje osnovnih vrijednosti područja;
- Vršiti radovi na uređenju objekata kulturno-istorijskog nasljeđa i tradicionalne gradnje;

- Sprovoditi očuvanja tradicionalnih djelatnosti lokalnog stanovništva;
- Selektivno i ograničeno koristiti prirodni resursi.

Van granica zaštićenog područja, po potrebi se može odrediti i zaštitni pojas. Zaštitni pojas može se odrediti u cilju sprječavanja odnosno ublažavanja spoljnih faktora koji mogu uticati negativno na zaštićeno područje kao što su: otpadne vode, čvrsti otpad, invazivne vrste, nelegalna gradnja, turizam, spiranje pesticida, herbicida i drugih hemikalija, požari, pošumljavanje alohtonim biljnim vrstama i drugih mogućim faktori

Smjernice za izradu detaljnije planske dokumentacije

Pri izradi detaljne planske dokumentacije u okviru PPPN NP Prokletije, potrebno je poštovati osnovnu namjenu površina i režime korišćenja prostora.

Za sve lokacije, bilo da se sprovode kroz izradu planova detaljnije razrade/detaljnih rješenja ili direktnom primjenom Plana važe svi uslovi, smjernice i ograničenja definisani u ovom Planu.

Planom su definisana sljedeća područja za izradu detaljne planske dokumentacije, tj. detaljnih rješenja.

- Zona Babino Polje, opština Plav,
- Područje skijališta na Bogićevici (Tromeđa),
- Područje katuna u kojima se planira nova izgradnja, „eco lodge“ i dr. (uz smjernice date u planu).
- Koncesiona područja za izgradnju mini hidroelektrana.

Orijentacione granice zona za detaljne razrade za lokalitete Babino polje i Bogićevici su definisane u kartografskom prilogu br. 17 Režimi uređenja (Zona III stepena zaštite). Precizne granice ovih područja će se definisati pri izradi planova detaljne razrade, u skladu za uslovima zaštite životne sredine, zaštite kulturnih dobara i vlasništva.

2.2.2. Izvod iz Detaljnog prostornog plana Autoput Bar-Boljare (DPP Autoput bar-Boljare, 2008 godina)

Detaljni prostorni plan Autoput Bar-Boljare usvojen je 2008 godine a Obrađivač plana je Montenegroinžinjer Podgorica.

Prostornim planom Crne Gore su prepoznati infrastrukturni koridori u koje se prostorno uvezuje više magistralnih infrastrukturnih sistema sa ciljem ostvarivanja veće integracije prostora na bazi prepoznatih geografskih koridora duž kojih su koncentrisane razvojne aktivnosti i saobraćajne komunikacije.

Koridor autoputa Bar – Boljari, za koji je urađen Detaljni prostorni plan (DPP) direktno podržava razvoje sljedeće tri prekogranične razvojne zone: 1. Berane, Andrijevica, Rožaje, Plav, Peć, Kosovska Mitrovica; 2. Pljevlja, Bijelo Polje – Prijepolje, Priboj; Basen Skadarskog jezera (Podgorica), Danilovgrad, Bar, Ulcinj – Skadar, Koplik.

Detaljni prostorni plan autoputa Bar – Boljare je dugoročni razvojni dokument koji obuhvata vremenski horizont do 2020. godine.

Autoput će direktno uticati na valorizaciju visokovrijednih planinskih turističkih potencijala, a u nešto širem koridoru i Plavskih Prokletija.

Izgradnja, uređenje i opremanje infrastrukturnog koridora koji povezuje sva tri regiona u Crnoj Gori (južni, središnji i sjeverni), doprinijeće bržem razvoju područja koje je neposredno vezano za ovaj koridor. Jedan od osnovnih zadataka DPP-a je da se postigne saobraćajna (fizička), ekonomska i socijalna integracija pojedinih regionalnih cjelina u Crnoj Gori, kao i države sa susjednim zemljama.

Realizacija Plana će doprinijeti smanjenju negativnih tendencija u demografskim kretanjima, posebno u sjevernom regionu, imajući u vidu da je to područje sa najizraženijim migracijama kao i smanjenju

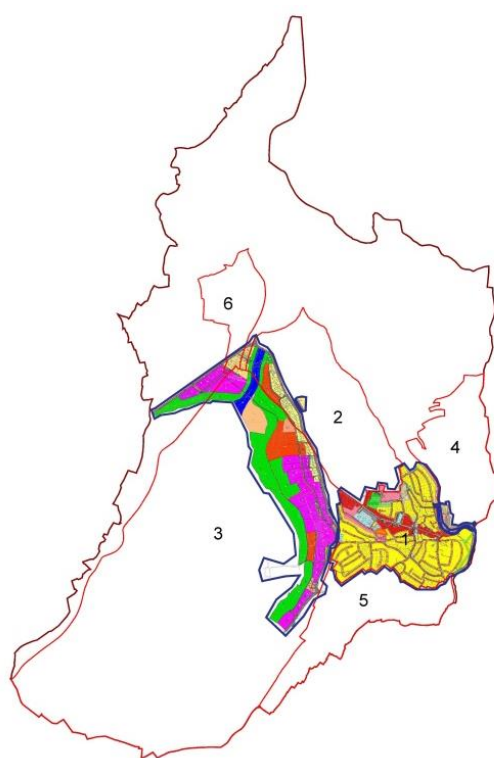
procesa metropolizacije Podgorice uz brži razvoj regionalnih centara (Bar, Berane, Bijelo Polje) i manjih gradova u regionalnim cjelinama istočno i zapadno od koridora.

Za opštinu Plav, izuzetan značaj ima izgradnja dionice od Mateševa do Andrijevice, sa ogrankom prema Murinu, Čakoru i Bjeluhi.

2.2.3. Izvod iz lokalnih planskih dokumenata

U Opštini Plav trenutno imamo, osim važećeg PUP-a Opštine Plav do 2020, još pet važećih lokalnih planskih dokumenata i to:

- DUP - Prnjavor - I faza (Sl.list CG - opštinski propisi br. 004/19)
- DUP - Plavsko jezero - I faza (Sl.list CG - opštinski propisi br. 004/19)
- DUP - Glavice Izmjene i dopune (Sl. list CG - opštinski propisi br. 51/11 i 33/11)
- DUP - Plav- centar, izmjene i dopune (Sl. list CG - Opštinski propisi br.19/10)
- LSL - za izgradnju mHE Đurička sa pritokama (Sl.list CG - opštinski propisi br.46/16).

— GRANICE VAŽEĆIH PLASKIH DOKUMENATA

**slika 5 Prikaz važeće planske dokumentacije u okviru GURa
DUP-a Prnjavor - I faza**

(Sl.list CG - opštinski propisi br. 004/19)
 Obrađivač: "Urbanprojekt" AD Čačak,
 Pobršina zahvata: 2,8 ha

Godina usvajanja: 2018.
 Planirana BGP: 11.502,68m²

Okosnicu predmetnog prostora predstavlja ul. Magaze koja je iz mreže glavnih gradskih ulica i preko koje je šire okruženje upućeno na centar grada a ovim planom se kroz formiranje profila u skladu sa PUP-om daje mogućnost njenog nesmetanog funkcionisanja.

Đurička reka takođe značajno determiniše ovaj prostor, deo koji je regulisan ovim planom se zadržava a deo je planiran za regulaciju u skladu sa PUP-om i kontaktnim planom na koji se ona naslanja. Nizvodno od mosta objekti su postavljeni veoma blizu regulacije pa u ovom delu nije moguće ostvariti kvalitetniji kontakt sa rekam što je planom data mogućnost u delu uzvodno od mosta.

Predmetni prostor je znatno izgrađen a izvestan broj objekata je u izgradnji. U okviru planom definisanih namena data je mogućnost za egzistiranje postojećih objekata i objekata u izgradnji kao intervencije na njima. Za potpuno novu gradnju planirane su samo dve urbanističke parcele.

slika 6 Namjena površina, izvod iz DUPa Prnjavor I faza

Mješovita namjena je planirana u najvećem delu zahvata plana. U okviru ove namjene postojeći objekti stanovanja se zadržavaju uz mogućnost njihove transformacije u objekte poslovanja. Kako se u znatnom broju objekata i to u prizemnim etažama već obavljaju delatnosti princip je planom podržan a sa ciljem formiranja linijskog centra koji vezu sa ostalim gradskim sadržajima uspostavlja preko mosta.

Centralne delatnosti se kao posebna namena zadržavaju na lokacijama na kojima i sada egzistiraju i to kao gradska pijaca i objekat pored pijace koji je u izgradnji a koji je projektnom dokumentacijom predviđen kao poslovni objekat.

Objekat pijace se zadržava u postojećem horizontalnom i vertikalnom gabaritu i na njemu su dozvoljene intervencije u smislu poboljšanja uslova korišćenja (formiranje potpuno zatvorene ili delimično zatvorene pijace i sl.) i parternog povezivanja sa javnim površinama u okruženju.

DUP - Plavsko jezero - I faza

(Sl.list CG - opštinski propisi br. 004/19)

Obradivač: "Urbanprojekt" AD Čačak,

Površina zahvata: 57,42 ha

Godina usvajanja: 2018.

Planirana BGP: 209.519,51m²

Prostorna organizacija je zasnovana na uspostavljanju oblikovnog reda u okviru delom izgrađenog prostora uz usaglašavanje sa novim opštim uslovima i namenama prostora definisanim PUP-om opštine Plav. Mere date Studijom revitalizacije i zaštite plavskog jezera planom su podržane tako da su data planska rešenja usaglašena sa rezultatima Studije.

slika 7 Namjena površina, izvod iz DUPa Plavsko jezero

Ovaj prostor planski karakteriše stvaranje mogućnosti za izgradnju objekata u funkciji turizma, kao i organizaciju sportsko – rekreativnih sadržaja izgradnjom pešačko biciklističkih staza, platoa, terena za male sportove, uređenjem prilaza jezeru, prostora za igru dece i organizacijom drugih vidova rekreacije (ribolov, jahanje, vožnja čamcem i sl.).

Površine za turizam su opredeljene u funkciji hotelskog kompleksa i manjih hotele različitih tipova, turističkih naselja, motela, omladinskih hostela i organizovanog kampa.

DUP-a Glavice, Izmjene i dopune

(Sl. list CG - opštinski propisi br. 51/11 i 33/11)

Obrađivač: "Urbanprojekt" AD Čačak,

Pobršina zahvata: 3.032,48m²

Godina usvajanja: 2011.

Planirana BGP: 3.362,40 m²

Pristup predmetnoj lokaciji je sa Rudopoljske ulice.

U okviru lokacije planirano je stanovanje malih gustina kao pretežna namena. U okviru stanovanja kao pretežne namene moguća je organizacija sadržaja u funkciji trgovine, ugostiteljstva, usluga, administracije, čiste proizvodnje koja ne ugrožava životnu sredinu i koja je kompatibilna sa stanovanjem, kao i drugih sadržaja koji mogu podržati stanovanje kao primarnu namenu. Delatnosti je moguće organizovati u okviru objekta u kombinaciji sa stanovanjem.

slika 8 Namjena površina, izvod iz DUPa Glavice, izmjene i dopune

DUP-a Plav- centar, izmjene i dopune

(Sl. list CG - Opštinski propisi br.19/10)

Obrađivač: "Urbanprojekt" AD Čačak,

Pobršina zahvata: 69.81ha

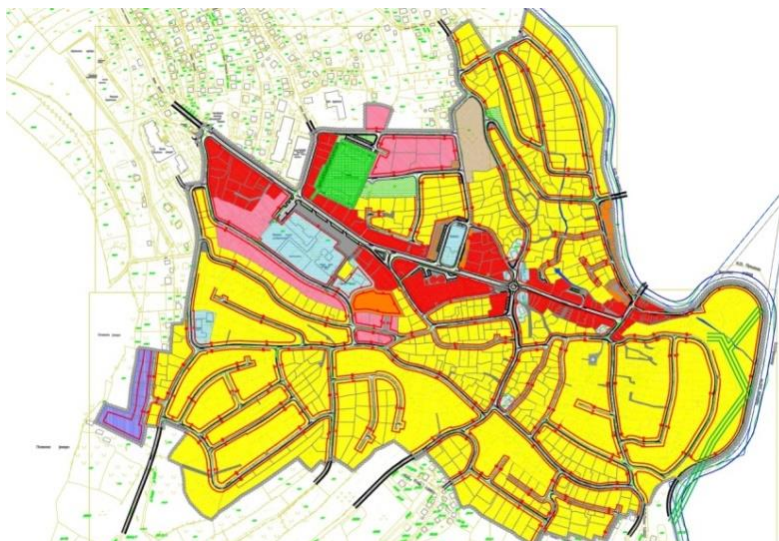
Godina usvajanja: 2010.

Planirana BGP: 576.354,86 m²

Na predmetnom prostoru prema postavkama Izmena i dopuna GUP-a, potrebama i željama korisnika i društvenih subjekata formiran je model organizacije prostora i sadržaja sa željom da se ostvari što bolje funkcionisanje i zadovoljavanje potreba korisnika, uspostavi što efikasnija saobraćajna povezanost i ambijentalna ujednačenost prostora. Uz navedene faktore, poštovanje konfiguracije terena i zatečene strukture formiran je prostor sa karakterom centralne gradske zone. Zadovoljenje centralnih gradskih funkcija većinom se ostvaruje u okviru zahvata plana (osnovno i srednje obrazovanje i dečija zaštita, trgovina, usluge, administracija, sport i rekreacija I dr..), a na zadovoljenje ostalih potreba korisnici se upusuju u neposredne kontaktne zone gde su locirani ostali gradski sadržaji (zdravstvo, rad i sl.).

Prema predloženoj organizaciji predmetnog prostora u okviru istog se maksimalno očekuje 7122 stanovnika. Očekivana gustina stanovanja na nivou čitavog zahvata plana je maksimalno 102 st/ha. Prostorne celine određene su mrežom saobraćajnica gde se sa primarne mreže granaju sekundarne saobraćajnice i stambene ulice i istima je ostvaren pristup do svake urbanističke parcele. Gradski centar je linijskog karaktera i određuju ga sadržaji koji su locirani uz glavnu gradsku ulicu a koji su linijski dalje povezani sa sadržajima koji se razvijaju u kontaktnim područjima. Gradski centar u okviru predmetnog prostora podržavaju sadržaji u kontaktu koji ga učvršćuju i preko koga se dalje uspostavlja veza sa perifernim zonama. Zona sporta i rekreacije se zadržava na lokaciji na kojoj i sada egzistira uz obezbeđenje uslova za njeno bolje funkcionisanje u okviru raspoloživog prostora.

U skladu sa GUP-om i kontaktnim planovima u neposrednom kontaktu sa zonom Plavskog jezera planirana je organizacija sadržaja u funkciji turizma čija realizacija uz strogu kontrolu treba da pruži mogućnost za kvalitetnu valorizaciju predmetne zone.

slika 9 Namjena površina, izvod iz DUPa Plav Cnentar, izmjene i dopune

LSL -a za izgradnju mHE Đurička sa pritokama

(Sl.list CG - opštinski propisi br.46/16)

Obrađivač: CAU – Centar za arhitekturu i urbanizam

Pobršina zahvata: 22,98 ha

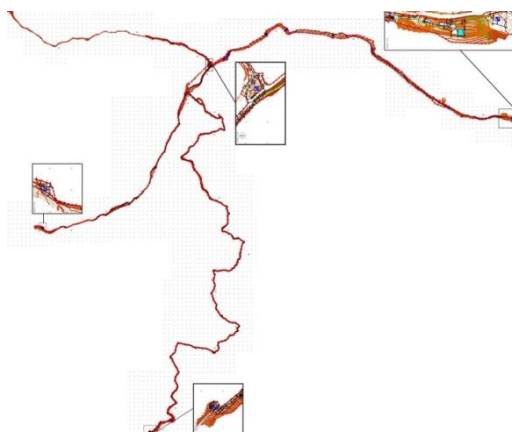
Godina usvajanja: 2016.

Planirana BGP: 2.160,00 m²

Prostor obuhvaćen LSL je najvećim dijelom opredijeljen za iskorišćenje hidropotencijala vodotoka Đurička sa pritokama na kojoj je planirana izgradnja dvije mHE (mHE „Đurička 1“ i „Đurička 2“) derivacionog tipa sa regulacijom po nivou kod paralelnog rada na mreži. U okviru sistema mHE „Đurička 1“ planirana su tri vodozahvata, na rijekama Jasenička (*ovaj vodotok je u zahvatu PPPN NP Prokelatije*) i Trokutska (Tirolski vodozahvat sa taložnicom) i na Hotskoj rijeci (Vodozahvat sa Coanda rešetkom).

Korito i obale rijeke uzvodno i nizvodno od vodozahvata moraju biti zaštićene od erozije kamenom i kamenom u betonu.

Usvojeni instalisani protoci su za mHE „Đurička 1“ $Q_i = 1,2 \text{ m}^3/\text{s}$ (Trokutska), $Q_i = 0,81 \text{ m}^3/\text{s}$ (Jasenička), $Q_i = 0,33 \text{ m}^3/\text{s}$ (Hotska) i mHE „Đurička 2“ $Q_i = 3,50 \text{ m}^3/\text{s}$.

slika 10 Namjena površina, izvod iz LSL a Djurička sa pritokama

mHE „Đurička1“: koristi vode rijeka Trokutske, Jaseničke i Hotske i u sklopu nje su planirana tri vodozahvata (vodozahvat na Jaseničkoj rijeci, vodozahvat na Trokutojskoj rijeci i vodozahvat na Hotskoj rijeci), tri cjevovoda i jedna mašinska zgrada.

mHE „Đurička2“: koristi vode rijeke Đuričke i u njen sastav ulaze jedan vodozahvat, cjevovod i mašinska zgrada.

2.2.3. Ocjena postojeće planske dokumentacije

Važeći državni planski dokumenti, planovi višeg reda, za Oštinu Plav su:

- PPCG - Prostorni plan Crne Gore
- PPPN - NP „Prokletije“

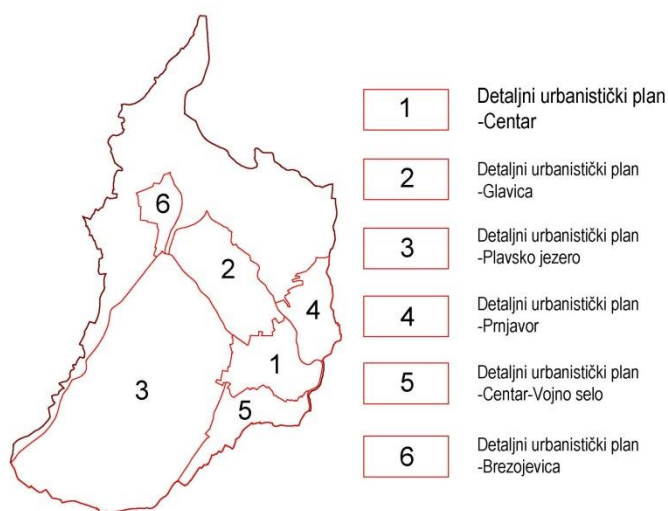
Prostorni plan Crne Gore usvojen 2008. godine obuhvata cijelu teritoriju Crne Gore uključujući i Oštinu Plav.

Krajem 2018. godine usvojen je Prostorni plan posebne namjene Nacionalnog Parka „Prokletije“ koji obuhvata 27% teritorije Opštine Plav.

PUP-om Opštine Plav do 2020 ("Službeni list CG", broj 17/14) za prostor Opštine Plav, u novim administrativnim granicama, su Generalnim urbanističkim rješenjima bila tretirana Opštinski centar Plav i Lokalni centar Murino.

Generalno urbanističko rješenje Opštinskog centra Plav je predvidjelo detaljnu plansku razradu kroz detaljne urbanističke planove i to:

- Detaljni urbanistički plan „Centar“
- Detaljni urbanistički plan „Glavica“
- Detaljni urbanistički plan „Plavsko jezero“
- Detaljni urbanistički plan „Prnjavor“
- Detaljni urbanistički plan „Centar - Vojno selo“ i
- Detaljni urbanistički plan - Brezojevica

slika 11 Prikaz detaljnih razrada u okviru GURa

Generalnim urbanističkim rješenjem Lokalnog centra Murino je predviđena takođe detaljna razrada kroz Detaljni urbanistički plan u granicama generalnog urbanističkog rješenja ili kroz izradju djelova zahvata tog plana.

Van granica generalnih urbanističkih rješenja je ostavljena mogućnost izrade Lokalnih studija lokacije ili primjenu plana kroz direktne smjernice.

Predviđeni lokani planski dokumenti detaljne razmjere u velikoj mjeri nisu izrađeni.

Važećim PUP-om preporučena je, kao prioritet, izrada Detaljnog urbanističkog plana „Glavice“. To je područje koje je planirano za širenje urbanog područja Plava kako bi se spriječilo širenje grada prema Plavskom jezeru. Ovaj plan je bio u fazi izrade ali je izrada obustavljena. Manji dio tog prostora je tretiran kroz DUP - Glavice Izmjene i dopune (Sl. list CG - opštinski propisi br. 51/11 i 33/11).

Granice DUP-a „Glavice“ površine cca 88 ha, koje su predložene za detaljnu razradu u prvoj fazi.

slika 12 Namjena površina - DUP Glavice, izvod iz GURa

Na prostoru Opštine Plav su urađeni planski dokumenti čija je važnost u međuvremenu istekla;

LOKALNI PLANSKI DOKUMENT	Površina	Godina Donošenja	OBRADIVAČ
Plan uređenja naselja Murino	29,25 ha	Sl.list RCG br.32/82	« CEP» Beograd
DUP "Plavsko jezero"	61,93 ha	Sl.list RCG br.32/82	« CEP» Beograd
DUP Plav "Glavice"	60,97 ha	Sl.list RCG br. 26/88	« CEP» Beograd.
DUP Plav "Magaze"	4,6 ha	Sl.list RCG br. I/2000	« RZUP» Podgorica
Izmjene i dopune DUP "Plavsko jezero"	1,6 ha	Sl.list RCG br. 32/2005	« ARH fak» Beograd
Izmjene i dopune "Plavsko jezero"	2,2 ha	Sl.list RCG br.1/2000	« RZUP» Podgorica
Izmjene i dopune "Plavsko jezero"	0,8 ha	Sl.list CG br. 32/2005	« ARH fak» Beograd
Izmjena i dop. DUP-a Plav – Magaze	0,27 ha	Sl.list CG br. 32/2005	« ARH fak» Beograd
Lokalna studija lokacije "Industrijsko Sme" u Brezojevici	0,16 ha	Sl.list CG br. 19/2012	«Urbandesign « Rožaje
Izmjene i dopune DUP Plav "Glavice"	0,35 ha	Sl.list CG br. 51/2011	«Urbandesign» Rožaje
Izmjene i dopune DUP Plav "Glavice"	0,97 ha	Sl.list CG br.33/11	«URBANPROJEKT» Čačak
Lokalna studija lokacije "Pjeskovi" u Brezojevicama	6,5 ha	Sl.list CG br. 19/2013	«URBANPROJEKT» Čačak

Nakon sprovedene analize važeće planske dokumentacije nameće se potreba njenog temeljnog preispitivanja sa aspekta osnovnih ciljeva i konkretnih zadataka izrade PUPa.

III OCJENA POSTOJEĆEG STANJA PROSTORNOG UREĐENJA

3.1. PRIRODNI RESURSI

Klima

Područje opštine Plav ima vlažniju subplaninsku klimu, koja na visinama od preko 1000 m nadmorske visine prelazi u planinsku. Dolinski dio karakteriše umjereno topla i vlažna klima s toplim ljetom, dok se u višim djelovima javljaju dva klimatska podtipa: umjereno hladna i vlažna klima s toplim ljetom (na visinama od 1000mnv do 1500mnv) i vlažna borealna klima, veoma hladne zime sa puno snijega dok su ljeta svježija (na visinama preko 1500mnv). Srednja godišnja temperatura vazduha iznosi 8,6°C, s tim što se ona u kotlinama i riječnim dolinama kreće između 6° i 9°C. Najtopliji mjesec je jul sa srednjom temperaturom 18,2°C, a najhladniji mjesec januar sa temperaturom -1°C. Prosječna godišnja vrijednost insolacije u sjevernom i centralnom dijelu je oko 1.800 časova, dok je u južnoj zoni i do 2.000 časova sunčevog sijanja.

Veći dio područja odlikuje se modifikovanim fluviometrijskim režimom padavina, pri čemu se maksimalne količine izlučuju u kasnoj jeseni i u prvom dijelu zime (oktobar-januar), a minimalne tokom ljeta (jun-avgust). To je ograničavajući činilac u razvoju poljoprivrede, naročito u zonama čija je geološka osnova izgrađena od vodopropustljivih krečnjačkih stijena. U vegetacionom periodu izluči se između 15 i 20% ukupne godišnje količine padavina, a u zimskom čak oko 42%. Za područje opštine Plav, obimnije sniježne padavine karakteristične su od sredine novembra a najintenzivnije su u razdoblju decembar-mart. Srednja godišnja suma padavina je 967,2 mm. Srednja mjesečna suma padavina je najveća u decembru i iznosi 127,7 mm. Snježni pokrivač traje oko 5 meseci.

Relativna vlažnost vazduha u Plavu nalazi u granicama umjerene povišenosti, između 74 i 77%. U zimskom periodu, međutim, ove vrijednosti su u granicama znatno povišenih i visokih iznosa, između 77 i 85%. Za razliku od naselja, na većim nadmorskim visinama relativna vlažnost vazduha je znatno manja.

Planinske skupine Prokletija utiču da je dolinski dio teritorije Plava zaštićen od vjetrova iz zapadnog, a donekle i iz istočnog kvadranta. Dominira „sjeverac“ u zimskom, a južna i jugozapadna strujanja u ljetnoj polovini. Najbitnija karakteristika horizontalnih strujanja vazduha je da područje Plava ima dosta tišina. Naime, više od pola godine nema vjetrova.

Geomorfološke i geološke odlike terena

Teritorija plavske opštine zahvata centralni i središnji dio masiva Prokletija, Plavsko-gusinjsku kotlinu i dio doline Lima.

Središnji dio masiva Prokletija karakterističan je po razuđenosti reljefa, brojnim visovima, klisurama, strmim padinama i drugim prirodnim fenomenima. Plavske Prokletije obuhvataju prostor visokih planina.

Reljef Prokletijskih planina preobražavan je djelovanjem više spoljašnjih sila, a među njima su najznačajnije fluvijalna, lednička i kraška erozija. Na njihov današnji izgled najdublje tragove ostavilo je djelovanje lednika. Poslije Alpa, Prokletije se smatraju najzaglečerenijom planinom u Evropi.

U pogledu atraktivnosti na području Prokletija značajne su valovske riječne doline alpskog tipa, zajedno sa brojnim cirkovima u gornjim dijelovima, koje predstavljaju veoma zastupljene i razvojno značajne ledničke morfološke elemente. To su reljefne crte koje dozvoljavaju da se ovaj visokoplaninski prostor Balkana, po svojim geomorfološko-ekosistemskim obilježjima, može porediti sa Alpima. Najizraženija i turistički najatraktivnija valovska dolina u Oštini Plav je Babinopoljska dolina.

U kraškim predjelima centralnih vijenaca Prokletija registrovano je i djelimično ili potpuno ispitano oko 40 jama. Najveći broj jama u Opštini Plav nalazi se u vrtačama Komarače. U kršu Prokletija registrovane su 74 pećine od kojih je ispitano 17.

Mnogi vrhovi prelaze visinu od 2.000m: Bogićevica (2.358mnm), Maja Horolac (2.199mnm), Visitor (2.210mnm) i dr.

Plavsko-gusinjska kotlina predstavlja najdublji i najveći lednički oblik u Prokletijskim planinama. Plavsko-gusinjski basen predstavlja valov plavskog lednika između Prokletija i Visitora, na nadmorskoj visini od preko 900mnm.

Pregradjen je prostranim morenskim amfiteatrom (kroz koji se usjekao Lim) i pretvoren u terminalni glečerski basen, čiji najniži dio zahvata Plavsko jezero, koje je najveće ledničko jezero u Crnoj Gori.

Najveća rječna dolina je dolina rijeke Lima koja je otoka Plavskog jezera. Oko nje su formirane druge rječne doline. Polimlje (Gornje Polimlje) se pruža od Glavice u Brezovicama do klisure Sučevske kod Andrijevice. Plavskoj opštini pripada dio Polimlja do sela Kruševa.

Sa obje strane doline rijeke Lim uzdižu se reljefna uzvišenja različite visine. Mreža rječnih dolina je rastavljena kosama, brdima i planinama, sa čestim prevojima. Njihove padine su ispresijecane jarugama, sa stalnim ili povremenim vodotocima.

Teren opštine Plav pripada planinskom prostoru. Najniža tačka na području Opštine je ušće Zoričkog potoka u Lim, na nadmorskoj visini od 810m, a najviša tačka je vrh Bogićevica (2.358mnm).

Najveći dio teritorije opštine Plav je u brdsko-planinskoj zoni (tereni iznad 1000m do 2000mnm), odnosno oko 80% teritorije opštine, dok je najmanji dio teritorije opštine u tzv. alpskoj zoni, tereni iznad 2000mnm.

Posmatrajući nadmorske visine i pravac rječnih tokova, očigledno je da je teritorija opštine nagnuta od juga prema sjeveru, u kojem pravcu teče Lim. Ova ekspozicija terena nije povoljna sa gledišta poljoprivrede, ali je povoljna za razvoj zimskog-sportskog turizma, jer se na sjevernim stranama nalaze kvalitetni smučarski tereni na kojima se snijeg dugo zadržava.

Pod izuzetno povoljno eksponiranim terenima sa gledišta poljoprivrede podrazumjevaju se oni koji su orijentisani ka jugoistoku, jugu i jugozapadu, jer primaju optimalnu količinu sunčevog sjaja. Tako povoljne ekspozicije na teritoriji opštine imaju uglavnom tereni na desnim dolinskim stranama Lima, Komarače, Babinopoljske, Veličke, Rženičke i Hotske i Murinske rijeke.

Teritorija opštine se odlikuje pretežno strmim stranama. Najveći prostor sa ravnom topografskom površinom i izuzetno povoljnim nagibom terena ($0 - 10^{\circ}$) javlja se na dnu Plavsko-gusinske kotline do oko 1000mnm, gdje su i klimatske prilike najpovoljnije.

Povoljan nagib terena (do 15°) karakterističan je i za planinske visoravni ili platoe, koji se javljaju na visinama od 1500-2000mnm. U pojasu zemljišta od 1000-1500mnm dominiraju strmi nagibi (preko 20°).

Dio Prokletija koji leži na teritoriji opštine Plav odlikuje se neobično povoljnim morfološkim uslovima za razvoj zimsko-sportskog turizma. Prema ocjeni OECD, planinski prostor plavske opštine predstavlja najveću koncentraciju potencijalnih smučarskih staza u Crnoj Gori. Od ukupnog zbira denivelacija smučarskih staza u Crnoj Gori (59.330m) na području plavske i gusinske opštine nalazi se 64%. Naročito pogodni smučarski tereni sa pretežno sjevernom ekspozicijom nalaze se na Bogićevici, Starcu, Zabelju i Čakoru.

Geološke odlike

Geološki sastav terena Opštine Plav odslikava svojevrsan mozaik 17 članova litološke raznolikosti, iako se radi o relativno maloj površini. Sastav čine kvartarne stijene, stijene i konglomerati mezozoika i paleozoika.

Hidrogeološke karakteristike

Hidrogeološke karakteristike Plavske opštine mogu se izraziti kroz klasifikaciju stijena na: vodonepropusne, vodopropusne i kompleks vodonepropusnih i vodopropusnih.

Aluvijalni sediment su po vodonošnosti u rangu veoma vodopropusnih stijena, te se ogromne rezerve vode nalaze u dolinskom dnu Grnčara, Vruje i Ljuče.

Inženjerskogeološke karakteristike

Na teritoriji opštine Plav izdvojene su dvije osnovne inženjerskogeološke grupe i to: nevezane stijene, kod kojih ne postoji veza između sastojaka i vezane stijene, kod kojih postoji veza između zrna koja ih izgrađuju.

U nevezane stijene svrstavaju se podgrupe sitnozrnih srednje zbijenih klasa i krupnozrne dobro složene stijene. Ovo je potklasa klastičnih sedimentnih stijena, inženjersko geološke jedinice pjeskova i šljunkova u rječnim dolinama i glacialnih sedimenata karakterističnih po promjenljivom petrografskom i granulometrijskom sastavu.

Medju vezanim stijenama na teritoriji opštine Plav postoje klase okamenjenih i slabo okamenjenih stijena. Medju sedimentnim stijenama zastupljene su potklase klastičnih stijena (glinci, laporci, pješčari, breče, konglomerati), karbonatnih stijena (krečnjaci i dolomite) i silicijske i silifikovane stijene (rožnaci i sl.). Medju magmatskim stijenama zastupljena je potklasa vulkanskih stijena (andeziti, keratofiri i tufovi). U metamorfne stijene se svrstavaju potklase škriljavih sitnozrnih, škriljavih krupnozrnih i neuškriljenih karbonata (škriljci, kvarciti i mermerisani krečnjaci).

Prema opštim klasifikacijama metamorfisani glineni škriljci, kojih ima u raznim posebno paleozojskim kompleksima imaju čvrstoću na pritisak u prosjeku 450 kg/cm^2 . Sedimentne stijene: krečnjaci oko 950 kg/cm^2 , laporci 90 do 130 kg/cm^2 , pješčari oko 920 kg/cm^2 i kvarcni pješčari oko $2\,000 \text{ kg/cm}^2$.

U terenima koji su izgradjeni od eluvijuma i deluvijuma na strmim padinama mogu se očekivati pojave nestabilnosti, posebno odrona. Pojave klizišta su veoma moguće i česte u raspadnutim zonama laporaca i škriljaca. Opšta inženjerskogeološka odlika ovih stijena je da su stabilne kada su suve, a da im se nosivost i stabilnost veoma narušavaju uz prisustvo vode.

Seizmička rejonizacija

Seizmičkim rejoniranjem, kroz koncipiranje i primjenu seizmoloških i odgovarajućih geoloških, kriterijuma ocjene seizmičke opasnosti teritorije Crne Gore utvrđene su zone različitih seizmičkih svojstava. U regionalnom smislu to je definisanje seizmičkih parametara na osnovnoj stijeni. Kao rezultat je dobijena karta seizmičke rejonizacije.

slika 13 Karta seizmičke rejonizacije teritorije Crne Gore sa granicom opštine Plav
Izvor: „OSNOVI GEONAUKA“ Prof. Dr. Branislav Glavatović 2005.godina

Kartu seizmičke rejonizacije teritorije Crne Gore (prema podacima iz Studije Prirodne karakteristike, rađene za potrebe PPCG) za uslove tzv. srednjeg tla, izradio je Republički seizmološki zavod Crne Gore u saradnji sa Zavodom za geološka istraživanja SR Crne Gore i Institutom za zemljotresno inženjerstvo i inženjersku seizmologiju iz Skoplja 1982. god.

Ova karta sadrži parametar osnovnog stepena seizmičkog intenziteta na području Crne Gore, a na njoj se izdvaja nekoliko aktivnih i potencijalno aktivnih seizmogenih zona:

- južni, primorski region, Ulcinjsko - skadarska, Budvanska i Boko - Kotorska zona, sa mogućim maksimalnim intenzitetom u uslovima srednjeg tla od devet stepeni MCS skale,
- Podgoričko - Danilovgradska zona sa mogućim maksimalnim intenzitetom od osam stepeni MCS skale,
- središnji dio Crne Gore sa sjevernim regionom, uključujući Nikšić, Kolašin, Žabljak i Pljevlja, okarakterisan je mogućim maksimalnim intenzitetom od sedam stepeni MCS skale i
- izolovana seizmogena zona Berana, koja može generisati zemljotrese sa maksimalnim intenzitetom od VIII stepeni MCS skale.

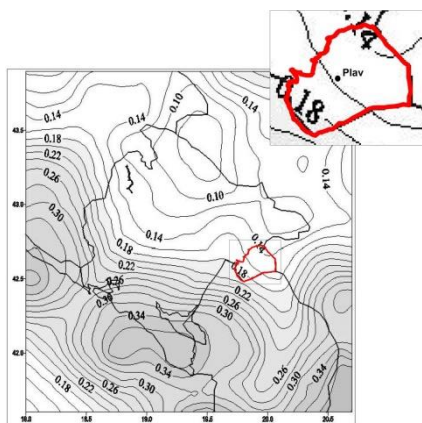
Opština Plav prema ovoj podjeli zona pripada središnjem dijelu Crne Gore sa sjevernim regionom, što znači da je mogući maksimalni intenzitet sedam stepeni MCS skale (ili zona sedmog osnovnog stepena seizmičkog intenziteta u 100 godina ,EMS-98 skala intenziteta).

Seizmički hazard

Seizmički hazard ili seizmički parametri na osnovnoj stijeni su amplituda kretanja tla (ubrzanje tla, brzina oscilovanja ili intenzitet zemljotresa), za odgovarajući povratni period vremena i odgovarajuću vjerovatnoću pojave takvog zemljotresa. To je vjerovatnoća pojave zemljotresa, u određenom vremenskom periodu i na određenom mjestu, određenih karakteristika, koji će se manifestovati na terenu određenim nivoom maksimalnog ubrzanja tla, ili intenziteta zemljotresa. Sumiranjem rezultata dobijena je Karta seizmičke rejonizacije, koja izražava očekivane maksimalne intenzitete ili horizontalna ubrzanja u uslovima srednjeg tla, ili čvrste stijene, za određeni povratni period. Kod nas je u upotrebi Karta očekivanih maksimalnih horizontalnih ubrzanja tla za povratni period od 475 godina, sa vjerovatnoćom realizacije od 70% za teritoriju Crne Gore. Prema EUROCOD-u 8 ovo je standardni period u Evropskoj Uniji. Ubrzanje tla izraženo u djelovima gravitacionog ubrzanja Zemlje (g) za teritoriju Plava iznosi 0,14 do 0,18.

Raspolažemo informacijom iz Seizmološkog zavoda Crne Gore da je u periodu između 1985 i 1987 godine za teritoriju urbanističkog područja Plava urađena i predana opštini Plav dokumentacija seizmičke mikrorejonizacije, ali nam nije bila na raspolaganju.

Ovom dokumentacijom treba da raspolaže opština Plav. Ona je obuhvatila dio tadašnjeg GUP-a. Mikrorejonizacijom se izdvajaju mikrolokacije sa istim ili približno jednakim vrijednostima koeficijenta seizmičkog intenziteta.

slika 14 Karta očekivanih maksimalnih horizontalnih ubrzanja tla za povratni period od 475 godina (što je po EUROCOD-u 8 standardni period u Evropskoj Uniji), sa vjerovatnoćom realizacije od 70 % za teritoriju Crne Gore. Ubrzanje je izraženo u djelovima gravitacionog ubrzanja Zemlje (g) Izvor: „OSNOVI GEONAUKA" Prof. Dr. Branislav Glavatović 2005.god.

Seizmologija - zaključak

Za potrebe izrade Prostorno-urbanističkog plana opštine Plav mogu se koristiti podaci Prostornog plana CrneGore- Sektorska studija (SS-AE)4.1 Prirodne karakteristike, Studija Prirodni uslovi rađena za potrebe Prostornog plana opštine Plav do 2006.god. (iz 1988.god.) grafički prilog PPO Plav Geologija i seizmika, koji sadrži seizmogeološke parametre i osnovni stepen seizmičnosti, te podaci Generalnog urbanističkog plana Plav. Na grafičkom prilogu PPO Plav, 06. Geologija i seizmika u razmjeri 1:50000, na kojoj je prikazan konačni stepen seizmičkog intenziteta 8,5 MCS za čitavu teritoriju Plava

Na karti je dat stepen seizmičkog intenziteta 8,5 za povratni period 200 god. i ubrzanje za povratni period 200 god. 0,14 do 0,16 i za povratni period 100 god. 0,10 do 0,11.

Iako je obuhvat teritorije za koju se radi PUP mnogo veći od onog koji je obrađen navedenom dokumentacijom, odnosno obuhvata prostor cijele Opštine, moguće su aproksimacije na okolne terene po osnovnom modelu.

Iako je mikrorejonizacija rađena mnogo ranije, geološki uslovi i osnovni stepen nijesu bitnije promijenjeni.

Definisanje planskih rješenja Prostorno urbanističkog plana opštine Plav, podrazumijeva korišćenje navedene dokumentacije, karte i preporuka.

Pedološke karakteristike terena

Osnovne pedološke karakteristike terena opštine Plav definisane su preko Pedološke karte Crne Gore R 1:50000 (štampa 1988.god. u Titogradu, Poljoprivredni institut, autori: Djuretić

Grujica, dipl.ing., Djuretić Mihailo, dipl.ing., Fuštić Budimir, dipl.ing. i Čelebić Petar). Ove karte uradjene su u periodu od 1964 - 1988.god. Proučene su i kartografski obradjena sva zemljišta Crne Gore, u okviru čega je i teritorija opštine Plav. Kartiranje i izradu karata obavio je Poljoprivredni institut iz Podgorice. Nakon toga izdata je detaljna monografija pod nazivom -Zemljišta Crne Gore - od autora dr Budimira Fustića i Grujice Djuretića, dipl.ing., u Podgorici 2000.godine.

Monografija obrađuje prirodne faktore obrazovanja zemljišta, klasifikaciju i rasprostranjenost pojedinih tipova zemljišta, proizvodnu vrijednost i probleme zemljišta i melioraciju i zaštitu zemljišta. Ovakva detaljna monografija - Studija i pedološka karta u R 1:50000, predstavljaju posebnu studijsku osnovu za PUP Plava. Navedena Studija se iz tih razloga može smatrati kao sastavni dio planske dokumentacije za teritoriju opštine Plav. Uz plansku dokumentaciju je i priložena Pedološka karta za teritoriju opštine Plav u R 1:50000, čija detaljnost obezbjeđuje izradu planske osnove za teritoriju opštine Plav. Pedološku osnovnu kartu Plava čine listovi, Peć 3 i Kolašin 4, u okviru Pedološke mape. Karta je u potpunosti sinhronizovana sa Legendom, a detaljni podaci o zemljištu mogu se analogno koristiti iz navedene monografije - Studije.

Na području opštine Plav zastupljena su raznovrsna zemljišta i u pogledu tipske pripadnosti i po fizičkim i hemijskim osobinama, kao i plodnosti. Na obrazovanje zemljišta uticali su, raznovrsna geološka podloga, dinamičan brdsko - planinski reljef, oštro izražene klimatske prilike, vegetacija i čovjek.

Zastupljena su: deluvijalna, aluvijalna, aluvijalno-deluvijalna i močvarna zemljišta; smeđe kisjela zemljišta; planinske crnice; smeđe eutrično zemljište;

Najviše su zastupljena smeđa zemljišta na silikatnim stijenama (smeđa kisjela zemljišta) i planinske crnice na krečnjacima. Osnovna odlika svih zemljišta ovog područja je što su uglavnom plitka i mlada, tj. spadaju u genetički nerazvijena. Veliki dio ovih zemljišta podložan je eroziji. Ova zemljišta su predodređena za prirodnu vegetaciju, šume i prirodne travnjake, a tamo gdje se koristi kao poljoprivredno zemljište, preporučuje se najčešće za voćnjake, na blažim terenima i za pašnjake. Za postizanje većih prinosa gajenih kultura, potrebne su određene mjere kojima će se poboljšati nepovoljne hemijske i fizičke osobine, a time i plodnost zemljišta. Najvažnije mjere su: kalcizacija, humizacija, fosfatacija, a zatim dubrenje i druge agrotehničke mjere.

Manje površine zauzimaju aluvijalni, aluvijalno-deluvijalni i deluvijalni nanosi i močvarna zemljišta u dolinama vodotoka i podnožjima brda. Ovi nanosi su velikim dijelom izloženi zamočvarivanju i plavljenju- Plavsko-gusinjskoj dolina, u površini oko 1500 ha. Ovo zemljište ima veliki značaj i kapacitet plodnog ravničarskog zemljišta u izrazito brdsko-planinskom području Plavske opštine. Posebno veliku pažnju treba posvetiti regulisanju vodotokova, uređenju bujica i primjeni mjera melioracije, radi zaštite i unapređenja proizvodne vrijednosti poljoprivrednog zemljišta.

Vode

Rijeka Lim je najveći vodotok i vodni potencijal opštine Plav. Lim je otoka Plavskog jezera. Ističe iz njega na koti 908.9 mnm. Kota isticanja zavisi od nivoa vode u Plavskom jezeru. Teče generalno, na sjever i sjeverozapad, pored Andrijevice (760 mnm), Berana (667 mnm), Bijelog Polja (589 mnm.) i dalje prema Srbiji. Glavna pritoka Lima na teritoriji plavske opštine je Murinska rijeka, sa lijeve strane, a sa desne strane Djurička rijeka (sa pritokama Jasenicom i Hotskom rijekom), Rženička rijeka, Velička rijeka, Pepička rijeka i Komarača.

Kroz Plavsko-gusinjsku dolinu pad riječnog toka je mali (1-3m/km). Dužina toka Lima kroz teritoriju opštine Plav je oko 14,5km.

Djurička rijeka, sa slivom od 67km², uliva se u Lim kod Plava na oko 900mnm, pa se zove još i Plavska rijeka. Nastaje od Hotske rijeke, Trokuške rijeke (na koti 1042mnm). Dužina toka joj je oko 16km. Najveća pritoka Djuričke rijeke je Jasenička rijeka. Osim Hotske rijeke u nju se uliva i manji broj povremenih vodotokova.

Rijeka Komarača ima sliv oko 90km². Ona je desna pritoka Lima i uliva se u Lim 2km nizvodno od Plavskog blata na koti oko 900mnm. Dužina toka Komarače (u gornjem toku Babinopoljska rijeka) iznosi 17 km. Nastaje od Temljačke i Treskavičke rijeke (koje se sastaju na 1.062mnm). Najveća pritoka Komaračke rijeke je Metaška rijeka. U nju se uliva i Levačka rijeka. Temnjačka rijeka nastaje od Hritske i Babinopoljske rijeke. Babinopoljska rijeka nastaje od Ledenog izvora.

Velička rijeka je desna pritoka Lima, u njega se uliva 6.5 km nizvodno od Plavskog blata i ima dužinu oko 7,5 km.

Murinska rijeka (u gornjem toku Dosova rijeka) je lijeva pritoka Lima, u njega se uliva kod naselja Murino i ima dužinu toka od 6,5 km.

Specifične hidrografske elemente i značajne turističke vrijednosti Plava predstavljaju glacijalna jezera – Plavsko jezero, Ridsko (Hridsko), Bjelajsko (Horolačko, Avdijino) jezero i Visitorsko i Tatarsko jezero (Bješkeća), na Visitoru. Sa izuzetkom Plavskog, ostala jezera predstavljaju tipične primjere i prirodne fenomene poznate pod nazivom "gorske oči".

Plavsko jezero nalazi se u zoni u kojoj se dolina Ljuče nastavlja u dolinu Lima. Jezero se nalazi na 906,72mnm i najveće je planinsko jezero Crne Gore, sa površinom 1,99km², pri srednjem vodostaju. Ukupna površina sliva jezera je 288km². Prosječna dubina jezera je 3,86m, a najveća 9,15m. Površina dna jezera je 2,024km², a prosječni nagib strana jezerskog basena 10°30". Zapremina vode jezera je 7.690.950m³, od čega je najveći dio u površinskom sloju do 1m dubine.

Ridsko (Hridsko) jezero nalazi se nedaleko od granice sa Albanijom, ispod Ridskog krša (2358mnm), na nadmorskoj visini od 1.970m.

Pri ljetnjem vodostaju dugo je 295m, prosječno široko 110m, maksimalno široko 175 m. Obalska linija mu je duga 920m, a pri visokom vodostaju 1.100m. Površina Ridskog jezera je 33.400m². Prosječna dubina jezera je 1,9m, dok je najveća 5,1m. Zapremina jezera je 62.900m³. Vodostaj se mijenja najviše u proljeće i jesen, kada je najviši. U ljeto i zimi je izraziti minimum. Godišnja amplituda vodostaja iznosi 1,5m. Osim od padavina jezero dobija i vodu i od izvora. Glavno oticanje vode je preko ponora, a dijelom i isparavanjem i oticanjem.

Zbog velike nadmorske visine, kao i dosta guste četinarske šume u okolini, voda jezera se ljeti zagrije samo do 16,5 °C. Boja vode jezera je svijetlo zelena, a providnost se poklapa sa dubinom. Ovako čista voda ima suvi ostatak od svega 30mg/l, tvrdoću 0,8° dH. To znači da se radi o rijetko mekoj vodi.

Visitorsko jezero se nalazi na planini Visitor, na nadmorskoj visini od 1.820 m. Formirano je u najnižem cirku Visitora, koji je otvoren prema Murinskoj rijeci. Priobalni plitkovodni pojas je obrastao hidrofilnom vegetacijom, a priobalni kopneni pojas zamočvaren, ponegdje na širini od 5 do 10 m. U jezero se uliva mala pritoka koja je formirala jezersku plavinu široku 5 do 7 m. Prihranjuje se vodama otopljenog snijega, vodama povremenog potoka i preko nekoliko veoma malih izvora, čija voda ne utiče bitno na vodni bilans jezera. Voda iz jezera se gubi isparavanjem, povremenom otokom i procjedjivanjem kroz morene.

Jezero je okruglastog oblika dužine 92 m i širine 73 m. Pred početak ljeta dužina njegove obalske linije iznosi 300 metara. U vrijeme visokih vodostaja površina jezera je 5 000 m² a u vrijeme niskih vodostaja površina jezera zahvata 4.210 m² sa prosječnom dubinom od 2,3m i maksimalnom dubinom od 4,1 metar. Zapremina jezerske vode je 9.860 m³, a pri visokim vodostajima 13.000m³.

Voda jezera je svijetlozelene boje i maksimalne providnosti od 3,2 metra. Tokom ljeta dešava se da se površinski sloj vode jezera zagrije i do 20°C. U ljetnjem periodu temperatura vode je 14°C u 8 h, a najveća je oko 12 h kada dostiže 18°C. Njegova voda se brzo zagrijeva i brzo hladi, zbog male zapremine. Jezero je zimi zaleđeno.

U Mokroj planini u katunu Petrovića (Velička rijeka) nalazi se izvorište Veličke rijeke. Izvor drenira, jednim dijelom prostrani krečnjački masiv Sjekirice i Mokre planine. Ovaj izvor je veoma izdašan, ali hidrometrijskih podataka nema.

Postoji i veći broj manjih izvora.

Kvalitet podzemnih voda je I, A klase, pogodan za piće i flaširanje.

Na teritoriji opštine Plav postoji identifikovan jedan izvor mineralne vode. To je Trokuška rijeka (Trokutska), izvire ispod planine Trokus (1.843mnm), na samoj granici sa Albanijom. Zajedno sa Jaseničkom rijekom čini Djuričku rijeku na 1100mnm. Istraživanja i hidrometrijska mjerenja (hidropotencijal) su vršena na Trokutoj rijeci radi izdavanja koncesija za izgradnju mHE, ali ne i hemijska istraživanja sastava vode.

Mineralne sirovine

Do sada nema utvrđenih pojava i ležišta mineralnih sirovina, koje bi bile od značajnijeg ekonomskog interesa.

Područje opštine Plav zajedno sa Murinom, poznato je po brojnim nalazištima polimetalčnih sulfidnih mineralizacija. Sredinom prošlog vijeka izvođena su ekstezivna geološka istraživanja i rudarski podzemni radovi, o kojima postoji oskudna dokumentacija. Izdvojeni su rudni rejoni Visitora, Murine, Čakora i Plava.

Poznata su nalazišta cinka i pojave rožnaca i urana. Međutim, ne postoji dovoljno podataka o pomenutim mineralnim sirovinama i njihovom eventualom ekonomskom značaju.

Šume

Šume predstavljaju jedan od značajnijih prirodnih resursa razvoja, iako to u dosadašnjem periodu nije adekvatno valorizovano. Šumski ekosistemi su veoma važni u svim segmentima privrede: značajni proizvođači biomase, izvori zdravog i visokokvalitetnog šumskog voća, ljekovitog bilja i pečurki, važno stanište divljih vrsta životinja, glavni faktor za očuvanje i regulisanje sistema voda, pružaju zaštitu od klizišta i erozije, vezuju značajne količine ugljenika i glavni su prečištač vazduha. Šume u ovoj oblasti se ubrajaju u najkvalitetnije u Crnoj Gori i pripadaju Limskom šumsko-privrednom području.

3.2. STANOVNIŠTVO, MREŽA I FUNKCIJA NASELJA

Kretanje stanovništva i domaćinstava

Kretanje broja stanovnika u periodu 1971-2011.godine bilo je prevashodno uslovljeno strukturom i rezultatima privrede, razvojem infrastrukture i naseljskih sadržajima, kao i nestabilnim okruženjem pogotovo u periodu devedesetih. Broj stanovnika u opštini Plav od Drugog svjetskog rata do 1981.godine je bio u konstantnom rastu sve do 1991. godine. Prije svega, pad privrednih aktivnosti negativno je uticao na kretanje broja stanovnika, tako da je na posljednja tri popisa (1991-2011) zabilježen konstantan pad broja stanovnika. U periodu od 1971-2011. zabilježen je pad broja stanovnika za 32,92%, pri čemu je najveći pad zabilježen između dva popisa 1991-2003. od 28,49%. Prema podacima sa posljednjeg popisa u opštini Plav živi 13.108 stanovnik ili 2,1% ukupne populacije Crne Gore. U periodu između posljednja dva popisa smanjen je broj stanovnika za 5,05%.

Trend pada stanovništva praćen je demografskim praznjenjem ruralnih područja, posebno brdsko-planinskih područja. U periodu od 1971-2011. stanovništvo sa urbanog područja je smanjeno za 6,31%, dok je na ruralnim područjima smanjeno za 44,03%. Ovi trendovi su prouzrokovani mehaničkim kretanjima stanovništva ruralnih područja.

U periodu 1971-2011. zabilježena je velika disproporcija u prostornom rasporedu stanovništva. Posmatrajući prema mjesnim zajednicama, povećanje stanovništva je zabilježeno u MZ Prnjavor, dok je u preostalim djelovima zabilježeno demografsko praznjenje. Najveće smanjenje broja stanovnika u procentima u posljednjih četrdeset godina je zabilježeno u MZ Velika (72,68%).

Tabela 1 Broj stanovnika po mjesnim zajednicama (1971-2011.)

	1971	1981	1991	2003	2011	Promjena (%)	
						2011/1971	2011/2003
PLAV	7.065	7.446	7.121	5.878	5857	-17.10	-0.36
PRNJAVOR	899	965	944	944	961	6.90	1.80
VELIKA	1.325	912	622	499	362	-72.68	-27.45
MURINO	1.633	1.387	1.171	1.113	972	-40.48	-12.69
BREZOJEVICA	1.085	1.008	933	947	929	-14.38	-1.90

Izvor: Monstat

Broj domaćinstava nije pratio trend kretanja broja stanovnika. U periodu 1971-2011. broj domaćinstava je porastao za 15,09%. Najveći broj domaćinstava zabilježen je 1991. godine. U posljednjih četrdeset godina pad broja domaćinstava je zabilježen samo u međupopisnom periodu 1991-2003., kada je zabilježen pad broja stanovnika od 8,11%. Razlog ovakvog kretanja se može naći u nestabilnom periodu devedesetih, prouzrokovani ratnim dešavanjima na prostoru bivše SFRJ i sankcijama praćenim lošom ekonomskom situacijom. Rast broja domaćinstava praćen je ubrzanim rastom na urbanom području koji je u posljednjih četrdeset godina uvećan za 50%, uz pad broja domaćinstava na ruralnim području u poslednjih dvadeset godina. Kretanje broja domaćinstava je praćeno usitnjavanjem domaćinstava prije svega na urbanom području, dok je broj članova po

domaćinstvu na ruralnom području prouzrokovan smanjenjem broja stanovnika. Prosječan broj članova po domaćinstvu na nivou opštine je smanjen sa 6,02 iz 1971. na 3,01 u 2011. godini. Slično kretanje prosječnog broja stanovnika po domaćinstvu je zabilježeno i na ruralnom i na urbanom području. Na urbanom području prosječan broj članova po domaćinstvu je smanjen (sa 5,67 na 3,53 članova), dok je u ruralnom području taj trend izraženiji (sa 6,18 na 3,49 članova). Ukupan broj domaćinstava prema popisu 2011. godine je iznosio 3.737.

Posmatrano po mjesnim zajednicama na području opštine Plav, kao i kod broja stanovnika, razlike su vrlo izražene kada su u pitanju vangradska područja. Najznačajniji rast broja domaćinstava u posljednjih četrdeset godina je zabilježen u MZ Prnjavor od 81,82%, dok je najznačajniji pad broj domaćinstava zabilježen u MZ Velika (47,62%).

U posljednjem međupopisnom periodu, u mjesnim zajednicama Velike i Murina, pad broja domaćinstava je prisutan duži niz godina.

Tabela 2 Broj domaćinstava po mjesnim zajednicama (1971-2011)

	1971	1981	1991	2003	2011	Promjena (%)	
						2011/1971	2011/2003
PLAV	1.139	1.191	1.608	1.43	1471	29.15	2.87
PRNJAVOR	132	164	208	204	240	81.82	17.65
VELIKA	273	248	202	157	143	-47.62	-8.92
MURINO	348	316	333	344	307	-11.78	-10.75
BREZOJEVICA	213	209	248	277	288	35.21	3.97

Izvor: Monstat

Projekcije stanovništva

Projekcija stanovništva za opštinu Plav data je u tri varijante dobijene različitim metodama:

- metodom ekstrapolacije, koji se zasniva na matematičkom izračunavanju broja stanovnika, a temelji se na kretanju broja stanovnika između dva ili više popisnih perioda. Treba naglasiti da je ovaj metod precizan i pouzdan samo ako se radi za periode do 5 godina i ako se radi o zatvorenoj populaciji (bez migracionih kretanja).
- analitičkim metodom, koji se najčešće koristi, posebno ako se rade projekcije za duže vremenske periode preko 5 godina, 10, 15 ili više. Projekcije stanovništva rađene ovim metodom baziraju se na: prirodnom kretanju stanovništva (stope nataliteta, mortaliteta i prirodnog priraštaja), starosnoj strukturi stanovništva, godišnjoj stopi migracionog salda, stopi fertiliteta itd. Prilikom izrade projekcija pošlo se od pretpostavke da se stope nataliteta neće bitnije mijenjati (da će biti uglavnom na nivou sadašnjih), da će stopa mortaliteta imati blagi rast (s obzirom na starosnu strukturu stanovništva) i da će stopa migracionog salda biti na sadašnjem nivou.
- metodom kohorti – ovim metodom se projektuju starosne grupe stanovništva da bi se dobili potrebni kontigenti stanovništva (predškolski, školski, srednjoškolski, fertilni, radni, starački itd.). Ovaj metod koristi sve parametre koje koristi i analitički metod, i prilikom izrade projekcija pošlo se od istih pretpostavki.

Tabela 3 Projekcije stanovništva po mjesnim zajednicama

	Metod ekstrapolacije			Analitički metod			Metod kohorti		
	2015	2020	2025	2015	2020	2025	2015	2020	2025
PLAV	5847	5833	5820	5866	5897	5949	5767	5704	5623
PRNJAVOR	970	980	991	970	981	992	953	948	940
VELIKA	294	208	122	305	246	198	286	218	159
MURINO	902	813	725	906	830	761	869	759	650
BREZOJEVICA	920	909	898	920	909	899	883	837	794
UKUPNO	8933	8743	8556	8967	8863	8799	8758	8466	8166

Projekcije stanovnika ukazuju na preduzimanje neophodnih mjera za planski period , kako bi se usporio ili zaustavio negativan demografski trend i stvorile planske pretpostavke za lagano povećanje broja stanovnika.

Tabela 4 Stanovi po naseljima (2003-2011)

	Broj stanova				
	1971	1981	1991	2003	2011
Bogajići	79	73	85	103	106
Brezojevica	205	217	294	406	445
Meteh	138	105	120	118	126
Đurička Rijeka	72	125	88	64	73
Gornja Rženica	97	80	93	118	135
Hoti	62	43	45	84	68
Mašnica	89	90	99	145	153
Murino	152	146	153	228	242
Novšići	55	50	44	58	57
Plav (g)	532	627	936	1214	1506
Prnjavor	128	165	193	252	297
Skić	52	54	95	97	92
Velika	199	195	193	232	239
Vojno Selo	163	160	175	225	252
Ukupno:	2023	2130	2613	3344	3791

Tabela 5 Stanovništvo po naseljima (2003-2011)

	Broj stanovnika				
	1971	1981	1991	2003	2011
Bogajići	576	560	487	427	441
Brezojevica	1085	1008	933	947	929
Meteh	1030	963	672	452	312
Đurička Rijeka	487	869	429	274	254
Gornja Rženica	509	370	291	269	248
Hoti	491	440	201	169	205
Mašnica	400	408	351	299	262
Murino	724	609	529	545	462
Novšići	266	195	118	82	54
Plav (g)	3058	3348	4073	3615	3717
Prnjavor	899	965	944	944	961
Skić	337	356	441	302	286
Velika	1059	717	504	417	308
Vojno Selo	1086	910	818	639	642
Ukupno:	12007	11718	10791	9381	9081

Tabela 6 Domaćinstva po naseljima (2003-2011)

	Broj domaćinstava				
	1971	1981	1991	2003	2011
Bogajići	89	74	89	96	90
Brezojevica	213	209	248	277	288
Meteh	139	126	130	114	72
Đurička Rijeka	73	125	89	62	54
Gornja Rženica	102	90	86	86	73
Hoti	69	53	70	37	46
Mašnica	89	89	101	93	83
Murino	157	137	146	165	151
Novšići	57	54	43	30	28
Plav (g)	548	600	922	889	940
Prnjavor	132	164	208	204	240
Skić	53	56	102	72	87
Velika	216	194	159	127	115
Vojno Selo	168	157	206	160	182
Ukupno:	2105	2128	2599	2412	2449

3.3. DOSADAŠNJI DRUŠTVENO EKONOMSKI RAZVOJ

3.3.1. PRIVREDENE DJELATNOSTI – ocjena stanja i razvojne perspektive

Po metodologiji obračuna indeksa razvijenosti u Strategiji Regionalnog razvoja Crne Gore 2010-2014.god. (Vlada Crne Gore, Ministarstvo ekonomije, februar 2011.g.) opština Plav je "proglašena" jedinicom lokalne samouprave sa najnižim nivoom razvijenosti u odnosu na prosjek u Crnoj Gori.

U posljednjih dvadeset godina dogodile su brojne promjene u privrednom razvoju. Pomenute promjene su imale obilježje zaostajanja i stagnacije u periodu devedesetih godina. Tranzicioni proces i neuspješno restrukturiranje većih proizvodnih sistema uslovalo je zatvaranje brojnih prerađivačkih preduzeća (ŠIK „Bor“, „Titeks“, „Termoplast“ i sl), koja su bila glavna okosnica privrede opštine Plav. Privredu opštine Plav karakteriše sektor malih i srednjih preduzeća u okviru kojeg je najzastupljenija djelatnost usluga (trgovina na veliko i malo, saobraćaj skladištenje i veze, aktivnosti u vezi sa nekretninama i hoteli i restorani) i mali procenat iz djelatnosti preradivačke industrije.

Uporedo sa rastom broja preduzeća i razvojem uslužnog sektora, rastao je broj zaposlenih u ovom sektoru, prije svega u oblasti trgovine, dok je značajan pad zaposlenih zabilježen u oblasti prerađivačke industrije.

Posljednji zvanični podaci o visini i strukturi društvenog bruto proizvoda na nivou opštine su dostupni za 2001.godinu. Prema podacima iz 2001.godine društveni proizvod na nivou opštine je iznosio 6,2 miliona DEM ili 0,2% ukupnog bruto društvenog proizvoda Crne Gore. U ukupnoj strukturi najznačajniji sektor je predstavljao sektor poljoprivrede, lova i šumarstva koji je činio 36,0% ukupnog bruto društvenog proizvoda, zatim saobraćaj i skladištenje 18,9%, trgovina na veliko i malo 13,5%, dok je sektor prerađivačke industrije činio 12,4% bruto društvenog proizvoda.

Kako na nivou jedinica lokalne samouprave ne postoje podaci o BDP-u, na bazi raspoloživih parametara napravljene su procjene BDP-a na nivou opštine Plav. Prema procjenama BDP-a u posljednje tri godine primjetan je konstantan pad. Ukupan BDP u 2011. godini za opštinu Plav je procijenjen na 17,8 miliona eura, što čini 0,6% ukupnog BDP-a Crne Gore. Prema procjenama, BDP po glavi stanovnika je iznosio 1.364 eura.

Najznačajniji potencijali za razvoj područja opštine Plav su poljoprivredno zemljište, šume, prirodne ljepote kao turistički resurs, vodni potencijali pogodni za industrijsku i poljoprivrednu proizvodnju i prirodni kompleksi šumskih plodova i ljekovitog bilja. Održivi razvoj opštine treba bazirati na valorizaciji ovih resursa i razvoju sektora usluga u oblasti preduzetništva, odnosno malih i srednjih preduzeća.

Poljoprivreda

Poljoprivreda je za sjeverni i centralni region Crne Gore veoma važna privredna grana, čija je uloga i mjesto zapisana i definisana kroz strateške dokumente. Iz usvojenog dokumenta „Strategija razvoja proizvodnje hrane i ruralnih područja” jasno proizilazi da se Crna Gora opredijelila i prihvatila koncept održivog razvoja. Prirodni uslovi, ljudski potencijali i drugi resursi pružaju dobru šansu za razvoj poljoprivredne proizvodnje. Programski zadatak ovog planskog dokumenta obavezuje na sagledavanje poljoprivrede i stanja u ruralnom području, analiziranje i definisanje jasnog plana razvoja i valorizacije svih potencijala i resursa.

Područje Crne Gore karakteriše veoma raznovrstan biljni i životinjski biodiverzitet sa ogromnim bogatstvom genetičkih resursa poljoprivrednog bilja i domaćih životinja. Kroz dugi vremenski period poljoprivreda je imala brojne transformacije, uloge i statuse, ali je uvijek predstavljala značajan resurs i potencijal. To je posebno izraženo u sjevernom i centralnom dijelu Crne Gore.

Prednosti i ograničenja poljoprivredne proizvodnje

Osnovna strukturna karakteristika poljoprivrede jeste veći udio primarne poljoprivrede u bruto društvenom proizvodu od prehrambeno prerađivačkog sektora. Usitnjenost posjeda u primarnoj proizvodnji, ekstenzivna ili poluintenzivna proizvodnja, nedovoljno kvalitetan rasni sastav stoke, zastario sortiment u voćarstvu, mala upotreba savremene poljoprivredne mehanizacije i male površine koje se navodnjavaju, neke su od karaktersitika primarne proizvodnje.

U porodičnim poljoprivrednim gazdinstvima na području Crne Gore preovladjuju mala gazdinstva. Najveći udio čine (31,58%) gazdinstva od 0,10 - 0,50 ha ukupno poljoprivrednog korišćenog zemljišta.

U cilju izrade realno primjenljivog i ostvarivog plana razvoja, neophodno je analizirati sve prednosti i nedostatke koji utiču na poljoprivrednu proizvodnju.

Prednosti za razvoj poljoprivrede:

- značajne površine očuvanog zemljišta gdje pašnjaci i livade zauzimaju najveće površine, što predstavlja prirodni potencijal za razvoj stočarstva,
- bogatstvo ljekovitim biljem i šumskim plodovima,
- povoljni uslovi za pčelarstvo koje je najbolji indikator ekološkog područja,
- tradicionalni prerađivački proizvodi (prerada u domaćinstvima i stari recepti),
- cjenovna konkurentnost pojedinih proizvoda (jagneće meso),
- bogatstvo vodama,
- vrijedno stanovništvo i tradicija u poljoprivrednoj proizvodnji,
- postojanje radne snage koja traži dodatnu mogućnost za zapošljavanje,
- stručne službe i stručni kadar za edukaciju poljoprivrednih proizvođača (Biotehnički fakultet, Savjetodavna služba u biljnoj proizvodnji, Služba za selekciju stoke, Lokalni sekretarijat za poljoprivredu, Veterinarske ustanove).

Slabosti za razvoj poljoprivrede:

- mala ekonomska moć stanovništva,
- neiskorišćenost prirodnih i ljudskih potencijala,
- nedovoljno izgrađena infrastruktura,
- slaba primjena savremenih tehnologija i specijalizacije proizvodnje,
- nizak stepen primjene mehanizacije,
- male površine koje se navodnjavaju,
- usitnjenost posjeda i primarne poljoprivrede,
- prenamjena poljoprivrednog zemljišta i korišćenje u druge namjene,
- slaba produktivnost i konkurentnost na tržištu,
- relativno visoke cijene inputa koje utiču na cijenu gotovih proizvoda,
- skup kapital (visoke kamatne stope, nepostojanje ili kratak grejs period),
- nizak stručni nivo proizvođača za bavljenje poljoprivredom,
- nepostojanje organizovanog otkupa za najvažnije poljoprivredne proizvode,

- bavljenje poljoprivredom kao dopunskom djelatnošću,
- migracija stanovništva iz sela u grad i depopulacija,
- nepovoljna starosna i socijalna struktura,
- nedovoljno horizontalno i vertikalno povezivanje u lancu proizvodnje hrane.

Mogućnosti za razvoj poljoprivrede:

- brži tehnološki razvoj kroz razvojnu budžetsku podršku i podsticaje iz EU,
- brži transfer znanja od nauke i stručnih službi prema neposrednim poljoprivrednim proizvođačima,
- plasman proizvoda kroz razvoj turizma (valorizacija Plavskog jezera),
- proizvodnja tradicionalnih i sertifikovanih poljoprivrednih proizvoda, gajenje i očuvanje autohtonih biljnih vrsta,
- jačanje lokalne proizvodnje i tržišta,
- zaštita geografskog porijekla i uvođenje šema kvaliteta.

Opasnosti za razvoj poljoprivrede:

- trajno gubljenje poljoprivrednih površina i intenziviranja proizvodnje koje povećava mogućnost zagađenja životne sredine i zemljišta kao najvažnijeg resursa u poljoprivredi,
- nakon otvaranja tržišta dolazi do povećanja konkurencije,
- nizak kvalitet i obim proizvodnje može ugroziti položaj cijelih grana proizvodnje,
- odsustvo standarda i slaba kontrola bezbjednosti proizvedene hrane,
- pogrešno sagledavanje i pozicioniranje poljoprivrede u predstojećim integracionim procesima.

Struktura, vrste i obim poljoprivredne proizvodnje u Plavu

Poljoprivreda i proizvodnja hrane imaju značajnu ulogu u privrednom razvoju opštine Plav. Na području Opštine postoje povoljni prirodni uslovi za razvoj poljoprivrede, iako stanje nije na zadovoljavajućem nivou u odnosu na raspoložive potencijale. Postojeći resursi se ne koriste ili koriste na ekstenzivan način. Poljoprivredno zemljište zauzima 20154 ha. Najveći dio poljoprivrednog zemljišta čine pašnjaci i livade. Površine pod pašnjacima iznose 13185 ha, a pod livadama 4145 ha. S obzirom na sastav i strukturu zemljišnih površina, analizirajući fizičke i hemijske osobine zemljišta, za osavremenjavanje poljoprivredne proizvodnje neophodno je različitim agromeliorativnim (i hidromeliorativnim) mjerama izvršiti popravku pedoloških osobina zemljišta i ista privesti kulturi. Opšta karakteristika u poljoprivredi je niska produktivnost rada koja je posljedica više negativnih faktora. Jedan od prioriteta zadatka u oblasti poljoprivredne proizvodnje je povećanje produktivnosti i konkurentnosti na domaćem i inostranom tržištu. Poljoprivredna domaćinstva predstavljaju značajan faktor razvoja poljoprivrede. Međutim, najveći broj domaćinstava obavlja poljoprivrednu djelatnost na usitnjenom posjedu kao dopunsku djelatnost.

Ratarstvo i povrtarstvo

Najplodnija zemljišta za poljoprivrednu proizvodnju nalaze se u dolinskim proširenjima rijeka i okolini Plavskog jezera. Analizirajući podatke konstatuje se da su oranične površine znatno ispod površina pod pašnjacima, na kojima se odvija dominantno tradicionalna i ekstenzivna poljoprivredna proizvodnja.

U strukturi oraničnih površina dominiraju žitarice, krmno bilje i povrće. Ovakva struktura oraničnih površina ukazuje na njen ekstenzivan način korišćenja.

Od žitarica najveće površine zauzima kukuruz, a vrlo male površine su pod ječmom, raži i pšenicom. Najmanje površine zauzimaju tritikale.

Karakteristika proizvodnje žita jesu niski prinosi, mala primjena agrotehničkih mjera, neodgovarajući uslovi i kapaciteti za skladištenje. Najveći dio te proizvodnje potroši se u sopstvenom domaćinstvu, a manji dio plasira na lokalnim tržnicama.

U skladu sa primijenjenim agrotehničkim mjerama i kvalitet roda nije na zadovoljavajućem nivou. Primjetno je da heljda dobija sve više na značaju i u narednom periodu zauzimeće značajnije površine, jer ima svoje mjesto u tradicionalnoj domaćoj kuhinji. Sjetva svih vrsta žitarica subvencionira se od Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, a iznos subvencija za zasijane površine se određuje na početku tekuće godine. Kroz agrobudžetsku liniju preciziraju se uslovi i kriterijumi (minimalna površina, iznos subvencija), za ostvarivanje prava na subvenciju.

Proizvodnju povrća karakteriše nedostatak primjene intenzivnih mjera, specijalizovane mehanizacije, malih površina koje se navodnjavaju, kao i usitnjenost proizvodnje.

Najveći broj proizvođača proizvodi za sebe, a robni proizvođači orjentisani su na lokalne tržnice i minimarkete. Od povrtarskih kultura najveće površine zauzima krompir, a znatno manje druge vrste povrća (kupus, pasulj, šargarepa).

Nedovoljno je razvijena proizvodnja povrća u zaštićenom prostoru (staklenici i plastenici). Na okućnicama se mogu naći plastenici, prosječne veličine do 50 m², a proizvodnja u njima je ekstenzivna, sa slabom primjenom agrotehničkih mjera. Iako postoje uslovi za plateničku proizvodnju na područjima sa manjom nadmorskom visinom, platenička proizvodnja je vrlo mala.

Analizom dostupnih podataka može se konstatovati smanjenje površina pod livadama i pašnjacima. To smanjenje nije prisutno u značajnijoj mjeri ali se taj trend konstatuje. Prvenstveno livade prelaze u pašnjake, a pašnjaci u šume.

Prirodne livade čine preko 90% ukupnih površina pod livadama, dok su sijani travnjaci i lucerišta zastupljeni samo na manjim površinama bolje organizovanih gazdinstava. Prosječni prinosi na livadama su relativno niski, jer se na znatnom dijelu površina ne primjenjuju nikakve agrotehničke mjere.

Voćarstvo

Područje Opštine karakterišu povoljni uslovi za gajenje više vrsta kontinentalnog voća. Statistički podaci pokazuju da se pod voćnjacima nalazi preko 410ha, jer su znatne površine livada i okućnica zasađene voćem. U voćarstvu dominantnu proizvodnju čine šljiva, jabuka i kruška. Posljednjih godina podignuti su zasadi jagodastog voća (malina i kupina), i proizvodnja u njima je poluintenzivna i intenzivna.

U zasadima jagodastog voća postižu se zadovoljavajući prinosi, iako bi se uvođenjem savremene tehnologije i specijalizovane mehanizacije postigli znatno veći prinosi, kvalitet roda bi bio bolji a konkurentnost proizvođača na višem nivou. Na području Opštine podižu se plantaže aronije, a prve su podignute u Murinu i Pepićima. U Murinu postoji ZZ „Murino“ i na njenim površinama podignuti su zasadi maline i aronije. U Pepićima je pored zasada maline i aronije, podignut i zasad kupine. Zasadi maline podignuti su i duži niz godina su u punoj rodosti na području Brezovevice, Đuričke rijeke, Bogajića, Vojnog Sela, Velike, Mašnice, Murina.

Od voćnih vrsta dominantno mjesto zauzimaju šljiva i jabuka, a manje površine se nalaze pod malinom, aronijom i kruškom. U Brezovici je podignut zasad ljeske na 0,5 ha.

Novi zasadi šljive najviše su zastupljeni na području Brezovevice, Velike, Gusinja, Novšića, Vojnog sela, Gornje Rženice, Rudog Polja, Bogajića. Zasadi jabuke starosti 2-3 godine se nalaze u Pepićima, Brezovici, Mašnici, Murinu, Veliki, Vojnom selu, Đuričkoj rijeci.

Druge kulture voća su neznatno zastupljene, a obično se koriste za potrebe domaćinstva, a ne za potrebe tržišta. Karakteristično za voćarsku proizvodnju je da je ona najvećim dijelom ekstenzivnog tipa i odvija se uglavnom na okućnicama. Prinosi ostvarenog roda su dosta niski, kvalitet plodova nije na zadovoljavajućem nivou i izražena je alternativnost u rađanju. To su neki od razloga što se plodovi tog voća mogu naći samo na lokalnim tržnicama i minimarketima. Usitnjenost posjeda uslovlja je da se i novi zasadi podižu na manjim parcelama, bez primjene standardizacije i savremene tehnologije. Voćarsku proizvodnju karakteriše i zastario sortiment, pa se najveći dio plodova potroši u sopstvenom domaćinstvu ili se preradi u voćne rakije.

Pored tradicionalne proizvodnje „šljivovice“, rakija se spravlja i od jabuke i kruške. U narednom periodu neophodno je da se ova proizvodnja registruje i uskladi sa važećim zakonskim propisima.

Područje Opštine posjeduje značajan broj stabala autohtonih voćnih vrsta (jabuka, kruška, šljiva). To je potencijal koji može poslužiti za podizanje zasada sa sortama koje su otporne na mnoge bolesti i štetočine. U ovoj Opštini počela je i organska proizvodnja voća.

Šumski plodovi, ljekovito i aromatično bilje

Na području opštine Plav postoje značajni kompleksi samonikle šumske borovnice. Prema nekim ranijim ispitivanjima, borovnica u ovom kraju je specifičnog sastava, jer sadrži puno vitamina, bakra i gvoždja, kao i antocijane i tanine.

Procijenjeni rod šumske borovnice je između 500-600 tona godišnje. Berba i otkup borovnice je organizovan, ali ostaje dovoljno prostora da se ovaj resurs značajnije iskoristi uz istovremeno očuvanje voćne vrste. Kroz usvajanje pravilnika o berbi, čuvanju i skladištenju šumskih plodova i ljekovitog bilja, riješiće se dosadašnja loša praksa berbe i eksploatacije bilja neodgovarajućom opremom i postupcima. Šumska borovnica se najvećim dijelom bere upotrebom priručnih sredstava (grebena, češljeva), pri čemu se znatno oštećuje nadzemni bio biljke. Kao posljedica takvih aktivnosti imamo smanjenje površina pod borovnicom, smanjenje roda, oštećenje i sušenje cijelih „borovnjaka“.

Područje je bogato i drugim vrstama šumskih plodova (gljive, jagode, kupine, divlje voće i dr.) kao i brojnim vrstama ljekovitog bilja.

Sakupljanje ljekovitog bilja je uglavnom neorganizovano i individualno. S obzirom da i druge opštine na sjeveru Crne Gore imaju slične potencijale, to daje šansu da se povezivanjem i udruživanjem svi ti potencijali iskoriste i postigne dobar profit.

Na području opštine se tokom sezone otkupe određene količine gljiva (vrganj, lisičarka) i plodova drugog bilja. Ovaj sektor kroz mjere zaštite bilja, usvajanja pravilnika i dobre organizacije može ostvariti potpunu valorizaciju.

Organska proizvodnja

Očuvana životna sredina, još uvijek mala primjena pesticida i popularizacija organske proizvodnje, uslovlila je da se pojedini poljoprivredni proizvođači uključuju u sistem sertifikacije organske proizvodnje. Postoje brojni mikrolokaliteti u kojima se mogu uzgajati različite biljne vrste u sistemu organske proizvodnje. Na pojedinim područjima formirani su pčelinjaci na organskom principu (Brezojevica), kao i zasadi voća jabuke, šljive (Brezojevica), aronije (Pepića, Murine) i dr.

Poljoprivredna mehanizacija

Jedan od ograničavajućih faktora u poljoprivrednoj proizvodnji je zastarjela, neodgovarajuća i nedovoljno brojna poljoprivredna mehanizacija. Za proizvodnju pojedinih biljnih kultura neophodna je upotreba specijalizovane mehanizacije (sijačice, sadilice, vadilice, kombajni...). Uglavnom je prisutna sitna poljoprivredna mehanizacija, motokultivatori, traktori sa pogonom na jednim točkovima.

Stočarstvo

Poseban značaj u poljoprivrednoj proizvodnji pripada stočarstvu. Gajenjem preživara iskorišćavaju se manje produktivne površine (pašnjaci i livade), koje preovlađuju u strukturi ukupnih poljoprivrednih površina.

Analizom je utvrđeno da u stočarskom sektoru apsolutno najveći značaj ima ovčarstvo i govedarstvo. Međutim, stanje u stočarstvu je daleko ispod potencijala, iako se u obimu poljoprivredne proizvodnje nalazi ispred drugih grana poljoprivrede. Iz strukture poljoprivrednog zemljišta se vidi da postoji značajan potencijal za razvoj stočarstva koji se ne koriste u dovoljnoj mjeri. Poljoprivredna gazdinstva dominantno su ekstenzivnog karaktera, pa objektivni prihod po jedinici proizvoda značajno zaostaje za prihodom koji bi se mogao ostvariti u organizovanom intenzivnom modelu proizvodnje.

U narednom periodu samo primjena održivog koncepta proizvodnje uz uvođenje novih tehnologija, poboljšanja rasnog sastava stočnog fonda i povećanja konkurentnosti na tržištu, može garantovati uspješno bavljenje poljoprivredom.

Na teritoriji opštine prisutno je kozarstvo, svinjarstvo, živinarstvo i pčelarstvo, ali su u značajnoj mjeri ove grane poljoprivrede nerazvijene u odnosu na govedarstvo i ovčarstvo.

Iako, stočarstvo predstavlja jedan od značajnijih potencijala za razvoj opštine, u poslednjih pet godina primjetna je varijabilnost stočnog fonda. Raspoloživi statistički podaci i situacija na terenu, podaci stručnih službi Ministarstva poljoprivrede se razlikuju i prikazuju različiti broj grla stoke na ovom području.

Govedarstvo

Govedarska proizvodnja je najvećim dijelom ekstenzivna, zasnovana na korišćenju pašnjaka, sa slabim rasnim sastavom, neodgovarajućim smještajnim prostorom za goveda i slabijom edukovanošću proizvođača o uvođenju novih tehnologija u proizvodnji. Slabosti koje prate govedarstvo na nivou Crne Gore, evidentne su i na području opštine Plav. Na području Plava ne postoji kvalitetno organizovan otkup mlijeka i to predstavlja veliki problem za proizvođače. Ne postoje veće farme za tov junadi iako postoje potencijali za ovu vrstu proizvodnje.

Ovčarstvo i kozarstvo

Glavni proizvod u ovčarstvu je jagnjeće meso, dok se mlijeko znatno manje koristi i prerađuje u druge mliječne proizvode. Na području Opštine postoji 110 farmi sa više od 20 ovaca u stadu.. To su farme koje se nalaze u sistemu subvencija (za stada preko 20 grla ostvaruje se pravo na subvenciju po grlu). Najveći broj farmi se nalazi u Metehu, G.Rženici, Bogajčićima, Vojnom selu i Veliki. Farme sa najvećim brojem ovaca u stadu nalaze se u G.Ržanici i Plavu (od 100 do 180 grla u stadu).

Povećanje broja koza, kao i broja farmi sa većim brojem grla, pokazuje zainteresovanost farmera za ovu vrstu stočarstva. Prema podacima Službe za selekciju stoke na području opštine ima 4 farmera koji imaju više od 20 koza na farmi. Sve je više traženiji kozji sir i meso, što pruža realnu šansu za osnaživanje kozarstva, koje je dugo vremena bilo na ivici postojanja. Podrška koju dobijaju proizvođači za izdig stoke na katune, značajan je podsticaj da se i ovaj resurs iskoristi u fazi sezonskog korišćenja pašnjaka.

Živinarstvo i svinjarstvo

Brojno stanje živine može se značajno povećati jer postoje potencijali za ovu vrstu proizvodnje. Pored otvaranja farmi koka nosilja mogu se izgraditi farme za tov brojlera. Proizvodnja jaja i živinskog mesa može ostvariti dobar plasman na ovom području između ostalog jer velika većina stanovništva ne konzumira svinjsko meso i prerađevine.

Svinjarstvo na području opštine je slabo razvijeno. Najveći dio stanovništva opštine, ne konzumira svinjsko meso iz vjerskih razloga, pa je ova proizvodnja moguća u manjem dijelu naselja.

Pčelarstvo

Raznovrstan floristički sastav, bogatstvo šumskog i ljekovitog bilja, mala primjena pesticida, šumski kompleksi, predstavljaju značajan resurs i stvaraju mogućnost za značajnije rezultate u pčelarskoj proizvodnji. Razvoj ove značajne oblasti poljoprivredne proizvodnje posebno afirmišu podsticajne agrobudžetske mjere. Vrste i iznos podrške se svake godine utvrđuje agrobudžetom, a subvencije se ostvaruju na: kupovinu nove pčelarske opreme; za „mlade pčelare” koji počinju da se bave pčelarstvom; za primjenu organskog lijeka „Apigard”; za zamjenu selekcionisanih matica i dr. Značaj pčela ne ogleda se samo u proizvodnji meda i drugih pčelinjih proizvoda već i u oprašivanju biljaka, u prvom redu različitih voćnih vrsta. Na području Plava postoje uslovi za organsku proizvodnju pa se pojedini uključuju u ovaj vid proizvodnje. Na području Brezjevice u sistemu organskog pčelarstva postoji pčelinjak sa preko 150 košnica sa sertifikatom organske proizvodnje.

Privredni akteri u poljoprivrednoj proizvodnji

Na teritoriji opštine Plav postoje dvije zemljoradničke zadruge: ZZ „Plav” – Plav i ZZ „Murino” – Murino. Međutim, ovi nekada veoma uspješni kolektivi, nosioci razvoja poljoprivrede, sa velikim otkupom tržišnih viškova poljoprivrednih proizvoda, šumskih plodova i ljekovitog bilja, danas većinom nisu u funkciji izuzev ZZ „Murino”. Zakonom o povratku poljoprivrednog zemljišta vlasnicima su vraćene brojne poljoprivredne površine, koje kasnije nijesu privedene namjeni.

Nakon privatizacije ZZ „Murino”, novi vlasnik je na osam hektara ogradio zemljište i priveo ga namjeni. Zasađeno je pet hektara maline i hektar heljde, a zasađena je i aronija. Cjelokupno zemljište pokriveno je sistemom za navodnjavanje. U sklopu poslovne zgrade napravljena je hladnjača i sušara za sušenje ljekovitog bilja i drugih plodova.

Planira se izgradnja hladnjače za duboko zamrzavanje kao i pogon za prerađivanje voća. Ovakav način poslovanja zadruga, uz određena nova zakonska rješenja može biti dobar primjer razvoja i

valorizacije poljoprivrednih resursa. Pored ZZ na području Opštine postoji više udruženja koja svojim članovima omogućavaju lakšu edukaciju, primjenu novih tehnologija, lakši plasman proizvoda. Jedno od takvih udruženja djeluje na području Pepića.

Za analizu postojećeg stanja nedostajali su kvalitetniji statistički podaci iz Monstata. Ali zbog formiranja i izdvajanja opštine Gusinje iz sastava prvobitne opštine Plav, Monstat još uvijek nema podatke za nove teritorijalne jedinice.

Šumarstvo i lovstvo

Planska dokumenta u šumarstvu

Održivo i višenamjensko gazdovanje šumama ostvaruje se donošenjem i sprovođenjem planskih dokumenata u skladu sa zakonom.

Po Zakonu o šumama planiranje se vrši na više nivoa:

- Država: Nacionalna politika upravljanja šumama i šumskim zemljištima, Nacionalna šumarska strategija;
- Područna jedinica tj. opština: Plan razvoja šuma - Planom razvoja šuma obuhvaćene su šume u državnoj i privatnoj svojini. Plan razvoja šuma, uz prethodno pribavljeno mišljenje organa državne uprave nadležnog za zaštitu životne sredine i jedinice lokalne samouprave čije područje je obuhvaćeno planom, donosi Vlada na period od deset godina
- Program gazdovanja šumama za gazdinsku jedinicu/ Plan gazdovanja privatnim šumama donosi nadležni organ uprave uz saglasnost Ministarstva.

Planski dokumenti u šumarstvu usklađuju se sa planskim dokumentima višeg reda kao i sa planskim dokumentima drugih sektora vezanih za šume i šumska zemljišta.

Državne šume na području Plava i Gusinje, prije ustanovljenja Nacionalnog parka prostorno su bile podijeljene na šest gazdinskih jedinica i za njih je rađena planska dokumentacija.

Tabela 7 Gazdinske jedinice na prostoru Plava i Gusinje

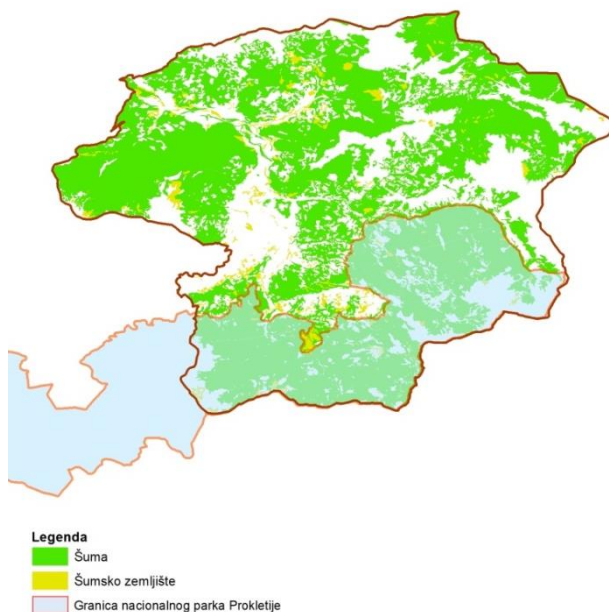
Gazdinska jedinica	ha	m ³
"Babino Polje Treskavac"	2936	866096
"Trokus- Ribljak"	3390	1360736
"Gusinjske šume"	8879	905487
"Lipovica- Visitor"	2006	100720
"Čakor- Visitor"	3491	847362
"Babina Gora- Šipovica- Vag."	4568	479827
Privatne šume	4559	836490

Izvor: Uprava za šume CG

Tabela 8 Struktura šuma opštine Plav van NP Prokletije i u okviru NP

	Povrsina šuma ha	Zapremina		Prirast	
		ukupno	po ha	ukupno	po ha
Šume van NP Prokletije	13.557,0	3.230.715,2	238,3	86.786,0	6,4
Šume koje pripadaju NP Prokletije	6.925,6	2.334.450,5	337,1	58.352,8	8,4
Ukupno	20.482,6	5.565.165,7	271,7	145.138,8	7,1

Formiranjem NP "Prokletije" 2009.godine, značajan dio površine pod šumama postao je dio ovog nacionalnog parka (tabela 2)

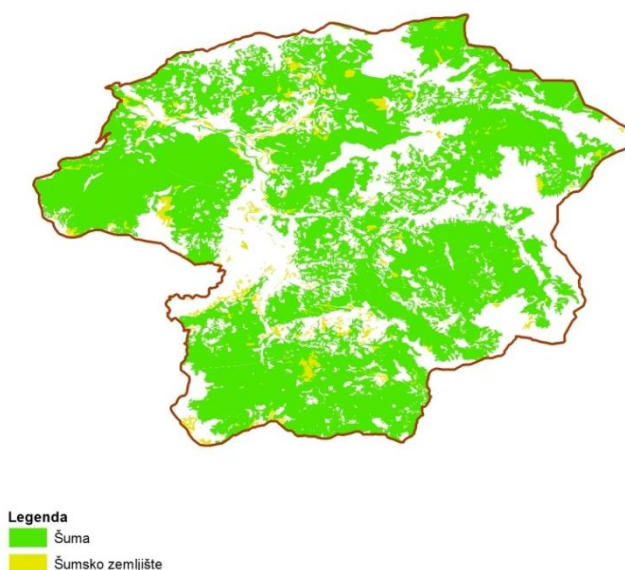

slika 15 Rasprostranjenje šuma i položaj Nacionalnog parka „Prokletije“

Prema Zakonu o Nacionalnim parkovima, šume u Nacionalnim parkovima (Sl.list CG br. 39/16) definisane su kao šume posebne namjene. Šumama i šumskim zemljištem u nacionalnim parkovima upravlja privredno društvo u skladu sa planom upravljanja i godišnjim programom upravljanja, kojim se obezbjeđuje ostvarivanje funkcija šuma utvrđenih zakonom. Vlasnici šuma i šumskog zemljišta na području nacionalnih parkova dužni su da šume i šumsko zemljište koriste u skladu sa planom upravljanja i godišnjim programom upravljanja.

Analiza stanja šuma

Prva Nacionalna inventura šuma (NIŠ) je rađena u periodu 2010-2013 i tada je po prvi put istovremeno, za teritoriju kompletne Crne Gore, jedinstvenom metodologijom izvršena inventura šumskog fonda bez obzira na vlasništvo. Za prikupljanje podataka o šumskom fondu korišćena je mreža klastera na pravilnom 2x2 km četvorougaoom rasteru. Kada je rađena NIŠ nije bila formirana opština Gusinje, pa su svi terenski podaci računati za prostor tadašnje opštine Plav. Kako bi bio dat prikaz stanja šuma za sadašnju teritoriju opštine Plav bilo je potrebno terenske podatke NIŠ ponovo obraditi za površinu iz koje su isključeni klasteri koji su se nalazili na teritoriji opštine Gusinje.

slika 16 Rasprostranjenje šuma i šumskog zemljišta

Prema rezultatima Nacionalne inventure šuma (NIŠ) šume i šumska zemljišta zauzimaju 20.482,6 ha, od čega se 13.353,7 ha (65,2%) nalazi u državnom vlasništvu (tabela 3). Šume u državnom vlasništvu imaju znatno povoljniju strukturu i posječna drvena zapremina u ovim šumama iznosi 300,2 m³/ha sa tekućim zapreminskim prirastom od 7,5 m³/ha, dok šume u privatnom vlasništvu u prosjeku imaju drvenu masu od 218,4 m³/ha i tekući prirast drvene zapremine od 6,2 m³/ha.

Šume koje su obuhvaćene NP Prokletije (6.925,6 ha) imaju nešto bolju strukturu od šuma van nacionalnog parka (tabela 2). Van Nacionalnog parka nalazi se 13.557 ha ili 66,2% od ukupnih šuma i šumskog zemljišta koji se nalaze u opštini Plav.

Tabela 9 Struktura šuma po vlasništvu

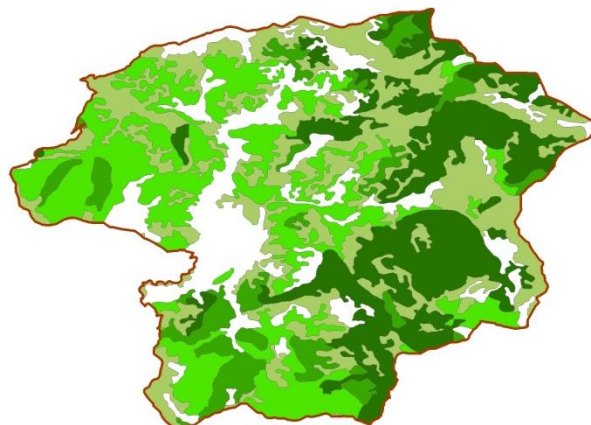
Vlasništvo	Površina šuma ha	Zapremina		Prirast	
		ukupno	po ha	ukupno	po ha
Državno vlasništvo	13.353,7	4.008.496,4	300,2	100.656,3	7,5
Privatno vlasništvo	7.128,9	1.556.669,3	218,4	44.482,6	6,2
Ukupno	20.482,6	5.565.165,7	271,7	145.138,8	7,1

Tabela 10 Struktura šuma opštine Plav po vrstama

Vrsta drveća	Površina		Broj stabala		Zapremina			Prirast		
	šuma ha	%	ukupno	po ha	ukupno	po ha	%	ukupno	po ha	%
Površine bez drvenastih vrsta	1.690,8	8,3								
Jela	2.547,7	12,4	1.313.721,6	515,7	1.092.992,9	429,0	19,6	29.344,9	11,5	20,2
Smrca	4.490,8	21,9	1.962.756,2	437,1	1.459.386,6	325,0	26,2	38.145,5	8,5	26,3
Crni bor	197,4	1,0	93.759,0	475,0	78.151,0	395,9	1,4	1.966,6	10,0	1,4
Munika	118,6	0,6	3.947,7	33,3	26.122,3	220,2	0,5	144,5	1,2	0,1
Molika	3.368,2	16,4	2.243.915,9	666,2	836.355,5	248,3	15,0	25.020,8	7,4	17,2
Bukva	6.619,4	32,3	8.697.288,4	1.313,9	1.876.199,2	283,4	33,7	43.956,9	6,6	30,3
Kitnjak	121,7	0,6	115.471,7	948,6	25.301,2	207,8	0,5	575,9	4,7	0,4
Cer	436,3	2,1	421.521,7	966,1	49.375,5	113,2	0,9	1.400,8	3,2	1,0
Gorski javor	86,4	0,4	39.477,5	457,1	16.766,0	194,1	0,3	493,1	5,7	0,3
Jasen bijeli	42,2	0,2	5.921,6	140,5	6.401,8	151,9	0,1	142,7	3,4	0,1
Obični grab	71,5	0,3	118.432,5	1.656,7	11.191,4	156,6	0,2	368,6	5,2	0,3
Obična breza	205,0	1,0	89.996,5	439,0	23.665,5	115,4	0,4	753,3	3,7	0,5
Jasika	25,0	0,1	7.895,5	315,7	4.895,2	195,8	0,1	180,3	7,2	0,1
Crna jova	422,4	2,1	275.568,9	652,3	51.238,3	121,3	0,9	2.426,4	5,7	1,7
Klen	3,2	0,0	1.973,9	622,2	636,1	200,5	0,0	12,9	4,1	0,0
Mlijec	10,9	0,1	4.934,7	454,4	2.177,2	200,5	0,0	49,7	4,6	0,0
Divlja trešnja	16,1	0,1	9.932,3	618,6	2.955,1	184,1	0,1	103,8	6,5	0,1
Oskoruša	9,1	0,0	4.934,7	542,1	1.354,7	148,8	0,0	52,0	5,7	0,0

Vrsta drveća	Površina		Broj stabala		Zapremina			Prirast		
	šuma ha	%	ukupno	po ha	ukupno	po ha	%	ukupno	po ha	%
Ukupno	20.482,6	100,0	15.411.450,3	752,4	5.565.165,7	271,7	100,0	145.138,8	7,1	100,0

Po podacima NIŠ-a u ukupnoj zapremini šuma dominira bukva sa gotovo 1,9 miliona m³, i čini 33,7% ukupne drvne zapremine i rasprostranjenjem 6,6 hiljade ha. Smrča ima u ukupnoj drvnj zapremini udio od 26,2% ili nešto manje od 1,5 miliona m³. Rasprostranjenost četinarara (jele, molike, smrče i crnog bora) je nešto malo veća u odnosu na lišćarske vrste i iznosi 52,3%, ali je zato udio u drvnj zapremini četinarskih vrsta 62,7 % što ukazuje na veću proizvodni potencijal četinarara u odnosu na lišćarske vrste (bukve, cera, kitnjaka, graba i dr.). Osnovna vrste šumskog fonda opštine Plav su bukva, smrča i jela dok na višim kotama dominira endemski bor molika (*Pinus peuce*).

Legenda

- Lišćarske šume
- Četinarske šume
- Mješovite šume
- Šiblji i šikare

slika 17 Šume u opštini Plav (izvor CORINA Land Cover 2016)

Šume se prema namjeni, u skladu sa funkcijom šuma, dijele na privredne, zaštitne i šume posebne namjene. Namjena šuma se određuje planom razvoja šuma. Privredne šume su šume u kojima je naglašena proizvodna funkcija. U privrednim šumama prioritetni cilj je ostvarivanje maksimalne i trajne proizvodnje drveta, odgovarajućeg kvaliteta i ostalih šumskih proizvoda uz očuvanje proizvodne snage staništa, uz stalno očuvanje sklopa i obraslosti, istovremeno zadovoljavajući i ostale opštekorisne funkcije.

Zaštitne šume su šume u kojima je naglašena ekološka funkcija zaštite izvorišta, sprečavanja erozije i zaštite putnih komunikacija, kao i dijelovi šumskih kompleksa na gornjim granicama prostiranja šuma.

Šume posebne namjene predstavljaju šumske komplekse kod kojih su prioritetne socijalne funkcije. Uglavnom ovu kategoriju čine šume koje se nalaze u okviru nacionalnih parkova

Tabela 11 Struktura šuma po namjeni

Namjena zemljišta	Broj stabala		Zapremina		Prirast	
	šuma ha	ukupno	po ha	ukupno	po ha	po ha
Privredne šume	9.689,4	7.144.202,0	737,3	2.470.702,4	255,0	68.393,0
Zaštitne šume	2.271,9	1.996.636,3	878,8	649.205,2	285,7	18.029,3
Šume posebne namjene i ostala zaštićena prirodna dobra i Ekološke mreže (Emerald i Natura 2000)	8.126,4	6.025.851,5	741,5	2.378.739,0	292,7	56.414,5

Namjena zemljišta	šuma ha	Broj stabala		Zapremina		Prirast	
		ukupno	po ha	ukupno	po ha	ukupno	po ha
Šume ostalih namjena	394,8	244.760,4	620,0	66.519,1	168,5	2.302,1	5,8
Ukupno	20.482,6	15.411.450,3	752,4	5.565.165,7	271,7	145.138,8	7,1

Sa gledišta uzgojnih oblika postoje šume visokog uzgojnog oblika i niskog uzgojnog oblika. Visoke šume obično nastaju prirodnim pomlađivanjem iz sjemena, rjeđe vještačkim pomlađivanjem iz sjemena ili sadnica.

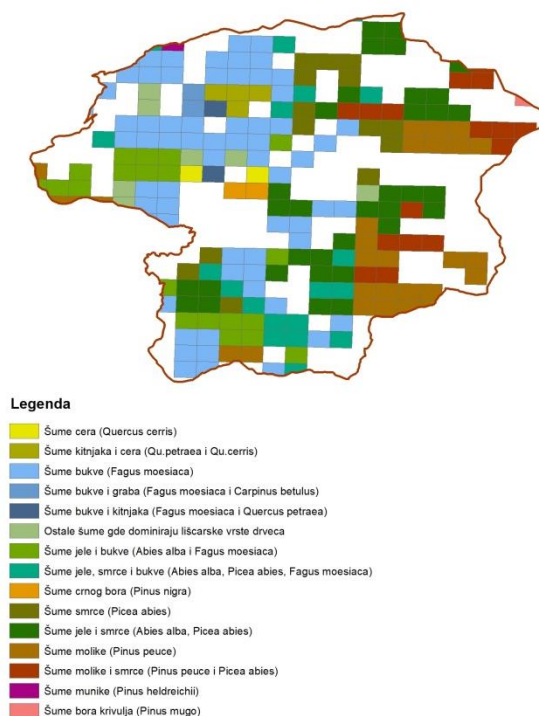
Niske šume nastaju iz panja (izdanačke šume-panjače). Prirodno obnovljene visoke prirodne sastojine zauzimaju 13.759,9 ha ili 67,2% od ukupnih površina šuma i šumskog zemljišta opštine Plav. Izdanačke šume čine 26% ili tačnije 5335,4 ha. Neobrasla šumska zemljišta, goleti i progale zauzimaju 1189,8 ha ili 5,8% ukupne površine šuma i šumskog zemljišta.

Tabela 12 Struktura šuma po porijeklu

	Povrsina šuma ha	%
Prirodno obnovljena visoka prirodna sastojina	13.759,9	67,2
Izdanačke sastojine	5.335,4	26,0
Vještački podignute sastojine	197,4	1,0
Ostali tipovi vegetacije, goleti i šumsko zemljište	1.189,8	5,8
Ukupno	20.482,6	100

Visoke i niske šume koje su bile izvrnute dugotrajnim procesima degradacije nalaze se u određenoj degradacionoj fazi. Osobine degradacionih oblika se razlikuju i s obzirom na ekološke karakteristike staništa. Prema vrsti drveća (omjeru smjese) šume mogu biti čiste i mješovite.

Šumske zajednice

slika 18 Šumske zajednice u opštini Plav (izvor NIŠ 2013)

Na horizontalnom i vertikalnom profilu područja diferenciraju se brojne šumske zajednice uslovljene klimom (klimatogene šume) i orografsko-edafskim faktorima (klimaregionalne šume). Mogu se izdvojiti slijedeće zone:

1. termofilno brdsko područje kserotermnih šuma i šikara u kome se javljaju šume sa dominacijom crnog graba (*Ostrya carpinifolia*) i jasena (*Fraxinus ornus*), kao i hrastove šume cera (*Quercus cerris*),
2. mezofilno prelazno područje hrastovih šuma kitnjaka (*Quercus petraea*),
3. mezofilno područje bukovih šuma (*Fagus moesiaca*)
4. zona mješovitih bukovo-četinarskih šuma i
5. zona četinarskih šuma

Tabela 13 Šumske zajednice na teritoriji opštine Plav prema podacima NIŠ

Sastojinska pripadnost	Površina		Broj stabala	Zapremina		Prirast	
	šuma ha	%	po ha	po ha	%	po ha	%
Šume cera (<i>Quercus cerris</i>)	197,4	1,0	1.635,0	154,9	0,5	4,7	0,6
Šume kitnjaka i cera (<i>Qu.petraea i Qu.cerris</i>)	396,8	1,9	858,4	136,8	1,0	3,5	0,9
Šume bukve i kitnjaka (<i>Fagus moesiaca i Quercus petraea</i>)	197,4	1,0	1.665,0	138,2	0,5	5,5	0,7
Šume bukve i graba (<i>Fagus moesiaca i Carpinus betulus</i>)	197,4	1,0	1.850,0	190,7	0,7	5,4	0,7
Šume bukve (<i>Fagus moesiaca</i>)	5.726,2	28,0	1.272,0	258,7	26,6	6,4	25,3
Šume jele i bukve (<i>Abies alba i Fagus moesiaca</i>)	1.184,3	5,8	581,7	511,1	10,9	8,2	6,7
Šume jele, smrce i bukve (<i>Abies alba, Picea abies, Fagus moesiaca</i>)	1.579,1	7,7	485,8	363,9	10,3	9,1	9,9
Šume jele i smrce (<i>Abies alba, Picea abies</i>)	3.461,8	16,9	479,2	393,5	24,5	10,4	24,9
Šume smrce (<i>Picea abies</i>)	1.387,7	6,8	471,6	196,0	4,9	6,7	6,4
Šume crnog bora (<i>Pinus nigra</i>)	197,4	1,0	475,0	395,9	1,4	10,0	1,4
Šume molike (<i>Pinus peuce</i>)	2.687,3	13,1	657,7	196,7	9,5	6,8	12,6
Šume molike i smrce (<i>Pinus peuce i Picea abies</i>)	1.579,1	7,7	597,5	306,9	8,7	7,9	8,6
Ostale šume gde dominiraju lišcarske vrste drveća	501,0	2,4	392,4	57,2	0,5	3,5	1,2
Ostali tipovi vegetacije i šumsko zemljište	1.189,8	5,8					
Ukupno	20.482,6	100,0	752,4	271,7	100,0	7,1	100,0

Osim osnovnih šumskih zajednica, srijeće se i niz prelaznih ekosistemskih formi na mikrolokacijama. Rezultati detaljnijih proučavanja šumske vegetacije su prezentovani u dokumentu PPPN za NP Prokletije:

U pojasu kserotermnih šuma i šikara se javlja nekoliko asocijacija, koje predstavljaju značajno stanište ljekovitih, aromatičnih i medonosnih biljnih vrsta. U asocijaciji *Orno-Ostryetum carpinifoliae*, koja je rasprostranjena na najnižim položajima na sjenovitim padinama rijeka, po strmom i izlomljenom terenu, dominiraju crni grab (*Ostrya carpinifolia*) i crni jasen (*Fraxinus ornus*). Ostale vrste drveća i žbunja javljaju se sa znatno manjom brojnošću: klen (*Acer campestre*), glog (*Crataegus monogyna*), drijen (*Cornus mas*), lijeska (*Corylus avellana*)... U spratu zeljastih biljaka česti su kopitnjak (*Asarum europeum*), šumska mlječika (*Euphorbia amygdaloides*), jagoda (*Fragaria vesca*), vlaška salata (*Lapsana communis*), plućnjak (*Pulmonaria officinalis*). Konstituenti ovog sprata su i neke vrste zaštićene nacionalnom legislativom, kao što su vrste familije orhideja (*Dactylorhiza sp.*, *Cephalanthera sp.*, *Orchis sp.*, *Epipactis sp.*), jeremičak (*Daphne blagayana*).

U asocijaciji *Quercetum frainetto-cerris* sprat drveća dominantno izgrađuju sladun i cer, dok su prateće vrste slične kao u predhodno opisanoj zajednici.

Šume kitnjaka (*Quercetum petraeae-cerris bertiscaeum*) nemaju veliki kontinuitet pružanja. Često se javljaju u vidu malih sastojina koje se smjenjuju sa antropogenim staništima (livade, voćnjaci, njive). Obično su degradirane, zbog jakog antropogenog uticaja i u njima dominiraju izdanačka stabla. U ovim šumama dominira cer (*Quercus cerris*), dok je kitnjaka (*Quercus petraea*) znatno manje.

Bukove i bukovo-jelove šume na Prokletijama zauzimaju velike površine. Bukove šume se pružaju u dijapazonu od oko 800 mnnv do oko 1250 mnnv (1500). Najtermofilnija staništa zauzima asocijacija jesenje šašike i bukve (*Seslerio-Fagetum moesiaceae*), dok se na većim nadmorskim visinama nalaze sastojine montane bukve (*Fagetum moesiaceae montanum*). U šumama montane bukve u spratu drveća postoji apsolutna dominacija edifikatora, dok se sa malom brojnošću javljaju: breza (*Betula pendula*), jasika ili trepetljika (*Populus tremula*), smrča (*Picea abies*) i javori (*Acer platanoides*, *Acer pseudoplatanus*). U spratu zeljastih biljaka često su prisutne sledeće vrste: šumska mlječika (*Euphorbia amygdaloides*), bijela šumarica (*Anemone nemorosa*), žuta šumarica (*Anemone ranunculoides*), *Hepatica nobilis*, jagoda (*Fragaria vesca*). Na bukove šume se, sa povećavanjem nadmorske visine, nadovezuju mješovite šume bukve i četinarara (*Abieto-Fagetum moesiaceae*) koje su značajne u privrednom smislu. U spratu drveća dominiraju bukva (*Fagus moesiaca*), smrča (*Picea abies*) i jela (*Abies alba*), dok se od ostalih vrsta najčešće javljaju javor (*Acer pseudoplatanus*) i molika (*Pinus peuce*). U spratu zeljastih biljaka, pored elemenata bukovih šuma u širem smislu, rastu i neke vrste iz jelovo-smrčevih i smrčevo-molikinih šuma (*Gentiana asclepiadea*, *Veronica urticifolia*, *Veronica officinalis*).

Tamne četinarske šume sa smrčom i jelom se u visinskom dijapazonu nadovezuju na mješovite bukovo-jelove šume. Javljaju se u vidu više asocijacija: *Piceetum abietis bertiscaeum*, *Piceetum abietis submontanum*, *Abieti-Piceetum bertiscaeum*. Tamne četinarske šume zauzimaju značajne površine u granicama NP Prokletije i tokom terenskih istraživanja zabilježene su dobro očuvane sastojine. U spratu drveća se javljaju: smrča (*Picea abies*), jela (*Abies alba*), planinski javor (*Acer heldreichii*), gorski javor (*Acer pseudoplatanus*), bukva (*Fagus moesiaca*), rijetko se jave bijeli bor (*Pinus sylvestris*) i molika (*Pinus peuce*). Donji spratovi su znatno slabije razvijeni, mjestimično pokrovnost u spratu zeljastih biljaka ne prelazi 10%. U spratu žbunja, uz podmladak iz sprata drveća javljaju se: malina (*Rubus idaeus*), kupina (*Rubus hirtus*), lijeska (*Corylus avellana*), planinsko pasje grožđe (*Lonicera alpigena*), crveno pasje grožđe (*Lonicera xylosteum*), planinska ruža (*Rosa pendulina*), divlji jorgovan (*Daphne mezereum*)... U spratu zeljastih biljaka najčešće se bilježe: trava od utrobice (*Gentiana asclepiadea*), okruglolisni broć (*Galium rotundifolium*), bekica (*Luzula luzuloides*), borovnica (*Vaccinium myrtillus*), zečija djetelina (*Oxalis acetosella*), *Hieracium sylvaticum*... Zemljište je u tamnim četinarskim šumama obično u velikom procentu pokriveno mahovinama.

Šume molike najčešće na Prokletijama grade gornju granicu visoke šume. U asocijaciji *Pinetum peucis montenegrinum* u spratu drveća apsolutno dominira molika (*Pinus peucis*). To je terciarni relik i endem centralnog dijela Balkanskog poluostrva, koji svojim specifičnim habitusom daje pečat pejzažu na kome dominiraju. Obično su ovo otvorene šume u kojima su, zbog male pokrovnosti sprata drveća, dobro razvijeni spratovi žbunja i zeljastih biljaka. U spratu žbunja najčešće se javljaju: planinska kleka (*Juniperus nana*), planinsko pasje grožđe (*Lonicera alpigena*), crveno pasje grožđe (*Lonicera xylosteum*). Frekventne zeljaste biljke su: borovnica (*Vaccinium myrtillus*), bradavičak (*Cardamine bulbifera*), kopitnjak (*Asarum europeum*), tipac (*Nardus stricta*), blečićeva vulfenija (*Wulfenia bleicii*), šumska ljubičica (*Viola sylvestris*)... Molika se javlja i u zajednici sa smrčom (*Piceto-Pinetum peucis*), pri čemu su šume ove asocijacije obično zatvorenijeg sklopa u odnosu na šume čiste molike.

Korišćenje šuma

Osnovni motivi za višenamjensko korišćenje šuma vezani su za širok spektar proizvoda i usluga koje nude šume i šumska zemljišta. Teorijski, klasifikacija funkcija šuma može biti univerzalna, ali sa aspekta praktičnosti i mogućnosti primjena treba da bude prilagođena specifičnim prirodnim, privrednim, socijalnim, kulturnim uslovima jednog regiona ili šireg područja.

Kompleks funkcija šuma teorijski je moguće podijeliti u tri osnovne grupe::

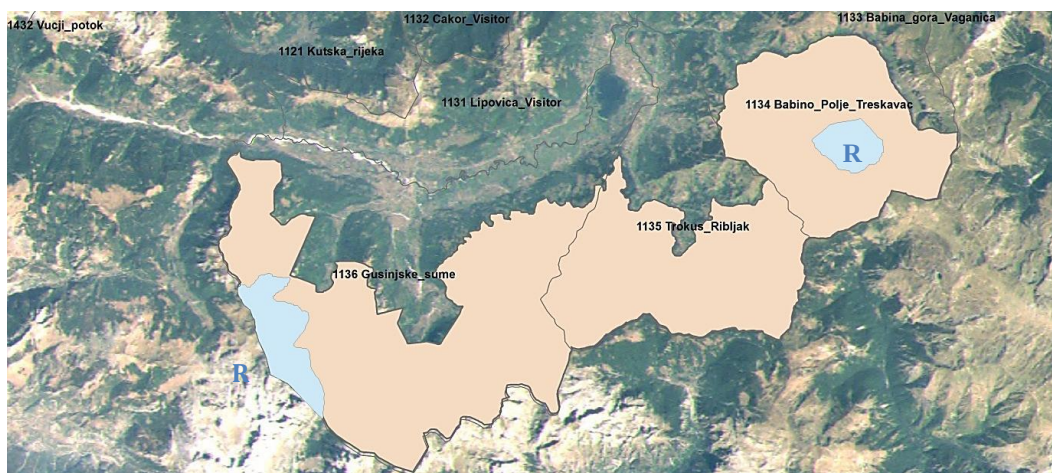
- Ekološke:
 - Regulacija vodnog režima

- Regulacija klime
- Stanište za životnje i biljke (zaštićene i nezaštićene)
- Biodiverzitet
- Akumulacija CO₂ iz atmosfere
- Ekonomske:
 - Proizvodnja drveta
 - Nedrvni šumski proizvodi (ljekovito bilje, pečurke, šumski plodovi, med...)
 - Lov
 - Šumsko sjeme i sadnice
 - proizvodnja ćumura
- Socialne:
 - Rekreacija i turizam
 - Estetsko-dekorativne funkcije (pejzaža)
 - Zdravstvene funkcije (deponovanje čestica, umanjenje buke i sl.)
 - Obrazovanje i istraživanje

Prva grupa obuhvata čitav niz značajnih zaštitnih funkcija šume. Druga grupa je jasno izražena u proizvodnji drveta i ostalih šumskih proizvoda. Treća grupa koja posljednjih decenija sve više dobija na značaju, a proizilazi iz pozitivnog djelovanja šume na zdravlje ljudi i životnu sredinu koju ljudi koriste za zadovoljavanje svojih potreba. Takođe, gotovo sve šume su prirodne strukture te se ističu bogastvom biodiverziteta koji odlikuje veliki broj vrsta drveća i grmlja, što im osigurava polifunkcionalnost i stabilnost.

Državne šume u Crnoj Gori daju se na korišćenje putem koncesija. Sredstva iz koncesione naknade su prihod Uprave šuma, koja ona koristi prema utvrđenom Vladinom programu. Nedrvni šumski proizvodi iz šuma u državnoj svojini mogu se koristiti u komercijalne i nekomercijalne svrhe, u skladu sa programom gazdovanja šumama, na način kojim se ne ugrožavaju ekosistemi i funkcije šuma.

Šume na ovom prostoru predstavljaju jedan od najznačajnijih prirodnih resursa razvoja. Do 2000.godine, šumama je gazdovalo JP „Crna Gora šume“ a korišćenje i preradu drveta na teritoriji opštine Plav obavljao je šumsko industrijski kombinat „Bor“. Kasnije shodno promjenama propisa u oblasti šumarstva, gazdovanje šuma preuzela je Uprava za šume Crne Gore preko Područne jedinice Plav. Proglašenjem NP Prokletije 2009. godine značajan dio šuma Plavske i Gusinjske opštine je svrstan u šume posebne namjene koje imaju poseban oblik zaštite i predstavljaju rezervate prirode, zajednice rijetkih i ugroženih vrsta značajnih za očuvanje biodiverziteta, čime je ograničen dalji razvoj šumarstva u privredne svrhe. U sastav Nacionalnog parka su ušle tri gazdinske jedinice (ali ne u potpunosti jer pojedinim djelovima tih šumskih kompleksa i dalje gazduje Uprava za šume) i to: „Trokus- Ribljak“, „Babino polje- Treskavac“ i „Gusinjske šume“. Do uspostavljanja Nacionalnog parka šume u gazdinskim jedinicama „Trokus-Ribljak“ i „Čakor-Visitor“ bile su date na koncesiono korišćenje privrednim subjektima sa lokalnog područja. Međutim, formiranjem Nacionalnog parka, shodno zakonu, na ovom prostoru, šume će imati posebnu namjenu i više se neće koristiti na tradicionalan način gdje je osnovna funkcija bila privredno korišćenje ovog potencijala.

slika 19 Prostorni raspored površina Gazdinskih jedinica koje sada pripadaju NP „Prokletije“ (izvor: PPPN za NP Prokletije)

Na osnovu Godišnjeg program gazdovanja šumama za 2019. godinu na području Opštine Plav u državnim šumama planirana je sječa 4250 m³ drveta četinarara i svega 15 m³ drveta lišćara, dok je u šumama u privatnom vlasništvu planirana sječa od 3229 m³ drveta, od čega 2500 m³ drveta četinarara i 729 m³ lišćara.

Tokom 2018. prema podacima Uprave za šume na području opštine Plav izvršena je sječa 10906 m³ drveta.

Zahvaljujući prirodnim uslovima u najvećem dijelu Opštine prisutan je veliki broj različitih vrsta ljekovitog bilja i šumskih plodova, čije branje predstavlja značajan izvor prihoda lokalnog stanovništva. Tu se prvenstveno misli na borovnicu. Procijenjeni rod šumske borovnice je između 500-600 tona godišnje. Berba i otkup borovnice je organizovan, ali ostaje dovoljno prostora da se ovaj resurs značajnije iskoristi uz istovremeno očuvanje ove vrste.

Šumski ekosistemi opštine Plav i Gusinje u prošlosti bili su izloženi višestrukim pritiscima koji su bili izraženi prije svega kroz neplanske aktivnosti i prekomjerno korišćenje u pojedinim zonama posebno u vrijeme ratnih dešavanja na Kosovu. Bespravna sječa četinarara najviše je bila izražena na teritoriji gazdinske jedinice „Babina gora-Šipovica-Vaganica“ koja sada ne pripada nacionalnom parku, dok je na teritoriji koja pripada nacionalnom parku najviše bespravni sječa je bilo u GJ „Babino polje-Treskavac“(četinari). Što se tiče privatnih šuma bespravna sječa je evidentirana u okviru gazdinske jedinice „Babino polje-Treskavac“ koja obuhvata postojeći nacionalni park.

Lovstvo

slika 20 Segment lovne karte

Lovstvo je Zakonom o divljači i lovstvu lovstvu („Službeni list CG“, br. 52/08 i 48/15) definisano kao djelatnost organizovanog trajnog gazdovanja sa divljači, koje je zbog obezbjeđivanja ekološke, privredne, turističke i rekreativne funkcije, kao i funkcije zaštite i očuvanja divljači i njenog staništa i divlje flore i faune, u javnom interesu.

Za prostorne jedinice za planiranje i upravljanje s divljači određena su lovna područja, kao šire plansko-prostorne cjeline i lovišta, kao osnovne prostorne cjeline za gazdovanje sa divljači, koja se ustanovljavaju na poljoprivrednim i vodnim površinama, kao i površinama obraslim šumama i šumskim zemljištem, a po pravilu ne manjim od 3.000 hektara.

Prema Zakonu o Nacionalnim parkovima Crne Gore područje nacionalnih parkova su zaštićena prirodna dobra i njima upravlja Javno preduzeće za nacionalne parkove Crne Gore (u toku je proces transformacija javnog preduzeća u privredno društvo). Odlukom o ustanovljavanju lovišta i osnivanju lovišta sa posebnom namjenom, Vlada Crne Gore na tim područjima nije ustanovila lovišta. Samim tim, bez obzira na odgovarajuću fleksibilnost Zakona o divljači i lovstvu, pa i Zakona o nacionalnim parkovima, u ovom trenutku, površine Nacionalnih parkova ne mogu imati tretman lovišta. Na prostoru nacionalnih parkova je zabranjen lov.

Elaboratom o ustanovljavanju lovišta (2010) kao i Odlukom o ustanovljavanju lovišta i osnivanju lovišta sa posebnom namjenom (Sl. list CG br. 22/10) na području opštine Plav izdvojena je lovište "Maja Karanfil" na području Opštine koje ne pripada Nacionalnom parku "Prokletije". Ovo lovište pripada Istočnom lovnom području.

Lovište "Hridsko jezero" po program razvoja lovstva Crne Gore (2014) prostire se na površini od 24.703 ha. ha i dato je na korištenje istoimenoj Lovačkoj organizaciji „Hridsko jezero“ iz Plava.

Lovište "Hridsko jezero" pripada istočnom lovnom području. Nalazi se u sjeveroistočnom dijelu Opštine Plav. Granica lovišta na sjeveru počinje od tromeđe Opština Plav, Andrijevice i Berane kod Štita i prati međuopštinsku administrativnu granicu Berana i Plava do Špele Kavče (kota 1319). Od ove kote granica lovišta ide granicom prema Kosovu u pravcu jugoistoka, zatim granicom prema Albaniji do Zavoja i dalje u pravcu zapada ide granicom Nacionalnog parka "Prokletije". Ovom granicom ide do Huljeve livade, gdje je napušta i prati granicu sa Lovištem "Maja Karanfil", ide u pravcu sjeverozapada, presijeca put Plav - Gusinje i prati nizvodno rijeku Ljuča do kote 909, gdje je napušta i ide grebenima preko Visitora (kotama 1963, 2198, 2211, 1948, 2138, 1997, 1870, 2017, 2101, 2095 i 1931) do mjesta Izvori. Od ovog mjesta napušta granicu sa Lovištem "Maja Karanfil" i prati međuopštinsku granicu Andrijevice i Plava do Štita, gdje je i početna tačka.

Površina lovišta iznosi 24.703 ha. Lovište je tipično visoko - planinsko. U lovištu postoje povoljni stanišni uslovi za: divokoze, medvjede, vukove, srne, divlje svinje, zečeve, tetrijebe, jarebice kamenjarke i druge vrste divljači (sisari i ptice) kojima odgovaraju postojeći stanišni uslovi. Osnovne vrste divljači u lovištu su: srne, divokoze, medvjedi, zečevi i jarebice kamenjarke.

Energetika

Crna Gora raspolaže značajnim hidroenergetskim potencijalom vodotoka, koji je iskorišćen sa svega 17 % ukupnog teorijskog hidropotencijala. Iako je razvoj elektroprivredne djelatnosti u Crnoj Gori u proteklom periodu bio uglavnom usmjeren ka projektovanju, planiranju i izgradnji većih energetskih objekata, u posljednjih nekoliko godina se sprovode sve intenzivnije aktivnosti na istraživanju potencijala razvoja malih hidroelektrana. Osnovni parametar na osnovu kojeg se definiše mala hidroelektrana, uglavnom u svim zemljama, je instalisana snaga, koja za male hidroelektrane iznosi do 10 MW.

Proizvodnja električne energije

Procijenjeno je da je u zahvatu opštine Plav moguća izgradnja novih izvora iz obnovljivih izvora energije, a najveći potencijal razvoja među obnovljivim izvorima imaju postrojenja na biomasu i male hidroelektrane.

Korišćenje obnovljivih izvora energije u razvoju ovog područja u skladu je sa Strategijom razvoja energetike Crne Gore do 2025. godine.

Male hidroelektrane

Opis vodotoka za izgradnju malih hidroelektrana na prostoru opštine Plav

Hidrološka mjerenja predstavljaju polazne osnove za istraživanje i projektovanje malih hidroelektrana.

U okviru sliva rijeke Lim (region Plava) za istraživanje i izgradnju malih hidroelektrana, predviđeni su vodotoci: Komarača (Babinopoljska), Velička rijeka, Murinska rijeka sa pritokama, Đurička, Grlja i Lim (907m.n.m.- 825m.n.m.).

Rijeka Lim nastaje oticanjem voda iz Plavskog jezera na koti 908,9 m.n.m. Dužina toka Lima iznosi 123 km.

Rijeka Komarača je desna pritoka Lima. U Lim se uliva 2.0 km nizvodno od Plavskog blata na koti oko 900 m.n.m. Dužina toka Komarače (u gornjem toku Babinopoljska rijeka) iznosi 17 km.

Velička rijeka je desna pritoka Lima. U njega se uliva 6.5 km nizvodno od Plavskog blata i ima dužinu oko 7,5 km.

Murinska rijeka (u gornjem toku Dosova rijeka) je lijeva pritoka Lima. U Lim se uliva kod naselja Murino i ima dužinu toka od 6,5 km.

Đurička rijeka se uliva u Lim kod Plava, pa je još nazivaju Plavska rijeka, desna je pritoka Lima i ima dužinu oko 15 km.

Rijeka Grlja postaje od Beličkog potoka i Skakavca na koti 990 m.n.m.

Na vodotocima Babinopoljske rijeke, Komarače, Veličke rijeke, Murinske rijeke, Đuričke rijeke i Grlje su izvedena hidrološka istraživanja od strane nadležnih službi.

Izbor vodotoka je izvršen na osnovu hidroloških mjerenja i istraživanja na određenim mikrolokacijama vodotoka urađenim od strane Hidrometeorološkog zavoda Crne Gore. Na osnovu obrađenih hidroloških podataka, urađena je preliminarne Studija hidropotencijala na vodotocima. Izabrane su potencijalne mikrolokacije na kojima je tehno - ekonomski moguće iskoristiti predmetne vodotoke, a na osnovu tog izbora, preporučene su instalisane snage postrojenja i izračunata moguća godišnja proizvodnja električne energije. Na osnovu opisanih mjerenja i istraživanja, u Tabeli , su date preliminarne procjene instalisanih snaga i godišnje proizvodnje električne energije na vodotocima koji pripadaju opštini Plav. U Tabeli su prikazane:

- P – teoretska snaga na vodotoku;
- E – teoretska godišnja proizvodnja elektricne energije na vodotoku;

Tabela 14 Podaci o procijenjenoj snazi i godišnjoj proizvodnji električne energije pojedinačnih vodotoka

Br	Vodotok	Sliv	P(MW)	E(GWh)
1	Murinska rijeka	Lim	2,1	8,8
2	Velička	Lim	0,3	1,5
3	Komarača	Lim	2,6	10,8
4	Đurička sa pritokama	Lim	1,4	6,0
5	Grlja	Lim	2,06	8,0
6	Babinopoljska rijeka	Lim	2,28	8,24

Podaci o procijenjenoj snazi i godišnjoj proizvodnji električne energije pojedinačnih vodotoka su dobijeni na osnovu studija, i to:

- Hidrološka obrada za profile malih (mini, mikro) hidroelektrana (mHE) na pritokama glavnih vodotoka u Crnoj Gori, Hidrološki sektor Hidrometeorološkog zavoda Crne Gore (HMZCG), 2007. i
- Preliminarna (gruba, aproksimativna, orijentaciona) obrada hidropotencijala na pritokama glavnih vodotoka Pive i Lima, malih, mini ili mikro (mHE) u Crnoj Gori, Hidrološki sektor HMZCG, 2008. godine.

Koncesije

Predmet koncesije je projektovanje, izgradnja, korišćenje i održavanje malih hidroelektrana na vodotocima, u smislu Zakona o koncesijama. Projektovanje predstavlja izradu tehničke dokumentacije i sva potrebna istraživanja do izdavanja građevinske dozvole; izgradnja predstavlja gradnju objekata male hidroelektrane (mHE) do izdavanja upotrebne dozvole; korišćenje predstavlja tehno-ekonomsko korišćenje vodno-energetskog potencijala vodotoka za proizvodnju električne energije u mHE. Male HE predstavljaju hidroelektrane instalisane snage do 10 MW (Zakon o energetici, „Sl. list CG”, br. 5/2016i 51/2017.). Deset pojedinačnih vodotoka su lokacije na kojima će se vršiti koncesione djelatnosti. Vodotok predstavlja korito tekuće vode zajedno sa obalama, odnosno udubljenje na zemljištu koje se dobro primjećuje, sa vodom koja njime stalno ili povremeno teče (Zakon o vodama, „Sl. list CG”, br. 27/07).

Koncesije date na osnovu javnog nadmetanja i ugovora o koncesiji realizuju se u pet faza i to:

- I faza - Istražni radovi, idejno rješenje optimalnog korišćenja vodotoka i određivanje lokacija i parametara mHE i izrada prethodne studije opravdanosti mHE;
- II faza - Izrada projektne dokumentacije i pribavljanje građevinske dozvole;

- III faza - Izgradnja objekata i postrojenja mHE i pribavljanje vodne i upotrebne dozvole i licence za proizvodnju električne energije;
- IV faza - Eksploatacija objekata mHE i
- V faza - Prenos objekata.

Koncesije date na osnovu drugog i trećeg javnog nadmetanja i ugovora o koncesiji realizuju se u tri faze i to:

- I faza – izrada tehničke dokumentacije,
- II faza – izgradnja objekata mHe,
- III faza – Tehno- ekonomsko korišćenje vodenog energetskog potencijala za proizvodnju električne energije u mHe.

Energija vjetra

Za korišćenje energije vjetra, nema projekcija – osim podataka o jačini i učestanosti vjetra, kao i dominantne morfološke lokacije na kojima bi se mogli podizati agregati za proizvodnju električne energije na vjetar. Orografski i klimatski postoje osnove za proizvodnju elektro-energije na vjetar. Vjetar, kao klimatski element, zavisi od opšte cirkulacije vazduha u atmosferi i od oblika topografije. Prizemno strujanje vazduha je pod velikim uticajem oblika topografije. Najvažnije karakteristike vazdušnih strujanja se prikazuju ružama vjetra, koje izražavaju procenat čestine smjerova i srednju brzinu vjetra po pojedinim smjerovima. Planom se omogućava da se, po obavljanju detaljnih istraživanja za ove potrebe, proizvodnja električne energije na bazi vjetra uvede kao nova delatnost na ovim prostorima.

Energija sunca

Zbog klimatskih karakteristika područja, ne predlaže se upotreba solarnih kolektora za pripremu sanitarne tople vode, kao ni upotreba toplotnih pumpi, na koje bi bilo moguće priključiti ove sisteme. Kao mogući način upotrebe i korišćenja energije sunca, indikuje se u manjem obimu upotreba fotonaponskih panela na lokacijama na kojima postoji mala potreba za električnom energijom (elektronski aparati, rashladni uređaji, osvetljenje), a do kojih je, zbog udaljenosti, relativno skupo dovoditi distributivnu mrežu. Ovo se naročito odnosi na objekte koji se koriste u ljetnjem periodu, a koji imaju malo jednovremeno opterećenje kao npr. katuni, telekomunikacioni objekti (RBS mobilne telefonije, RTV predajnici...).

Ostali oblici energije

Za planirane planinske centre, sa izraženom potrošnjom toplotne energije u zimskom periodu (grijanje, topla voda i priprema hrane), kao energetski efikasno i održivo rješenje predlaže se upotreba potencijala biomase.

Činioci za takvo opredjeljene u razvoju enegetske infrastrukture u odnosu na druge alternative su:

- raspoloživi i neiskorišćeni potencijal biomase, kao vida obnovljive energije
- ostvarivanje energetske efikasnosti u transformacijama i korišćenju primarne energije,
- alternativa neekonomičnoj upotrebi električne energije kroz njene transformacije u toplotnu energiju,
- savremena efikasna postrojenja toplana i kogeneracija na biomasu, u pravcu zaštite okoline i održivog razvoja.

Industrija

Industrijska proizvodnja u periodu 1950 – 1990. godine predstavljala je glavni pokretač svih privrednih aktivnosti na području opštine Plav. U poslijeratnom periodu, uglavnom sredstvima za brzi razvoj nerazvijenih područja izgrađeno je nekoliko manjih pogona drvoprerađivačke (AD “Bor” i AD “Šumarsko preduzeće” Plav), metaloprerađivačke (AD “Metaloprerađivačka” i AD “Termoplast” Gusinje) i tekstilne industrije (AD “Maxim” Murino). Po proizvodnom programu i kapacitetima prilagođeni su i dimenzionirani prema potrebama većih privrednih sistema u tadašnjoj SFRJ, kakvi su bili Obod, Titex i drugi.

Raspalom tadašnje SFRJ, postojeća industrijska postrojenja izgubila su tržište bivših jugoslovenskih republika. Sankcije i izolacija uticale su da se godinama izgubi kontakt sa informacijama, napretkom nauke, tehnologije i inovacijama. Prelazak sa centralno-planskog na tržišni sistem, uslovio je brojne probleme u radu preduzeća. Proces tranzicije pokazao je neodrživost ovakvih sistema, nakon čega je

najveći broj firmi pošao pod stečaj, a kasnije ugašene ili proizvodnja svedena na minimum (AD „Metaloprerađa“, AD „Termoplast“, AD „Maksim“ i sl.)

Najznačajnija industrijska preduzeća u opštini Plav predstavljaju firme iz oblasti drvoprerađivačke i proizvodnje namještaja, kao što su:

- „Alpet“ – (nekadašnji AD ŠIP „Bor“) - Bavi se industrijskom proizvodnjom rezane građe i trgovinom. Proizvodno-tehničke sadržaje pilanskog pogona čine stovarište oblovinne, stručnici i stovarište rezane građe. Proizvodni kapacitet pogona pilane procijenjen je na 30.000 m³ proreza oblovinne na godišnjem nivou. Sektor eksploatacije šuma zapošljava 35 radnika (6 stalnih, 29 sezonskih radnika), sektor finalizacije rezane građe 28 (22 stalna, 6 sezonskih radnika) i sektor pogona finalizacije rezane građe 3 sezonska radnika.
- DOO „Kriva breza“ - Firma proizvodi unutrašnju i spoljnu stolariju, kompletan program namještaja, patos, lamperija, a ima i pogon za proizvodnju panela. Ima pet stalno upošljenih radnika, a povremeno se angažuju sezonski radnici. Raspolaže sa 170 m² prostora i pomoćnim prostorijama.
- DOO „Brijest“ – Firma proizvodi namještaj od punog drveta, kuhinje, spavaće sobe, apartmane, trpezarijske stolove i klub stolove, stolariju i druge vrste namještaja po narudžbini. Raspolaže poslovnim prostorom od 500 m² i prodajnim salonom 300 m². Firma zapošljava 7 radnika.

Turizam

Opština Plav je u Strateškom planu razvoja Opštine za period od 2013-2017.god. odabrala turizam kao stratešku djelatnost i postavila sljedeću viziju razvoja :

„Opština Plav, turistička destinacija, saobraćajno integrisana, sa međunarodno prepoznatim zaštićenim prostorom, gdje se optimalno koriste razvojni resursi i potencijali; sa poboljšanim uslovima života stanovništva i sa usporenim negativnim demografskim trendovima“.

Opština Plav ima važne komparativne prednosti kada je u pitanju razvoj turizma. Plavsko jezero najveće je i najpristupačnije planinsko jezero u Crnoj Gori, smješteno između planinskih vijenaca Prokletija i Visitora. Na južnoj strani prima rijeku Ljuču, a na sjevernoj ispušta Lim, tako da ove rijeke čine jezero protočnim. Osim velikog ledničkog Plavskog jezera, postoji još nekoliko "gorskih očiju" od kojih su veća Hridsko jezero na Bogićevici i Visitorsko na Visitoru. Do njih i obližnjih vrhova Plana na Visitoru i Mali i Veliki hridski krš i Bogićevica na Bogićevici, postoje markirane planinarske staze, kao i za još nekoliko vrhova na obližnjim Prokletijama.

Po stepenu komplementarnosti, koncentraciji i broju prirodnih atrakcija koje je moguće turistički valorizovati, područje ove Opštine predstavlja jedinstven planinski predio u regionu. Prokletije su jedan od najtajanstvenijih i najmanje proučenih planinskih lanaca Evrope sa brojnim prirodnim i kulturnim vrijednostima, 750 vrsta planinske vaskularne flore i preko 100 endemičnih vrsta. Odlikuje se velikom mozaičnošću i raznolikošću pejzaža, što omogućava upražnjavanje različitih oblika turizma, kao i bavljenje različitim sportskim i rekreativnim aktivnostima.

Plav ima odgovarajuću turističku istoriju, s obzirom da je turizam u 60-im i 70-im godinama prošlog vijeka predstavljao važan razvojni sektor Opštine. No, 90-tih godina prošlog vijeka zbog političke krize i konflikata, turistički sektor je pao na najniži nivo, a zadnje 2 decenije prisutni su negativni trendovi. Aktuelno stanje karakteriše nerazvijena turistička infrastruktura (smještajni i sportski kapaciteti), a posebno turistička suprastruktura (dodatna turistička ponuda destinacije: ponuda transporta, suvenira, zabave, hrane i pića, događanja i dr). Problem predstavlja i nedostatak kadrova iz oblasti turizma. Opština Plav je još uvijek sačuvana od ozbiljne ekološke devastacije, uglavnom zahvaljujući izolovanosti područja, malom nivou urbanizacije i slaboj privrednoj razvijenosti, odnosno malom stepenu industrijalizacije i odsustvu „prljavih“ tehnologija.

U skladu sa resursima, kao i trendovima na svjetskom tržištu, primarni vid turizma koji u opštini Plav treba promovisati jeste ekoturizam. Pored toga, planinski masiv Prokletija predstavlja izuzetno atraktivan prostor za razvoj različitih vidova održivog turizma, uključujući sportski turizam, ruralni turizam, banjski i zdravstveni, edukativni turizam. Sa druge strane, resursi materijalne i nematerijalne kulturne baštine iz srednjeg vijeka i turskog doba pružaju bitan potencijal za unapređenje ponude kulturnog turizma, koji je kompatibilan naporima za diverzifikaciju turističkog proizvoda Crne Gore.

Meterizi, Medun, Redžepagića, Šabovića, nazivi su starih plavskih mahala u kojima će turista, uz nove trgovine, zapaziti i stare dućane, zanatske radnje i kafežinice. U Plavu se nalaze i stare kule i čardaci, a najoriginalniji sačuvani spomenik ove rijetke arhitekture je Kula Redžepagića, najstarija građevina u Plavu sa orijentalnim elementima. Postojeće manifestacije: Dani borovnice, Sportovi na vodi, Montenegro Winter Kup-a, Vajarske kolonije, jedriličarske regate itd. mogu predstavljati važan element ponude MICE turizma. Predispozicije postoje i za različite vidove sportskog turizma (skijanja, snowboardinga, planinskog biciklizma, kajakarenja, alpinizma, raftinga, speleologije itd.), kao i avanturističkog turizma, limitiranog lovnog i ribolovnog turizma, splavarenja itd.

Treba istaći da Strategija razvoja turizma do 2020. godine u Crnoj Gori predlaže i razvoj Plavskog jezera kao "resort destinacije" pri čemu se podrazumijeva formiranje specifične wellness i spa ponude, sa propratnim zabavnim sadržajima, restoranom visoke kategorizacije i slično.

U cilju podsticanja održivog razvoja potrebno je sprovesti edukativne programe lokalnom stanovništvu o resursima i načinima turističke valorizacije autohtonih proizvoda, uključujući gastronomske proizvode i autentične suvenire.

Nekada najveće turističko preduzeće u Opštini - AD „Plavsko jezero“ danas ne radi. Privatizacijom je prodato privatnom preduzeću „Jastreb“ iz Podgorice. Nakon promjene vlasničke strukture u „Jastrebu“, ovaj hotel je stavljen pod hipoteku i na taj način ostao blokiran za dalja ulaganja. Hotel posjeduje smještajne kapacitete sa ukupno 260 ležajeva. Posljednjih godina prisutan je porast smještajnih kapaciteta. Značajniji smještajni kapaciteti u opštini Plav su:

- Hotel „Kula Damjanova“, Vojno selo - 87 ležajeva,
- Prenoište „Đerdan“, Plav - 20 ležajeva,
- Prenoište „Canović“, Plav - 20 ležajeva,
- Bungalovi „Aqva“, Plav - 18 ležajeva,
- Eko -planinarsko naselje „Hrid“-30 ležajeva,
- Ostala prenoćišta u privatnom smještaju -.

Broj i strukturu turista, kao i ostvarena noćenja u prethodnoj godini u opštini Plav prikazuje sljedeća Tabela.

Tabela 15 Dolasci i noćenja turista u opštini Plav 2018.g.

Dolasci turista					Noćenja turista			
Opština	Strani	Domaci	Ukupno	Struktura u %	Strani	Domaci	Ukupno	Struktura u %
Plav	1554	11	1565	0,1	12120	141	12261	0,0

Izvor: Mostat,preliminarni podaci.

Trenutno postoje skromni kapaciteti orijentisani na ekoturizam, koji predstavljaju dobru osnovu za dalje unapređenje i proširenje kapaciteta sličnog tipa. Postojeća kadrovska struktura nije zadovoljavajuća, a turistička sezona u Opštini je kratka. Turistička ponuda nije dovoljno diverzifikovana s obzirom na turističke resurse koji postoje, pa u narednom periodu treba uložiti napore da se kreira raznovrsnija turistička ponuda i povezivanje svih segmenata u prepoznatljiv turistički proizvod.

3.3.2. DRUŠTVENE DJELATNOSTI – ocjena stanja

Zdravstvena zaštita stanovništva na teritoriji opštine Plav se ostvaruje u okviru Doma zdravlja kao matične ustanove sa sjedištem u Plavu, zdravstvene stanica u Murinu, kao i ambulate u Velici. U Domu zdravlja Plav i zdravstvenoj stanici u Murinu, pružaju se usluge zdravstvene zaštite primarnog nivoa, dok se usluge sekundarnog nivoa pružaju u okviru stacionara sa porodištem, organizovane u Domu zdravlja Plav. Od aprila 2010. godine, počela je sa radom Hitna služba - jedinica Plav koja radi u okviru Zavoda za hitnu medicinsku pomoć Crne Gore. U okviru zgrade Doma zdravlja, kao samostalni pravni subjekti, postoje tri stomatološke ordinacije, dok u Murinu postoji stomatološka ordinacija koja za sada ne radi.

Obrazovni sistem_ Obrazovni sistem u opštini Plav se obavlja kroz osnovno i srednje obrazovanje. Mrežu obrazovnih institucija čine tri osnovne škole i srednje škole. U sklopu predškolskog obrazovanja radi JPU „Dječji vrtić“ Plav. Predškolsko vaspitanje je konstituisano kao samostalni dio vaspitanja i obrazovanja. Na području opštine Plav postoji Dječji vrtić u Plavu i vaspitne jedinica u Murinu, koje su organizovane kao JPU „Dječji vrtić“ Plav.

Osnovno obrazovanje na teritoriji opštine Plav se sprovodi u okviru dvije osnovne škole sa područnim odjeljenjima i to:

- OŠ “Hajro Šahmanović” Plav, (škola ima relativno dobre uslove za rad, posjeduje kabinete za fiziku, hemiju i biologiju, biblioteku, kancelarijski prostor, ambulantu i pomoćne prostorije. Područna školska zgrada u Vojnom Selu je dotrajala, a područnoj školskoj zgradi u Hotima je srušen krov pa se nastava odvija u vojnoj karauli).
- OŠ “Petar Dedović” Murino (opremljenost škole je dosta dobra, posjeduje salu za fizičku kulturu). Srednje obrazovanje ostvaruje se u Srednjoškolskom centru „Bećo Bašić“, u kome se nastava proširuje za više struka i zanimanja, a uvodi se i nastava na albanskom jeziku. Srednjoškolsko obrazovanje u 2011/12 se odvija kroz različita programska usmjerenja. Zgrada u kojoj se nastava realizuje nije do kraja završena i nema upotrebnu dozvolu, tako da se godinama uslovno koristi što pričinjava probleme za realizaciju pojedinih segmenata svoje djelatnosti.

Socijalna zaštita_ Zaštita materijalno neobezbjeđenih porodica opštine Plav, realizuje se ostvarivanjem prava iz socijalne i dječije zaštite preko Centra za socijalni rad Plav. Konstantno povećanje broja korisnika socijalnih primanja ukazuje na rast siromaštva. Posebno zabrinjavajući podatak predstavlja rast broja višechlanih porodica koje su korisnici ovog vida materijalne zaštite. Podsredstvom JU Centra za socijalni rad za opštinu Plav u 2010. godini ostvareni su i drugi oblici socijalne pomoći kroz: ličnu invalidninu, njegu i pomoć drugog lica, smještaj u ustanovu, smještaj u drugu porodicu i dodatak za djecu. Osnovan je Centar za djecu i omladinu sa posebnim potrebama, kao javna ustanova, koja će pružati cjelodnevne usluge djeci i omladini ometenoj u razvoju. Rekonstrukcijom zgrade bivše Vojne kasarne u Plavu opremljene su prostorije za prihvata i boravak, kao i kancelarijski prostor za osoblje Centra.

Kultura_ Nosilac kulturnog života na području opštine Plav je JU Centar za kulturu u čijem sastavu se nalaze: Dom kulture u Plavu i Dom kulture „Milića Milačić“ u Murinu. Ovoj ustanovi pripadaju i gradske biblioteke u Plavu i Murinu. Na području opštine Plav postoje i omladinski domovi i to u Brezovicama, Veliki i Gornjoj Ržanici. Domovi kulture su u zadovoljavajućem stanju i adekvatno su opremljeni za kulturno-zabavne manifestacije. Za razliku od njih, omladinski domovi (Brezovice, Velika i Gornja Ržanica) nijesu adekvatno opremljeni. Kulturni program opštine Plav upotpunjavaju brojna kulturna dešavanja i manifestacije (Dani borovnice, „Limska regata“ - rafting gumenim čamcima, Rafting niz Ljuču, Dani behara, Dječji maskenbal, Likovna kolonija, Plavski književni susreti, Dani meda).

Sport i rekreacija_

- Fudbalski stadion u Plavu (otvoreni tip) - prije tri godine rekonstruisan sa novo-izgrađenim tribinama;
- Fudbalski stadion i Murini (otvoreni tip) - prije nekoliko godina izgrađen;
- Stadion malih sportova u Plavu (otvoreni tip) - asfaltirana igrališta u neposrednoj blizini Plavskog jezera, zapušteni tereni i neopremljeni;

U Plavu se održavaju brojne sportske manifestacije, turniri u velikom i malom fudbalu, Rafting na Limu, Planinarski susreti i planinarske ture, kao i druge sportske aktivnosti.

3.4. SAOBRAĆAJ I INFRASTRUKTURNI SISTEMI

Saobraćajna infrastruktura

Analiza postojeće mreže saobraćajnica

Na teritoriji Opštine Plav jedini vid saobraćaja je drumski saobraćaj. Javni putevi na teritoriji opštine kategorisani su na:

- Magistralne puteve
- Regionalne puteve
- Lokalne puteve

Pored javnih, na teritoriji opštine postoji i mreža nekategorisanih puteva koju čine seoski, poljski i šumski putevi i sl.

slika 21 Mreža magistralnih i regionalnih puteva

Magistralni putevi

Jedini magistralni put na teritoriji Opštine Plav je magistralni put M - 9 koji se pruža u pravcu zapad - istok, od granice Opštine Andrijevica preko Murine prema Bjeluhu. Teritorijom Opštine Plav pruža se u dužini od 37.08km. Prosječna širina kolovoza iznosi na dijelu od Andrijevice do Murine 7.0m, dok je na ostalom dijelu od Murine do granice prosječne širine oko 4.5m. Put je u cjelosti sa savremenim kolovozom (asfalt). Na ovom putnom pravcu se zadnjih godina odvija samo lokalni saobraćaj jer je granični prelaz zatvoren

Regionalni putevi

Osnovni regionalni pravac je: regionalni put R-9 (Murino-Plav-Gusinje), koji se pruža dolinom Lima do mosta na Limu(Brezojevice) gdje se se jedan krak puta R-9 odvaja prema Plavu a drugi prema Gusinju. Širina asfaltnog kolovoza je 6.0m. Dionica Murino-Plav- Gusinje je dužine oko 21.32km, a na teritoriji Opštine Plav je oko13,00km.

Lokalni i nekategorisani putevi

Opštinskim odlukama iz 1990. i dopunama 1994. godine definisana je mreža lokalnih i nekategorisanih puteva u opštini Plav. Na osnovu ovih podataka ukupna dužina lokalnih puteva u opštini Plav iznosi 290,6km. Pojedini od ovih puteva urađeni su putem aktivnosti i sredstava mjesnih zajednica ili su potpomognuti sa državnog nivoa. S tim u vezi neophodno je inovirati opštinsku Odluku o određivanju lokalnih i nekategorisanih puteva i revidovati stari registar puteva. Prednje je neophodno uraditi i zbog novog Zakona o putevima, kao i pravilnika proizašlih iz njega. Obzirom na razgraničenje između opština Plav i Gusinje neophodno je za obje opštine inovirati opštinsku Odluku o određivanju lokalnih i nekategorisanih puteva i revidovati stari registar puteva.

U sljedećim tabelama dat je pregled Lokalnih puteva u zoni zahvata PUP "Plav". Podaci o lokalnim putevima preuzeti su iz Analize o stanju lokalnih puteva u Crnoj Gori (Ministarstvo saobraćaja,

pomorstva i telekomunikacija) i Odluke o određivanju lokalnih i nekategorisanih puteva ("SL. list SRCG - opštinski propisi" br.28/90).

U tabeli koja slijedi dati su lokalni putni pravci (kategorisani i nekategorisani) kao i njihova dužina.

Tabela 16 Lokalni putni pravci (kategorisani i nekategorisani) i njihova dužina

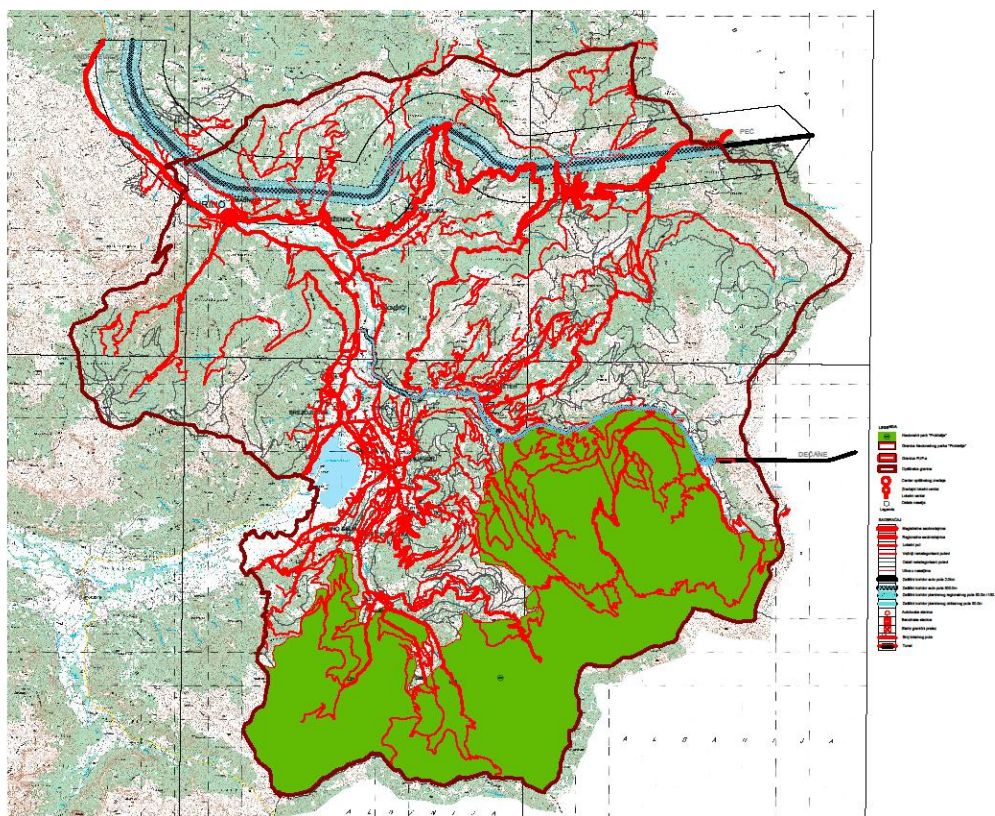
reg. br. puta	Dionica puta	Ukupna dužina u	
1.	Plav - Vojno Selo – Gusinje(Opstina Gusinje5,5km)	11,2	Kategorisani
2.	Plav - Hridsko jezero - Gusinje	21,0	Kategorisani
3.	Plav - Velika (preko Novšića)	13,0	Kategorisani
4.	Plav - Đuricka Rijeka - Hoti	13,0	Kategorisani
5.	Plav – Boqajiće	4,0	Kategorisani
6.	Palv - Budojevice (preko Vojnog Sela)	7,5	
7.	Plav - Liievi i Desni Meteh	15,0	
8.	Plav - Ribljak (preko Đuričke Rijeke)	7,0	
9.	Gusinje – Vusanje (opština Gusinje)	9,5	Kategorisani
10.	Gusinje - Grnčar (preko Dosuđa) (opština Gusinje)	4,0	Kategorisani
11.	Gusinje - Grnčar (sa desne strane rijeke Grnčar(opština Gusinje)	9,8	Kategorisani
12.	Gusinje - Grebaje(opština Gusinje)	6,5	Kategorisani
13.	Murino - Goleš	9,0	
14.	Murino - Zoriće (preko Mašnice)	5,0	Kategorisani
15.	Gornja Ržanica - Velika	8,0	
16.	Brezojevačko polje - Velika	11,0	
17.	Rambalovi luqovi - Galjevka	2,0	
18.	Plav - Prnjavor -Đuretaš	6,0	
19.	Plav - Skić	2,5	Kategorisani
20.	Plav - Vardište - Budoievice	8,0	
21.	Krstati potok - Knježevića kuce-Visitor	5,0	
22.	Plav - Malo Selo	2,0	
23.	Dosuđe - Zaqqode(opština Gusinje)	3,0	Kategorisani
24.	Kuće Šarkinovic - Donje Brezojevice (podvisitorski put)	6,0	
25.	Bogajici - Paljevi	8,5	
26.	Pepiće - Pepićka rijeka	1,7	
27.	Gornia Ržanica - Surdup	1,4	
28.	Babino Polje - Bjeluha	8,0	
29.	Bajrovića katun - Hridsko jezero	4,0	
30.	Đuricka Riieka - Zabeli	5,5	
31.	Jasenica - pusta vrata	1,5	
32.	Đucelj - Bojovići - Vjeternik(opština Gusinje)	1,5	
33.	Hoti - Trokuz	5,0	
34.	Vusanje - Jezerca(opština Gusinje)	2,5	
35.	Grebaje - Popadija (Ravni Kljuc) (opština Gusinje)	9,0	
36.	Meteriz - Rudo Polje - Limski most	3,0	
37.	Limski most - Rudo Polje-Skić	20,0	
38.	Malo Selo - Prnjavor - Korita	4,0	
39.	Boqajiće - Ravna njiva - Repetitor	5,0	
40.	Kruševo - Koljenovići	2,0	
41.	Vusanje - Geranje(opština Gusinje)	2,0	
42.	Ivanpolje - Ržanica	2,0	Kategorisani
43.	Hanovi - Ljisčari	2,0	
44.	Vojno Selo - Martinovići(opština Gusinje)	1,5	Kategorisani
45.	Sipovica – Jeciste - Meteh	6,0	
46.	Komarača - Jara	3,5	
47.	Ekonomija - Nizamska kula	3,0	
48.	Babino Polje - Boqićevica	6,5	
49.	Donje Brezojevice - deponija smeća	2,5	opština
	Ukupno	290,60	Gusinje 54,80km

Sa aspekta tehničko eksploatacionih karakteristika širina kolovoza se kreće od 2,5m do 5.0m. Prema vrsti kolovoznog zastora 80,0 km lokalnih puteva je sa asfaltnim kolovoznim zastorom tj.(27,5%), a preostali dio u dužini od 210,6km (72,5%) je sa zemljanim kolovoznim zastorom. Asfaltni kolovoz je urađen za potrebe lakog saobraćaja (do 7 tona), mada se putem odvija i saobraćaj sa znatno težim teretnim vozilima. Imajući sve to u vidu, stanje lokalne putne mreže je veoma loše.

Aktivnosti oko održavanja lokalnih puteva, kao i prioriteta određuju se u okviru Direkcija za uređenje prostora i investicije koja donosi godišnji plan. Za održavanje lokalnih puteva se angažuje Javno preduzeće za stambeno komunalne poslove sa kojim se zaključuje godišnji ugovor, a po potrebi angažuju se i privatna preduzeća. Javno preduzeće za stambeno komunalne poslove raspolaže mehanizacijom sa kojom vrši održavanje lokalnih puteva i u zimskim uslovima.

Na lokalnim putevima ne postoji stalna putarska služba. Informacije oko oštećenja na putevima se primaju od građana, mjesnih zajednica, kao i predstavnika izvođača radova na redovnom održavanju (JKP), i sl, pa se na osnovu njihovih zahtjeva, zavisno od mogućnosti vrše intervencije na putu. Nadzor nad kvalitetom izvršenih radova se vrši preko stručnih službi Direkcije za uređenje prostora i investicije.

Brojanje saobraćaja na lokalnoj putnoj mreži do sada nije sprovedeno tako da je nepoznat podatak o prosječnom godišnjem dnevnom saobraćaju (PGDS) na svim putnim pravcima.

slika 22 Putna mreža na teritoriji opštine Plav

Dužina ukupne putne mreže na teritoriji Opštine Plav iznosi oko 285,90 km, od čega je 37.1km magistralni put, 13,00km su regionalni putevi dok je lokalnih puteva 235,8km. Svi magistralni i regionalni putevi su izvedeni sa savremenim kolovozom.

Tabela 17 Dužina putne mreže

	Crna Gora		Opština Plav	
	km	%	km	%
Magistralni	846	12	37.10	12,97

	Crna Gora		Opština Plav	
Regionalni	950	14	13,00	4,54
Lokalni	5132	74	235,80	82,49
Ukupno	6928	100	285,90	100,0

Gustina putne mreže na teritoriji opštine je 0,87km/km² ili 21,81km/1000 stanovnika. Putna mreža u Opštini Plav (u odnosu na površinu teritorije) je razvijena u poređenju sa većinom zemalja bližeg i šireg okruženja pa i samu Crnu Goru. Problemi koji su se javili prilikom analize i izrade karte postojeće saobraćajne infrastrukture su sledeći: dužine trasa uzetih iz dokumenta "Analiza o stanju lokalnih puteva u Crnoj Gori" za opštinu Plav i dužina na kartama se razlikuju, trase pojedinih lokalnih puteva se preklapaju, trase gradskih ulica se računaju kao lokalni putevi (npr Meteriz-Rudo Polje-Limski Most) i trase pojedinih lokalnih puteva bi trebalo proveriti (npr rbp2 Plav-Hridsko jezero-Gusinje dužine 21km). Ove probleme bi u toku dalje izrade Plana trebalo razriješiti i korigovati da bi se došlo do tačnih podataka.

Saobraćajno opterećenje

Na dionicama magistralne i regionalne putne mreže preduzeće Crnagoraput je ranije obavljalo brojanje saobraćaja automatski i ručno.

Zadnje podatke o brojanju su dobijeni u 2007godini. Sada podatke o brojanju saobraćaja obavlja Direkcija za saobraćaj, ali te podatke nijesmo uspjeli da dobijemo.

U 2007. godini je obavljeno ručno jednodnevno brojanje na sledećim dionicama magistralnog puta M-9 Andrijevića-Murino, Murino-granica Crne Gore(Bjeluha)(na ovom pravcu se zadnjih godina odvija samo lokalni saobraćaj), kao i na dionici regionalnog puta R-9 Murino-Gusinje,

Tabela 18 Pregled PGDS-a 2007 godine na magistralnim i regionalnim putevima opštine Plav.

Br.	put	dionica	Lokalitet brojanja	Vrijeme brojanja	Snimljeni saobraćaj	PGDS (voz/dan)
1	M-9	Murino-granica CG(Bjeluha)	Bjeluha	6-6	423	385
2	R-9	Murino-Gusinje	Murino	6-6	1047	954

Određena saznanja o saobraćajnom opterećenju putne mreže opštine Plav mogu se dobiti na i na osnovu studije izvodljivosti dva autoputa u Crnoj Gori za čiju izradu, 2007.godine je vršeno brojanje na više dionica magistralne i regionalne putne mreže Crne Gore

Stepen motorizacije

S obzirom da se na Plavske registarske tablice registruju vozila samo iz opštine Plav podatke o broju registrovanih vozila prethodnih godina (od 2012) nijesmo uspjeli da dobijemo po kategorijama.

Prema podacima iz ranijih godina proizlazi da broj registrovanih vozila do 2010godine varira. Stepenn motorizacije se iskazuje u jedinicama vozila/1000stanovnika i jedinicama stanovnika/vozilu. Stepenn motorizacije na teritoriji opštine Plav (broj stanovnika 13108) 2010godine iznosi 140voz/1000stanovnika, odnosno 130PAI/1000stanovnika, a u 2011 godini ima trend blagog rasta (oko 1897registrovanih vozila). Stepenn motorizacije 2010.godine na teritoriji Crne Gore (broj stanovnika 625266, broj registrovanih vozila185811, a broj registrovanih putničkih automobile 164781) iznosio 297voz/1000st, odnosno 263PAI/1000st. Poređenja radi, u najrazvijenijim zemljama Evrope stepenn motorizacije iznosi npr. u Austriji 458 PAI/1000st., u Francuskoj 438 PAI/1000st., u Nemačkoj 498 PAI/1000st., Italiji 568 PAI/1000 stanovnika. Stepenn motorizacije na nekom području najviše zavisi od kupovne moći stanovništva, a u poslednje vrijeme smo svjedoci i ekonomske krize i stalnih povenjanja cijena goriva što svakako ima velikog uticaja na smanjenje kupovine i korišćenja vozila.

Javni saobraćaj

Autobuska stanica u Plavu koja je pripadala AD “Jugoprevoz” iz Berana nijesu u funkciji jer su privatizovane. Autobuska stanica Plav se nalazila na obodu centralnog gradskog područja. Prijem i otprema putnika u međugradskom javnom prevozu obavlja se preko autobuske stanice u Plavu iako nijesu u funkciji. (objekat nije u funkciji, ali se koristi dio asfaltiranog platoa). Na dijelu magistralnog puta M-9 od Andrijevice do Murine i na dijelu regionalnog puta R-9 Murino-Plav-Gusinje postoje izgrađena autobuska stajališta. Sa autobuske stanice Podgorica ima 5 polaska, a sa autobuske stanice Berane ima 12 polazaka prema Plavu i Gusinju.

Linije javnog prevoza se vode koridorima državnih puteva što je uslovilo manji stepen povezanosti seoskih naselja sa opštinskim centrom.

Prigradski prevoz putnika na teritoriji opštine vrši se prema potrebi. Polasci prigradskog prevoza polaze iz centra ili sa platoa autobuske stanice i obavljaju se kombi vozilima.

Pješački saobraćaj

Kada se govori o pješačkom saobraćaju, misli se na pješački saobraćaj na teritoriji grada Plava. Pješačka kretanja u užem centru naselja Plava su najintenzivnija. Na to presudan uticaj imaju lokacije javnih objekata (zgrada Opštine, Pošte, Suda, Dom kulture, itd) i drugih sadržaja u gradu. Međutim, neadekvatni poprečni profili pojedinih saobraćajnica sa veoma uskim trotoarima, nepostojanje trotoara ili loše stanje trotoara onemogućavaju efikasno odvijanje ovog vida saobraćaja.

Biciklistički saobraćaj

Biciklistički saobraćaj je doživio veliku ekspanziju i popularnost, ali u zahvatu plana nema posebnih staza za bicikliste. U cilju valorizacije ambijenta u granicama plana treba razvijati i realizovati mreže planinskih i panoramskih odnosno izletničkih, pješačkih, biciklističkih i jahačkih staza jer na planinama predstavljaju potencijal za razvoj sportsko – rekreativnog turizma kao što je pješaćenje, planinarenje i alpinizam, planinski biciklizam, speleologija i sl.

Planinske staze na prostoru PUP „Plav“ i NP “Prokletije” organizovane su u sistem nacionalnih mreža planinskih staza i lokalnih mreža planinskih staza. Pružaju se masivima Prokletija objedinjujući sve atraktivne prirodne sadržaje, kao što su jezera, rijeke, lokve, planinski vrhovi, prevoji, bogata i raznovrsna flora i fauna i fantastični pejzaži i druge ljepote ovog područja u jedinstven sistem planinarskih, pješačkih i biciklističkih staza. Uglavnom su sve markirane i opremljene osnovnom infrastrukturom koju čine signalizacija, uređeni vidikovci, odmorišta, kutije sa pečatom i upisnim knjigama, skloništa, prelazi na vodotocima, uređeni vodoobjekti (česme, bunari, izvori...) i zaštitna oprema. Postojeću mrežu pješačkih i biciklističkih staza neophodno je održavati, kao i prateću infrastrukturu.

Parkiranje

Kada se govori o parkiranju, posmatra se sarno teritorija grada Plava. Za parkiranje putničkih vozila u gradu postoji parking prostor na platou u blizini pošte i ispred gradske kafane, međutim oba parkinga imaju mali broj mjesta oko 15PM. Problem parkiranja motornih vozila jedan je od aktuelnih problema, a najviše je izražen u centralnom dijelu Površine koje su saobraćajno-regulacionim mjerama do sada bili utvrđeni kao prostori za parkiranje motornih vozila nedovoljne su za prihvatanje cjelokupnog mirujućeg saobraćaja, tako da vozači svoja vozila ostavljaju na svim slobodnim površinama, ometajući tako i pješački saobraćaj i saobraćaj motornih vozila. Visoka atraktivnost centralne zone, koja danas izaziva brojne probleme u parkiranju vozila predstavljaće problem i u budućnosti. Osim prostora za stacioniranje vozila stanovnika centralne zone potrebno je obezbijediti i mjesta za dolaske posjetilaca. Sa stanovišta ukupne tražnje za parking mjestima od posebnog su značaja parking mjesta uz javne sadržaje a djelomično i parking mjesta uz kolektivne stambene objekte zbog preklapanja funkcija. Gusinje i Murino kao opštinski centri nemaju javnih parkinga. U znanama naselja van centra, kao i naseljima na teritoriji opštine Plav parkiranje je uglavnom organizovano u okvirima privatnih parcela. Na teritoriji Opštine ne postoje uređeni javni parkinzi za parkiranje teretnih vozila

Stanice za snabdijevanje gorivom

Na teritoriji plana postoji jedna stanica za snabdijevanje svim vrstama goriva. "Jugopetrol" stanica je locirana na ulaz u Plav sa desne strane. Kapacitet "Jugopetrol" stanice je 4 tociona mesta. Imajući u vidu kapacitet postojeće benzinske stanice i potrebe stanovništva za ovom uslugom, može se reći da stanje nije zadovoljavajuće kako sa stanovišta kapaciteta tako i stanovišta pokrivenosti područja

Baze za održavanje

Na teritoriji opštine, koja se nalazi na velikoj nadmorskoj visini, ne postoji nijedna baza za održavanje magistralnih i regionalnih puteva. Održavanje magistralnih i regionalnih puteva vrši "JP Crna Gora put" čija se baza nalazi u Beranama.

Održavanje mreže lokalnih puteva je u nadležnosti Sekretarijata za uređenje prostora Plav i J.P. za održavanje i zaštitu lokalnih puteva. Problem u održavanju lokalne putne mreže je zastarela mehanizacija i veliki troškovi održavanja takve mehanizacije.

Ocjena stanja, potencijali i ograničenja

Opština Plav zahvata prostor od 329 km² u jugo-istočnom dijelu Crne Gore. Po prostoru, Plav, spada u red opština srednje veličine i zauzima 2,4 % površine Crne Gore. Opština je pogranična, jer je rubnim dijelom vijenca Prokletija postavljena državna granica prema susjednoj Albaniji. Graniči se sa područjima opština Andrijevice, Berane, Peć, Dečani i Keljendi (u Albaniji).

Opština Plav ima dosta nepovoljan saobraćajni položaj jer je saobraćajno veoma izolovana i nalazi se periferno u odnosu na veće gradove kao i u odnosu na osnovnu mrežu saobraćajnica Crne Gore, a samim tim i važnije saobraćajnice u okruženju. Periferni saobraćajni položaj predstavlja ograničavajući faktor i najveću prepreku u razvoju opštine, ali se poslednjih godina ulažu veliki naponi u rješavanju infrastrukturnih problema, a najavljuje se i izgradnja novih saobraćajnica kao i djelimična rekonstrukcija postojećih, čime se otvaraju nove perspektive bržeg turističkog i ostalog privrednog aktiviranja ovih prostora. Područje opštine Plav raspolaže velikim turističkim potencijalima, za čije bolje iskorišćavanje važan preduslov predstavlja rješavanje infrastrukturnih pitanja. Neophodno je insistirati da ovi zadaci postanu prioriteti u regionalnim i Republičkim planovima razvoja.

Od važnijih saobraćajnica na teritoriji Opštine su magistralni put M-9 i regionalni put R-9. Najfrekventnija saobraćajnica na teritoriji Opštine je dio magistralnog puta, na dijelu od Andrijevice do Murine i regionalni put R-9, od Murine do Gusinja preko kojih se ostvaruje saobraćajna povezanost sa Andrievicom.

Sa Opštinskim centrima u Crnoj Gori veza je ostvarena preko Andrijevice. Sa Kolašinom i Podgoricom magistralnim putem M-9 koji ima nedovoljno dobre tehničko-eksploatacione karakteristika za rang magistralnog puta, gde je sirina kolovoza 3 - 5 m, a regionalnim putem R-10 koji je dobrih tehničko-eksploatacionih karakteristika sa Beranama, odnosno magistralnim putem M-2. Važno je napomenuti da je započeta realizacija rekonstrukcije puta Gusinje – Vrmosha – Selca – Tamara – Podgorica preko teritorije Albanije čija dužina iznosi 57km čime će se ostvariti najkraća veza sa Podgoricom i primorjem preko opštine Gusinje. Sadašnje rastojanje Gusinja do Podgorice preko Ribarevina je oko 190km a preko Mateševa i Veruše oko 135km.

Poseban doprinos boljem saobraćajno-turističkom povezivanju mogao bi se ostvariti otvaranjem puta Peć-Čakor-Murina

Značajni dio saobraćajne mreže na teritoriji opštine Plav čini sistem lokalnih i nekategorisanih puteva. Kvalitet lokalne putne mreže je takav da su u većini slučajeva uslovi u kojima se odvija saobraćaj loši. Svi lokalni putevi su male širine kolovoza (2,5 - 4 m) i nepovoljnih tehničko-eksploatacionih karakteristika čime je onemogućeno normalno odvijanje saobraćaja, posebno u zimskim uslovima.

Rekonstrukcija postojećih i izgradnja novih gradskih ulica u Plavu, omogućiće uslove za planirani razvoj grada i njegovih funkcija. Trenutno postoji veoma malo izgrađenih gradskih ulica koje služe za kretanje vozila i pešaka, sa elementima koji odgovaraju potrebama naselja (ivičnjaci, trotoari, kišna kanalizacija i dr) i nalaze se u samom gradu.

Detaljne razrade mreže novih gradskih ulica će se uraditi tokom izrade odgovarajućih DUP-ova čime će se omogućiti njihovo projektovanje.

Jedno od ograničenja u privrednom razvoju opštine Plav je i to što Plav nije povezan na željezničku mrežu. Udaljenost od željezničke stanice u Bijelom Polju je oko 80km. Udaljenost od aerodroma Golubovci je oko 200km a od luke Bar je oko 256km

Važno je istaći da je zbog planinskog karaktera i teškoća u izgradnji saobraćajnica i organizovanju saobraćaja na ovom području potrebno razmišljati o bržoj realizaciji, izgradnji i aktiviranju vazdušnog pristaništa na teritoriji opštine Berane za putnički saobraćaj kako bi se omogućila brža i sigurnija komunikacija ovog kraja sa ostalim dijelovima Crne Gore i svijeta.

Ciljevi razvoja saobraćajnog sistema

Saobraćajna mreža opštine Plav, u smislu planske koncepcije i postojećih rješenja, predstavlja segment jedinstvene saobraćajne mreže Crne Gore. Planska rješenja kojima se sprovode obaveze iz planova višeg reda treba da budu racionalna, ekonomski isplativa i razvojna, čime se ostvaruje kontinuitet sa ranijim planskim rešenjima i poštuju svi uslovi nadležnih javnih preduzeća, kao i podaci iz dostavljene projektne dokumentacije kako za izvedene objekte tako i za planirane. Ciljevi razvoja saobraćajnog sistema se mogu svrstati u opšte i posebne.

Opšti cilj je:

- formiranje efikasnog saobraćajnog sistema u cilju organizovanog aktiviranja privrednih potencijala i povećanje dostupnosti prirodnih dobara, privrednih lokaliteta, turističke ponude, centara u mreži naselja i ruralnih rejona, zasnovano na principima održivog razvoja.
- ostvarivanje bolje saobraćajne povezanosti za područje Opštine kroz adekvatno održavanje i rekonstrukciju postojeće i izgradnju nove saobraćajne infrastrukture uz punu poštovanje zaštite životne sredine, smanjenje zagađenja od saobraćaja i povećanje bezbjednosti u saobraćaju.

Posebni ciljevi su:

- saobraćajno otvaranje područja ostvarivanjem kvalitetnih veza sa međudržavnim koridorima i mrežom državnih puteva Crne Gore;
- zaštita koridora svih postojeće i planirane saobraćajne infrastrukture
- poboljšavanje kvaliteta putne mreže rekonstrukcijom, rehabilitacijom i dogradnjom državnih puteva
- poboljšanje saobraćajne povezanosti i dostupnosti na području Opštine, izgradnjom novih dionica lokalnih puteva sa funkcijom povezivanja Nacionalnog parka, mikrorazvojnih centara, turističkih prostora, centara u mreži naselja, privrednih lokaliteta, turističke ponude i drugih saobraćajnih težišta opštine sa državnim putevima, opštinskim centrom i centrima u mreži naselja susjednih opština;
- postizanje ravnomjerne dostupnosti svih djelova teritorije Opštine, što podrazumijeva ujednačeni kvalitet i razvijenost lokalne putne mreže i ostvarivanje potpune pokrivenosti
- poboljšanje kvaliteta i pokrivenost naselja sistemom javnog autobusnog prevoza putnika odgovarajućeg kvaliteta i frekvencije usluge i bolje povezivanje sa željezničkom infrastrukturom;
- održavanje putne infrastrukture i njena prohodnost tokom cijele godine;
- aktiviranje ostalih vidova saobraćaja (biciklističkog, pješačkog), izgradnja žičara, heliodroma u cilju stvaranja uslova za povećanje aktivnosti turista;
- poboljšanje i modernizacija turističke signalizacije i uvođenje većeg broja info punktova;
- trasiranje novih saobraćajnica van najosjetljivijih i zaštićenih područja;

Smanjenje negativnog uticaja saobraćajne infrastrukture na životnu sredinu

Elektroenergetski sistem

Postojeće stanje

Glavno napajanje distributivnih energetske objekata na teritoriji opštine Plav ostvaruje se preko trafostanice 110/35 kV u Andrijevi. Dalekovod 35kV čija je dužina oko 20,25km na čeličnoredkastim stubovima sa provodnikom Al/Č 3x70mm², povezuje trafostanicu 110/35kV Andrijevi i TS 35/10kV „Plav“ u Rudom Polju. Preko razvodnog postrojenja 35 kV se napaja trafostanica 35/10 kV u Gusinju. Iz trafostanice 35/10 kV u Plavu napajaju se trafostanice 10/0,4 kV visokonaponskim vodovima 10 kV u pravcima:

- prema Lijevom Metehu, Desnom Metehu i Babinom Polju (nadzemni),
- prema Plavu (kablovski), sa dva izlaza,
- prema preduzeću "Bor" (nadzemni),
- prema Murinu (nadzemni).

Tabela 19 Dužine distributivnih vodova

NV 35kV	KV 35kV	NV 10kV	KV 10kV	NV 0.4kV	KV 0.4kV	Ukupno
km	km	km	km	km	km	km
30,85	/	81,5	12,8	271,1	25,23	390,63

NV – nadzemni vod, KV – kablovski vod

Na teritoriji opštine Plav ima ukupno 53 trafostanice 10/0,4kV i jedna 35/10kV. Trafostanice 10/0,4 kV su u manjem broju zidane ili blindirane, dok je veći broj ovih postrojenja stubnog tipa. Napajanje gradskih naselja električnom energijom vrši se pretežno podzemnim, a u manjoj mjeri nadzemnim vodovima.

Tabela 20 Broj i snaga trafostanica 35/10kV

TS 35/10kV	
Broj TS	Ins.snaga
kom	MVA
1	4+2,5 MVA

Tabela 21 Trafostanica 35/10kV, Instalirane i angažovane snage

Br.	Naziv	Inst. snaga)	Angaž.snaga
		(MVA	(MVA)
1	TS 35/10kV „Plav“	2,5+4	4,5

Tabela 22 Trafostanica 35/10kV, Broj izvoda 10kV

Br.	Naziv	Broj nadzemnih izvoda	Broj kablovskih izvoda	Broj slobodnih izvoda	Ukupno izvoda 10kV
1	TS 35/10kV „Plav“	4	2	4	10

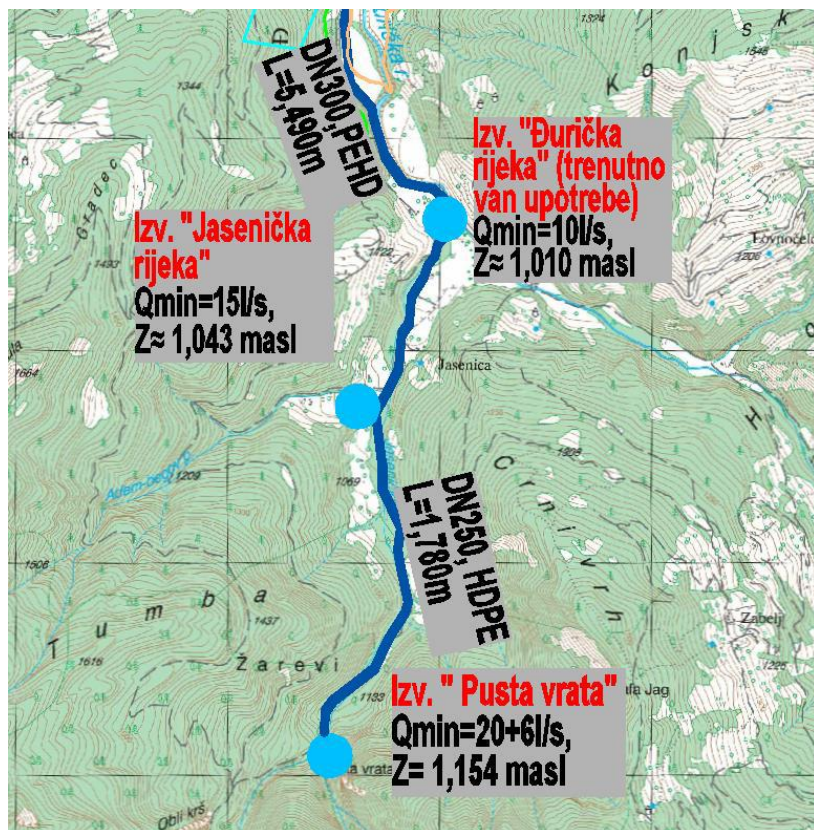
Vodosnabdijevanje i otpadne vode

Postojeće stanje

Organizovano snabdijevanje vodom u Plavu počelo je 1968. godine izgradnjom bunara u aluvijumu Đuričke rijeke, glavnog tranzitnog cjevovoda do rezervoara za vodu, glavnog gradskog rezervoara i odgovarajuće distributivne mreže. Kapacitet bunara je prvobitno bio oko 20l/s, a kasnije je pao na oko 10l/s. Da bi se izborila sa sve većim potrebama i nestašicom vode, opština je izgradila sistem za vještačko dopunjavanje izvora iz Trokuške rijeke, ali je sistem poplavljen ubrzo nakon rekonstrukcije i njegov rad se nikada nije nastavio. Zbog nedostatka odgovarajuće sanitarne zaštite izvorišta i zagađenja koje su stvarala okolna domaćinstva, izvor Đurička rijeka nije u upotrebi od 1989. Godine.

Trenutno je glavni izvor vodosnabdijevanja u Plavu izvorište Jasenica. Izvorište Jasenica sastoji se od tri bunara, od kojih jedan služi kao sabirni bunar. Voda se zahvata iz okolnog, neograničenog poroznog vodonosnog sloja. Ovi operativni bunari povezane su sa sabirnim bunarom putem PVC

cijevi DN300 koje su ugrađene u betonske drenažne kanale. Ne postoji mjerenje (niti kontinuirano niti povremeno) vodozahvata na izvorištu. Osim povremenih kratkotrajnih hidroloških mjerenja i testova izdašnosti bunara na bunaru B1, nijesu sprovedena sveobuhvatnija istraživanja. Procijenjena prosječna izdašnost ovog izvorišta je oko 25l/s. Međutim, tokom hidrološkog minimuma (sušni period) izdašnost izvorišta pada na procijenjenih 15l/s. Za vrijeme sušnog perioda obezbjeđena je nova količina vode iz nedavno izgrađenog površinskog vodozahvata na Jaseničkoj rijeci, uzvodno od izvorišta Jasenica, i karstnog izvora Pusta vrata. Voda koja se zahvata na karstnom izvoru prenosi se do pomenutog glavnog sabirnog bunara pomoću PVC cjevovoda prečnika DN250.

slika 23 Topografska karta vodoizvorišta Jasenica – sliv Đurička Rijeka

Centralizovano snabdijevanje vodom u Plavu pokriva oko 65% ukupnog stanovništva opštine. Infrastruktura vodosnabdijevanja u opštini Plav sastoji se od vodozahvata, prenosne mreže, rezervoara vode i distributivne mreže. Glavni sistem pokriva grad Plav i prigradska naselja Vojno Selo, Đurička Rijeka, Prnjavor, Skič i Brezojevice. Ukupna površina koju pokriva vodovodni sistem iznosi oko 7,2 km². Uprkos povoljnoj hidrografiji, Plav je izložen čestim nestašicama vode u sušnoj sezoni.

Naselja Murino, Pepići i dio Gornje Ržanice povezani su s vodovodnim sistemom Murino. Izvorište Pipuran koristi se za organizirano snabdijevanje vodom područja Murina (Murino, dijelovi Gornje Rženice i Pepići). Na desnoj obali Dosove rijeke nalaze se dva karstna izvora, oko 3 km od ušća u Murinsku rijeku. Zahvaćena voda se ne mjeri. Procijenjeni minimalni kapacitet izvorišta je oko 5l/s. Od izvorišta se voda prenosi do Murina transportnim cjevovodom u dužini od oko 3,600m. Na kraju cjevovoda nalazi se mala prekidna komora koja se koristi za kontrolu radnog pritiska u distributivnoj mreži u Murinu. Druga ruralna naselja koriste vodu iz lokalnih izvora.

Navedeni izvori u Plavu povezani su sa glavnim izvorom Jasenica preko glavnog tranzitnog cjevovoda HDPE, DN300 ukupne dužine oko 1,200 m. Od izvorišta Jasenica voda se transportuje do rezervoara „Završ“ putem transportnog cjevovoda HDPE, DN300, koji je dug oko 5,500m.

Rezervoar „Završ“ ima jednu komoru od 400m³. Trenutno nema glavnog hlorisanja. Hlor se dodaje u obliku NaOCl u izlaznu cijev rezervoara uz maksimalnu dozvoljenu koncentraciju rezidualnog hlora u vodi za piće.

S'obzirom da se mjerenje rezidualnog hlora vrši na kratkoj udaljenosti od tačke doziranja, nije postignuto vrijeme kontakta za dezinfekciju hlorom kao što je preporučeno od strane SZO.

Rezervoar i njegova prekidna komora su u lošem stanju i zahtijevaju renoviranje. Sistem za proizvodnju i doziranje NaOCl na licu mjesta je instaliran u zgradi koja se nalazi u blizini rezervoara. Od rezervoara se hlorisana voda dalje distribuira potrošačima.

Vodovodni sistem je star u prosjeku 25-30 godina i kao takav ima česte kvarove i puno internih gubitaka uslovljenih istim razlozima. Vodovodne cijevi u lokalnoj mreži u Plavu su zastarjele i napravljene su od azbesta (glavni vodovi – profila 250 mm i 110 mm) i plastike, što predstavlja problem po zdravlje ljudi i životnu sredinu, a takođe prouzrokuje ogromne gubitke u mreži koji se procjenjuju na više od pola količine dopremljene vode u cjevovod. Dužina vodovoda je oko 15 km, od čega primarni distributivni vod u Plavu iznosi 5 km, a dužina sekundarne mreže 10 km.

Tokom sušne sezone dolazi do nedostatka vode zbog smanjene izdašnosti izvorišta i značajnih gubitaka vode unutar distributivnog sistema (procijenjeno na preko 60%).

Koncepcija razvoja vodosnabdijevanja

U periodu od 1971-2011. zabilježen je pad broja stanovnika za 32,92%, pri čemu je najveći pad zabilježen između dva popisa 1991-2003. Od 28,49%. Prema podacima sa poslednjeg popisa u opštini Plav živi 13.805 stanovnika ili 2,1% ukupne populacije Crne Gore. U periodu između poslednja dva popisa smanjen je broj stanovnika za 5,05%.

Prema podacima iz „Studije vodosnabdijevanja Plava“, perspektiva specifične potrošnje vode za stanovništvo bi izgledala ovako:

Iako je činjenica da broj stanovnika u opštini Plav opada, očekuje se da će broj turističkih ležajeva rasti od 400 do 2000, to će potrebe za vodom rasti od 27 l/s u 1990. do 60 l/s u 2015. godini. Ako se ovome dodaju neminovni gubici u mreži, može se zaključiti da će na kraju projektnog perioda biti potrebno oko 75 lit/sec. sanitarne vode.

Da bi se ove količine mogle dobiti i očuvati, potrebno je prije svega povećati izdašnost postojeće kaptaze, na osnovu prethodno obavljenih hidrogeoloških istražnih radova. Postoje neke procjene da se sa ovog izvorišta može dobiti oko 25 lit/sec.

Izuzetno je važno da se postojeća mreža dovede u red, jer je neshvatljivo da se u gradu koji oskudijeva u vodi preko 60% vode gubi u mreži zbog neispravnih instalacija.

Izgradnja većeg rezervoara bi sigurno znatno popravila stanje vodosnabdijevanja, jer bi se onda sva količina vode koja noću zbog male potrošnje ostaje neiskorištena, mogla koristiti danju u špicevima potrošnje. Pored ovoga, potrebno je i izvorište „Jasenice“ energično sanitarno zaštititi i obnoviti permanentno hlorisanje vode.

Iako je izvor vode Djuricka rijeka trenutno nije u pogonu, na osnovu hidrogeoloških karakteristika procijenjeno je da je održivo dugoročno crpljenje do 50l/s iz ovog izvora moguće, pod uslovom da su objekti vodozahvata i sanitarne zaštite unutar sliva pravilno implementirani.

Uzimajući u obzir visinu izvora (oko 1,010mnm) moguć je gravitacioni transport zahvaćene vode do glavnog distribucionog rezervoara „Završ“ (Z = 986.5/982.5mnm).

Iako je izvor trenutno van pogona prvenstveno (zbog problema sa nerješenom i neadekvatnom sanitarnom zaštitom), s'obzirom na ograničene kapacitete drugih aktivnih izvora vode u Plavu (koji mogu postati još kritičniji zbog nepovoljnih hidrogeoloških uslova i opštih klimatskih promjena) smatra se potrebnim istražiti sljedeće mogućnosti:

- Obezbeđivanje neophodne sanitarne zaštite slivnog područja
- Sprovođenje hidro-geološke analize koja preciznije određuje potencijalnu izdašnost izvorišta
- Definisanje koncepta razvoja vodoizvorišta i njegove potencijalne aktivacije kao dodatnog (rezervnog) ili čak glavnog izvora snabdijevanja pitkom vodom u Plavu

Od mogućih tehničkih rješenja, dovođenje vode sa Meteških izvorišta, Hriskog studenca, Bogićevice, Visitorskog vrela i izvorišta Ruže u ukupnom proticaju je odbačeno zbog ukupne dužine cjevovoda od preko 30 km, dalje, zbog teškog terena i komplikovane sanitarne zaštite. Sva ova izvorišta, kao i

druga u okolini, nisu dovoljno istražena, nekima je kapacitet veoma promjenjiv, neka su u opasnosti od zagađenja, a neka se ne mogu koristiti zbog neriješenih imovinsko pravnih odnosa.

Opredijelili smo se za vodosnabdijevanje Plava iz dva pravca: iz postojeće kaptaže „Jasenica“ i iz pravca Gusinja.

Prema projektu vodosnabdijevanja, kapacitet Bajrovića izvora iznad ovog naselja iznosi 30 do 40 l/s, od čega će u Gusinje odlaziti 10 l/s, a ostatak bi se dovodom dužim od 10 km dovodio do Plava.

Takođe je moguće, kada porastu potrebe za vodom, na ovaj sistem vezati i izvorište „Savino oko“, čiji je kapacitet procijenjen na preko 400 l/s, ali na kome je potrebno izvršiti određene istražne radove. Obzirom da bi se pri kaptiranju „Savinog oka“ cjevovod produžio za preko 6 km, to treba razmatrati i varijantu korištenja Alipašinih izvora u Gusinju (preko 1000 l/s), koja zahtijeva prepumpavanje vode. Postoji mogućnost da se voda iz Alipašinih izvora koriste samo u situacijama kada se iz ostalih izvora ne može obezbijediti dovoljna količina. U svakom slučaju, naš predlog za prevazilaženje problema u vezi vodosnabdijevanja Plava je sledeći:

- Sanirati i rekonstruisati postojeće vodoizvorište i mrežu
- Izgraditi u Plavu rezervoar dovoljne zapremine za izravnanje.
- Izgraditi novi cjevovod na potezu Plav-Gusinje
- U toku realizacije prethodnih tačaka izvršiti potrebna istraživanja i opredijeliti se za vodu iz „Savinog oka“ ili iz „Alipašinih izvora“.

Obzirom da će se skoro svi korisnici u Plavu nalaziti na kotama od 915 do 960 mnm predviđa se izgradnja rezervoara sa dnom na koti 980-985 mnm pa bi se pritisci kretali u sledećim granicama: Max. 985-915 = 70mv; Min. 985-960 = 25m

Predviđeni rezervoar bi osim za pokrivanje vrhova potrošnje, služio kao i osiguranje za slučajeve kvara na dovodima i za protivpožarne potrebe.

U centralnom dijelu naselja je predviđena prstenasta vodovodna mreža što će olakšati održavanje, omogućiti bolju cirkulaciju vode u cijevima i uticati na izjednačavanje pritiska u mreži.

Industrijska zona na putu prema Murinu može da se takođe priključi na gradsku vodovodnu mrežu a može i da koristi sopstvene izvore vodosnabdijevanja. Tačni prečnici svih cijevi će se dobiti hidrauličkim proračunom u daljim fazama projektovanja, ali ne treba primjenjivati prečnik manje od 100mm za cijevi primarne mreže.

Kanalizacija otpadnih voda

Kanalizaciona mreza u Plavu pokriva jedan deo gradskog područja. Izgrađena je 1970. godine kao separatan sistem. Glavni kolektor otpadnih voda AC Ø200 ide duž glavne gradske saobraćajnice, zajedno sa glavnim kišnim kolektorom AC Ø600. Obe cevi se prazne direktno u reku Lim kod mosta. U ostalim delovima grada postoji sekundarna kanalizaciona mreza, dok kišna kanalizacija nije sprovedena

Priključeno je oko 90 % domaćinstava. Oko 80% stanovništva bez kanalizacione mreže se služi septičkim jamama, a 20% ispušta otpadne vode direktno u rijeku.

U Murinu nema gradske kanalizacije, jer ovo naselje nema karakteristike urbanog naselja veće gustine naseljenosti. Seoska naselja Prnjavor i Bogaice zbog veće gustine naselja razvijaju projekat izgradnje kanalizacije.

Postojeće kanalizacije nemaju uređaje za precišćavanje već se otpadne vode nepreradjene ispuštaju u rijeke Ljucu i Lim. U urbanom dijelu Plava pokrivenost kanalizacionom mrežom u odnosu na broj stanovnika je 60%. Otpadne vode se bez prethodnog tretmana ispuštaju u rijeku Lim. Glavni izvor zagađivanja voda na ovom prostoru je industrija koja je sada van funkcije, sa svojim atmosferskim, fekalnim i tehnološkim otpadnim vodama, u kojima se nalaze različiti zagađujuće materijali. Pored industrijskih kapaciteta, veliki uticaj na zagađenje površinskih i podzemnih voda imaju i komunalne otpadne vode koje se neprečišćene ispuštaju u vodotokove.

Studija opravdanost za izgradnju PPOV-a u Plavu izrađena je od strane konsultanta "Energoprojekt-Hidroinženjering" a.d. Beograd.

"Sudijom opravdanosti" predviđena je izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda za Plav, kapaciteta od 13.000 ES (dvije linije po 9.000 ES), rekonstrukcija i proširenje kanalizacione mreže u Plavu i Gusinju i izgradnja zasebnih paketnih jedinica za naseljena mjesta koja nisu obuhvaćena

kolektorima za centralno postrojenje. Trenutno se otpadne vode bez prethodnog tretmana direktno ispuštaju u rijeku Lim. Osnovna svrha projekta i glavni razlog za pokretanje investicije u sistem za prikupljanje i prečišćavanje otpadnih voda u opštini Plav je zaštita Plavskog jezera. Lokalnom studijom lokacije predviđa se izgradnja PPOV na lokaciji "Pjeskolovi" KO Brezojevice. Predviđena lokacija za izgradnju PPOV je u vlasništvu opštine.

Medjutim, obzirom da je doslo da izdvajanja dijela teritorije opštine Plav i formiranja opštine Gusinje, treba razmotriti varijantu izgradnje PPOV posebno za svaku opstinu, obzirom da gore predložena varijanta sada može biti nepoboljna za opstinu Gusinje (udaljenost lokacije, potisni cjevovod dužine cca 3 km).

Atmosferska kanalizacija

U Plavu ne postoji izgrađena mreža za prijem i odvođenje atmosferskih voda. One se sada slivaju ulicama i slobodnim površinama i odlaze u tri prirodna recipijenta : Plavsko jezero, Lim i Plavsku rijeku. Ovakvo stanje se ne može tolerisati u gradu koji pored ostalog želi da razvija i turističku privredu. U cilju rješavanja odvođenja atmosferske vode, koja iznosi oko 1300mm godišnje, urađen je idejni projekat kanalizacije, koji pored fekalne razmatra i rješenje za atmosfersku kanalizaciju.

Telekomunikacioni sistem

Fiksna telefonija

Postojeća pristupna komunikaciona mreža Plava je prilično dotrajala i ne zadovoljava razvojne potrebe opštine Plav.

Malim brojem (500) telefonskih priključaka opremljen je samo grad, dok u ostaj im naseljima nema telefona.

Telefonske priključke imaju gotovo svi javni i privredni objekti u Plavu, dok je normativ opremljenosti stanovništva čak i u gradu veoma mali i iznosi oko 200 stanovnika na jedan priključak. Na nivou Opštine ovaj odnos je još nepovoljniji i iznosi približno 400 stanovnika na priključak. Pitanje elektronskih komunikacija je jedno od ključnih problema opštine Plav, kako u pogledu unutrašnjeg saobraćaja, tako i u pogledu povezivanja sa centrima izvan Opštine. Prenosni put između glavnog telekomunikacionog čvora Berane i glavnog telekomunikacionog čvora Plav realizovan je optičkim kablom, što implicira veoma kvalitetnu magistralnu komunikaciju. U sistemu nižih ravni prenosa, od Glavnog čvora Plav do Lokalnih telekomunikacionih čvorova takođe se koristi optička prenosna mreža, odnosno digitalna sistem prenosa, što je takođe u pogledu kvaliteta prenosa na visokom nivou. Sa druge strane svi komunikacioni čvorovi su digitalnog tipa i relativno su novijeg datuma.

Što se tiče mobilne telefonije, pokrivenost Opštine signalima je oko 60% teritorije, sa ukupno trideset osam baznih stanica sva tri mobilna operatora. Pokrivenost Opštine radio i TV signalima je dobra. Teritorija Opštine se pokriva signalom sa šest emisionih stanica.

Kao što je rečeno u uvodu aktuelno stanje u telekomunikacijama na području Crne Gore, determinisano je Zakonom o telekomunikacijama i Zakonom o radiodifuziji, kao i djelovanjem dviju regulatornih agencija (Agencija za elektronske komunikacije i poštansku djelatnost i Agencija za radiodifuziju).

U navedenom zakonskom okviru razvijaju se javni telekomunikacioni sistemi: fiksna telefonija, mobilna telefonija, radio difuzija i internet I na području Opštine Plav.

Na tržištu Crne Gore postoji konkurencija 5 operatora sa licencama za pružanje javnih telekomunikacionih servisa putem fiksnog i fiksnog bežičnog pristupa. Fiksni pristup se oslanja na fiber-optičku infrastrukturu i savremene bakarne kablove, a bežični pristup se bazira na WIMAX tehnologiji. Veze sa zemljama u okruženju ostvarene su na bazi fiber-optičkih kablova.

Na području Opštine Plav, cjelokupan fiksni telekomunikacioni saobraćaj se odvija pod okriljem dominantnog operatora fiksne telefonije u Crnoj Gori „Crnogorskog Telekom“ i to sa sljedećih telekomunikacionih čvorova.

Tabela 23 Telekomunikacioni čvorovi

Naziv centrale	Rang	Tip	Instalisani kapacitet	Aktivni kapacitet	Priključak	Širokopojasna zastupljenost
TC PLAV	LC	digitalna	2052	1642	direktni	da
RASM MURINO	krajnja	digitalna	475	253	direktni	da
RASM VELIKA	krajnja	digitalna	193	96	direktni	da
RASM METEH	krajnja	digitalna	143	66	direktni	da
RASM MARTINOVIĆE	krajnja	digitalna	216	141	direktni	ne
RASM VUSANJE	krajnja	digitalna	142	94	direktni	da

U Tabeli su dati nazivi telekomunikacionih čvorova – njihove lokacije, rang i tip čvora, broj instalisanih i aktivnih kapaciteta, tip priključaka i postojanje telekomunikacione opreme za pružanje usluga širokopojsanih servisa na tom čvoru.

Kao što se vidi iz Tabele, na 6 od ukupno postojećih 7 lokacija, instalisani su kapaciteti za širokopojsni pristup, tako da „Crnogorski Telekom“ korisnicima sa većine telekomunikacionih čvorova na teritoriji Opštine Plav, nudi širokopojsne servise – ADSL, IPTV, ...

Kao što smo naveli glavni telekomunikacioni čvor LC Plav je optičkim kablom i odgovarajućim sistemima prenosa povezan sa glavnim telekomunikacionim čvorom u Beranama i sa svim lokalnim telekomunikacionim čvorovima na teritoriji Opštine Plav.

Realizovan je i jedan broj optičkih spojnih puteva između matičnih čvorova i određenih lokacija na teritoriji Opštine Plav.

Telekomunikacione pristupne mreže na teritoriji Opštine Plav, rađene su podzemno, u peirodu 1995.-2000.godine.Telekomunikacione pristupne mreže na telekomunikacionim čvorovima su izgrađene različitim tehnikama, sve su rađene podzemo, jedan manji dio u tk kanalizaciji, a najveći dio polaganjem tk kablova direktno u zemlju.

Telekomunikaciona kanalizacija koja postoji nije dovoljnog kapaciteta za trenutne zahtjeve, tako da ni u kom slučaju nije dovoljna za rastuće potrebe savremenih telekomunikacija za veliki broj različitih korisnika.

Tabela 24 Telekomunikacioni čvorovi

Pristupna mreža	Godina izgrad.	Konstrukc. mreže	Kablovski razvod u tk kanalizaciji (%)	zone zahvata /naselja/
TC PLAV	1995	podzemna	3%	Vojno Selo,Završ,Đurička Rijeka,Bogaiće Malo Selo,Skić ,Prnjavor,Korita,Brezojevice
RASM MURINO	1996	podzemna	0	Pepiće,Gornja Ržanica,Mašnica
RASM VELIKA	1998	podzemna	0	Velika,Novšiće
RASM METEH	2000	podzemna	0	Desni Meteh,Lijevi Meteh,Jara
RASM MARTINOVIĆE	1997	podzemna	0	Martinoviće,Višnjevo,Budojevice,Dijo Kruševa
RASM VUSANJE	1997	podzemna	0	Vusanje

Navedeni podaci, kao i podaci o zonama zahvata pojedinačnih telekomunikacionih čvorova, dati su u gornjoj Tabeli.

Radio difuzija

Na tržištu Crne Gore u ovoj oblasti postoji konkurencija: državni javni radio – difuzni servisi, lokalni javni radio – difuzni servisi, komercijalni emiteri (radio i TV stanice), kablovski i bežični operatori za distribuciju radio i TV programa do krajnjih korisnika, itd.

Usluge prenosa i distribucije signala radija i TV za potrebe javnih radio-difuznih servisa "Radio Crne Gore" i "Televizija Crne Gore" vrši JP Radio-difuzni centar Crne Gore, čiju funkcionalnu i položajnu okosnicu čine radio-relejni punktovi na Lovcenu i Bjelasici.

Osim toga, dodijeljeno je 8 licenci za kablovsku televiziju.

Radio-difuzni centar posjeduje savremeni digitalni sistem prenosa zasnovan na SDH i PDH mikrotalasnim radio - relejnim vezama, koji je u funkciji od sredine 2008. godine.

Na području Opštine Plav, distribuciju signala radija i televizije državnih i privatnih radio-difuznih servisa, vrši JP „Radio difuzni centar Crne Gore“.

Tabela 25 Distribucija signala

Lokacija predajnika	Naziv uže lokacije	Geografske koordinate (WGS84)
Plav/ CG 84325	Meteh	19E58166/ 42N36317
Plav/ CG 84325	Pepice	19E54504/ 42N38555
Plav/ CG 84325	Plav	19E57311/ 42N35400
Plav/ CG 84325	Velika	19E58158/ 42N40181
Plav/ CG 84325	Vusanje	19E50389/ 42N31365

Osim njih, na području Opštine Plav, ne postoje operatori kablovskih distributivnih sistema, a na ovom području egzistiraju dva MMDS distributera televizijskog signala, sa manjim brojem uključenih korisnika – Total TV i BBM.

"Crnogorski Telekom", kako je to već rečeno, koristi svoje kapacitete za širokopojasni pristup, preko kojih distribuira IPTV tehnologiju na čvorovima na kojima ima instalisane kapacitete za isti.

Mobilna telefonija

Na tržištu Crne Gore postoji konkurencija 3 mobilna operatora sa odgovarajućim licencama (Telenor, T Mobile i M-tel). Pokrivenost teritorije Crne Gore servisima mobilne telefonije je približno ista za sve operatore i iznosi preko 95%.

Na području Opštine Plav, sva tri operatora mobilne telefonije, „Telenor“, „T Mobile“ i „M-tel“ su instalirali svoje bazne stanice. Mobilni operator „Telenor“, na teritoriji opštine, u radu ima četiri (4) bazne stanice, a u realizaciji su još dvije bazne stanice.

Tabela 26 Lokacije operatera TK

	Lokacija	Koordinate		Nadm.visina
1	Meteh (RDC)	42°36'38.67"N	019°58'41.22"E	1180.00m
2	Pepici (RDC)	42°38'54.55"N	019°55'9.85"E	1170.00 m
3	Plav (RDC)	42°35'39.53"N	019°57'49.55"E	1255.00 m

Spisak novih lokacija:

	Lokacija
1	Hoti
2	Plav - Gradska lokacija

Mobilni operater „T Mobile“, na teritoriji opštine, u radu ima sedam (7) baznih stanica, a ima u planu instalaciju još trinaest (13) novih baznih stanica.

Tabela 27 Bazne stanice

	Site	Latitude	Longitude	Altitude
1	PEPICI	42°38'55.08"N	019°54'50.98"E	1176m
2	PLAV	42°35'47.71"N	019°56'44.50"E	950m
3	KOFILJACA	42°35'39.40"N	019°57'36.12"E	1287m
4	GUSINJE	42°33'49.69"N	019°50'0.19"E	921m
5	METEH	42°36'31.42"N	019°58'17.10"E	1271m
6	RSS METEH	42°36'56.69"N	019°58'34.50"E	1000m
7	VELIKA	42°40'19.62"N	019°58'12.70"E	1310m

Spisak novih lokacija:

	Site	Latitude	Longitude	Altitude
1	METEH2	019°58'3.54"E	42°36'8.25"N	1445m
2	VUSANJE	019°51'0.00"E	42°31'35.99"N	1144m
3	GUSINJE RDC	019°49'6.99"E	42°33'39.40"N	980m
4	Granicni prelaz Grncar	019°47'16.15"E	42°34'57.25"N	958m
5	BJELUHA	020°00'32.34"E	42°40'26.65"N	1890m
6	VUSANJE	019°51'0.01"E	42°31'36.00"N	1132m
7	GRNCARI	019°47'44.48"E	42°33'36.93"N	1304m
8	KRUSEVO	019°52'34.30"E	42°34'43.87"N	1009m
9	PLAV CENTAR	019°56'27.47"E	42°35'56.18"N	940m
10	BOGAJICI	019°56'57.04"E	42°35'11.85"N	980m
11	METEH2	019°58'2.92"E	42°36'22.02"N	1359m
12	VELIKA2	019°58'38.53"E	42°40'49.32"N	1662m
13	CAKOR	020°00'29.38"E	42°40'11.32"N	1849m

Mobilni operater "M-tel", na teritoriji opštine, u radu ima četiri (4) bazne stanice, a ima u planu postavljanje još petnaest (15) novih baznih stanica.

	Site	Longitude	Latitude	Altitude
1	PEPIČI	019°54'52.29"E	42°38'55.03"N	1170m
2	METEH	019°58'31.01"E	42°36'29.99"N	1197m
3	KOFILJAČA	G19°57'30.88"E	42°35'39.81"N	1236m
4	GUSINJE	019°49'6.98"E	42°33'39.08"N	980m

Spisak novih lokacija:

	Site	Longitude	Latitude	Altitude
1	VUSANJE	019°51'0.01"E	42°3r36.00"N	1132m
2	GRNČARI	019°47'44.48"E	42°33'36.93"N	1304m
3	KRUŠEVO	019°52'34.30"E	42°34'43.87"N	1009m
4	PLAV CENTAR	019°56'27.47"E	42°35'56.18"N	940m
5	BOGAJIĆI	019°56'57.04"E	42°35'11.85"N	980m
6	METEH2	019°58'2.92"E	42°36'22.02"N	1359m
7	VELIKA	019°58'37.98"E	42°40'13.00"N	1178m
8	VELIKA2	019°58'38.53"E	42°40'49.32"N	1662m
9	ČAKOR	020°00'29.38"E	42°40'11.32"N	1849m
10	PLAV	019°56'44.50"E	42°35'47.71"N	950m
11	GUSINJE2	019°50'0.19"E	42°33'49.69"N	921 m
12	RSS METEH	019°58'34.50"E	42°36'56.69"N	1000m
13	METEH3	019°58'3.54"E	42°36'8.25"N	1445m
14	Granični prelazGrnčar	019°47'16.15"E	42°34'57.25"N	958m
15	BJELUHA	020°00'32.34"E	42°40'26.65"N	1890m

Pokrivenost prostora centralnog dijela Opštine signalom mobilne telefonije, kako se vidi i iz dostavljenih podataka, je kvalitetna, ali stanje na ruralnom području Opštine nije tako dobro, što se ogleda u velikom broju – dvostruko većem od broja postojećih, planiranih baznih stanica.

Internet i širokopojasni pristup

Svi operatori fiksne i mobilne telefonije na teritoriji Crne Gore koji posjeduju licence su potencijalni davaoci Internet servisa i servisa prenosa govora preko Interneta. Za sada je izdato preko 15 licenci sa ovlaštenjem za pružanje Internet servisa u Crnoj Gori.

Za pružanje javnog servisa prenosa govora preko mreža baziranih na Internet protokolu (VOIP) dodijeljeno je 5 licenci. Za distribuciju radio i TV programa preko novih tehnoloških platformi – IP TV (Internet Protocol Television) i DTH (Direct to Home) dodijeljene su dvije licence.

Kao što se vidi iz Tabele o kapacitetima fiksne telefonije Crnogorskog Telekom, na 6 od ukupno postojećih 7 lokacija, Telekom ima instalisane kapacitete za pružanje usluga širokopojasnog internet pristupa, tako da „Crnogorski Telekom“ korisnicima na većini telekomunikacionih čvorova na teritoriji Opštine Plav, nudi širokopojasne servise – ADSL, IPTV, ...Operator mobilne telefonije M-tel ne nudi bežični internet pristup na području Plava.Broj ADSL korisnika Crnogorskog Telekom je, po podacima sa kraja 2011.godine, 1045.

Umjesto zaključka

Prema podacima dobijenim od jedinog dominantnog operatora fiksne telefonije, Crnogorskog Telekom, stanje telekomunikacione infrastrukture (fiksne) na području koje obuhvata Opština Plav, ne može se ocijeniti kao kvalitetno.

Ono što se može ocijeniti kao pozitivno, ogleda se u sljedećem:

- Dobra je izgradjenost spojnih optičkih kablova;
- Izvršena je potpuna digitalizacija telekomunikacione mreže;
- Starost pristupnih mreža i telekomunikacionih čvorova je relativno zadovoljavajuća;

Sve iznijeto predstavlja potencijal u dijelu daljeg razvoja i povećanja broja i kvaliteta servisa putem fiksne telefonije.

U posebna ograničenja u daljem razvoju fiksne telefonije spada, prije svega, velika razućdenost seoskih naselja i potencijalno interesantnih turističkih destinacija, te mala zastupljenost, odnosno praktički nepostojanje telekomunikacione kanalizacije.

Što se tiče stanja u mobilnoj telefoniji, prema podacima dobijenim od strane sva tri operatora, pokrivenost signalom mobilne telefonije kompletnog područja Opštine Plav je relativno dobra, ali ni u kom slučaju se ne može tretirati kao zadovoljavajuća, što se najbolje vidi po broju planiranih baznih stanica, u odnosu na broj postojećih, na teritoriji Opštine

Kao što se vidi iz dobijenih podataka o planovima mobilnih operatora, za očekivati je da će se stanje u ovoj oblasti u narednim godinama značajno poboljšati.

Postavljanjem planiranih baznih stanica na teritoriji Opštine Plav, dobiće se ne samo kvalitetnije pokrivanje mobilnim signalom, nego, što je posebno značajno, obezbijediti mogućnost korišćenja novih telekomunikacionih usluga preko 3G i 4G mobilnih mreža.

U dijelu radio difuzije, potrebno dovršiti digitalizaciju prenosa signala, u skladu sa strategijama koje su usvojene na tom polju.

U dijelu pružanja usluga interneta i širokopojasnih servisa, potrebno je nastaviti sa realizacijom povećanja dostupnosti usluga i povećanjem korisnika širokopojasnog pristupa, kako u dijelu fiksne tako i u dijelu mobilne telefonije, u skladu sa usvojenim strateškim opredjeljenjima iz oblasti elektronske komunikacione infrastrukture..

Razvoj novih tehnika i tehnologija , kao i liberalizacija tržišta i konkurencije u sektoru elektronskih komunikacija, će doprinijeti bržem razvoju, povećanju broja servisa, njihovoj ekonomskoj i geografskoj dostupnosti, boljoj obaviještenosti, većoj informisanosti, kao i bržem razvoju privrede i Republike u cjelini

Digitalna tehnologija će ne samo povećati izbor, kvalitet i kontrolu u oblasti elektronskih komunikacija za korisnike već će, takođe, otvoriti čitav niz novih poslovnih mogućnosti i mogućnosti za razvoj širokopojasnih telekomunikacionih servisa za kompanije (emitere, kabl-operatore, telekomunikacione operatore i dr.) i uopšte preduzetnički sektor u ovoj oblasti.

3.5. ŽIVOTNA SREDINA

Prirodna sredina područja opštine Plav još uvijek je sačuvana od ozbiljne devastacije. Uglavnom zahvaljujući izolovanosti područja, malom nivou urbanizacije i slaboj privrednoj razvijenosti, odnosno malom stepenu industrijalizacije i odsustvu „prljavih“ tehnologija. Ipak, uočavaju se sve veće posledice djelovanja čovjeka u prostoru, prevashodno kroz neracionalno ili neadekvatno gazdovanje šumom, kao i zagađivanjem životne sredine smećem i otpadnim vodama.

Izvod iz Informacije o stanju životne sredine Crne Gore za 2018. godinu, Agencija za zaštitu prirode i životne sredine

Informacija je izrađena na osnovu rezultata mjerenja ostvarenih realizacijom Programa monitoringa životne sredine za 2018. godinu i prikupljenih podataka. Posebna pažnja posvećena je podacima koji upućuju na prekoračenje zakonom propisanih graničnih vrijednosti, jer su te vrijednosti osnov za analizu i pronalaženje uzroka zagađenja, kao i definisanje mjera za poboljšanje postojećeg stanja.

Vazduh

Opština Plav pripada Sjevernoj zoni kvaliteta vazduha, a mjerna stanica ni za jedan parametar nije uključivala sam grad Plav, te su rezultati odnose na šire područje Sjeverne zone. Prekoračenja koncentracije PM čestica u odnosu na propisane vrijednosti dominantno su uticale na lošiji kvalitet vazduha. Prekoračenja se najčešće dešavaju tokom sezone grijanja.

Analiza temperature vazduha i količine padavina za 2018. godinu

Na skali najvećih vrijednosti, 2018. godina je bila najtoplija u većini gradova u Crnoj Gori.

Srednje temperature vazduha kao i dosadašnje najviše vrijednosti i godina kada su registrovane

Opština Srednja godišnje temperatura Dosadašnji maksimum

Plav 10,8 10,8 (2014.)

Padavine

Za Opštinu Plav padavine se nalaze u opsegu prosečnih vrednosti .

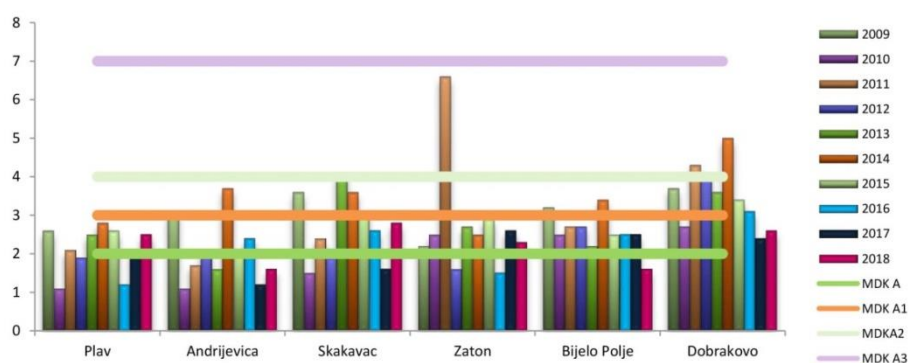
Vode

Osnovni cilj ove Direktive odnosi se na dovođenje svih prirodnih voda u „dobro stanje“, tj. obezbjeđivanje dobrog hidrološkog, hemijskog i ekološkog statusa voda. Namjena Direktive je da uspostavi okvire za zaštitu površinskih voda, ušća rijeka u more, morskih obalnih i podzemnih voda radi:

- sprečavanja dalje degradacije, zaštite i unaprjeđenja statusa akvatičnih ekosistema;
- promovisanja održivog korišćenja voda koje se bazira na dugoročnoj politici zaštite raspoloživih vodnih resursa;
- progresivnog smanjenja zagađenja površinskih i podzemnih voda i
- smanjenje efekata poplava i suša, itd.

BPK5 - biološka potrošnja kiseonika

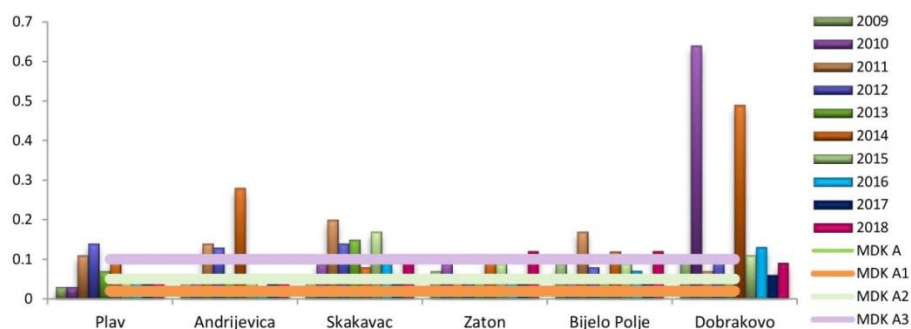
Stepen zagađenosti vode organskim jedinjenjima definisan je, pored ostalih, i ovim parametrom (BPK5) i osnovni je parametar za ocjenu zagađenosti površinskih voda organskim materijama.

slika 24 BPK 5 u rijeci Lim (mg/l)

Sadržaj fosfata

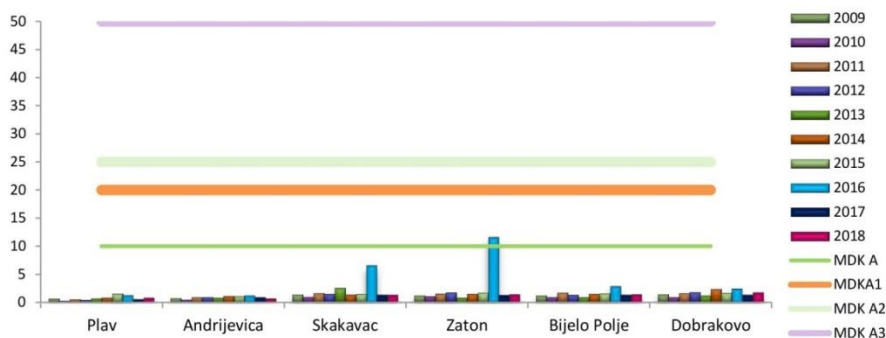
Najznačajniji izvori zagađenja ortofosfatima potiču iz komunalnih i industrijskih otpadnih voda i poljoprivrede. Fosfati mogu oštetiti vodenu okolinu i narušiti ekološku ravnotežu u vodama, te njihov povećan sadržaj može izazvati eutifikaciju, što ima za posledicu ubrzano razmnožavanje algi i akvatičnih biljaka, i stvaranje nepoželjne atmosfere organizama prisutnih u vodi, kao i samog kvaliteta vode.

slika 25 Sadržaj ortofosfata u rijeci Lima (mg/l)

Sadržaj nitrata

Jedinjenja koja sadrže azot, u vodi se ponašaju kao nutrijenti i izazivaju nedostatak kiselika, a time utiču i na izumiranje živog svijeta. Glavni izvori zagađenja azotnim ještačkim đubrivima u poljoprivredi i životinjski otpad. Bakterije u vodi veoma brzo prevode nitrata u nitrite. Na osnovu rezultata ispitivanja kvaliteta površinskih voda može se zaključiti da su izmjerene vrijednosti za nitrata u granicama dozvoljenih koncentracija.

slika 26 Sadržaj nitrata u rijeci Lim (mg/l)

Ocjena stanja površinskih voda

Najveći izvori zagađenja površinskih i podzemnih voda su komunalne otpadne vode, koje se najčešće u neprečišćenom, ili djelimično prečišćenom, obliku ispuštaju u recipijent, na koncentrisan ili difuzan način. Kao i prethodnih godina, najveći izvori zagađenja površinskih i podzemnih voda su komunalne otpadne vode, koje se najčešće u neprečišćenom, ili djelimično prečišćenom, obliku ispuštaju u recipijent, na koncentrisan ili difuzan način.

Analiza stanja na pojedinačnim vodotokovima

Lim se uzorkuje na 6 mjesta i njegove vode uzvodno od Berana treba da pripadaju A1SK1 klasi (Plav i Andrijeva) i nizvodno od Berana A2CK2 klasi (Skakavac, Zaton, Bijelo Polje i Dobrakovo).

Vode Lima u 2018. godini pokazale su znatno bolji kvalitet u odnosu na prošlu godinu i 77,8% određenih klasa pripalo je zahtijevanom bonitetu, gledajući čitav tok (broj klasa zahtijevanog boniteta u 2017. godini bio je 60,9%). Kako gornji dio vodotoka Lima pripada A1 klasi, pomjeranje ravnoteže „djeluje“ veće i 60% određenih klasa bilo je u zahtijevanoj klasi na profilu Plav, a neki parametri prelaze čak i VK (sadržaji TOC-a i % zasićenja kiseonikom), a u A3 klasi bio je sadržaj fosfata, nitrata i jonski odnos Ca/Mg.

Plavsko jezero se uzorkuje na 1 mjestu (kod splava) i voda treba da mu pripada A1SK1 klasi. Temperatura vode u površinskom sloju kretala se 11,2-17,60C. Providnost je bila dobra i kretala se između 3,8-5,5 m (do dna), što ukazuje na malu produkciju biomase. Mikrobiološki kvalitet jezera, po broju koli bakterija i fekalnih, bio je u zahtijevanoj A1 klasi.

Indeks kvaliteta voda – Water Quality Index

U Agenciji za zaštitu prirode i životne sredine, razvijen je indikator Water Quality Index koji namijenjen izvještavanju javnosti

Tabela 28 klasifikacija površinskih voda metodom Water Quality Index (WQI)

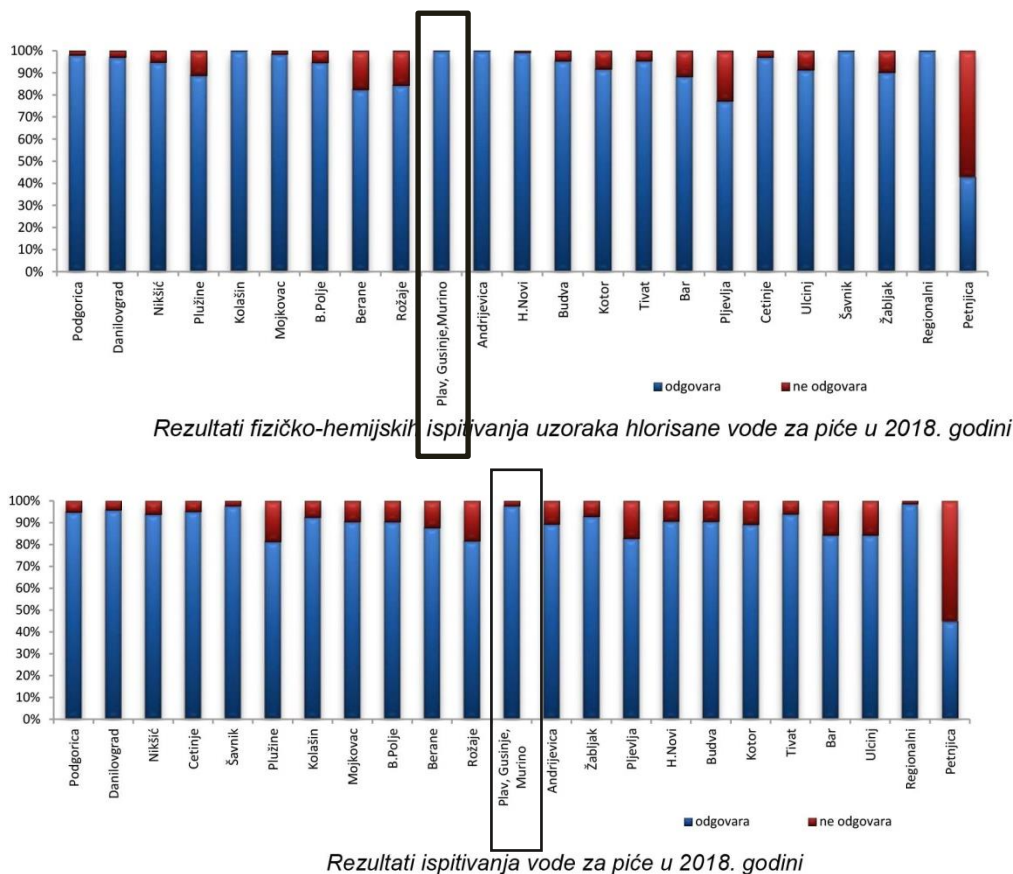
Indeks kvaliteta voda (WQI)	WQI – MDK		WQI – MDK	WQI – MDK	WQI – MDK
Numerički indikator	85-84		78- 72	63-48	38- 37
Opisni indikator	100-90	89 -84	83-72	71- 39	38-0
Boja na karti	odličan	veoma dobar	dobar	loš	veoma loš

Pozicija	Opisni indikator	Indeks kvaliteta voda (WQI)	Boja na karti
Morača	odličan	93	●
Zeta	odličan	93	●
Cijevna	odličan	96	●
Bojana	odličan	94	●
Rijeka Crnojevića	veoma dobar	89,5	●
Lim	odličan	94	●
Grnčar	odličan	94	●
Kutska rijeka	odličan	96	●
Ibar	odličan	91	●
Tara	odličan	96	●
Piva	odličan	96	●
Čehotina	veoma dobar	87	●
Vežišnica	veoma dobar	87	●

Ocjena kvaliteta vode za piće

Pod zdravstvenom bezbjednošću vode za piće podrazumijeva se mikrobiološka i fizičko-hemijska ispravnost vode za piće uz obezbijeđenu zaštitu izvorišta, zdravstveno bezbjedno snabdijevanje i rukovanje vodom za piće.

Kompletna ispitivanja se rade samo po zahtjevu u okviru istražnih radova kod novih vodozahvata, a ne i u postojećim vodovodima.

Zaključak

Među najzagađenijim vodotocima nalazi se rijeka **Lim (ispod Bijelog Polja)**. Rezultati mjerenja ukazuju na veliku osjetljivost ovih akvatičnih ekosistema, prije svega u malovodnom režimu, kao i poslije velikih kiša.

Katastar izvora zagađivača, kao osnovni instrument u politici donošenja mjera i planova sprečavanja i/ili smanjenja zagađenja, još uvijek ne postoji, tako da je neophodno što hitnije raditi na njegovom uspostavljanju.

Upravljanje otpadom

Veliki problem opštini Plav predstavlja deponovanje čvrstog otpada. Deponija na Jerini, opština Gusinje, često je nedostupna za odlaganje otpada, pa se otpad deponuje na alternativnim lokacijama u Andrijevici, Beranama, Rožajama, Mojkovcu, što nije trajno i efikasno rešenje.

Česte su pojave da građani i pravna lica deponuju komunalni i industrijski otpad na tzv. divljim deponijama i u koritima vodotoka, kojih je registrovano 20. Značajne količine takvog otpada putem vodotoka dopiju u Plavsko jezero i Lim.

Planirana je izgradnja regionalne deponije na lokaciji "Čelinska kosa" u jugozapadnom dijelu opštine Bijelo Polje, i to kao međuopštinska deponija, gde će se, između ostalog deponovati i otpad iz opštine

Plav. Međutim, potrebno je rešiti akutni problem deponovanja otpada do izgradnje regionalne deponije "Čelinska kosa".

Biodiverzitet

Biodiverzitet predstavlja biološku raznovrsnost živog svijeta na našoj planeti. Posmatra se sa aspekta raznolikosti ekosistema, vrsta (mikroorganizama, gljiva, biljaka i životinja), staništa i genske raznolikosti od kojih ljudska vrsta, kao dio prirode ima mnogobrojne koristi neophodne za opstanak, te ga stoga treba posmatrati kao najvredniji prirodni kapital. Biološku raznolikost smanjuju skoro sve ljudske djelatnosti koje dovode do izmjena prirodnih staništa i uslova (a posebno gradnja, turizam, saobraćaj, neodrživo lovstvo, prekomjerno korišćenje šumskih resursa, zagađenje mora, jezera, rijeka itd.). Takođe, klimatske promjene i pojava invazivnih vrsta utiču sve više na biodiverzitet, izazivajući poremećaje u funkcionisanju ekosistema i lanaca ishrane.

Rezultati Programa monitoringa biodiverziteta za 2018. godinu (sažetak)

1. NACIONALNI PARK „PROKLETIJE“- STANJE BIODIVERZITETA I PROBLEMI

Faktori ugrožavanja na istraživanom području

Tokom istraživanja evidentirani su određeni faktori koji mogu ugroziti stanje biodiverziteta na istraživanom području nacionalnog parka, ali ugroziti i pejzažne vrijednosti parka, a to se prije svega odnosi na: stagnaciju i napuštanje tradicionalnog načina uzgoja stoke, neplansku urbanizaciju, izgradnju malih hidro-elektrana i sakupljanje vrsta gljiva za hranu.

a) Stagnacija i napuštanje tradicionalnog načina uzgoja stoke

Stagnacija i napuštanje tradicionalnog načina uzgoja stoke prisutna je na ovom području, što predstavlja opasnost za očuvanje biološke i predione raznovrsnosti. Naime, tradicionalni načini upravljanja planinskim pašnjacima (tradicionalan uzgoj stoke kroz pašarenje na otvorenom, košenje livada i sl.) jedan je od osnovnih razloga visoke biološke raznovrsnosti pašnjaka i pašnjačkih kamenjara, ali i predione raznovrsnosti. Stoka uzgajana na tradicionalan način održava travnjačku vegetaciju, sprečava zarastanje pašnjačkih površina u šikaru, odnosno šumu, ali obezbjeđuje i supstrat za brojne vrste gljiva koje žive isključivo na izmetu stoke. Takođe, travnjačke površine - pašnjake, lokalno stanovništvo treba da održava i košenjem radi ishrane stoke. Na ovaj način obezbjeđuje se održavanje pašnjaka, pašnjačkih kamenjara, koji su ujedno i važna staništa strogo zaštićenih i ugroženih vrsta gljiva (npr. predstavnika roda *Hygrocybe* - vlažnice), te flore i faune. Na ovaj način se obezbjeđuje i zaštita predione raznovrsnosti.

b) Urbanizacija

Na velikom dijelu NP "Prokletije" sačuvani su prirodni habitati (staništa). Izgradnju većih turističkih objekata treba planirati van granica parka, sa rješenjima izgradnje i izgleda objekata koja neće degradirati prostor, posebno ne u vizuelnom smislu, kako je to urađeno sa pomenutim objektima u dolini Grebaje, u susjednoj opštini Gusinje.

c) Izgradnja malih hidro-elektrana (MHE)

Izgradnjom MHE potpuno se devastiraju staništa koja se nalaze na obalama rijeka, a koja su veoma značajna sa aspekta zaštite. To su stanišni tipovi sa vrbama (*Salix* spp.) i jovima (*Alnus* spp.), koji predstavljaju prioritetna staništa za zaštitu shodno Bernskoj konvenciji i Habitatnoj direktivi. Takođe, na ovom tipu staništa prisutne su određene zaštićene vrste gljiva (npr. *Gyrodon lividus* - koja živi u obligatnoj simbiozi sa jovima itd.), te vrste koje su značajne sa aspekta zaštite (npr. već navedena *Lactarius lilacinus*). Nažalost, u okviru granice NP "Prokletije", na njegovom rubnom dijelu, na **Babinopoljskoj rijeci**, izgrađena je jedna MHE. Ovaj dio predstavlja jedan od glavnih ulaza u nacionalni park, koji vodi prema rezervatu Hridsko jezero i području Bogićevice (srcu plavskog dijela NP "Prokletije"). Izgradnjom MHE, ovaj prostor je pretrpio značajne promjene. Isto tako, evidentno je da rijeke delimično presuše nizvodno od MHE, te i stanovništvo okolnih sela ostaje bez vode za navodnjavanje poljoprivrednih površina, što je mnogima osnova prihoda. Ekološke posledice na živi svet su negativne i ogromne, jer se čak ni uz ostvareni biološki minimum za prolaz, pre svega ribljih vrsta, ne ostvaruju dovoljni protoci koji će osigurati nesmetano odvijanje procesa u ekosistemu, što je i do sada pokazano na brojnim izgrađenim MHE u Crnoj Gori. Biološki minimum, odnosno ekološki

protok vode, koji uzet kao dovoljan, iznosi $0,1 \times Q_{sr}$. Primena takvog ekološkog protoka sigurno dovodi do osiromašjenja, pa i do postepenog uništenja rečnih i priobalnih ekosistema na rekama na kojima se primenjuje.¹

d) Sakupljanje vrsta gljiva za hranu

Sakupljanje plodonosnih tijela gljiva za hranu, posebno vrsta koje su rijetke kod nas, kao što je *Cantharellus lutescens* (žuta truba, zlatnonoga lisičarka), u znatnoj mjeri ugrožava biodiverzitet ovog područja i uopšte biodiverzitet Crne Gore. .

2. ENTOMOFAUNA

Predmet monitoringa

Područje NP „Prokletije“ karakteriše bogatstvo i raznovrsnost flore i faune, po čemu Prokletije predstavljaju ne samo centar visokoplaninskog diverziteta Balkana, već i jedan od centara biodiverziteta Evrope. Od prisutnih tipova staništa, posebno treba izdvojiti, 91W0 Šume mezijske bukve, 9410 Acidofilne planinske šume smrče (*Vaccinio-Piceetea*), 95A0 Visoke oromediteranske šume munike i molike.

Analiza stanja

Monitoringom je obuhvaćeno područje uz rijeku Komaraču (od lokaliteta Jara (Gradina) do podnožja Bogičevice), zatim područje od Babinog polja do Hridskog jezera, kao i područja dolina Grebaje i Ropojane. Praćenjem stanja entomofaune, konstatovana je 61 vrsta insekata. Od ukupnog broja utvrđenih vrsta, tri vrste (*Formica pratensis*, *Formica rufa* i *Papilio machaon*) se nalaze na listi zaštićenih vrsta Crne Gore. Brojnost konstatovanih vrsta insekata, tokom jedne sezone, na području Prokletija, ukazuje na bogatstvo vrsta koje odlikuje ovo područje. **Posebno treba izdvojiti područja dolina Grebaje i Ropojane, i uz rijeku Komaraču, odnosno Babinopoljsku rijeku, koja predstavljaju svojevrsno utočište ugroženim, rijetkim i zaštićenim vrstama entomofaune. Ujedno, ova područja su i najviše izložena antropogenom pritisku.**

Faktori ugrožavanja - prijetnje

Jedan od glavnih problema je intenziviranje neplanske gradnje nakon proglašenja Prokletija zaštićenim područjem (doline Grebaje i Ropojane, područje Babinog polja). Takođe, u faktore ugrožavanja ukupnog biodiverziteta vode se i izgradnja malih hidro-elektrana, potencijalni požari, nelegalne deponije i turizam.

a)Buka

Određivanjem akustičkih zona, propisane su granične vrijednosti za definisane djelove opštinske teritorije, što je od značaja za zaštitu od buke u životnoj sredini, a i za buduće planiranje izgradnje objekata i izdavanje dozvola za rad ugostiteljskim i drugim objektima.

b)Radioaktivnost

Nije registrovana ni jedna vrijednost koja predstavlja prekoračenje maksimalno dozvoljenih vrijednosti.

c)Saobraćaj

Broj motornih vozila, posebno u odnosu na značajnu upotrebu nafte kao pogonskog goriva, ukazuje na veliku nepovoljnost u odnosu na zagađenje životne sredine.

Ono što treba trenutno da se preduzme je, prije svega, efikasnija kontrola pojedinih elemenata iz sektora saobraćaja koji negativno utiču na životnu sredinu, kako bi bilo moguće pravilno sagledavanje problema, kao i preduzimanje mjera u cilju njihovog rješavanja.

¹ Istraživanje neravnomernosti vodnih režima kao bitan preduslov za realizaciju malih hidroelektrana, na primeru Crne Gore, G.Sekulić, B.Đorđević, Građevinski fakultet u Podgorici, Građevinski fakultet, Univerzitet u Beogradu, 2014

d)Turizam

Turizam utiče na kvalitet životne sredine kao potrošač prirodnih i drugih resursa: zemljišta, vode, goriva, električne energije, hrane, ali i kao proizvođač značajne količine otpada i emisija.

Negativni uticaji turizma na životnu sredinu izraženi su kroz pritisak na prirodne resurse, živi svijet i staništa, kao i stvaranje otpada i zagađenje.

Pozitivni efekti turizma u odnosu životnu sredinu ogledaju se u činjenici da je riječ o djelatnosti koja teži adekvatnom korišćenju prirodnih resursa, unaprjeđenju predjela i održavanju ekoloških, ekonomskih i socio-kulturnih vrijednosti lokalne zajednice.

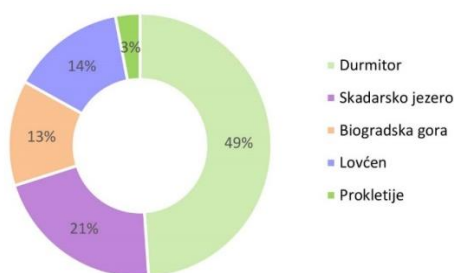
Broj posjetilaca u nacionalnim parkovima je u porastu iz godine u godinu.

U posmatranom periodu, ukupan broj posjetilaca je porastao za nešto više od deset puta, sa godišnjom stopom rasta od 15%.

Godišnja stopa rasta broja posjetilaca u nacionalnom parkovima:

→ Prokletije (dostupni su podaci od 2015. godine) 57%.

Broj posjetilaca, u odnosu na površinu pojedinog nacionalnog parka (NP), govori o pritisku na životnu sredinu koji nastaje na zaštićenom području usled boravka posjetilaca.

slika 27 Udio pojedinačnih posjeta u ukupnim posjetama NP, 2005-2018

S obzirom na rast turističkog prometa, raste i pritisak na životnu sredinu. Prostorna i vremenska raspodjela turista, posebno na određenim lokacijama i u najposjećenijim zaštićenim područjima, značajno opterećuje komunalnu infrastrukturu, a time i komponente životne sredine. Povećana potrošnja vode, povećano ispuštanje otpadnih voda, količina otpada, emisije u vazduh iz saobraćaja, sve su to opterećenja koja zahtijevaju sistemsko praćenje, po jedinstvenoj metodologiji, uz obavezu prikupljanja i obrade podataka i definisanja nosioca informacija. Tek tada će biti moguće realno procijeniti nivo uticaja turizma na životnu sredinu i omogućiti izradu smjernica i mjera za smanjivanje opterećenja.

Rezultati Programa monitoringa biodiverziteta za 2018. Godinu

Rang uticaja	Tip uticaja
H	E01
H	H05.01
M	G

- H – Veliki uticaj M- Srednji uticaj, L-Mali uticaj
- A- Poljoprivreda, B03- eksploatacija šuma , C01.01- ekstrakcija pijeska i šljunka, E01- Urbanizacija, E03- Otpadne vode , F02 - ribarstvo, F03.01- lov, F04 – Sakupljanje biljnih i drugih vrsta I- Invazivne i druge problematične vrste H05.01- čvrsti otpad L- geografske katastrofe i prirodni događaji G- uznemiravanje od strane čovjeka, G01.04.03- rekreativne posjete pećina.

Tabela 29 Procjena stanja područja generalno

Najuticajniji pritisci na životnu sredinu za prostor opštine Plav :

- Od antropogenih uticaja na životnu sredinu treba izdvojiti i nelegalnu gradnju koja ugrožava prirodne i druge vrijednosti prostora, neplansku sječu šuma, netretiranu gradsku vodu, ispuštanje otpadnih voda bez tretmana u rijeke i potoke.
- **Zagađenje zemljišta** se povećava zbog neselektivnog i nepropisnog odlaganja industrijskog i gradskog otpada. Hitnost rešavanja akutnog problema odlaganja otpada.
- Najintenzivniji antropogeni pritisak je zabilježen u neposrednoj blizini ušća Makve u Lim - **eksploatacija šljunka**.
U preostalom dijelu toka antropogeni pritisak slabi i sveden je na uticaje domaćinstava.
- Najizraženiji pritisak je u području Grnčara (Plav), koji se prvenstveno ogleda u eksploataciji šljunka, a tokovi vode preusmjereni, što je dovelo do uništavanja mnogih prirodnih staništa i uticalo na faunu, tako da je rijeka Grnčar u periodu istraživanja bila potpuno uništena bez ikakvog korita i maticе.
- **Neuređena odlagališta** uz obale rijeka (Andrijevića, iznad magistrale u procjepu litica, Plav) kao i otpada i neuređena odlagališta građevinskog šuta.
- Izuzetan pritisak na **smanjenje biodiverziteta izgradnjom MHE**
- Nesavjesno odlaganje otpada na neuređeno odlagalište opštine Plav kao i neodrživo eksploataisanje pijeska pritoka Plavskog jezera (koje je vjerovatno uticalo na poplave).
- Uticaj koji je u ovom području registrovan na sisarske vrste jeste svakako pretjeran i **nelegalan lov**. Litice Prokletija koje okružuju doline Grebaje i Ropojane, kao i same doline, predstavljaju izuzetna staništa za mnoge sisarske vrste (izuzetna staništa za divokoze posebno), ali usljed jakog antropogenog uticaja (ilegalna gradnja objekata i prevelika turistička posjećenost u ljetnjem periodu, ilegalan lov i eksploataisanje šumskog ekosistema) ove doline i njihova okolina su slabo naseljene krupnim sisarima. Smanjenjem antropogenog uticaja oblasti kontaktne i II zone NP Prokletije bi mogle da se samoodžavaju.
- **Predimenzionisana izgradnja** prepoznata je kao još jedan faktor koji ugrožava kvalitet životne sredine. Indikatori za Opštinu Plav koji obuhvataju i prostor novoformirane opštine Gusinje, osim trendova sa predimenzionisanjem građevinskih područja ukazuju i na pojavu manjeg indeksa iskorišćenosti građevinskog područja za zonu GUR-a u odnosu na prostor van GUR-a. To se može djelimično objasniti i disperznom gradnjom na periferiji koja nije pokrivena građevinskim zonama prepoznatim u planskoj dokumentaciji. Ipak svega 35% iskorišćenosti građevinskog područja u GUR-u ukazuje na nedovoljnu održivost aktuelnog prostornog razvoja.

Izvod iz Nacionalne strategije održivog razvoja do 2030.godine

Zaštita životne sredine, prirodnih resursa, kulturnog naslijeđa i hazarda

Problemi

Važeći propisi kojim se regulišu aktivnosti od značaja za održivi razvoj zadržavaju se na nivou **prepoznavanja osjetljivosti životne sredine i to sa aspekta preventivnog djelovanja**, bez razrađenih instrumenata ocjene i sprječavanja, odnosno eliminisanja zagađenja iste.

Nezadovoljavajući stepen primjene novog Zakona o zaštiti prirode u dijelu sprovođenja postupka ocjene prihvatljivosti, nijesu utvrđene granice zaštićenih prirodnih dobara, nije izvršena i prethodno uspostavljena rekategorizacija zaštićenih prirodnih dobara; ne prepoznaju se u dovoljnoj mjeri mehanizmi proglašenja i **upravljanja zaštićenim prirodnim**

Neposredni uzroci

Nijesu izgrađeni zadovoljavajući administrativni i tehnički kapaciteti za primjenu propisa u životnoj sredini.

Neprepoznavanje specifičnih uticaja pojedinih zahvata koji imaju ili mogu imati značajan uticaj na životnu sredinu, prilikom izrade strateške procjene uticaja na životnu sredinu (npr. **koncesije**, eksploatacija svih vrsta arhitektonsko-građevinskog kamena, tehničko-građevinskog kamena, morske soli, **šljunka i pijeska**, morska uzgajališta ribe i uzgajališta marikulture, pojedine aktivnosti u sektoru turizma sa značajnim uticajima na životnu sredinu).

Problemi dobrima.	Neposredni uzroci
Ograničenja u pripremi strateške procjene uticaja na životnu sredinu.	Metodologija izrade strateške procjene je često vrlo formalna , bez izdvajanja prostornih poddjelina u odnosu na osjetljivost na planirane zahvate i bez primjene kvantitativnih pokazatelja u ocjeni uticaja na životnu sredinu.
Gubitak staništa i vrijednog biodiverziteta na kopnu i u moru.	Prenamjena zemljišta i planiranje građevinskih područja koje omogućava raspršenu gradnju,
Gubitak svojstava zbog kojih su područja prvobitno proglašena zaštićenim ili planirana za zaštitu,	Urbanizacija; gradnja turističkih, ugostiteljskih i rekreativnih kapaciteta (uključujući privremene objekte); visoka tražnja za nekretninama,
	Pritisak na atraktivne lokacije zbog komercijalizacije i težnje za ostvarivanjem brzog profita; neprilagođena gradnja,
	Nedovoljna kontrola (kroz UTU i građevinske dozvole) ambicija i preferenci investitora,
	Eksplatacija mineralnih sirovina; nepropisno odlaganje otpada
Postojeća mreža zaštićenih područja prirode nije reprezentativna	Ne postoji osnov (jasno propisane procedure, informacije o statusu, granice, imenovani upravljači, razvijeni planovi upravljanja) za adekvatno upravljanje zaštićenim područjima.
Mjere zaštite ekosistema van zaštićenih područja se rijetko planiraju i izuzetno rijetko sprovode.	Nedovoljne informacije o vrijednostima usluga koje pružaju ekosistemi i neintegriranje ovih vrijednosti u razvojne planove. Promovisanje politika i investicionih planova nekompatibilnih sa održivom upotrebom prirodnih resursa; neusklađenost sektorskih politika i konflikti u namjenama površina
Evidentno je narušavanje kvaliteta prirodnog i kulturnog predjela koje vodi smanjenju atraktivnosti turističke destinacije ; širenje naselja na račun zelenih površina.	Neintegriranost principa, ciljeva i mjera zaštite biodiverziteta, kulturnih dobara i predjela u sektorske politike, nacionalne i lokalne planove razvoja

Navedeni problemi predstavljaju probleme sistemskog, strateškog pristupa, što se može delimično unaprediti i postavljanjem zadatih ciljeva u prostorno planskoj dokumentaciji, a planovima nižeg reda oformiti konkretan pristup rešavanju akutnih problema Oštine u domenu zaštite životne sredine.

3.6. PRIRODNA I KULTURNA DOBRA

3.6.1. PRIRODNA DOBRA

Prema Studiji "Mapirne i tipologije predjela Crne Gore" (Republički zavod za urbanizam i projektovanje - Podgorica, 2015.), Zahvat Plana se nalaze u okviru regiona Predjeli planina i dolinskih rijeka sjevernog regiona, odnosno u okviru područja karaktera predjela:

Regionalni nivo

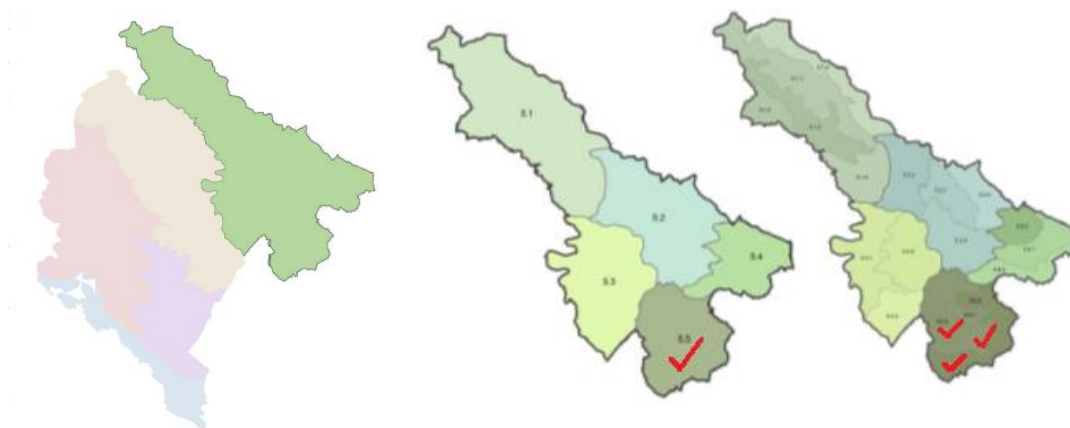
5.5 Predjeli Plavskog područja

Lokalni nivo

5.5.1 Predjeli andrijevičke i plavsko-gusinjske kotline

5.5.2 Planinski i visokoplaninski predjeli Zeletina i Visitora

5.5.3 Visokoplaninski predjeli Prokletija.

slika 28 Karakterizacija predjela – nacionalni, regionalni i lokalni nivo

Detaljnijom analizom predjela izdvojeno je više karakterističnih predionih tipova.

U okviru područja 5.5.1 prepoznati su tipovi predjela:

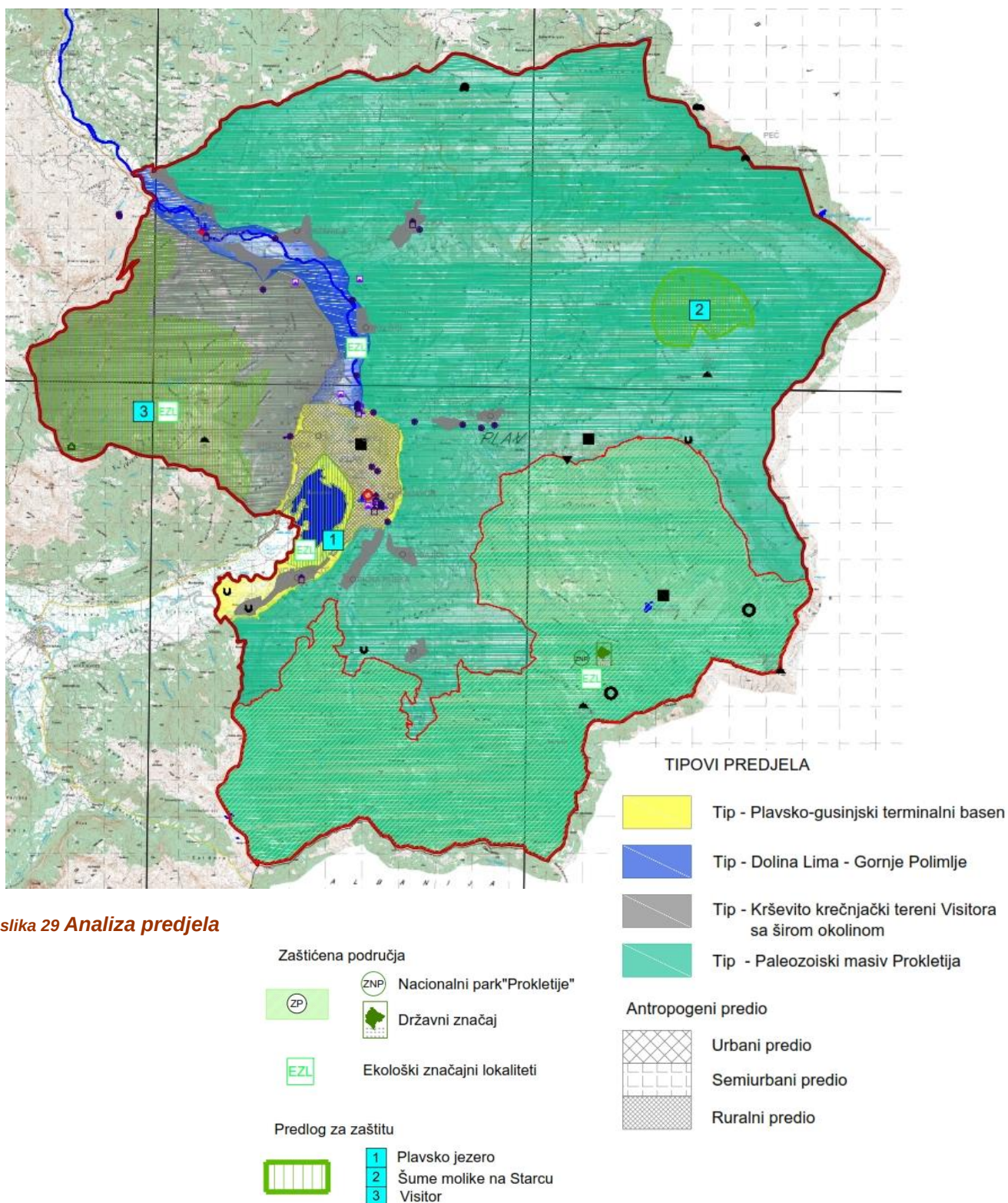
- Pavsko-gusinjski terminalni basen
- Dolina Lima - Gornje Polimlje

U okviru područja 5.5.2 prepoznat je tip predjela:

- Krševito-krečnjački tereni Visitora sa širom okolinom

U okviru područja 5.5.3 prepoznati su tipovi prdejela:

- Paleozojski masiv Prokletija.

slika 29 Analiza predjela

Analiza strukture predjela

Analiza strukture predjela izvršena je sa četiri aspekta:

- Vrijednost predjela sa stanovišta zaštite prirode
- Vrijednost sa stanovišta rekreacije i turizma
- Kulturno istorijski vrijedni djelovi predjela i
- Korišćenja predjela.

Tip Plavsko-gusinjski terminalni basen

- *Vrijednost predjela sa stanovišta zaštite prirode*
- **IBA stanište** Plavsko jezero sa plavnim livadama
- **Dinarski Luk** (Zeleni pojas u Crnoj Gori)
- **Prijedlog za zaštitu:** Plavsko jezero.
 - Plavsko jezero je najveće ledničko jezero u Crnoj Gori. Jedno je od rijetkih planinskih jezera koje ima autohtonu ihtiofaunu. Značaj Plavskog jezera za migratorne vodene ptice nije samo lokalnog karaktera jer jezero leži na opštem pravcu seobe ptica sa sjevernih dijelova evropskog kontinenta. Značajno je stanište rijetkih i zaštićenih biljnih vrsta (*Ranunculus lingua* L., *Senecio paludosus*).
- *Vrijednost sa stanovišta rekreacije i turizma*
- **Plavsko jezero:** zdravstveni turizam, sportsko-rekreativni turizam (sportovi na vodi, ribolov), jahanje, naučno-obrazovni turizam i td. Plavsko jezero je primarni turistički motiv opštine Plav. Da bi se razvio i unapredio turizam oko Plavskog jezera, neophodno je sačuvati predione karakteristike (sliku predjela, panoramske vizure) i ekosistem (očuvanje staništa flotantne, submerzne i higrofilne vegetacije), sa pažljivim uvođenjem novih elemenata u predio radi održivog korišćenja.
- **Urbano naselje Plav:** kulturni turizam, MICE turizam, sportsko rekreativni, tranzitni, stacionarni turizam. Povoljan geografski položaj u odnosu na turističke motive, karakteristična arhitektura i urbana matrica starog gradskog jezgra pruža mogućnost razvoja turizma. Preporuka je uviđenje panoramskih žičara iz neposredne blizine Plava, kako bi veliki dio motiva bio dostupan svim ciljnim grupama. Osim smještajnih kapaciteta osnovne namjene, moguće je organizovati turističke punktove, objekte sa parking prostorom, mjenjačnicama, turističko-informativnim centrom, restoranima, kafeterijama, suvenirnicama itd.
- **Skić:** izletnički turizam, sportsko-rekreativni turizam. U dolinskom predjelu dominantnu tačku u zaleđu Plava predstavlja planina Veliki Skić sa specifičnim reljefom i istaknutom vegetacijom. Fragmenti četinarske šume na samom vrhu izrazito su kontrastni u odnosu na okolne elemente predjela koji se vizuelno mogu sagledati kao što je pojas lišcarske vegetacije koji pokriva čitav planinski omotač. Ovaj prostor omogućuje izvanredne vizure prema Plavu i Plavskom jezeru.
- **Rijeka Lim (izvorište):** ribolovni turizam, rekreacija, sportovi na vodi. Izrazito čista voda pogodna za aktivnosti na vodi. Aktiviranje i očuvanje kupališta.
- **Seoska naselja:** seoski, eko turizam. U ovom predjelu razvio se veliki broj sela pogodnih za razvoj ruralnog-eko turizma. Za seoski turizam adekvatne su prigradske zone, u okruženje urbanog tkiva grada, nastale kao novoizgrađeni kompleksi u ruralnim prostorima, kao i autohtona sela u kojima se stanovništvo još uvek bavi poljoprivredom (Vojno selo). U ovim sredinama moguće je razviti autentičan ruralni turistički proizvod sa naglaskom na gastro ponudu.
- *Kulturno istorijski vrijedni dijelovi predjela*
- Kulturna dobra **I kategorije:**
 - Kula Redžepagića u Plavu.

Kulturna dobra **III kategorije:**

- Careva džamija u Plavu.

Pored navedenih kulturnih dobra postoji više ambijentalno, kulturno i istorijski značajnih objekata i urbanih struktura, arheoloških lokaliteta, veliki broj mlinova i sl. Karakteristične su stare kuće i kule. Stare kuće su kvadratne osnove, na dva nivoa - donji nivo izgrađen od kamena namenjen je prvobitno za smještaj stoke, dok je gornji dio od drveta i namjenjen za stanovanje. Krov je strm, na četiri vode, pod uglom od 45°, pokriven šindrom. Drugi tip su kamene kule koje predstavljaju razvijeni tip planinske kuće stočara prilagođene odbrani.

Istorijsko jezgro naselja sa radijalnim rasporedom još uvek se može definisati u predelu, ali se u daljoj disperziji gubi zbog poznatog načina širenja naselja duž puteva. Staro naselje Plav, bilo je formirano visoko iznad plavne zone i obale jezera, ali je sve više izražena negativna tendencija gradnje objekata u priobalnom dijelu što narušava nekadašnju fizionomiju naselja. Tradicionalni način gradnje iščezava i postoji samo u vidu očuvanih starih objekata. Migracije stanovništva doprinose primjeni stilova gradnje introdukovanih iz drugih kultura. Karakteristična je izgradnju kuća u ruralnim sredinama gdje su kuće građene na donjoj šumskoj granici, na višim kotama, na ocjeditom zemljištu, pri čemu se

čuvalo poljoprivredno zemljište. Stambeni objekat sa okućnicom je većeg obima koja može obuhvatati voćnjak, povrtnjak, tradicionalni kućni vrt neposredno uz objekat. Poljoprivredno zemljište je najčešće geometrijsko, izdvojeno ogradama ili šumskim živicama.

- *Korišćenje predjela*
- **Poljoprivredno zemljište:** najkvalitentnije i najpristupačnije zemljište (oranice, ratastvo, voćarstvo).
- **Vode i vodni potencijal:** rijeke i izvori veće i manje izdašnosti, predstavljaju začajni ekonomski potencijal.
- **Turizam:** razvoj turizma i turističke ponude u okviru ovog predjela omogućuje sveobuhvatno korištenje prirodnih resursa i stvorenih uslova.
- **Naselja:** pristupačnost i najplodnije zemljište utiče na razvoj i širenje naselja u riječnim dolinama, pa je i najveća koncentracija naselja u okviru opštine u ovom predjelu.

SWOT analiza: Plavsko-gusinjski terminalni basen

- Izgradjeni predio.
- Antropogeni uticaj: Značajan (gradska tradicionalna naselja, varošice, sela, infrastruktura, poljoprivredne površine, nekontrolisana sječa šume u slivu Ljuče).
- Klima: Umjereno topla i vlažna klima s toplim ljetom.
- Biološke karakteristike: IBA stanište Plavsko jezero sa plavnim livadama.
- Snaga: Duboka aluvijalna, aluvijano-deluvijalna i močvarna zemljišta imaju veliki značaj i kapacitet plodnog ravničarskog zemljišta.
- Slabost: Visok nivo podzemnih voda. Postojanje rječnih i izvorskih bujičnih tokova (Ljuča, Lim). Rijeka Ljuča svojim nanosima formira deltu u Plavskom jezeru težeći spajanju sa Limom što otežava izmjenu vode u samom jezeru. Neracionalno gazdovanje i nedovoljna zaštita su doveli do naglog opadanja ribljih populacija.
Neiskorišćenost i nedekvatno korišćenje poljoprivrednih površina, usitnjavanje, zauzimanje poljoprivrednog zemljišta.
Nepostojanje javnih urbanih sportsko rekreativnih površina i zelenih-parkovskih površina u gradskom jezgru.
- Mogućnost: Primjenom hidromeliorativnih mjera veliki dio plavnih (mezofilnih) livada se može koristiti kao poljoprivredno zemljište. Regulisanjem vodotokova i primjenom mjera melioracije, radi dreniranja i evakuacije unutrašnjih voda, obezbjedila bi se zaštita Plavskog jezera i unapredila proizvodna vrijednost poljoprivrednog zemljišta (Studija revitalizacije i zaštite Plavskog jezera, Institut za vodoprivredu Jaroslav Čarni, Beograd – 2018.god.).
Potencijal za razvoj organske poljoprivrede.
Izgradnjom kanalizacije i prečišćivača otpadnih voda sprečilo bi se zagađivanje jezera.
Turizam bazirati na izgradnji smještajnih kapaciteta koji će zadovoljiti razvojne potrebe sektora.
Zbog veoma vrijednih biogeografskih odlika dio Plavsko-gusinjskog basena, akvatorijum Plavskog jezera i dolina rijeke Ljuče, od Gusinja do jezera, mnogim Studijskim analizama se predloženi za zaštitu (međuopštinska saradnja). Očuvati vizurne tačke sa ponti Plavskog jezera kao poseban turistički doživljaj.
- Prijetnje: Nestajanje Plavskog jezera prouzrokovano različitim prirodnim i antropocnim procesima (eutifikacija, sedimentacija, zamuljivanje, invazija barske vegetacije).
Gubljenja identiteta naselja izgradnjom objekata neusklađenih sa predionim karakteristikama i graditeljskim nasljedjem.
Nekontrolisano ispuštanje otpadnih voda u Plavsko jezero.
Širenje urbanog tkiva na sjevernoj obali Plavskog jezera.
Nelgalna odlagališta smeća.
Prenamjena poljoprivrednog u građevinsko zemljište.

Tip Dolina Lima - Gornje Polimlje

- *Vrijednost predjela sa stanovišta zaštite prirode*
- **IPA stabništvo** Dolina rijeke Lim
- **Emerald područje** Dolina Lima
- **Dinarski Luk** (Zeleni pojas u Crnoj Gori): Veliki dio ovog predjela nalazi se u zahvatu ovog pojasa.

- *Vrijednost sa stanovišta rekreacije i turizma*
- **Murino:** stacionarni turizam, tranzitni turizam, sport i rekreacija. Semiurbano naselje na raskrsnici puteva može da predstavlja centar razvoja turizma koji gravitira prema Visitoru i Čakoru. Takođe, može da bude turistički punkt potencijalnog Zaštićenog područja Visitor.
- **Seoski turizam:** Povoljan geografski i saobraćajni položaj seoskih naselja uz rijeku Lim omogućuju pristupačnost velikom broju posjetilaca. Ovaj vid turizma može da se razvija u novoizgrađenim kompleksima u ruralnim prostorima kao i u postojećim seoskim strukturama u kojima se stanovništvo još uvek bavi poljoprivredom (Mašnica, Gornja Rženica, Novšiće, Pepiće Brezojevica i dr.). U ruralnom predjelu je moguć turistički proizvod sa naglaskom na gastroponudu. U ruralnom predjelu moguće je razvijati specifičan ruralni turistički proizvod (EKO Lodges).
- **Rjeka Lim sa pritokama:** ribolovni turizam, sportovi na vodi, rekreacija, izleti. Čista voda pogodna za aktivnosti na vodi. Aktiviranje i očuvanje kupališta na Limu.
- **Kulturno-istorijski spomenici:** vjerski turizam (Manastir Brezojevica iz XIV vijeka, pod zaštitom). Uvezati sa posjetom drugih vjerskih objekata nastalih dolinom Lima.
- *Kulturno istorijski vrijedni djelovi predjela*
- Manastirski kompleks Svete Trojice u selu Brezojevica zaštićeni spomenik kulture II kategorije. Crkva posvećena Svetoj Trojici nalazi se u podnožju brda Gradac, kod ušća Komarače u Lim, na lijevoj obali Lima. Manastirska crkva je sanirana, a ostaci živopisa su 80-ih godina konzervirani. U blizini crkve je još jedna, nevelika, kamena građevina, zgrada prve svjetovne škole u ovim krajevima.
- Zgrada bivše osnovne škole u Brezojevici - zaštićeni spomenik kulture III kategorije.
- U ovom predionom tipu postoje arheološki lokaliteti koje treba ispitati (humke u Brezojevici, karakteristične vodenice i mlinovi).
- Kameni most na Limu u Murini iz 1912. godine, srušen tokom bombardovanja, predstavljao je prečat inženjerske arhitekture/mostogradnje iz tog perioda ali i znak prepoznavanja ovog mjesta.
- *Korišćenje predjela*
- **Poljoprivredno zemljište:** najkvalitentnije i najpristupačnije zemljište (oranice, ratarstvo, voćarstvo).
- **Vodni potencijal:** Rijeka Lim sa pritokama je najveći vodotok i vodni potencijal opštine Plav.
- **Turizam:** povoljna orografija predjela (dolinski predio), pristupačnost i blizina prirodnim dobrima mogućnost za razvoj turizma.

SWOT analiza: Dolina Lima – Gornje Polimlje

- Predio dolina planinskih rijeka.
- Antropogeni uticaj: Značajan (naselja, sela, saobraćajnice, poljoprivredno zemljište, eksploatacija šljunka u slivu Lima i td).
- Klima: Umjereno topla i vlažna klima s toplim ljetom.
- Biološke karakteristike: IPA stanište.
- Snaga: Vrijedan poljoprivredni potencijal opštine.
- Slabost: Neiskorišćenost i nedekvatno korišćenje poljoprivrednih površina, usitnjavanje, zauzimanje poljoprivrednog zemljišta. Visok nivo podzemnih voda u široj okolini Plavskog jezera. Neregulisano rječno korito, eksploatacija šljunka, regresivna erozija, osjetljivi vodni i priobani ekosistem. Loša opremljenost komunalnom infrastrukturom, nepostojanje kanalizacione mreže, zagadjenje vodenih tokova, bespravna sječa, krčenje nizijskih šuma.
- Mogućnost: Razvoj organske poljoprivrede, seoski turizam, lovni i ribolovni turizam. Regulisanjem rijeke Lim i primjenom mjera melioracije unapredila bi se proizvodna vrijednost poljoprivrednog zemljišta (Studija revitalizacije i zaštite Plavskog jezera, Institut za vodoprivredu Jaroslav Čarni, Beograd – 2018.god.).
Veliki hidropotencijal rijeke Lim i njenih pritoka.
Izgradnjom kanalizacije i prečišćivača otpadnih voda sprečilo bi se zagađivanje vodotokova.
- Prijetnje: Gubljenja identiteta naselja izgradnjom objekata neusklađenih sa predionim karakteristika i graditeljskim nasljedjem.
Bespravna sječa šuma, pojačana erozija, neproduktivna poljoprivredna proizvodnja. Zagadjenje rijeke Lim i riječnih tokova, nekontrolisana eksploatacija šljunka, bujični nanosi.

Tip Krševito-krečnjački tereni planine Visitor sa širom okolinom

- *Vrijednost predjela sa stanovišta zaštite prirode*
- **IPA stabnište** Visitor
- **IBA stanište** Visitor (potencijalno važno područje)
- **EMERALD područje** Visitor sa Zeletinom
- **Dinarski Luk** (Zeleni pojas u Crnoj Gori): Zeleni pojas treba da povezuje nacionalne parkove, parkove prirode, rezervate biosfere i prekogranična područja, kao i nezaštićena područja duž i preko granica i da pruža podršku razvojnim inicijativama zasnovanim na zaštiti prirode.
- **Prijedlog za zaštitu:** Visitor sa Zeletinom kao Park prirode. Predlog obuhvata za zaštitu je u površini od oko 4.204ha, od kote 1500mn, odnosno širi pojas Visitorskog jezera. Na ovaj način bi se kroz projekat formiranja Zelenog pojasa, kao dijela Dinarskog luka, i proglašenjem NP Prokletije realizovalo funkcionisanje ovog značajnog bio-geografskog koridora na teritoriji Crne Gore. Prijedlog je da Zeletin (Opština Andrijevica) sa Visitorom predstavlja jednu cjelinu. Vrijednosti ovog predjela sa stanovišta ekologije date su u Studiji prirodnih uslova i predjela rađenoj za PUP Opštine Plav (Planet Cluster i "MontenegroProjekt" doo Podgorica, 2012.).

- *Vrijednost sa stanovišta rekreacije i turizma*
- **Visitorsko jezero sa širom okolinom:** edukativni turizam, programi otkrivanja prirode, planinarenje, cross - country, speleološki turizam, alpinizam i ekstremni sportovi, avanturistički turizam - survival programi, adrenalinski parkovi, biciklizam - mountain biking, škole zdravog života, lovni turizam. Oblast sa izuzetno složenim geomorfološkim oblicima krševito-kraškog karaktera, koji podižu atraktivnost ovog predjela, karakteriše se brojnim točilima i siparima, kao i strmim kamenitim stranama, gdje se u centralnom dijelu javljaju eruptivni izdanci iz srednjeg trijasa koji dopiru do 2000 m nadmorske visine. Predio oko Visitorskog jezera ali i šira okolina, predstavlja svojevrstan spoj jezerskih, šumskih i pašnjačkih ekosistema kojima posebnu vrijednost daju rijetke i endemične vrste. Karakteristične su atraktivne vizure prema plavsko-gusinskom basenu. Dostupnost može biti omogućena i uvođenjem žičara čime bi se obezbijedilo cijelogodišnje korišćenje prostora u višenamjenske svrhe.
- **Seoska naselja:** seoski turizam i katuni (etno sela, eko katuni). U podnožju Visitora razvio se manji broj sela koja gravitiraju uglavnom dolinskom predjelu i plavsko-gusinskom basenu. Sela su se prvobitno razvila na donjoj šumskoj granici, ostavljajući podnožje za poljoprivredu (selo Brezovevica). Karakteristika ovog predjela su katuni koji imaju značajan potencijal za razvoj turizma. U ovim sredinama moguće je razvijati specifičan ruralni turistički proizvod (EKO Lodges).

- *Kulturno istorijski vrijedni djelovi predjela*
- U ovom predionom tipu nema zaštićenih spomenika kulture, ali ni karakterističnih ambijentalnih cjelina. Postoji i izvesni broj karakterističnih mlinova i vodenica i jedini preostao kameni most na Belom potoku iznad Brezovevica. Od arheoloških lokaliteta prepoznata je Nizamska kula koja još nije ispitana.

- *Korišćenje predjela*
- **Šume i šumski plodovi:** osnov prirodnog i ekonomskog bogastva ovog predjela.
- **Turizam:** Zbog izuzetnih biogeografskih odlika Visitor predstavljaju turistički potencijal na kojem se mogu planirati različiti oblici planinskog turizma sa akcentom na očuvanje i zaštitu prirode.
- **Poljoprivredno zemljište:** značajne pašnjačke površine za razvoj stočarstva.

SWOT analiza: Krševito-krečnjački tereni planine Visitor, sa širom okolinom

- Alpski i subalpski pejzaž.
- Antropogeni uticaj: Neznatano do znatno izmjenjena sredina (katuni, tradicionalna sela, saobraćanice, bespravna sječa šuma i uništavanje šumskih plodova).
- Biološke karakteristike: EMERALD područje, IPA stanište.
- Klima: Umjereno hladna i vlažan klima s toplim ljetom, na visinama od 1000 mnv i vlažna borealna klima sa svježim ljetom, na visinama preko 1500 mnv.
- Snaga: Vrijednan biogeografski predio. Veliki dio ove predione cjeline je pod ekonomskim šumama i pašnjacima.
- Slabost: Osjetljivi ekosistemi, loša do nepostojeća opremljenost saobraćajnom i komunalnom infrastrukturom, bespravna sječa-krčenje šuma i uništavanje šumskih plodova, intezivna erozija.
- Mogućnost: Proglašavanje ove predione cijele predione cjeline Parkom prirode (međupostinska saradnja). Tim bi se ostvarile preuzete nacionalne, regionalne i međunarodne obaveze oko

formiranja Dinarskog luka i Sjevernog zelenog pojasa Crne Gore. U granice ovog vrijednog biogeografskog predjela uvrstiti i pojedina sela radi očuvanja kulturnog nasljedja. Planirati razvoj planinskog turizma (planinarenje-pješačenje, alpinizam, „Active & Extreme“, mountbaik, lovni turizam, i td). Forsirati i obnavljati šumske površine, forsirati razvoj voćarstva i stočarstva i organsku poljoprivredu.

- **Prijetnje:** Gubljenja identiteta naselja izgradnjom objekata neusklađenih sa predionim karakteristikama i graditeljskim nasljedjem. Bespravna sječa šuma, pojačana erozija, neproduktivna poljoprivredna proizvodnja.

Tip Paleozojski masiv Prokletija

- **Vrijednost predjela sa stanovišta zaštite prirode**
- **Zaštićeno područje** NP "Prokletije"
- **IBA stanište** Prokletije
- **EMERALD područje** Plavsko - Gusinjske Prokletije sa Bogičevićom
- **Dinarski Luk** (Zeleni pojas u Crnoj Gori): Zeleni pojas treba da povezuje nacionalne parkove, parkove prirode, rezervate biosfere i prekogranična područja, kao i nezaštićena područja duž i preko granica i da pruža podršku razvojnim inicijativama zasnovanim na zaštiti prirode.
- **Prijedlog za zaštitu:** Šume molike na Starcu - šume sa endemo-reliktno vrste bora (*Pinus peuce* -molika).
- **Vrijednost sa stanovišta rekreacije i turizma**
- **NP "Prokletije":** naučni turizam, programi otkrivanja prirode, planinarenje, cros-cantry, speleološki, alpinizam i ekstremni sportovi, avanturistički turizam-survival programi, adrenalinski parkovi, biciklizam - mountain biking, škole zdravog života.
- **Kofiljača, Bogičevica, Čakor, Starac, Mokra gora - Vaganica:** planinski turizam, zimski - skijaški turizam, lovni turizam, paraglajding, džip safari, biciklizam - mountain biking, sportski kampovi, panoramsko razgledanje. Na osnovu svojih prirodnih osobenosti i atraktivnosti, navedena područja mogu predstavljati turističke motive koji omogućuju razvoj turističke ponude i novih centara. Blizina naselja predstavlja prednost ovih motiva čija dostupnost može biti omogućena i uvođenjem žičara (panoramskih žičara), čime bi se omogućilo cijelogodišnje korišćenje prostora u višenamjenske svrhe. Žičare omogućuju razvoj privrednih i drugih grana u dolinama, gdje su uslovi gradnje turističkih i drugih objekata ugodniji, dok je uticaj na okolinu manji.
 - **Kofiljača:** U morfologiji ovog prostora dominiraju planinski vrhovi koji, naspram kotlinskog udubljenja, doprinose njenoj izraženoj reljefnoj energiji i ukupnoj predionoj raznolikosti i atraktivnosti.
 - **Bogičevica:** Smještena je u krajnjem jugoistočnom dijelu ovog područja i ima obilježja alpske strukture sa cirkovima, valovima i visokim planinskim vrhovima.
 - **Čakor, Starac, Mokra gora - Vaganica:** Smješteni su u sjeveroistočnom valovskom proširenju Babinog polja. Izražene su kontinualne planinske padine sa značajnom denivelacijom i pretežnom ekspozicijom jugozapad, zapad i sjeverozapad. Sa visokih vrhova se pruža izvanredan pogled na okolne "alpske" pejzaže; ambijentalne i pejzažno estetske vrijednosti cjelokupnog valova, koji je sa lijeve strane obrastao gustim šumama.
- **Završ:** sportsko-rekreativni turizam, rehabilitacioni centar - planinski wellness program na bazi fizičke i psihičke relaksacije i duhovne ravnoteže. Predstavlja zaglečeno uzvišenje, terasu i vizuelno izraženu strukturu u neposrednoj blizini Plava, čija je najviša kota 1123mnm. Karakteristične je terasaste forme reljefa. Neposredna blizina grada, ali očuvanih predeonih odlika, sa širokim vizurama prema jezeru omogućuje miran odmor u prirodi.
- **Seoska naselja:** seoski turizam, etno-turizam i katuni (etno sela, eko katuni) - za seoski turizam adekvatne su prigradske zone, u okruženje urbanog tkiva grada, nastale kao novoizgrađeni kompleksi u ruralnim prostorima, ili su to autohtona sela u kojima se stanovništvo još uvek bavi poljoprivredom (Bogajići, Đurička Rijeka, Hoti, Komarača, Desni Meteh, Velika). Katuni su grupacije privremenih stočarskih stanova, vezanih za korišćenje uglavnom u toku ljeta. Ova naselja, s obzirom na karakter i način izgradnje (kolibe), imaju uz korisnost (poljoprivredne aktivnosti-pašarenje) etnografsku vrijednost i značajan potencijal za razvoj turizma. U ovim sredinama moguće je kreirati specifičan ruralni turistički proizvod -etno sela, eko katuni, EKO Lodges.

▪ *Kulturno istorijski vrijedni djelovi predjela*

U ovom predionom tipu nema zaštićenih spomenika kulture, ali ni karakterističnih ambijentalnih cjelina. Ovo područje je oduvijek bilo naseljeno, ali još nije sistematski arheološki istražen. Mnogi lokaliteti iako prepoznati nisu još ispitani. Za cijelo područje plavske opštine karakteristični su mlinovi i vodenice. Studijom zaštite kulturnih dobara, rađene za potrebe izrade PUP Opštine Plav (Montenegro projekt, 2012.god. Podgorica) predlaže se valorizacija i mjere zaštite za Crkvu Svetog mučenika Kirila i Julite u selu Velika pod Čakorom podignuta 1926.god. koja je sanirana početkom ovog vijeka. Za cijelo područje plavske opštine karakteristični su mlinovi i vodenica koji se nalaze najčešće na riječnom toku (na Komaračkoj rijeci, Veličkoj rijeci).

▪ *Korišćenje predjela*

- **Šume i šumski plodovi:** osnov prirodnog i ekonomskog bogastva ovog predjela.
- **Vodni potencijal:** Prokletije obezbjeđuju vodu najuzvodnijem dijelu sliva Lima. Površina desnog dijela sliva Lima znatno je razvijenija od lijeve. Najznačajniji riječni tokovi su: Djurička rijeka sa pritokama Jasenicom i Hotskom rijekom, Komaračka rijeka sa Babinopoljskom rijekom, Velička rijeka, Rženička rijeka.
- **Turizam:** Zbog izuzetnih biogeografskih odlika masiv Prokletija predstavljaju jedinstven turistički potencijal Crne Gore na kojem se mogu planirati različiti oblici planinskog turizma sa akcentom očuvanja i zaštite prirode.
- **Poljoprivredno zemljište:** velike pašnjačke površine za razvoj stočarstava, dok na nižim kotama do oko 1000mnm razvoj voćarstva.

SWOT analiza: Paleozojski masiv Prokletija

- Alpski i subalpski predio.
- Antropogeni uticaj: Neznatano do znatno izmjenjena sredina (katuni, sela, saobraćanice).
- Klima: Umjereno hladna i vlažan klima s toplim ljetom, na visinama od 1000mnv i vlažna borealna klima sa svježim ljetom, na visinama preko 1500 mnv.
- Biološke karakteristike: EMERALD područje Plavsko - Gusinjske Prokletije sa Bogićevicom, IBA stanište Prokletije.
- Snaga: Vrijedan biogeografski predio, jedan dio teritorije je u okviru NP "Prokletije". Najveći dio ove predione cjeline je pod ekonomskim šumama i pašnjacima. Značajan je hidropotencijal planinskih rijeka.
- Slabost: Osjetljivi ekosistemi, nepostojanje planova upravljanja i zaštite NP i šire zone parka i cijelog predjela, loša opremljenost saobraćajnom i komunalnom infrastrukturom, bespravna sječa i krčenje šuma, intenzivna erozija.
- Mogućnost: Izgradnja turističkih centara, van zone NP. Planiranje planinskog turizma, zimski-ski centri, alpinizam, „Active & Extreme“, planinarenje-pješaćenje, mountbaik, lovni i seoskog turizma. Forsirati i obnovljati šumske površine, forsirati razvoj voćarstva i stočarstava i organske poljoprivrede.
- Prijetnje: Nelegalna gradnja i neplanska gradnja velikih kapaciteta, gradnja neadekvatna predionim karakteristikama i graditeljskom nasljedju. Bespravna sječa šuma, pojačana erozija, neproduktivna poljoprivredna proizvodnja.

3.6.2. KULTURNA BAŠTINA

Kulturna baština najvjerodostojnije i najslikovitije prezentuje identitet svake lokalne zajednice tako da njena integralna zaštita, očuvanje, valorizacija i prezentacija treba da bude preduslov ne samo za očuvanje lokalne tradicije za buduća pokoljenja, već i za uspostavljanje okvira za održivi razvoj područja.

U skladu sa Zakonom "kulturna baština je skup dobara naslijeđenih iz prošlosti koje ljudi prepoznaju kao odraz i izraz svojih vrijednosti, vjerovanja i tradicija, koja su u stalnom procesu evoluiranja, uključujući i sve aspekte njihove okoline koji proizilaze iz međusobnog djelovanja ljudi i prirode u vremenu, nezavisno od vlasništva;"

slika 30 Ambijentalna cjelina u prirodnom i kulturnom pejzažu Plava

U pripremi planskog dokumenta neophodno je integralnu zaštitu, očuvanje, valorizacija i prezentaciju kulturne baštine i njeno senzibilno uključivanje u razvojne procese vršiti na osnovu polazišta ustanovljenim Zakonom o zaštiti kulturnih dobara, strateškim dokumentima na državnom i lokalnom nivou.

Neki od glavnih problema koji su izraženi u ovoj oblasti su:

- Nedovoljna svijest o vrijednosti kulturne raznolikosti;
- Nizak stepen zaštite kulturne baštine je doveo i dovodi do oštećenja i degradacije znatnog broja nepokretnih kulturnih dobara;
- Nepostojanje adekvatne baze podataka o svim vrstama kulturne baštine;
- Nezavršenost postupka izrade arheološke karte i baze podataka o arheološkim iskopavanjima;
- Neadekvatna prezentacija kulturnog nasljeđa i umjetničkog stvaralaštva;
- Odumiranje tradicionalnih vrijednosti, običaja i manifestacija;

NORMATIVNI OKVIR ZA ZAŠTITU I UPRAVLJANJE

1) Zakon o zaštiti kulturnih dobara („Sl. List Crne Gore 49/10; 40/11; 44/17)

Uvode se novine kojim se uređuje oblast zaštite kulturnih dobara u skladu sa razvojem društvenog sistema i relevantnim svjetskim i evropskim dokumentima koji se odnose na oblast zaštite. Uređuju se vrste i kategorije kulturnih dobara, načini uspostavljanja zaštite, režim i mjere zaštite, prava i obaveze vlasnika i držalaca kulturnih dobara i druga pitanja od značaja za zaštitu i očuvanje kulturnih dobara.

Umjesto termina pojedinačno zaštićeni spomenik kulture uvodi termin nepokretno kulturno dobro.

- *Kulturno dobro je svako nepokretno, pokretno i nematerijalno dobro za koje je u skladu zakonom, utvrđeno, da je od trajnog istorijskog, umjetničkog, naučnog, arheološkog, arhitektonskog, antropološkog, tehničkog ili drugog društvenog značaja.*
- *Kulturna dobra, kao valorizovani dio kulturne baštine od opšteg interesa, štite se u skladu sa ovim zakonom i međunarodnim propisima, bez obzira na vrijeme, mjesto i način stvaranja, porijeklo, u čijem je vlasništvu i na njihovu vjersku pripadnost, jer zaštita kulturnih dobara je od javnog interesa.*
- *Zaštitu, kao i kulturno dobro, imaju i zaštićena okolina nepokretnog kulturnog dobra, predmet koji sa nepokretnim kulturnim dobrom čini istorijsku, umjetničku, vizuelnu ili funkcionalnu cjelinu, objekat u kojem se trajno čuvaju ili izlažu pokretna kulturna dobra, dokumentacija o kulturnom dobru, dobro pod prethodnom zaštitom, obavezni primjerak publikacije i javna arhivska građa.*

Nepokretno kulturno dobro je profani, sakralni, memorijalni, fortifikacioni ili infrastrukturni bjekat, grupa građevina ili prostor sa karakterističnim interakcijama čovjeka i prirode (čl.12). koje može biti kulturno-istorijski objekat, kulturno- istorijska cjelina, lokalitet ili područje (čl. 15). Kao novi element kulturne baštine uvodi se i kulturni pejzaž.

U odnosu na značaj, kulturna dobra su razvrstana u 3 kategorije:

- kulturno dobro od međunarodnog značaja je dobro koje je upisano na Listu svjetske baštine ili koje je od posebnog značaja za istoriju ili kulturu više država
- kulturno dobro od nacionalnog značaja i
- kulturna dobra od lokalnog značaja.

Za proces planiranja od značaja je Poglavlje 4. Zakona o zaštiti kulturnih dobara kojim se uređuje **integralna zaštita** kulturnih dobara i stvara zakonski okvir da se planskim dokumentima obezbijedi zaštita kulturnih dobara i njihove okoline, kao integralnog dijela savremenog društvenog, ekonomskog i urbanog razvoja, na način kojim se poštuje njihov integritet i status i dosljedno sprovode režim i mjere zaštite propisani zakonom.

Ovim poglavljem obrađuje se način izrade i donošenja **Studije zaštite kulturnih dobara** i Menadžment plana koji su osnovni dokumenti - polazišta za proces planiranja u oblasti zaštite kulturnih dobara.

Studijom zaštite se daje prikaz nepokretnih kulturnih dobara, potencijalnih arheoloških lokaliteta, prostora sa izraženim ambijentalnim vrijednostima i njihove okoline, na osnovu kojega se predlažu režim i mjere zaštite, očuvanja i unapređenja kulturnih dobara. Zakonom je uslovljeno usklađivanje planskog dokumenta sa Studijom zaštite, o čemu Uprava za zaštitu kulturnih dobara daje mišljenje u procesu usvajanja planskog dokumenta.

U skladu sa odredbama Uprava za zaštitu kulturnih dobara Crne Gore, pored ostalog, vodi Registar zaštićenih kulturnih dobara kao i evidenciju dobara sa potencijalnim kulturnim vrijednostima, izdaje konzervatorske uslove koji prethode izdavanju urbanističko-tehničkih uslova a u postupku izdavanja građevinske dozvole daje saglasnost na Glavni konzervatorski projekat.

2) "Izmjene i dopune Zakona o zaštiti kulturnih dobara" iz 2019. godine

Izmjene i dopune Zakona donijete su zbog potrebe u cilju potpunog usaglašavanja sa direktivama Evropske unije, usaglašavanja sa Zakonom o planiranju prostora i izgradnji objekata i preciziranja odredbi koje referišu na probleme prepoznate u u primjeni aktuelnog zakonskog rješenja.

Novim odredbama je:

1. normiran sadržaj rješenja o prethodnoj zaštiti, kada je u pitanju nematerijalno kulturno dobro; sadržaj rješenja o utvrđivanju statusa kulturno dobro.
2. Jedna od ključnih novina je i **studija zaštite kulturne baštine**, koja obuhvata ne samo kulturna dobra već cjelokupnu kulturnu baštinu, lokacije i prostor za koji se izrađuje,
3. precizira se **sadržaj studije** koji će biti uređen podzakonskim aktom i istovremeno se usklađuje sa Zakonom o planiranju prostora i izgradnji objekata.
4. precizirana je definicija **konzervatorskog projekta** i adekvatno normirano ovlašćenje za njegovu izradu, posebno u odnosu na pomenuti Zakon o planiranju prostora i izgradnju objekata," dodao je ministar Bogdanović.
5. mogućnost finansiranja valorizacije nepokretnog kulturnog dobra u turističke i druge svrhe sredstvima iz javno-privatnog partnerstva, za čijom potrebom je ukazalo dosadašnje iskustvo iz prakse.
6. menadžment plan definisan je kao plan upravljanja nepokretnim kulturnim dobrima koji donosi Ministarstvo.
7. obezbjeđuje se pravni osnov za izradu akta o sadržaju službene legitimacije za zaposlene u Upravi za zaštitu kulturnih dobara;
8. vrši se preciznije definisanje kulturne vrijednosti i sadržaja Elaborata o utvrđivanju kulturnih vrijednosti;
9. pojašnjava se pojam prezentacije i popularizacije kulturnih dobara i preduzimanje odgovarajućih mjera zaštite;
10. precizirano je da prilikom slučajnog otkrića, a nakon izvršenog uviđaja, Uprava donosi rješenje kojim će odrediti da se izvođenje radova nastavi uz nadzor javne ustanove za obavljanje konzervatorske djelatnosti ili da se radovi privremeno obustave kako bi se sprovela odgovarajuća arheološka istraživanja.

11. precizira se pojam konzervatorskih uslova i vrši usaglašavanje normi sa Zakonom o planiranju prostora i izgradnji objekata.

Zaključak :

Za izadu planskog dokumenta od značaja je sprovesti izmjene koje su proizilaze iz odredbi najnovijih Izmjena i dopuna Zakona o zaštiti kulturnih dobara, a koje se prvenstveno odnose na potrebu izrade Studije zaštite kulturne baštine. Za raziku od dosadašnjeg postupka izrade Studije za zaštitu kulturnih dobara koja se prvenstveno bavila prezentacijom nepokretnih kulturnih dobara, Studija zaštite kulturne baštine predstavlja osnov za sveobuhvatno sagledavanje kulturnog naslijeđa (valorizovani i nevalorizivani segmenti nepokretnog, pokretnog i nematerijalnog naslijeđa) na području obuvaćenom planskim dokumentom, što pred planere postavlja novi izazov.

TRETMAN KULTURNE BAŠTINE KROZ STRATEŠKA DOKUMENTA

1) Nacionalna strategija održivog razvoja Crne Gore do 2030. godine

U skladu sa evropskim iskustvom, gdje je kultura prepoznata kao „operativna podrška širokom spektru javnih ciljeva“, crnogorska savremena umjetnička i stvaralačka scena i crnogorska kulturna baština, uz adekvatnu institucionalnu infrastrukturu, mogle bi biti snažan podsticaj opštem društvenom razvoju.

Nacionalna strategija održivog razvoja daje akcenat i na zaštitu kulturnih razlika i identiteta.

Raznovrsnost nepokretnih kulturnih dobara, kao i bogatstvo muzejskih, arhivskih i bibliotečkih fondova, materijalni su dokazi o specifičnosti kulturološkog miljea Crne Gore. Sa svojim bogatstvom, svojom raznovrsnošću, istorijskom zastupljenošću i očuvanošću, pokretna i nepokretna kulturna baština, kao i nematerijalna kulturna baština (način života, običaji, vjerovanja, odnos prema svijetu i prirodi, duhovne vrijednosti i sl.) na teritoriji Crne Gore, predstavljaju **nedovoljno iskorišćen potencijal za razvoj.**

Podrška kulturnoj baštini **još uvijek se u određenoj mjeri doživljava kao teret i izdatak za budžet**, jer izostaje pravo razumijevanje značaja njene uloge u savremenom društvu i mogućnosti njene adekvatne valorizacije. Takav pristup se reflektuje u svim elementima sistema zaštite kulturnih dobara i upravljanja kulturnim dobrima..

Održivi razvoj turizma zahtijeva uvažavanje principa:

- optimalne upotrebe prirodnih resursa kroz implementaciju politika i mjera kojima se ublažava djelovanje klimatskih promena na ekonomski razvoj, omogućava smanjenje emisja gasova sa efektom staklene bašte i prelazak na niskokarbonsku ekonomiju, kao i smanjenje ranjivosti sistema, prirodnih i stvorenih, na stvarne i očekivane efekte klimatskih promjena;
- poštovanja socio-kulturnih autentičnosti zajednice, očuvanja kulturne baštine i tradicionalnih vrijednosti;
- obezbjeđivanja održivog, dugoročnog ekonomskog rasta.

Konkurentnost destinacije se zasniva i na diverzifikaciji ponude (kultura, sport, nautički turizam) i poštovanju lokalnih karakteristika i stilova tipičnih za destinaciju.

U strateškoj orijentaciji razvoja turizma u Crnoj Gori, kao prednost se navodi kulturno-istorijsko naslijeđe, gostoprimstvo stanovništva, hrana i piće. Kao nedostatak se navodi neintegrisana ponuda, kao i nedostatak svijesti o važnosti turizma, među značajnim dijelom stanovništva. Kao operativni ciljevi za postizanje strateškog cilja (razvoj turizma), planira se unapređenje harmonije između arhitekture i okolne prirodne (stvaranje skladnog ambijenta) i uspostavljanje "čistog imidža" Crne Gore.

U strategiji se planira unapređenje harmonije između arhitekture i okolnog prirodno-kulturnog ambijenta, jer sa blokovima hotela, sve jedno kakvog standarda, više se ne može postići uspjeh, ako se nudi samo noćenje i hrana. Savremeni turista teži duševnom bogaćenju kroz upoznavanje novih

kultura i sticanje novih iskustva. Danas je sasvim uobičajeno da turistička arhitektura poseže za stilskim elementima lokalne tradicije. Trend potražnje jasno pokazuje i posebnu omiljenost istorijskih zgrada, koje odgovarajućom uslugom obećavaju bolju iskorišćenost i veće cijene (Sveti Stefan). Tamo gdje ne postoje stare supstance, sa istim uspjehom stvaraju se nove u starom stilu .

Prilikom realizacije kulturnog turizma treba se držati:

1. Potrebno je koncipirati ponudu, tako da odgovara i domaćem stanovništvu i turistima. To će doprinijeti ne samo povećanju autentičnosti ponude za turiste, nego doprinosi i popunjenosti kapaciteta tih ponuda.
2. Kulturni turizam treba da pruži autentični doživljaj, specifičan za dotično područje-na mjestu gdje se provodi odmor potrebno je dobiti mogućnost doživljavanja kulture "uživo".
3. Potrebno je kulturni potencijal ne samo brižljivo koristiti već i ponudu koncipirati tako da ide u korak sa životnom i socijalnom sredinom.
4. Ponude u kulturnom turizmu, moraju da budu izuzetno stručne, temeljne i maštovite. Neophodno je koncentrisati se na ono što je izuzetno i karakteristično i kombinovati ga sa ostalim elementima ponude iz oblasti pješačenja, planinarenja, biciklizma, religija itd. (STR,50).

Da bi se postigla ekonomski neophodna frekvencija korisnika, predlažu se programi:

1. tematski koncipirane: manastiri, crkve, katedrale i džamije i izvan granica, tvrđave, seljaci u planinama (život i običaji),
2. kombinacija: kultura i religija, zdravlje i kultura, kongresni turizam i kultura,
3. kao dnevni izlet: za planinske, pješačke i biciklističke ture, vožnje autobusom,
4. kao tematski definisani program duž puteva sa kojih se pruža pogled na panorama i duž "divljih staza"

2) Strategija razvoja turizma u Crnoj Gori do 2020.godine

Turistička ponuda u Crnoj Gori treba da bude bazirana na ekskluzivitetu prirodnih i kulturnih atrakcija, koje podrazumijevaju prirodni ambijent i raznolikost istorijskog i kulturnog nasljeđa, koje je koncentrisano na malim prostorima

Turistički trend računa i na specifičnost ponude (autentičnost), kao odgovor na globalizaciju i stapanje kultura, kao i na rastuću jednoličnost svakodnevnog života, turista traži autentičnost, originalnost, tj. poseban karakter svakog mjesta.

Prijetnja je neplanska gradnja, koja narušava ambijentalno okruženje.

Građevinski bum je veoma opasan, jer su nove građevine rijetko u skladu sa lokalnom tradicijom i ne uklapaju se u ambijent.

Zaključak :

Strateškim dokumentima Crne Gore prepoznat je značaj potrebe očuvanja kulturne baštine kao vrijednog resursa kojim se unapređuje ambijent kako prirodni i kulturološki, tako i kao nedovoljno iskorišćeni razvojni potencijal.

TRETMAN KULTURNE BAŠTINE KROZ PLANSKU DOKUMENTACIJU

1) Prostorni plan Crne Gore do 2020.

U opšte ciljeve prostornog razvoja Crne Gore do 2020. godine, od značaja za zaštitu životne sredine, navode se :

- racionalno korišćenje prirodnih resursa;

- obezbjeđenje kvaliteta života u svim djelovima Crne Gore;
- razvoj urbanih i ruralnih područja u skladu sa njihovim potencijalima i ograničenjima;
- uvođenje ekološko-prostornih kriterijuma u postupak pripremanja, donošenja i ostvarivanja razvojnih odluka, i dr.

Neophodno je napraviti veoma značajan iskorak u oblasti **integralne zaštite** prirodnog i kulturnog naslijeđa, što danas praktično predstavlja jedinstven termin. Različiti oblici tradicionalnog načina života, kao integralnog dijela građevinskog naslijeđa i prirodnog okruženja, dodati su zaštiti prirodnog i kulturnog naslijeđa.

Nemoguće je odvojiti kulturni pejzaž od arhitektonskog okruženja. Naprotiv, insistiranje na integralnom pristupu doprinosi porastu važnosti cijelog tog prostora, autentičkih vrijednosti pejzaža koje je stvarao i čovjek, kao i drugih kategorija kulturnog naslijeđa kao resursa održivog razvoja. Razvoj pejzaža odražava razvoj civilizacije, njen nivo, društveno uređenje, orografske i klimatske karakteristike kao najvažniji uslov za opstanak ekosistema.

Zaštita i unapređenje autentičnog kulturnog pejzaža i okruženja obezbjeđuje integralnu zaštitu prostornih ciljeva i posebnih kompleksa i objekata koji imaju karakteristike kulturnog naslijeđa.

Prostorni plan Crne Gore do 2020. godine utvrdio je **ciljeve** kojima će, kroz donošenje planskih dokumenata nižih nivoa, biti omogućeno ne samo očuvanje kulturnog naslijeđa, pejzaža i ambijenata, već i njihovo aktivno uključivanje u razvojne procese.

“S obzirom na alarmantno stanje kulturne baštine, kao i na činjenicu da je njeno buduće očuvanje postalo neizvjesno zahvaljujući neodgovornom odnosu različitih subjekata, neophodno je preduzeti odgovarajuće mjere za izradu kvalitetne dokumentacije o kulturnoj baštini na svremenoj osnovi.

Osim toga, neophodno je stvoriti uslove za preduzimanje neophodnih **istraživanja** spomenika, a naročito arheoloških nalazišta, da bi dokumentacija bila izrađena na osnovu pouzdanih podataka. **Prikupljanje i izrada dokumentacije** o sprovedenim arheološkim istraživanjima za potrebe izrade arheološke karte Crne Gore, njena izrada i mjere preduzete radi digitalizacije dokumentacije o kulturnom naslijeđu predstavljaju korake koji vode ka potpunijoj zaštiti kulturne baštine.

Pri izradi urbanističkih planova, lokane vlasti moraju u taj posao uključiti stručne službe koje se bave zaštitom kulturnog naslijeđa. Takođe bi trebalo odrediti granice zaštićene zone za sve registrovane i novoimenovane spomenike, a oni čija namjena još nije određena i koji su u ruševinama moraju se rekonstruisati i revitalizovati.

Nelegalna gradnja ugrožava kulturno naslijeđe; stoga se moraju donijeti odgovarajuće mjere zaštite tradicionalne arhitekture na osnovu međunarodnih iskustava i savremenih standarda.

- Uočljivost kulturnih spomenika i zaštićenih urbanih cjelina se mora osigurati i promovisati mjerama koje predviđaju lokalni propisi o prostornom planiranju i izgradnji.
- Urbanistička i graditeljska prepoznatljivost

Kod planiranja i uređenja prostora u gradovima i drugim novim naseljima treba nastojati da se obezbijedi primjena najsavremenijih trendova arhitektonske prepoznatljivost i **formiranja novog vizuelnog identiteta**. Naročito pažljivo treba planirati uređenje predjela (zaobilaznica, uličnog, putnog i prostora za puteve, zelenih i drugih otvorenih površina).

U ruralnim naseljima treba nastojati da se obezbijedi **arhitektonska prepoznatljivost**, koja polazi od postojećeg kvaliteta i karakteristika prostora, odnosno od graditeljskog naslijeđa. U pogledu visina, gabarite treba prilagoditi postojećim, naslijeđenim strukturama.

Očuvanje arhitektonske prepoznatljivosti izvodi se planiranim uređenjem i obnovom naselja, a realizuje se kroz čuvanje predjela.”

2) Prostorni plan opštine Plav iz 1988.god.

Prostorni plan opštine Plav nije se bavio spomenicima kulture, odnosno materijalnom i nematerijalnom kulturnom baštinom.

U analizi postojećeg stanja samo su navedeni zaštićeni spomenici kulture i to:

- manastir Brezojevice
- džamija
- Redžepagića kula

Nije dato stanje ovih spomenika, način valorizacije niti mjere zaštite.

3) GUP PLAV 1988.god.- Izmjene i dopune 2010.god

„U Plavu postoji niz vrijednih objekata koje treba zaštititi:

- tri džamije na terenu od 0,14 ha
- tri vodenice na terenu od 0,02 ha
- četiri kule na terenu od 0,22 ha.“

Kao sastavni dio GUP-a urađena je Studija “Tip stare kuće i struktura naselja oblasti Plavskog jezera“ kroz koju su detaljno izloženi razlozi za brižljivo pristupanje rekonstrukciji preostalih objekata koji su karakteristični za Plav, a imaju izuzetnu arhitektonsku i ambijentalnu vrijednost.

„Potrebno je takođe predvidjeti rekonstrukciju ambijenta koji se od gornje džamije Ribarskom ulicom pruža prema Jezeru, jer taj dio grada predstavlja kontakt zonu grada sa prostorom koji je namijenjen intenzivnom razvoju turizma i lociranju turističkih sadržaja.“

4) Prostorno urbanistički plan Plava do 2020.

Kulturna dobra

Studija zaštite kulturnog nasljeđa , Montenegroprojekt 2012.god.)

Zaštićeni spomenici kulture

Kulturno nasljeđe ovog područja reprezentuju u prvom redu kulturna dobra (pojedinačno zaštićeni spomenici kulture). Na prostoru opštine Plav registrovano je ukupno šest kulturnih dobara, od kojih dva pripadaju profanoj, a četiri sakralnoj arhitekturi.

Do izvršenja kategorizacije u skladu sa Zakonom o zaštiti kulturnih dobara, može se konstatovati da dva kulturna dobra pripadaju II kategoriji, a četiri trećoj kategoriji.

II kategoriji pripadaju:

1. Kula Redžepagića u Plavu
2. Manastir Brezojevica sa Crkvom Svete Trojice

III kategoriji pripadaju:

1. Careva džamija u Plavu
2. Vezirova džamija u Gusinju
3. Zgrada bivše osnovne škole u Brezojevici
4. Crkva Svetog Đorđa u Gusinju

Ostali objekti koji posjeduju spomenička svojstva

U opštini Plav, uz navedena kulturna dobra (pojedinačno zaštićene spomenike kulture) postoji više ambijentalno, kulturno i istorijski značajnih objekata za koje se osnovano pretpostavlja da posjeduju određena spomenička svojstva, te je obrađivač planske dokumentacije (PUP Plav) bio dužan na njih obratiti posebnu pažnju. Ovo se odnosi na određeni broj ambijentalno i spomenički vrijednih sakralnih objekata kao i na potencijalne arheološke lokalitete, profane objekte tradicionalne arhitekture, primjere inženjerske arhitekture kao i prostore sa izraženim ambijentalnim vrijednostima.

U posljednje tri godine (2008, 2009- u segmentima, 2010.god. - cijela Opština) obavljani su poslovi rekognosciranja. Iako još nisu dostupni rezultati, evidentirani su brojni sakralni objekti, crkve i džamije na području opštine Plav.

Za jedan broj takvih objekata možemo pretpostaviti da će biti potrebno predvidjeti arhitektonska i arheološka istraživanja, kako bi se u postupku stručne obrade valorizovao njihov kulturno-istorijski značaj, a da će se popis objekata za koje se pretpostavlja da imaju određena spomenička svojstva dopuniti određenim brojem ambijentalno vrijednih primjera tradicionalne i inženjerske arhitekture kao i potencijalnim arheološkim lokalitetima.

Na osnovu svih pribavljenih podataka i obilaska terena, ocijenjeno je da je potrebno predvidjeti valorizaciju i mjere zaštite za sljedeću evidentiranu kulturnu baštinu:

1. Crkva Svete trojice kod Brezojevice iz XVI vijeka
2. Crkva Svetog mučenika Kirila i Julite u selu Velika pod Čakorom podignuta 1926.god. sanirana početkom ovog vijeka
3. Crkva Svetog Antuna u Gusinju iz 1936.god.
4. Redžepagića džamija u Plavu iz 1774.god.
5. Šabovića džamija na Janjinoj Glavici u Plavu iz 1880.god.
6. Nova Sultanića džamija u Plavu iz 1903.god.
7. Džamija u Martinovićima iz 1800.god.
8. Čekića džamija u Gusinju iz 1687.god.
9. Džamija u Gornjem Vusanju na granici sa Albanijom iz 1710.god.
10. Džombalića džamija u Donjem Vusanju iz 1910.god.sa starim grobljem
11. Nova džamija u Gusinju iz 2001.god.na mjestu stare Radoničke džamije

Plavsko područje ima bogatu kulturno-istorijsku prošlost od praistorije do našeg doba. Na ovim prostorima su se smjenjivale i prožimale civilizacije i kulture, vjere i carstva, o čemu svjedoče brojna nalazišta, utvrde, crkve, džamije, naseobine, groblja, tradicionalna arhitektura, vjerovanja, običaji, etnološki motivi, nošnja, folklor.

- Ostaci naseobina potiču iz paleolita, bakarnog i bronzanog doba, iz perioda Ilira, iz doba Rimskog carstva. Iz srednjeg vijeka potiču ostaci vjerskih objekata i odbrambenih utvrđenja, a iz doba turske vladavine potiču brojni spomenici orijentalnih karkteristika. Za rimski period vezana su naselja "Gradac" i „Čelingrad" kod Plava, dok se vodovod pronađen na području Gusinja, po jednim, veže za rimski, a po drugima, za osmanski period.
- Značajnim ostacima iz praistorijskog peroda smatraju se crteži urezani u stijeni na brdu Vezirova brada i na stijeni u blizini Grebaje.
- Tradicionalna arhitektura ovog kraja sačuvana je u oblicima kuća za stanovanje, koje su pravljene od drveta, u kombinaciji drveta i kamena ili samo od kamena.
- Ovo područje karakteriše izuzetno vrijedno etnografsko bogatstvo, koje se ogleda u raznovrsnosti narodnih nošnji, izvorne muzike, folklor, običaja, a brojni su i proizvodi kućne radinosti i zanatstva.

Ocjena stanja

Nakon utvrđenog stanja nepokretne kulturne baštine u Plavu, zaključeno je da ono nije na zadovoljavajućem nivou, jer su na njenom velikom dijelu, kao i na najznačajnijim spomeničkim jedinicama, ugrožene osnovne spomeničke vrijednosti, sa tendencijom dalje promjene integriteta, gubitka spomeničkih vrijednosti i istorijske izvornosti, što je uslovljeno djelovanjem različitih činilaca.

Spomenici kulture, tj. pojedine spomeničke jedinice koje nijesu privedene namjeni, nalaze se u potpuno zapuštenom ili ruševnom stanju i zbog odsustva organizovane i osmišljene zaštitne aktivnosti prema njima, prepušteni su neposrednom i neminovnom uticaju zuba vremena i vandalskom odnosu pojedinaca.

Dokumentacija o kulturnim dobrima u institucijama je nepotpuna.

Prostorno-urbanističkim planom Opštine postavljen je koncept mjera režima zaštite kulturnog nasljeđa, koji za cilj ima zaštitu, očuvanje i unapredjenje kulturnog nasljeđa na teritoriji opštine, dok se smjernice za implementaciju i sprovođenje plana i posebni uslovi preciziraju i definišu kroz planove nižeg reda. Pri tom je naročito potrebno poštovati osnovne konzervatorske principe koji

očuvanje spomeničkih, ambijentalnih i ostalih vrijednosti obezbjeđuju prvenstveno kroz maksimalno očuvanje prvobitnog, odnosno zatečenog stanja.

5) Prostorni plan posebne namjene za nacionalni park Prokletije

Kulturna baština u okviru Prostorni plan posebne namjene za nacionalni park Prokletije obrađena rađena je na bazi Studije zaštite kulturnih dobara rađene za potrebe plqanskog dokumenta.

Na prostoru obuhvata PPPN NP „Prokletije“ nema registrovanih nepokretnih kulturnih dobara, tj. prostora sa karakterističnim interakcijama čovjeka i prirode, a koji bi mogli biti evidentirani kao kulturno - istorijski objekat, kulturno-istorijska cjelina, lokalitet ili područje a nepokretna kulturna dobra nalaze se u kontakt / zaštitnoj zoni Parka.

Poglavljem **KULTURNA DOBRA** prezentiran su nepokretna kulturna dobra na teritoriji opštine Plav a nalaze se u obuhvatu kontakt / zaštitne zone PPPN NP „Prokletije“ su:

1. **Careva džamija**, Plav - nacionalni značaj,, Rješenje o stavljanju pod zaštitu br. 1277 od 27.11.1957.;
2. **Kula Redžepagića**, nacionalni značaj,, Rješenje o stavljanju pod zaštitu br. 331 od 26.03.1952.;
3. **Manastir Brezojevica**, nacionalni značaj,, Rješenje o stavljanju pod zaštitu br. 1057 od 26.10.1950.;
4. **Zgrada bivše OŠ Brezojevica**; - nacionalni značaj,, Rješenje o uvođenju u Registar br. 08-150/1 od 24.01.1983.

Pored navedenih i kulturnih dobara, na području Plava postoji još niz građevina vjerske i narodne arhitekture a u izvorima se na ovom području pominje još jedan broj džamija, od kojih su mnoge porušene, dok su neke ostale sačuvane i u zadnje vrijeme obnovljene.

U urbanom jezgru Plava još uvijek se mogu uočiti pojedini stambeni objekti sa tipičnim odlikama tradicionalne arhitekture, na kojima su često izvedene intervencije "osavremenjavanja".

U izvorima se pominje i niz srednjovjekovnih utvrđenja – gradova, razmještenih po okolini Plava čiji ostaci još uvijek nisu identifikovani na terenu, ali zasigurno predstavljaju koristan putokaz za eventualna buduća istraživanja.

Poglavljem **OBJEKTI I LOKALITETI SA POTENCIJALNIM KULTURNIM VRIJEDNOSTIMA** obuhvaćen je nevalrizovani segment kulturne baštine.

U okviru sprovedenih arheoloških istraživanja izdvojeni su sljedeći lokaliteti:

1. **Vezirova brada** - Koordinate: N 420 31, 39.37,,; E 190 48, 53.50,U obuhvatu PPPN NP „Prokletije“

Pretpostavlja se da pripada bronzanom ili gvozdenom dobu a potrebno je preduzeti dodatna istraživanja uz neophodne analize, čiji bi rezultati pomogli da se, moguće, zaključi da su pojedina područja Prokletija korišćena još u vrijeme praistorije.

2. **Velika majka sa Prokletija** -Koordinate: N 420 31, 24.03,,; E 190 46, 21.04, (obuhvatu PPPN NP „Prokletije“)

Pretpostavlja se da se radi o predstavi porodice koja oplakuje umrlog člana. Uklesanom scenom dominira predstava ženske figure koja drži dvoje djece na bedrima.

3. **Praistorijska humka Brezojevica** - Koordinate: N 420 37I 22.76 ; E 190 55I 43.03.

Na humci i oko nje, u poznom srednjem vijeku, formirana je mala nekropola sa grobovima označenim nepravilnim kamenim pločama postavljenim nasatice, iznad glave i ispod nogu sahranjenog pokojnika.

4. **Humka u Vusanju** - Koordinate:N 420 32I 39.60; E 190 49I 51.18

Velika zemljana humka, prečnika 16,00 i visine, 1,60 metara. Humka je dobro očuvana.

5. Nekropola pod humkama -Koordinate: N 420 34l 17.17; E 190 48l 30.83 registrovano je nekoliko manjih zemljanih humki. Relativno su malog prečnika, od 6,00 do 10,00 i prosječne visine 1,20 metara. Nalaze se na privatnim imanjima i u dobrom su stanju. Najvjerovatnije pripadaju gvozdenodopskim periodima.

6. **“Gradac”** u Brezojevici - Koordinate: N 420 37l 09.65; E 190 56l 15.75

Vrijeme podizanja ovog utvrđenja nije poznato, može se pretpostaviti da je podignuto u funkciji odbrane manastirskog kompleksa sv. Trojice, koji se nalazi u podnožju Gradca. Odbrambeni bedem prati konfiguraciju terena tako da formira utvrđenje gotovo kružnog oblika. Na ravnom platou na kojem je u skorije vrijeme podignut zvonik jasno se uočavaju tragovi nekadašnjih objekata.

7. **Velika Jerina Glava** - Na vrhu brda se jasno uočavaju ostaci utvrđenja i zidanih objekata nekadašnjeg srednjovjekovnog uporišta, podignutog na 1.200 metara nadmorske visine. Utvrđenje dominira plavsko-gusinjskom kotlinom i nadzire sve komunikacije koje su vodile od Gusinja ka Plavu i dalje.

8. **Gradac Plav** - Južno od urbanog jezgra Plava, gotovo u samoj urbanoj zoni, nalazi se kupasto uzvišenje zvano Gradac. Imajući u vidu da se radi o gotovo prirodnom refugijumu, kojem je moguće prići samo sa južne strane, postoji mogućnost da je Gradac korišćen u gvozdenom dobu i kasnijim vremenskim periodima.

9. **Čeligrad** je planina koja se izdiže na sjevernoj strani plavsko-gusinjske kotline. Na ovoj planini nalaze se ostaci utvrđenog srednjovjekovnog grada. Njegova pozicija omogućavala je kontrolu putnih pravaca koji vode ka Kosovu i metohiji.

10. **Rimsko utvrđenje – naselje**; U periodu rimske dominacije Polimlje je bilo naseljeno a materijalni ostaci utvrđenja i Villa rustika registrovani su od Prijepolja do Andrijevice. Imajući u vidu prirodna bogatstva plavsko-gusinjske kotline, nesumljivo je da treba očekivati i nalaze iz ovog perioda.

11. **Selo Ribari** tj. Ribarska ulica u Plavu, prostor nekadašnjeg srednjovjekovnog sela Ribari sa nekropolom koja se prostirala na preko dva hektara. Istražen je dio nekropole koji pripada poznom srednjem vijeku. Nekropola je bila sa masivnim grobnim pločama, tipa amorfnoeg stećka, a evidentno je i postojanje amorfni biljega. Prilikom izgradnje stare ambulante, probijem puta Ribarske ulice, većina kamenih ploča je uklonjeno i korišćeno kao građevinski materijal. U donjim slojevima, nađen je keramički materijal koji pripada bronzanom i gvozdenom dobu. Postoji mogućnost da je A. Evans, na ovom prostoru ubicirao ostatke bazilike koji su uništeni izgradnjom nove zgrade medicinskog centa u kojoj je danas stanica policije u Plavu.

Na ovom potezu, koji se od Plavskog blata pruža ka centru Plava i Završu, postoji niz ravnih i plodnih jezerskih terasa na kojima je moguće očekivati materijalne ostatke gotovo svih vremenskih perioda. Groblje se nalazilo na prostoru dečjeg vrtića i škole Beća bašića u Plavu. Pored prethodno navedenih evidentirani su i potencijalni arheološki lokaliteti:

1. Ostaci crkve u selu Martiniće,
2. Ostaci Dizdarevog grada,
3. Nekrošpola pod stećcima u Dosuđu (pozni srednji vijek),
4. Groblje na Čekića kršu kod Gusinja, Groblje kod Đurđevice,
5. Groblje na planini Misa.

Planom je posebna pažnja usmjerena je na **KULTURNI PREDIO /PEJZAŽ** Prokletija.

Planom punog korišćenja kapaciteta Prokletija, kako u naučne i kulturne ili obrazovne tako i u ekonomske i turističke svrhe obezbjeđujemo cjelovit pristup u prezentaciji i korišćenju kako kulturne tako i prirodne materijalne i nematerijalne baštine. Konvencija o svjetskom naslijeđu definiše kulturni predio kao kombinovano djelo prirode i čovjeka koje prikazuje evoluciju društva u sadejstvu s mogućnostima i ograničenjima životne sredine i ilustruje socijalne, ekonomske i kulturne snage društva. Prirodni ambijent, uslovi privređivanja i način življenja, posebno su našli odraza u tradicionalnoj arhitekturi, izradi oruđa za rad i predmeta za upotrebu u domaćinstvu, kao i u načinu odevanja ljudi.

Objekti za stanovanje i predmeti za rad i domaćinstvo su tradicionalno izrađivani od drveta, a predmeti za odijevanje i obuvanje pastira u katunima od vune, konoplje, lana i kože.

Kao vrijedan segment kulturnog pejzaža obrađeni su **Katuni** na području NP Prokletije. Termin katun prvi put se pominje 1435. godine u ugovoru između Đurđa Brankovića i Mlečića, odnosno, po Erdeljanoviću još iz doba popa Dukljanina. U srednjem vijeku katuni su bili organizacija vezana za stočarstvo. Na području Prokletija u prošlosti je bilo mnogo katuna po raznim planinama i svi su imali svoje osobenosti koje su ih činile jedinstvenim. Katuni i život u njima održao se do kraja XIX vijeka, a ponegdje i do sredine XX vijeka. Plavsko-gusinjaška planinska oblast obiluje velikim pašnjacima pa su na njima bili organizovani brojni katuni: Ječmište, Čakorski potok i Šip, Rupice, Lijepi do, Čeme Jankovića, Vagani, Mokra, Goleš, Misa, Lipovica, Greben, Kunj, Čardak, Zabodištu, Duljev katun, Zeletin, Visitor, Trojan, Kodra, Popadija, Volušnica, Vusanje, Bor Radončića, Bor, Padališta.

Katuni na Trojanu, Popadiji i Volušnicisu grupisani prema jedinstvenim osobinama lokaliteta na kojima su se organizovali. Zapravo oni čine jedinstvenu cjelinu, jer se nadovezuju jedan na drugi. Ovdje izdižu mještani Grnčara, Dolje i Gusinja: Balići, Bajrovići (imaju kuće od tvrdog materijala na Kodri), Mrkulići, Deljani i još neki. Udaljenost od katuna im je oko jedan do dva sata hoda. Ovi katuni se posjećuju i još nešto žitelja se izdiže sa stokom. Kolibe su relativno blizu jedne drugima.

Katuni na Boru Radončića – su na pitomoj planini na kojoj svi imaju dobre uslove za stočarstvo u ljetnjem periodu. Ovi katuni se nalaze iznad Koljenovića i Kruševa. Ovdje izdižu samo Radončići. Voda je izvorska, a paša je prostrana. Ima i šume za domaće potrebe. Kolibe su grupisane. Izdižu oko 1. juna i tamo ostaju do oktobra pa i kasnije.

Drugi katuni na planini Bor se nalazi iznad Višnjeva. Uslovi za katune su dobri, jer imaju dosta izvorske vode, velike paše i šume. Udaljenost katuna od sela je oko jedan sat pješačkog hoda sa stokom. Izdig je oko 1. juna, a povratak u kasnu jesen. Ovdje izdižu mještani Kukići i drugi. Kolibe su grupisane.

U granicama obuhvata PPNP NP "Prokletije" zatičemo i sljedeće katune: Katun Bajilića, Katun Popadija, Valušnica, Vezirova brada, Zastan, Stanovi, Kolenovića katun, Katuni na Boru, Kukića katun, V.Šćapica, Osoja, Ravna livada, Stari katun, Katun Feratovića, Horolac, Jelića katun, Bakovića katun.

Prostor Nacionalnog parka Prokletije pripada području posebnih vrijednosti prirode. Prostornim planom posebne namjene Nacionalni park Prokletije predviđena je valorizacija posebnih vrijednosti prirode i kulturno-istorijskog nasljeđa.

Kulturna baština predstavlja turističku atrakciju, a sa druge strane turizam omogućava finansijsku podršku očuvanju, konzervaciji i revitalizaciji kulturnih dobara što je osnov održivog razvoja. U cilju što kvalitetnije turističke ponude prirodnu i kulturnu baštinu potrebno je prezentovati u što autetičnijem obliku. S tim u vezi neophodno je planski i sistematski, organizovano sprovesti mjere revitalizacije napuštenih katuna.

Postojeće stanje ukazuje na to da se realizacija obnove katuna odvijala u širokoj lepezi modela / primjera.

U revitalizovanom katunu moguće je organizovati prezentaciju postavke etnografske zbirke. U okviru etnografske zbirke prezentovati rezultate istraživanja katuna (inventarizaciju svih aktivnih i napuštenih katuna na ovom prosoru, njihovu klasifikaciju, karakterizaciju i katastar, analizu njihovog porijekla, funkciju i istorijsko društvene pozadine, kao i procjenu njihove kulturno-istorijske vrijednosti).

Evidentne su promjene u ponašanju postmodernih turista pa se u novim turističkim konceptima uključuju „life-seeing“, dakle iskustvo, atmosfera, učestvovanje u životu lokalnog stanovništva, za razliku od koncepta „sight-seeing“ koji se danas napušta, a koji uključuje puko razgledanje lokaliteta i njegovih znamenitosti. Omogućiti razvoj različitih turističkih aktivnosti na katunima.

Zaključak :

Planskim dokumentima za područje Plava segment očuvanja kulturnih dobara obrađen je , manje ili više uspješno, kao prikaz nepokrenih kulturnih dobara, a u novijim dokumentima prezentuje se i prikaz nevalorizovanog segmenta nepokretnih dobara. Poglavlje Kulturnih dobara je zasnovano isključivo na Studiji zaštite kulturnih dobara, kao obavezujući segment plana, iz čega su proizilazila i planska rješenja.

Nedostatak ovog pristupa je što nije ostvarena konekcija se stateškim dokumentima Crne Gore u dijelu koji se odnosi na kulturnu baštinu i njen razvojni potencijal.

Napomena:

U toku je izrada Studije zaštite kulturne baštine za potrebe PUP-a Plav (Uprava za zaštitu kulturnih dobara) kojom će biti prezentovani relevantni podaci o kulturnoj baštini, mjere i uslovi očuvanja, što će biti osnovni input za prikaz postojećeg stanja kulturne baštine na području Plava kao i implementaciju u planski dokument.

3.7.SINTEZNI PRIKAZ STANJA UREĐENJA PROSTORA

Prostorni plan opštine Plav do 2006 godine ("Službeni list SRCG", broj 26/88) prvi put je u cjelosti promijenjen usvajanjem PUPa Plava do 2020 ("Službeni list CG", broj 17/14).

Suštinska razlika u planskim rješenjima je u opštim pravcima razvoja. U PPO Plav do 2006, to su bili industrija i poljoprivreda, a u PUP Plav, turizam i poljoprivreda.

Na osnovu planske dokumentacije i sadašnjeg stanja, ciljevi koji su zadati kroz usvojena planska dokumenta nijesu ostvareni, ili su ostvareni samo u simboličnim veličinama, kako po obimu tako i po kvalitetu.

I pored pretpostavke da će broj stanovnika u Opštini da raste, a naročito da će migracije iz ruralnih područja da se smanje, do toga nije došlo. Trend pada stanovništva praćen je demografskim praznjenjem ruralnih područja, naročito je izraženo migraciono kretanje i to uglavnom prema inostranstvu. Sada se osjećaju posljedice depopulacije prostora u formi zamiranja sela i poljoprivrede, starenja stanovništva, smanjenja radno sposobnog stanovništva. Otežavajuća je okolnost što odlazi veliki broj obrazovanih ljudi i uglavnom najvitalniji segment radno sposobnog stanovništva.

Opština Plav danas raspolaže sa 8.143 ha obradivog poljoprivrednog zemljišta i 16.589 ha pašnjaka, što ukupno čini 24.732 ha, odnosno oko 51% ukupnog područja Opštine.

Imajući u vidu strukturu zemljišta i kultura koje se gaje, stočarstvo kao grana ima najbolje uslove za razvoj. Poljoprivreda je i dalje tradicionalnog tipa, dakle ekstenzivna sa dominantnom zastupljenošću klasičnih kultura u ratarstvu, sa neadekvatnim rasnim potencijalom stoke. Nije obezbijeđen otkup viškova, niska je opremljenost mehanizacijom, rijetka primjena agro-tehničkih mjera kao i simboličan broj robnih proizvođača.

U opštini Plav postojale su tri Zemljoradničke zadruge: ZZ Plav u okviru koje je bila i sirara (radila od 1990. do 1995.god.), ZZ „Aljo Hot“, u sklopu koje je bila i klanica, takođe je pretrpjela velike promjene, a ZZ „Murino“ nakon privatizacije, vlasnik je priveo namjeni i zasađena je malina, heljda, aronija i valerijana. Napravljena je hladnjača i sušara za sušenje ljekobilja i drugih plodova. U dolini Ljuče i Lima i oko Plavskog jezera nije sačuvano plodno zemljište. Nelegalna gradnja i širenje naselja ugrozili su ovaj vrijedni potencijal opštine.

Šume predstavljaju jedan od najznačajnijih resursa razvoja. U dosadašnjem periodu, šumarstvo i drvna industrija nijesu ni blizu ostvarili očekivane rezultate na planu razvoja Opštine. Najznačajnija industrijska preduzeća u opštini Plav predstavljaju firme iz oblasti drvoprerađivačke i proizvodnje namještaja, kao što su:

- „*Alpet*“ – (nekadašnji AD ŠIK “Bor”) - Bavi se industrijskom proizvodnjom rezane građe i trgovinom. Proizvodno-tehničke sadržaje pilanskog pogona čine stovarište oblovine, stručnici i stovarište rezane građe.
- *DOO „Kriva breza“* - Firma proizvodi unutrašnju i spoljnu stolariju, kompletan program namještaja, patos, lamperiju, a ima i pogon za proizvodnju panela.
- *DOO „Brijest“* – Firma proizvodi namještaj od punog drveta, kuhinje, spaveće sobe, apartmanski namještaj, trpezarijske stolove i klub stolove, stolariju i druge vrste namještaja po narudžbini.

Turizam, kao privredna grana, nije se u dovoljnoj mjerio razvio.

Urađen je Detaljni urbanistički plan “Plavsko jezero”, date su smjernice za izgradnju i zaštitu. Plan se nije realizovalo, naprotiv, jezero je ugroženo širenjem nelegalnog naselja.

Područje je vrlo bogato vodama, zahvaljujući obilju padavina, pa ima mnoštvo izdašnih izvora, potoka i brzih rijeka, četiri vrlo lijepa jezera (Plavsko, Hridsko, Visitorsko i Ropojansko-Ličeni Gštars), mnoštvo vodopada i drugih hidrografskih objekata.

Područje Opštine je povoljno za gajenje svih vrsta kontinentalnog voća i poznati je voćarski kraj. Opštine Plav raspolaže značajnim kompleksima samonikle šumske borovnice i drugim vrstama šumskih plodova (gljive, jagode, ogrozd, malina, kupina i dr. divlje voćke) kao i ljekovitim biljem.

U oblasti saobraćaja i tehničke infrastrukture bilo je ulaganja, ali ne prema iskazanim potrebama. Pitanja kvalitetnog vodosnabdijevanja i tretmana otpadnih voda nijesu riješena. Poseban problem je sanacija i izgradnja fekalne kanalizacije sa uređajima za tretman otpadnih voda u skladu sa propisima o zaštiti životne sredine.

Iako nije došlo do realizacije prečištača otpadnih voda, urađena je Studija izvodljivosti za prečišćavanje otpadnih voda Opštine Plav i donešena je Odluka o izradi Lokalne studija lokacije “Pjeskovi” za izgradnju postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda.

Jedan od evidentnih problema je nepostojanje adekvatne deponije otpada. Česte su pojave da građani i pravna lica deponuju komunalni i industrijski otpad na neuređenim odlagalištima i u koritima vodotoka. Poslovi sakupljanja, transporta i odlaganja komunalnog otpada povjereni su Javnom preduzeću za komunalno – stambenu djelatnost. Prostornim planom Crne Gore predviđena je međuopštinska deponija u Beranama (za opštine Berane, Rožaje, Andrijevica i Plav). U opštini Plav predviđa se deponija građevinskog otpada, šuta i materijala iz otkopa i deponovanje mulja iz fekalnih otpadnih voda. U skladu sa Državnim planom upravljanja otpadom u Crnoj Gori za period 2008-2012.god. svaka jedinica lokalne samouprave ili više njih zajedno, mora odrediti lokaciju za zbrinjavanje građevinskog otpada.

Kroz izmjene planova nije se formiralo novo gradsko tkivo već su uglavnom korišćeni za legalizaciju bespravno izgrađenih objekata.

Opština Plav ima veliki broj lokacija gdje se javljaju određeni elementi urbanog naselja, a koje nisu pokrivene detaljnom urbanističkom razradom, kao što su: Grebaje, Vusanje, Dolje, Alipašini izvori, Bogićevica i Babino polje.

Prema podacima Uprave za nekretnine, za 2010. godinu, na području opštine Plav je bilo 1 085 objekata bez građevinske dozvole a njihova ukupna površina je bila 98 800 m². Bespravna gradnja nije vezana samo za izgradnju u na urbanistički neregulisanim područjima, već se često objekti izgrađeni bez građevinske dozvole nalaze i u centralnim gradskim zonama, zatim u perifernim gradskim zonama, u zonama zaštićenih prirodnih i kulturnih dobara, nacionalnim parkovima, planiranim koridorima infrastrukture itd.

Prema podacima Sekretarijata za uređenje prostora i imovinu opštine Plav, neformalna naselja gdje je najviše prisutna bespravna gradnja su:

- Regionalni put Berane- Gusinje, na dionici Gusinje Plav – Murino, sa obje strane puta
- Lokalni put Plav-Gusinje preko Vojnog sela i Plav- Korita, sa obje strane puta
- Prostor Babinog polja , a posebno predio Bogićevica

Teritorija opštine Plav ističe se posebnim vrijednostima i ljepotom prirode, ima „stroge prirodne rezervate” i „prirodne spomenike”, a prema smjernicama PUPa, trebale su se te vrijednosti zaštititi posebnim odlukama, do čega nije došlo.

Na osnovu Zakona o nacionalnim parkovima (Sl.list 56/09), Prokletije su proglašene petim Nacionalnim parkom u Crnoj Gori, čime se stiču preduslovi za zaštitu šuma i biljnog ekosistema, izvora i površinskih i podzemnih vodotoka, prirodne vegetacije sa karakterističnim florističkim sastavom i osnovne karakteristike prirodnog reljefa. U studiji izvodljivosti za ustanovljavanje zaštićenog područja prirode Plavskog dijela Prokletija, područje Plavskog jezera je prepoznato kao potencijalni Spomenik prirode u kome su opisane njegove vrijednosti i značaj.

IV KONCEPT PROSTORNOG RJEŠENJA

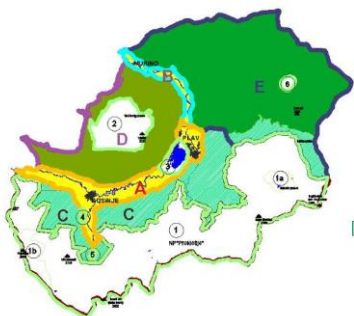
Nakon predhodno sporovedenih analiza i činjeničnog stanja moguće je kao pokretače društveno ekonomskog razvoja opštine Plav prepoznati poljoprivredu i šumarstvo, kroz proizvodnu namjenu (agro industrija i prerada drveta), turizam sa cjelogodišnjom ponudom, razvoj energetike, kao i stvaranje i promociju turističkog brenda Plava.

Plan treba da omogući povećanje stepena iskorišćenosti postojećeg izgrađenog prostora kroz kontrolisanu gradnju i spriječi neorganizovano širenje gradnje a u cilju postizanja optimalnog korišćenja raspoloživog prostora.

4.1. Scenarija razvoja

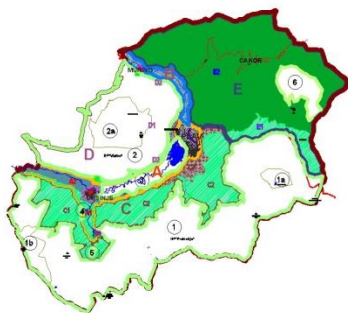
Tokom izrade PUPa Plava do 2020 definisana su tri scenarija razvoja, u okviru faze III, koja su prezentovana stručnoj i zainteresovanoj javnosti.

1.Scenario A - Scenario ograničene izgradnje -Korak po korak

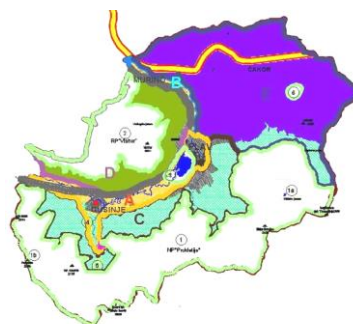
Karakteristika: Infrastrukturno opremanje u sadašnjim kapacitetima, unapređenje života i uređena privreda, intenziviranje poljoprivrede.

2. Scenario B - Zeleno-plavi scenario "WILD BEAUTY" (scenario umjerenog razvoja, blago optimistički)

Karakteristika: Zaustaviti negativne migracije i iseljavanje (obezbijediti minimum uslova za život, komunalno opremanje). Zadržati isti broj stanovnika ili blagi rast, disperzivan razvoj, poljoprivreda i specifični konkurentni turizam - nosioci razvoja

3.Scenario C – Scenario ubrzanog razvoja - optimistički

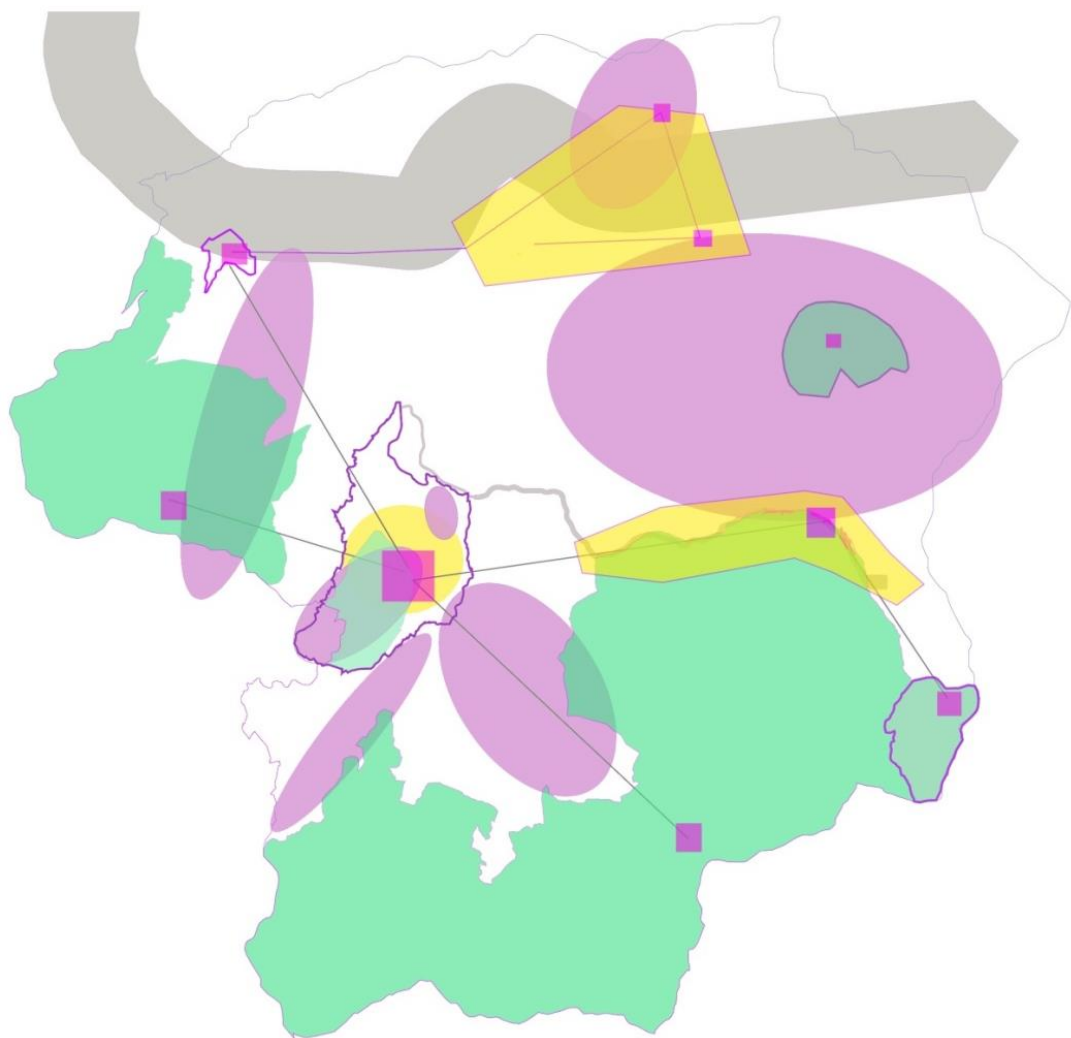

Karakteristika: regionalna komponenta, saobraćajno povezivanje-Autoput, put za Podgoricu preko Albanije, aerodrom Berane Aerodrom Pljevlja, Željeznica Berane-Peć, komunalno opremanje, privredne zone.

Nakon procedure ocjene i izbora najboljeg scenarija razvoja od strane javnosti i Savjeta za planiranje opštine Plav, zaključeno je da je osnova za izradu PUP-a Plav do 2020, kombinacija scenarija C (scenario ubrzanog razvoja) sa određenim elementima iz scenarija A i B, vezano za namjenu određenih zona.

Ovim planom prihvata se tada usvojeni scenario razvoja odnosno plansko rješenje iz PUPa Plava do 2020 godine. Obzirom da nije došlo do značajnih socioekonomskih promjena u opštini Plav stava smo da u konceptu plana razvijemo scenario razvoja na sljedeći način;

1. **Izmjena granice**_granica opštine Plav je izmijenjena izdvajanjem Opštine Gusinje
2. **Prihvataju se osnovna planska opredjeljenja**, kojim je definisan prostor Opštine Plav izvan Nacionalnog parka „Prokletije“, iz **PUPa Plav od 2020** ("Službeni list CG", broj 17/14)
3. **Prihvataju se osnovna planska opredjeljenja**, kojim je definisan prostor Opštine Plav u granicama Nacionalnog parka „Prokletije“, iz **Prostornog plana posebne namjene Nacionalni park Prokletije** ("Službeni list CG", broj 56/18)

- ZAŠTIĆENE I PREDLOŽENE ZONE ZA ZAŠTITU
- ZONE TURIZMA, SPORTA I REKREACIJE
- KONFLIKTNE ZONE, ZONE INFRASTRUKTURNIH KORIDORA, URBANOG RAZVOJA I RAZVOJA TURIZMA-ZAŠTITA PRIRODE
- TURISTIČKI CENTRI, TURISTIČKI LOKALITETI
- INFRASTRUKTURNI KORIDORI

slika 31 Šematski prikaz koncepta razvoja Plava

4.2. Ciljevi razvoja po pojedinim oblastima

Nakon sveobuhvatne analize postojećeg stanja, sagledavanja problema i mogućnosti koje opština Plav posjeduje zaključeno je da bi njen dalji razvoj trebao planski da se usmjeri na razvoj poljoprivrede i šumarstva koje bi imale izraženu proizvodnu funkciju, zatim eko formi turizma kao i energetike zasnovane na eksploataciji održivih izvora. Uz razvoj prioritetnih privrednih djelatnosti kao bitna odrednica pravilnog razvoja zajednice prepoznato je adekvatno planiranje društvenog života i društvenih djelatnosti. Kako bi se stvorila ekonomski samodovoljna i održiva zajednica Planom su definisani osnovni ciljevi kojima će se usmjeriti razvoj po pojedinim oblastima, čije je **pravilno plansko usmjeravanje** od presudnog značaja za dalji napredak Opštine.

Urbanizacija i implementacija planskog rješenja

- Koristiti postojeća građevinska područja za širenje i progušćavanje naselja (svega 35% iskorišćenosti građevinskog područja u GUR-u ukazuje na nedovoljnu održivost aktuelnog prostornog razvoja)
- Zabrana gradnje u zaštićenim područjima (precizno definisanje zona u kojima je zabranjena gradnja)
- Definisanje uslova za direktno sprovođenje plana u zonama koje nijesu prepoznate kao vrijedna područja (precizno definisanje zona u kojima je moguće direktno izdavanje UTU-a iz PUPa)

Stanovništvo- demografska kretanja

- Samnjiti odliv stanovništva sa sela
- Stvoriti uslove za stabilizacija broja i smanjenje odliva radno sposobnog stanovništva

Tabela 30 Projekcija broja stanovnika za opštinu Plav koja prati predloženi koncept razvoja

	Broj stanovnika					PROJEKCIJA STANOVNIŠTVA				
	1971	1981	1991	2003	2011	2015	2020	2025	2030	2035
Bogajići	576	560	487	427	441	448	457	467	476	486
Brezojevica	1085	1008	933	947	929	920	909	898	888	877
Meteh	1030	963	672	452	312	259	206	163	129	103
Đurička Rijeka	487	869	429	274	254	245	233	222	212	202
Gornja Rženica	509	370	291	269	248	238	226	215	204	194
Hoti	491	440	201	169	205	226	255	287	324	366
Mašnica	400	408	351	299	262	245	226	208	191	176
Murino	724	609	529	545	462	425	384	346	312	281
Novšići	266	195	118	82	54	44	34	26	20	15
Plav (g)	3058	3348	4073	3615	3717	3769	3835	3902	3971	4041
Prnjavor	899	965	944	944	961	970	980	991	1003	1014
Skić	337	356	441	302	286	278	269	260	251	243
Velika	1059	717	504	417	308	265	219	181	150	124
Vojno Selo	1086	910	818	639	642	644	645	647	649	651
Ukupno:	12007	11718	10791	9381	9081	8976	8879	8815	8782	8774

Turizam

- turizam usmjeren na dvije sezone i valorizaciju crnogorskih Prokletija i Plavskog jezera
- razvoj konkurentnog i održivog turističkog sektora koji se zasniva na turističkoj valorizaciji jedinstvenih prirodnih i kulturnih resursa, tradicionalnoj gostoljubivosti lokalnog stanovništva i očuvanoj životnoj sredini

Razvoj primarnih turističkih zona

- Zona Plavsko jezero (kulturni turizam, sportsko rekreativni, tranzitni, stacionarni turizam)
- Zona Babino polje (sportsko-rekreativni turizam, planinski wellness program na bazi fizičke i psihičke relaksacije i duhovne ravnoteže)
- Zona Bogićevica (planinski turizam, zimski -skijaški turizam)
- Katuni na Prokletijama (planinski turizam, zimski -skijaški turizam, lovni turizam, paraglajding, džip safari, biciklizam - mountain biking, sportski kampovi, panoramsko razgledanje)

Razvoj sekundarnih turističkih zona

- Zona planine Visitor (planinarstva, alpinizma, lovnog, eko-turizma i izletničkog turizma)
- Zona Murino - Velika – Čakor (sportsko-rekreativni, izletničko-rekreativni i tranzitni)

Opština Plav treba da usmjeri napore ka razvoju u kojem turizam predstavlja bazu lokalne zajednice kad je riječ o generisanju prihoda, zaposlenja i doprinosu drugim granama ekonomije, na bazi principa održivog razvoja.

Poljoprivreda

- Razvoj, prije svega, stočarstva, voćarstva i pčelarstva
- Očuvanje poljoprivrednog zemljišta, zabrana gradnje na poljoprivrednom zemljištu
- Proizvodnja bezbjedne hrane u pogledu zdravstvene ispravnosti, kvaliteta i stabilnosti proizvodnje,
- Razvoj organske i integralne poljoprivredne proizvodnje,
- Očuvanje životne sredine uz primjenu koncepta održivog razvoja poljoprivrede.

Prednosti za razvoj poljoprivrede:

- značajne površine očuvanog zemljišta gdje pašnjaci i livade zauzimaju najveće površine, što predstavlja prirodni potencijal za razvoj stočarstva,
- bogatstvo ljekovitim biljem i šumskim plodovima,
- povoljni uslovi za pčelarstvo koje je najbolji indikator ekološkog područja,
- tradicionalni prerađivački proizvodi (prerada u domaćinstvima i stari recepti),
- cjenovna konkurentnost pojedinih proizvoda (jagnjeće meso),
- bogatstvo vodama,
- vrijedno stanovništvo i tradicija u poljoprivrednoj proizvodnji,
- postojanje radne snage koja traži dodatnu mogućnost za zapošljavanje,

Šumarstvo

- Upravljanje i gazdovanje moraju biti usmjereni ka trajnoj funkcionalnoj održivosti šuma,
- Prioritet dati razvoju šumarstva u zoni Staračko - Zavojskoj, jer ima najviše privrednih šuma uz strogo kontrolisanu eksploataciju,
- Maksimalno korišćenje planiranog etata,
- Zaštita šume u Nacionalnom parku. U NP, eksploatacija šuma u skladu sa posebnim planovima i programima, „šume posebne namjene“.
- Kontrolisana eksploatacija šume za tehničku građu
- Ljekovito bolje i borovnice, planirana i kontrolisana eksploatacija
- Zaštićena šuma molike,
- Šume uz riječna korita imaju karakter zaštitnih šuma,
- Kontrolisno upravljanje privrednim šumama u zahvatu Visitora - zaštićeno područje,
- Pošumnjavanje padina Zavoja i Starca- prioritet i očuvanje šumskog kompleksa,

Drvoprerada:

- Primarni nivo (pilane) - van glavnih saobraćajnih pravaca, dalje od turističkih sadržaja, riječnih tokova i zaštićenih prirodnih i kulturnih dobara,
- Sekundarni nivo-proizvodnja polufinalnih proizvoda (drvene ploče, lamperija, brodski pod i sl.) područje Murino i G. Rženica, Velika.
- Finalni nivo - proizvodnja namještaja, stolarija, itd. – Plav (Brezojevica) i međuopštinska saradnja (privredni klasteri),
- Fabrike za preradu biomase (proizvodnja briketa, drvnih peleta i drvne sječke) – Plav – Brezojevica, Murino ili G.Rženica, Novšiće ili u okviru privredne zone ili organizovano skladištenje (za međuopštinsku saradnju u pogledu prerade biomase).

Energetika

- Moguća izgradnja obnovljivih izvora energije, a najveći potencijal razvoja među obnovljivim izvorima imaju postrojenja na biomasu

Idnustrija

- Aktiviranje postojećih i planiranih površina sa tom namjenom u skladu sa potrebama za postojeće djelatnosti i poljoprerađivačku, drvoprerađivačku djelatnost.
- Planirati izgradnju fabrika vode.
- Privredna i poslovna zona sa lijeve strane magistralnog i regionalnog puta (Lim, Gornje Polimlje) od granice GURa-Plav od granice opštine sa Andrijevicom, u okviru koje se mogu se graditi poslovni i privredni objekti, isključivo čiste djelatnosti, mala i srednja preduzeća (mali pogoni za otkup, objekti za preradu, naročito voća).Ove zone su pogodne za uspostavljanje biznis zona.

